Rhaglen Gyflawn

Tim Arweinyddiaeth Corfforaethol
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

Y CYNGOR

Dyddiad ac Amser

1.00 y.h., DYDD IAU, 1AF MAWRTH, 2018

***NODER**

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

http://www.gwynedd.public-i.tv/core/portal/home

Lleoliad

Siambr Dafydd Orwig, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Eirian Roberts

01286 679018

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

(DOSBARTHWYD 21/02/18)

Dilwyn Williams
Prif Weithredwr

www.gwynedd.llyw.cymru

DYDD MERCHER, 21 CHWEFROR 2018

Annwyl Gynghorydd,

CYFARFOD O GYNGOR GWYNEDD – DYDD IAU, 1 MAWRTH 2018

FE'CH GWYSIR TRWY HYN i gyfarfod o **GYNGOR GWYNEDD** a gynhelir am **1.00 y.h., DYDD IAU** nesaf, **1AF MAWRTH, 2018 YN SIAMBR DAFYDD ORWIG, SWYDDFA'R CYNGOR, CAERNARFON, GWYNEDD. LL55 1SH**, i ystyried y materion a grybwyllir yn y rhaglen a ganlyn.

Yr eiddoch yn gywir

Prif Weithredwr

Bydd yr ystafelloedd a ganlyn ar gael i'r grwpiau gwleidyddol yn ystod y bore:-

Plaid Cymru - Siambr Dafydd Orwig
Annibynnol – Siambr Hywel Dda
Llais Gwynedd – Ystafell Gwyrfai
Llafur Rhyddfrydol - Ystafell Llyfni
Annibynnol Unedig Gwynedd – Ystafell Daron

RHAGLEN

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. COFNODION 6 - 15

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 14 Rhagfyr, 2017 fel rhai cywir (ynghlwm).

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd.

5. CYFLWYNO DEISEB

Nodi bod cais i gyflwyno deiseb wedi'i dderbyn gan y Cynghorydd Cemlyn Williams.

6. GOHEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Derbyn unrhyw ohebiaeth, gyfathrebiadau neu fusnes arall a ddygir gerbron yn arbennig dan gyfarwyddyd y Cadeirydd.

7. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

8. CWESTIYNAU

Ystyried unrhyw gwestiynau y rhoddwyd rhybudd priodol ohonynt o dan Adran 4.19 o'r Cyfansoddiad*.*

9. ADOLYGIAD BLYNYDDOL - POLISI TAL Y CYNGOR 2018/19 16 - 29

Cyflwyno adroddiad y Dirprwy Arweinydd (ynghlwm).

10. CYLLIDEB 2018/19 A STRATEGAETH ARIANNOL 2018/19 - 2020/21 30 - 81

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid (ynghlwm).

11. RHEOLAETH TRYSORLYS - DATGANIAD STRATEGAETH 82 - 107

RHEOLAETH TRYSORLYS, STRATEGAETH DARPARIAETH LLEIAFSWM REFENIW A STRATEGAETH FUDDSODDIAD FLYNYDDOL AR GYFER 2018/19

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid (ynghlwm).

12. CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2018/23 108 - 210

Cyflwyno adroddiad Arweinydd y Cyngor (ynghlwm).

13. AROLWG O DREFNIADAU ETHOLIADOL CYNGOR GWYNEDD 211 - 213

Cyflwyno adroddiad y Dirprwy Arweinydd (ynghlwm).

14. CALENDR PWYLLGORAU 2018/19 214 - 216

Cyflwyno adroddiad y Dirprwy Arweinydd (ynghlwm).

15. RHYBUDDION O GYNNIG

(A) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD ELIN WALKER JONES

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd oddi wrthi o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, bydd y Cynghorydd Elin Walker Jones yn cynnig fel a ganlyn:-

"Mae'r Cyngor hwn yn nodi bod:

- **Llygredd plastig yn broblem amgylcheddol enfawr sydd yn peryglu bywyd morol.**
- **12.7 miliwn tunnel o blastig yn mynd i mewn i'n moroedd bob blwyddyn. Mae hyn gyfwerth â llond tryc o wastraff bob munud.**
- **Darnau o blasting yn achosi marwolaeth miliwn o adar môr a 100,000 o famaliaid dyfrol, yn ôl UNESCO.**
- **Gwastraff plastig yn bla ar dirwedd, traethau a moroedd prydferth Cymru.**

Noda'r Cyngor ymhellach bod:

- **Gweithrediad arloesol Cymru o godi ffi ar fagiau siopa untro wedi arwain at ostyngiad o 71% yn nefnydd bagiau untro o fewn tair blynedd gyntaf y cynllun.**
- **Mudiadau amgylcheddol rhyngwladol megis Greenpeace wedi galw'n ddiweddar ar Lywodraeth Cymru i gymryd camau i godi toll ar wastraff plastig megis cwpanau coffi na ellir eu hailgylchu.**
- **Y Cynulliad wedi pleidleisio o blaid gwelliant Plaid Cymru yn ddiweddar i gefnogi cynlluniau i godi toll ar blastigion**

untro yng Nghymru.

Mae'r Cyngor hwn yn galw ar Lywodraeth Cymru:

I weithredu ar frys er mwyn gweithredu toll ar blastigion untro yng Nghymru ac hefyd i ystyried codi toll ar bob plastig i helpu sicrhau bod moroedd Cymru yn iach, yn ddiogel, yn gynhyrchiol ac yn fioamrywiol."

16. YMATEBION I RYBUDDION O GYNNIG BLAENOROL

(A) YMATEB I RYBUDD O GYNNIG Y CYNGHORYDD DYFRIG SIENCYN I'R CYFARFOD BLAENOROL 217

Cyflwyno, er gwybodaeth - llythyr gan y Swyddfa Dramor a'r Gymanwlad, mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Dyfrig Siencyn i gyfarfod 14 Rhagfyr, 2017 mewn perthynas â'r sefyllfa yng Nghatalwnia (ynghlwm).

(B) YMATEB I RYBUDD O GYNNIG Y CYNGHORYDD OWAIN WILLIAMS I'R CYFARFOD BLAENOROL 218 - 219

Cyflwyno, er gwybodaeth – llythyr gan Lywodraeth Cymru, mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Owain Williams i gyfarfod 14 Rhagfyr, 2017 mewn perthynas ag addysgu hanes Cymru (ynghlwm).

(C) YMATEB I RYBUDD O GYNNIGR Y CYNGHORYDD CRAIG AB IAGO I'R CYFARFOD BLAENOROL 220 - 221

Cyflwyno, er gwybodaeth - llythyr gan Lywodraeth Cymru, mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Craig ag Iago i gyfarfod 14 Rhagfyr, 2017 mewn perthynas â Chredyd Cynhwysol (ynghlwm).

Y CYNGOR DYDD IAU, 14 RHAGFYR 2017

Yn bresennol: Y Cynghorydd Annwen Daniels (Cadeirydd);
Y Cynghorydd Annwen Hughes (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr: Craig ab Iago, Menna Baines, Freya Hannah Bentham, Dylan Bullard, Stephen Churchman, R.Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Dylan Fernley, Peter Antony Garlick, Gareth Wyn Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, John Brynmor Hughes, R.Medwyn Hughes, Sian Wyn Hughes, Judith Humphreys, Nia Jeffreys, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Aled Wyn Jones, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Charles W.Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Eric Merfyn Jones, Huw Wyn Jones, Keith Jones, Kevin Morris Jones, Linda A.W.Jones, Sion Wyn Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dilwyn Lloyd, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dafydd Owen, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, W.Roy Owen, Rheinallt Puw, Peter Read, Dewi Wyn Roberts, Elfed P.Roberts, John Pughe Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Mike Stevens, Gareth Thomas, Ioan Thomas, Catrin Wager, Cemlyn Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gethin Glyn Williams, Gruffydd Williams ac Owain Williams.

Hefyd yn bresennol: Dilwyn Williams (Prif Weithredwr), Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol / Swyddog Monitro), Rhun ap Gareth (Uwch Gyfreithiwr / Dirprwy Swyddog Monitro), Dewi Morgan (Uwch Reolwr – Refeniw a Risg), Vera Jones (Rheolwr Democratiaeth) ac Eirian Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Anwen Davies, Louise Hughes, Linda Morgan, Jason Parry, Gareth A.Roberts, W.Gareth Roberts, Hefin Underwood a Gareth Williams.

1. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 5 Hydref, 2017 fel rhai cywir, yn amodol ar nodi bod y Cynghorwyr Alwyn Gruffydd, Edgar Owen a Cemlyn Williams yn bresennol a chywiro enw Grŵp Llais Annibynnol Gwynedd yn y tabl cydbwysedd gwleidyddol yn eitem 12 i ddarllen "*Annibynnol Unedig Gwynedd*".

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

'Roedd yr aelodau wedi derbyn nodyn briffio ymlaen llaw gan y Swyddog Monitro ynglŷn ag eitem 8 – Cynllun Gostyngiadau Treth Cygnor 2018/19.

Atgoffwyd yr aelodau i ddychwelyd eu ffurflenni datgan buddiant.

Datganodd yr aelodau canlynol fuddiant personol yn eitem 8 ar y rhaglen – Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor 2018/19 am y rhesymau a nodir:-

- Y Cynghorydd Eirwyn Williams – oherwydd bod ei wraig yn anabl ac yn derbyn gostyngiad yn y dreth o ganlyniad i hynny.
- Y Cynghorydd Dafydd Owen – oherwydd ei fod yn derbyn lwfans tai.
- Y Cynghorydd Nia Jeffreys – oherwydd bod aelod agos o'i theulu yn cael ei effeithio gan y cynllun.
- Y Cynghorydd Sian Wyn Hughes – oherwydd bod aelod agos o'r teulu yn derbyn gostyngiad person sengl.
- Y Cynghorydd Gruffydd Williams – oherwydd ei fod yn derbyn gostyngiad person sengl.

- Y Cynghorydd Sion Jones – oherwydd ei fod yn derbyn gostyngiad person sengl.
- Y Cynghorydd Mair Rowlands – oherwydd ei bod yn derbyn gostyngiad person sengl.
- Y Cynghorydd Stephen Churchman – oherwydd ei fod o'r farn bod ei gartref yn derbyn lleihad treth cyngor (seiliedig ar incwm).

Nid oedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau sy'n rhagfarnu ac ni adawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â phawb o Wynedd sydd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar.

Llongyfarchwyd:-

- Yr Is-gadeirydd, y Cynghorydd Annwen Hughes, ar fod yn Nain.
- Haf Thomas, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol ar ennill Gwobr Pencampwr Cymunedol yng Ngwobrau Cymunedol Scottish Power.
- Robin Williams, Cwmni Brighter Foods, Tywyn, ar ennill Entrepreneur y Flwyddyn yng Ngwobrau SME (Cwmnïau Bychan a Chanolig) yn ddiweddar.
- Iwan Roberts o Flaenau Ffestiniog ar ei lwyddiant yn dod yn Bencampwr Byd Treialon Beicio.
- Elfyn Evans o Ddolgellau ar ennill rali geir Prydain a gorffen yn y pumed safle yn y byd dros y flwyddyn.
- St. David's Leisure Ltd, ar eu llwyddiant diweddar yn ennill gwobr Busnes Twristiaeth y Flwyddyn mewn digwyddiad Gwobrau Llwyddiant Busnes y Daily Post 2017.

Gwahoddwyd yr aelodau i enwebu unigolion neu dîm o fewn gweithlu'r Cyngor ar gyfer Gwobr y Bobl, fel rhan o'r Seremoni Wobrwyo flynyddol Y Cyngor ar ei Orau.

Tynnwyd sylw at nodyn gan y Cynghorydd Dilwyn Morgan, Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc, yn annog yr holl aelodau i fynychu'r Hyfforddiant Rhiantu Corfforaethol yn Siambr Dafydd Orwig ar fore'r 10fed o Ionawr, 2018.

Rhoddwyd teyrnged i'r diweddar John Albert Jones gan y Cynghorydd Owain Williams.

4. CWESTIYNAU

(Dosbarthwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau i'r aelodau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn gan y Cynghorydd Catrin Wager

"Yn dilyn y sylw mawr diweddar sydd wedi bod ynglŷn â materion o ymddygiad amhriodol mewn gwleidyddiaeth, pa weithdrefnau sydd gan y Cyngor mewn lle yng nghyswllt adrodd ac ymdrin â materion o aflonyddu ymysg swyddogion ac Aelodau?"

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

"Mae'r pwyslais o fewn y Cyngor ar geisio sicrhau amgylchedd gwaith ple nad oes sefyllfaoedd o aflonyddu ac mae'r nifer o achosion yr ymdrinnir â hwy yn isel ar draws y Cyngor.

Mae gan y Cyngor Gôd Ymddygiad unigol ar gyfer Aelodau ac ar gyfer Swyddogion, yn ogystal â Phrotocol ar gysylltiadau rhwng Aelodau a Swyddogion. Mae parch a chwrteisi yn seiliau hanfodol i’r cod, ac yn diogelu'r Cyngor, ei aelodau a’i staff.

Mae ‘Safon Gwynedd’ ar gyfer Aelodau yn egluro’r safonau a ddisgwylir ohonom ac mae’n cynnwys trefn ar gyfer ymdrin â honiadau fod Aelod wedi torri’r protocol yna. Pendraw’r weithdrefn hon yw cyflwyno achos i gyfarfod o’r Pwyllgor Safonau ond mae camau i’w cymryd cyn hynny er mwyn ceisio adnabod datrysiad i’r honiadau a wneir yn anffurfiol.

Yn yr un modd mae’r Cod Ymddygiad ar gyfer swyddogion yn nodi’r angen iddynt ymdrin ag eraill yn gydymdeimladol, effeithlon a heb ddangos tuedd. Ymhellach, mae Amodau Gwaith Lleol y Cyngor yn cynnwys polisïau a chanllawiau ar Urddas yn y gwaith a Chanu’r Gloch, Trefn Gwyno a’r Drefn Disgyblu.

Ymdrechir i geisio datrys rhai o’r honiadau a wneir yn anffurfiol ond mae difrifoldeb rhai honiadau yn arwain at ymdrin â materion yn ffurfiol ac, mewn sefyllfaoedd eithriadol, at atal unigolion o’u gwaith tra bo ymchwiliad yn cael ei gynnal.

Mae trefniadau ynghlwm â'r sefyllfaoedd hyn oll ple cynigir cefnogaeth i unigolion sy’n cyflwyno honiad yn ogystal â’r rhai y gwneir yr honiad yn eu herbyn. Gwneir hyn trwy gynnig gwasanaethau cwnsela annibynnol, iechyd galwedigaethol a hefyd, pan fo’r naill ochr a’r llall yn cytuno, i geisio datrys trwy gyflafareddu.”

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Catrin Wager

“Y tu allan i’r gweithdrefnau ‘rydych chi wedi eu trafod, oes yna unrhyw brotocol gan y Cyngor i drio annog pobl i deimlo bod nhw’n saff i ddod â chwynion o aflonyddu rhywiol, yn arbennig, ymlaen?”

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

“Un weithdrefn y cyfeiriais ati yn yr ymateb oedd y polisi ar ganu’r gloch ac ‘rydw i’n falch o fedru adrodd bod yr ymwybyddiaeth a’r ymddiriedaeth yn y weithdrefn yma wedi cynyddu’n sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf. Mae hyn yn caniatáu i rywun wneud cŵyn yn ddienw ac ‘rwy’n gallu datgan bod hynny ar sail canlyniadau arolwg blynyddol sy’n cael ei gynnal gan yr Uned Archwilio Mewnol. Digwyddodd hyn yn sgil pryderon oedd wedi’u lleisio rai blynyddoedd yn ôl ynglŷn â’r diffyg ymwybyddiaeth o’r broses honno ac mae yna gardiau mae pob aelod o’r staff yn dderbyn yn nodi’r manylion ar ganu’r gloch. Maent yn cael eu cynnwys mewn pecynnau penodi i staff newydd a gallwn rannu rhai gyda phob un ohonoch yma heddiw. Dyma enghraifft o rywbeth mae pob aelod o staff ar draws y Cyngor wedi dderbyn. Hefyd, mae gennym y Polisi Cam-drin Domestig. Mae’r polisi a’r hyfforddiant yma yn cydnabod y gall cam-drin ac aflonyddu rhywiol ddigwydd yn unrhyw le, yn y cartref ac yn y gweithle, ac mae’r hyfforddiant yn codi’r ymwybyddiaeth yna. Mae yna wybodaeth yn cyd-fynd â’r polisi ac mae yna asiantaethau cymorth annibynnol o’r Cyngor, fel Byw Heb Ofn, Cymorth i Ferched ond mae yna rai ‘rydw i’n ymwybodol ohonynt, fel, er enghraifft, RASAC (Rape and Sexual Abuse Centre) sydd ddim yna ar hyn o bryd. ‘Rwy’n bwriadu gofyn i’r swyddogion ystyried cynnwys hwn ac unrhyw fudiad arall sy’n addas yn y polisi oherwydd, fel mae’r Cynghorydd eisoes wedi cyfeirio ato, efallai nad yw pobl yn teimlo’n gyfforddus yn adrodd hynny i’r Cyngor ar y pryd. Felly, drwy gael cefnogaeth mudiad allanol sy’n arbenigo yn y peth, mae hynny’n mynd i fod o fwy o gymorth, o bosib’. Ond ‘rwy’n hapus i barhau i drafod os oes syniadau eraill o ran yr hyn y gallwn wneud.”

(2) Cwestiwn gan y Cynghorydd Eryl Jones-Williams

"Ydi Cyngor Gwynedd wedi mynd yn rhy bell hefo'r toriadau a'i arbedion effeithlonrwydd, hynny'n gadael Adrannau heb staff digonol ac yn arwain at yr aelodau staff sydd ar ôl yn wynebu pwysau gwaith gormodol ac yn gorfod gweithio oriau ychwanegol er mwyn cynnal y gwasanaeth?"

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

"Yng nghyfarfod diwethaf y Cyngor ym mis Hydref, byddwch yn cofio i'r Prif Weithredwr gyflwyno manylion ynglŷn â sut y bydd y Cyngor yn mynd ati i wynebu toriadau pellach yn y grant y gellir ei ddisgwyl gan Lywodraeth Cymru dros y blynyddoedd nesaf.

Bu iddo nodi bryd hynny bod y Cyngor wedi arbed £61.5 miliwn dros y 12 mlynedd diwethaf gan rybuddio bod bwlch ariannol posib pellach o hyd at £24.4 miliwn yn wynebu'r Cyngor dros y pedair blynedd nesaf.

Yn anffodus, dyma realiti'r sefyllfa ariannol sydd yn wynebu pob un Awdurdod Lleol ac mae'n afrealistig disgwyl bod yr un lefel o wasanaeth ag yn y gorffennol yn gallu cael ei gynnal yn y fath hinsawdd. Gwnaed penderfyniadau anodd, ond angenrheidiol, gan y Cyngor yn dilyn ymgynghoriad Her Gwynedd, ac unwaith eto, bydd yna fwy o gyflwyniadau yn dod i'r Cyngor maes o law ynglŷn â'r toriadau sydd i ddod.

Mae'r awgrym mae'r Cynghorydd yn wneud ynglŷn â bod angen sicrhau nad yw'r toriadau a'r arbedion yn arwain at bwysau gormodol ar staff yn un pwysig iawn. Mae'r nifer o staff a gyflogir gan y Cyngor wedi gostwng o 6,285 yn 2015 i 5,828 ar ddechrau'r flwyddyn ariannol bresennol – gostyngiad o 457 ar draws yr holl wasanaethau.

Ymhellach, mae'r nifer dyddiau a gollwyd oherwydd salwch yn 2016/17 wedi cynyddu i naw diwrnod y pen, o 8.44 diwrnod y pen yn y flwyddyn flaenorol, ac mae angen cadw golwg ar unrhyw dueddiad tymor hirach yn y cyd-destun hwn. Fel yr Aelod Cabinet, 'rwy'n cadw golwg manwl ar hyn yn y cyfarfodydd herio perfformiad y mae rhai o'r aelodau craffu yn fynychu hefyd. Wedi dweud hynny, 'rwyf hefyd yn nodi bod lefel absenoldeb salwch o fewn y Cyngor yn parhau i fod gyda'r isaf ymysg awdurdodau lleol Cymru. Mae'r Cyngor wedi buddsoddi yn y gefnogaeth a roddir i gynnal iechyd a llesiant staff ac mae'r buddsoddiad hwnnw, yn un o'n hadnoddau pwysicaf, wedi'i warchod rhag y toriadau a'r arbedion diweddar.

Mae cynnal y cydbwysedd rhwng gweithredu o fewn y gyllideb a sicrhau parhad gwasanaeth, tra'n gwarchod lles corfforol a meddyliol y bobl sy'n gyfrifol am wneud hynny, yn anodd ond mae'r aelodau Cabinet unigol yn gwbl effro i'r angen hwn am gydbwysedd ac yn derbyn adborth rheolaidd gan benaethiaid a rheolwyr ynglŷn â pherfformiad a'r capasiti i gyflawni.

Mae strategaeth ariannol y Cyngor wedi'i gydnabod fel bod yn ddarbodus a chadarn gan Swyddfa Archwilio Cymru tra bo aseswyr Safon Iechyd Corfforaethol Llywodraeth Cymru wedi dyfarnu'r Lefel Aur i'r Cyngor, am y trydydd tro yn olynol yn ddiweddar, ar sail y gefnogaeth a ddarperir i hybu a hyrwyddo iechyd a llesiant staff.

Cydnabyddir bod ymrwymiad staff y Cyngor i wasanaethu pobl Gwynedd yn un cryf a bod enghreifftiau lu o'r staff hynny yn mynd y filltir ychwanegol yn eu hymdrechion. Yr hyn sy'n bwysig i ni, fel Aelodau'r Cyngor, yw rhoi pob cefnogaeth i'r gwaith hwnnw ac i fod yn realistig yn ein disgwyliadau o'r hyn y gellir ei gyflawni o fewn yr hinsawdd ariannol bresennol."

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Eryl Jones-Williams

“Pwy sy’n edrych i mewn i hyn a sut mae’n digwydd?”

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

“Fel y ceisiais egluro yn yr ateb, mae yna nifer o ffyrdd gwahanol. Yn amlwg mae penaethiaid ac uwch reolwyr yn gorfod cadw golwg ar y sefyllfa ac mae gan yr Aelodau Cabinet gyfrifoldeb i sicrhau bod yna gydbwysedd. Hefyd, fel y gwnes i gyfeirio, mae pob Aelod Cabinet yn cael cyfarfodydd herio perfformiad. Er enghraifft, mi soniais am y lefelau salwch. Mae hynny’n rhywbeth sy’n dod i fy nghyfarfod herio perfformiad i, ond yn amlwg mae yna bethau eraill y byddai modd eu craffu yn y cyfarfodydd eraill gan Aelodau Cabinet, ond os ydych chi, fel aelodau, yn ymwybodol o unrhyw beth neu bwysau sylweddol ‘rydych chi’n ei weld, dewch â hwy draw atom fel Aelodau Cabinet i’r meysydd portffolio perthnasol. Byddem yn croesawu unrhyw wybodaeth bellach.”

(3) Cwestiwn gan y Cynghorydd Sion Jones

“Sut ddaru’r Aelod Cabinet ddod i benderfyniad ynglŷn â dewis Cynghorwyr i fynd ar Fwrdd Cartrefi Cymunedol Gwynedd (CCG)?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Tai, Hamdden a Diwylliant, Y Cynghorydd Craig ab Iago

“Ar y cychwyn, mae’r aelodau i gyd yn llenwi ffurflen yn dweud pa feysydd sydd o ddiddordeb iddynt, felly rydw i’n edrych ar hynny i gychwyn. Yna edrych ar brofiad pobl a gweld beth fyddent yn gallu cynnig i CCG. Wedyn, ‘rwy’n ceisio cael rhyw fath o gydbwysedd, felly ‘roeddwn yn ticio pob bocs, ac ‘rwy’n credu mod i wedi llwyddo. Felly, mae gennym gydbwysedd daearyddol a chydbwysedd rhyw, gyda 2 a 2. ‘Roeddwn eisiau gwneud yn siŵr bod yna ryw fath o gysondeb gyda’r hyn oeddem yn ei wneud o’r blaen, felly mae gennym rai â phrofiad yn ogystal â gwaed newydd, sef 2 a 2 eto. Hefyd, mae yna gydbwysedd gwleidyddol, gydag un o’r Grŵp Llafur Rhyddfrydol, un o’r Grŵp Annibynnol a dau o Grŵp Plaid Cymru. ‘Rydw i hefyd wedi cael pobl hŷn a phobl ieuengach, felly credaf fy mod wedi cymryd popeth i ystyriaeth - gobeithio eich bod yn cytuno. Mae yna 75 ohonom ar y Cyngor, a dim ond lle i 4 ar y Bwrdd. ‘Rydw i wedi gwneud fy ngorau.”

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Sion Jones

“Ydi’r Aelod Cabinet yn fodlon ail-edrych ac ad-drefnu’r aelodau bob dwy flynedd?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Tai, Hamdden a Diwylliant, Y Cynghorydd Craig ab Iago

“Yn gyntaf, ‘rydym yn penodi cynghorwyr i’r Bwrdd. Cytunaf fod angen cynrychiolaeth glir ar y Bwrdd o blith y tenantiaid, ond nid fy swyddogaeth i yw hynny. Fy swyddogaeth i yw penodi pobl gall sy’n mynd i drio cydweithio hefo CCG i gael y gorau i drigolion Gwynedd, ac ‘rwy’n credu mod i wedi llwyddo. Mae yna ddigon o gyfleoedd yn CCG rŵan i benodi tenantiaid, neu efallai y byddai tenant yn gallu prynu siâr yn y cwmni ac wedyn mae gan y person yna'r cyfle i leisio barn, ond nid fy swyddogaeth i yw penodi cynrychiolwyr y tenantiaid. Os oes gan y Cynghorydd Sion Jones unrhyw faterion yr hoffai eu codi, nid wyf i wedi clywed amdanynt hyd yma. ‘Rydw i wedi gweld yr e-byst a anfonodd a’r ymgyrch ar Twitter a Facebook, ond nid ydyw wedi cysylltu â mi o gwbl. ‘Rwy’n siŵr bod y 4 aelod yma sy’n bresennol yn

agored i wrando ar yr hyn sydd ganddo i'w ddweud ynglŷn â phryderon y tenantiaid oherwydd mae'n bwysig iawn a dyna pam mae CCG yna. Ond nid ydynt wedi codi unrhyw beth gyda mi, sydd wedi dod drwy'r Cynghorydd o gwbl. Os mai dymuniad y Cynghorydd yw i mi edrych ar y peth bob dwy flynedd, 'rwy'n hapus i wneud hynny. Ar hyn o bryd, 'rwy'n hapus gyda'r bobl sydd yna. Os oes un ohonynt eisiau camu i lawr unrhyw dro, mae hynny'n fater arall, ac fe ystyriaf yr aelod nesaf bryd hynny."

(4) Cwestiwn gan y Cynghorydd Mike Stevens

"Beth yw'r oedi wrth weithredu'r protocol newydd ar gyfer swyddogion yn ymateb i ymholiadau gan aelodau ee llythyrau, e-byst neu alwadau ffôn?"

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

"Mae Adran 21 o gyfansoddiad y Cyngor yn cynnwys y Protocol ar gysylltiadau Aelodau a Swyddogion, ac mae'n cynnwys arweiniad ar roi cyngor a gwybodaeth i aelodau gan swyddogion ynghyd â'r amserlen ateb. Mabwysiadwyd y Protocol gan y Cyngor yn ei ffurf bresennol yn 2014 fel rhan o adolygiad y Cyfansoddiad.

Mae'r protocol wrthi'n cael ei adolygu yn bresennol. Ar yr un pryd, mae canllaw a nodyn esboniadol i swyddogion, fydd yn cynnwys egwyddorion syml ar ymateb i ymholiadau gan aelodau etholedig hefyd yn cael ei ddatblygu yn gyfochrog â'r protocol. Mae'n debygol y bydd y canllaw yn cynnwys egwyddorion clir, gan gynnwys ymdrin yn barchus, ateb mor brydlon â phosib' ayyb.

Mae'r adolygiad o'r Protocol Cyswllt Aelod / Swyddog wedi ei arwain gan y Pwyllgor Safonau ac ynghyd ag ymgynghoriad â swyddogion bydd yn cael ystyriaeth hefyd gan y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn y Gwanwyn gyda bwriad o adrodd ar unrhyw addasiadau i'r Cyngor ym Mis Mai. Ac mae hynny oherwydd amserlen y rhaglenni pwyllgor ar hyn o bryd.

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Mike Stevens

"Gawn ni amserlen glir ac arweiniad ynglŷn â sut y dylent ymateb i aelodau?"

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Mair Rowlands

"O ran y protocol ei hun, bydd eisoes wedi ei wneud a'i weithredu, mae'n siŵr, cyn i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ei drafod ym mis Mai. Hefyd, bydd y canllawiau wedi eu datblygu, sy'n fwy penodol, ac yn cyfeirio at yr union faint o amser y byddem yn disgwyl i swyddog gymryd i ymateb. Nid wyf i yn bersonol wedi cael gymaint â hynny o gwynion ynglŷn â diffyg ymateb gan swyddogion, ond i fod yn onest, dros y blynyddoedd, mae'n siŵr mod i wedi cael y profiad yma fy hun ac yn croesawu unrhyw un i ddod ataf gyda mwy o gwynion. Mae'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd hefyd yn edrych ar y mater a bydd cais yn mynd i ofyn am enghreifftiau o hyn. Felly, yn sicr, anfonwch unrhyw beth draw. Yn sgil y cwestiwn 'rwyf newydd ateb i'r Cynghorydd Eryl Jones-Williams, rhaid cymryd i ystyriaeth hefyd realiti'r sefyllfa a'r pwysau sy'n gallu wynebu staff y Cyngor, ond 'rwy'n cytuno bod angen canllaw cliriach iddynt hwy fod yn ymwybodol o beth yw'r protocol."

5. CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH CYNGOR 2018/19

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid adroddiad yn gofyn i'r Cyngor gadarnhau parhad y Cynllun Lleol cyfredol ar gyfer darparu cymorth tuag at dalu'r Dreth Cyngor am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill, 2018.

Tynnwyd sylw gan yr Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc at waith sy'n mynd rhagddo yn y Panel Rhiantu Corfforaethol o ran cyflwyno eithriad o'r Dreth Cyngor i bobl ifanc sy'n gadael gofal. Nid oedd yr eithriad yn disgyn o fewn y cynllun hwn, ond byddai eitem yn mynd ymlaen i'r Cabinet, a diolchwyd i'r Aelod Cabinet Cyllid am ei gymorth gyda'r gwaith.

Eglurodd yr Aelod Cabinet Cyllid y byddai modd cyflwyno eithriad rhag Treth Cyngor i bobl ifanc sy'n gadael gofal i'r Cabinet am benderfyniad dilynol ar ôl gwaith costio asesiad effaith priodol ac ystyriaeth yn y Panel Rhiantu Corfforaethol. Gan na ddisgwylid i'r gost berthnasol fod yn waharddol, byddai'r Adran Gyllid yn hapus i weithredu beth bynnag fyddai argymhelliad y panel i'r Cabinet.

PENDERFYNWYD

(a) Parhau i weithredu Cynllun Lleol y Cyngor am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill 2018 fel ag yr oedd yn ystod 2017/18. Felly, bydd yr amodau canlynol (i – iii isod) ynghylch yr elfennau disgresiwn yn parhau:

- **(i) Gweithredu diystyrwch o 100% i bensiynau anabledd rhyfel, a phensiynau gweddwon rhyfel, ar gyfer pensiynwyr a hawlwyr oed gweithio fel ei gilydd.**
- **(ii) Peidio cynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bensiynwyr a hawlwyr oed gwaith o'r pedair wythnos safonol sydd yn y Cynllun Rhagnodedig.**
- **(iii) Peidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio i bensiynwyr a hawlwyr oed gwaith o'r tri mis safonol sydd wedi'i nodi ar hyn o bryd yn y Cynllun Rhagnodedig.**

(b) Lle'n briodol, dirprwyo'r grym i'r Pennaeth Cyllid, mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet dros Gyllid, i wneud mân addasiadau i'r cynllun am 2018/19, ar yr amod na fydd yn newid sylwedd y cynllun.

6. DIWYGIO'R CYFANSODDIAD

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu adroddiad yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu diwygiadau i'r Cyfansoddiad.

Cyfeiriwyd at yr angen i wneud dau fân gywiriad i Baragraff 4.20.4 yn yr Atodiad, sef:-

- Is-baragraff (i) – Newid y gair '*improper*' i '*inappropriate*' yn y fersiwn Saesneg.
- Is-baragraff (ii) – Cywiro'r geiriau cyntaf i ddarllen "Er gwaethaf (i) *ni* osodir ...."

Gan gyfeirio at Baragraff 4.20.4, sy'n trafod gwirio rhybuddion o gynnig o safbwynt priodoldeb, cwestiynodd rhai aelodau'r angen am y gair '*amhriodol*' yn Is-baragraff (i) ar y sail ei fod yn tanseilio hawliau'r aelodau a bod y geiriau *'anghyfreithlon'* ac *'allan o drefn'* yn cwmpasu'r cyfan. Mewn ymateb, eglurodd y Swyddog Monitro fod '*amhriodol*' yn y cyd-destun hwn yn cyfeirio at rybudd o gynnig sy'n trafod manylion personol rhywun neu faterion enllibus neu gynnig sy'n ffeithiol anghywir. Byddai'n bryderus ynglŷn â'i ddileu gan fod y Cyfansoddiad yn datgan yn glir beth all fod yn destun rhybudd o gynnig priodol a bod rhaid hidlo pob cynnig yn erbyn hynny er mwyn sicrhau nad yw'r Cyngor yn gwneud penderfyniad anghyfreithlon. Nododd hefyd fod y gwaith sy'n digwydd gydag aelodau i geisio gwella geiriad eu cynigion yn ymyrraeth gadarnhaol gan ei fod yn ffordd o ddileu unrhyw amhriodoldeb er mwyn caniatáu i'r cynigion hynny fynd yn eu blaenau.

PENDERFYNWYD addasu'r Cyfansoddiad yn unol â'r adroddiad, gyda'r mân gywiriadau i Baragraff 4.20.4 a nodwyd ac yn ddarostyngedig bod y diwygiad i Baragraff 9.12.3 yn dod yn weithredol wedi cyfarfod blynyddol y Cyngor yn 2018.

7. PENDERFYNIAD BRYS CABINET

Cyflwynodd y Dirprwy Arweinydd adroddiad, er gwybodaeth, ar benderfyniad brys gan y Cabinet ar 24 Hydref, 2017 i gymeradwyo cais i addasu les safle Gorsaf Reilffordd Ucheldir Cymru, Caernarfon er caniatáu defnydd gwerthu bwyd a manwerthu a hepgor gofyn ar gyfer premiwm ychwanegol canlynol yn y ddogfen. Eglurwyd y bu'n ofynnol gwneud penderfyniad brys yn unol â Rhan 7.25.2 o'r Cyfansoddiad i eithrio'r mater o'r drefn galw i mewn i graffu er sicrhau bod y Cyngor yn medru darparu penderfyniad i'r cwmni o fewn amserlen y grant.

PENDERFYNWYD derbyn a nodi'r adroddiad.

8. RHYBUDDION O GYNNIG

(1) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Owain Williams o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

"Bod Cyngor Gwynedd yn galw am drefniant fel y bydd hanes Cymru yn cael blaenoriaeth mewn gwersi hanes ym mhob ysgol yng Nghymru. Mae'r sefyllfa bresennol lle mae diffygion yn dysgu ein hanes a'n hunaniaeth i bob pwrpas yn annerbyniol.

Felly galwn ar Lywodraeth Cymru i gymryd y camau angenrheidiol i gywiro'r diffyg hwn a hynny yn ddiymdroi."

Cyfeiriodd yr Aelod Cabinet Addysg at ddatblygiad y cwricwlwm cenedlaethol newydd, Dyfodol Llwyddiannus, fydd yn debygol o arwain at ddewis ehangach i athrawon o ran yr hyn maent yn ddysgu. Fodd bynnag, nid oedd yr adnoddau ar gael ar hyn o bryd i ddysgu hanes Cymru, a chynigiodd welliant i'r cynnig fel a ganlyn:-

- Ychwanegu *"Mae datblygiad y cwricwlwm Dyfodol Llwyddiannus yn gyfle i unioni'r cam yma a bydd angen datblygu adnoddau angenrheidiol dwyieithog i alluogi i athrawon ddysgu hanes Cymru i'r plant"* fel ail baragraff.
- Cynnwys y geiriau *"yn cynnwys datblygu adnoddau dwyieithog"* ar ôl y gair angenrheidiol yn y paragraff olaf.

Eiliwyd y gwelliant.

Mynegodd sawl aelod eu cefnogaeth i'r gwelliant drwy nodi:-

- Bod yr amserlen o ran cael adnoddau Cymraeg ar gyfer y cwricwlwm newydd yn gŵyn gyffredinol ar draws yr holl bynciau.
- Bod cenhedlaeth o athrawon sydd ddim wedi derbyn yr addysg yma am hanes Cymru eu hunain a bod angen codi'r ymwybyddiaeth yma yn ogystal â hyfforddi athrawon yn y maes.
- Dylid manteisio ar yr adnoddau a'r arbenigedd yn Adran Hanes Cymru, Prifysgol Bangor, i helpu i ddatblygu'r cwricwlwm.
- Bod Llywodraeth Cymru yn darparu gwerslyfrau Cymraeg ar gyfer yr ysgolion, ond nad oedd unrhyw werslyfrau Cymraeg wedi cyrraedd ysgolion uwchradd Gwynedd. Galwyd ar yr aelodau hynny sy'n llywodraethwyr ysgolion i fynnu bod eu hysgolion yn defnyddio'r ddarpariaeth sydd eisoes ar gael ar gyfer dysgu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Cytunodd cynigydd y cynnig gwreiddiol i ddiwygio'r cynnig ar y llinellau a nodwyd gyda chaniatâd y Cyngor a'r eilydd.

Pleidleisiwyd ar y cynnig diwygiedig, ac fe gariodd.

PENDERFYNWYD bod Cyngor Gwynedd yn galw am drefniant fel y bydd hanes Cymru yn cael blaenoriaeth mewn gwersi hanes ym mhob ysgol yng Nghymru. Mae'r sefyllfa bresennol lle mae diffygion yn dysgu ein hanes a'n hunaniaeth i bob pwrpas yn annerbyniol.

Mae datblygiad y cwricwlwm Dyfodol Llwyddiannus yn gyfle i unioni'r cam yma a bydd angen datblygu adnoddau angenrheidiol dwyieithog i alluogi i athrawon ddysgu hanes Cymru i'r plant.

Felly galwn ar Lywodraeth Cymru i gymryd y camau angenrheidiol, yn cynnwys datblygu adnoddau dwyieithog, i gywiro'r diffyg hwn a hynny yn ddiymdroi."

(2) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Craig ab Iago o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

"Noda'r Cyngor:

Fod y Credyd Cynhwysol, sy'n gyfrifoldeb llywodraeth Torïaid San Steffan, yn ddiffygiol ac yn creu caledi i deuluoedd ac unigolion mwyaf anghenus ein cymdeithas. Ofnir y bydd cynnydd sylweddol mewn ôl-daliadau yn arwain at fwy o ddigartrefedd a mwy o bwysau ar ein gwasanaethau.

Nid oes digon o bwysau gwleidyddol wedi ei roi gan Lywodraeth Lafur Cymru yng Nghaerdydd ar San Steffan i ddatganoli'r drefn lles i Gymru. Credwn yn gryf y dylai'r drefn budd-daliadau gael ei ddatganoli'n llwyr i Gymru ond yn y cyfamser gellid datganoli gweinyddiaeth y drefn lles i Gymru fel y mae yn yr Alban, er mwyn rhoi hyblygrwydd i liniaru effeithiau'r dreth anghyfiawn hwn."

Mynegodd sawl aelod eu cefnogaeth i'r cynnig drwy nodi:-

- Bod yr ymgyrch i symleiddio'r drefn i'w gymeradwyo, ond bod y realiti yn wahanol iawn i'r syniadaeth.
- Bod ymatebion nifer o elusennau i'r credyd cynhwysol ac ystadegau'r elusen banciau bwyd yn tanlinellu effaith y newidiadau ar y mwyaf bregus a thlawd o fewn cymdeithas.
- Y dylai unrhyw un sy'n pryderu am y llai ffodus, neu sydd ag unrhyw fath o gydwybod gymdeithasol, neu'n poeni am yr effaith hirdymor ar y Cyngor a'i staff, gefnogi'r cynnig hwn.
- Bod angen datganoli'r drefn, nid yn unig o safbwynt gweinyddu, ond y dylem gael yr hawl i greu ein system fudd-daliadau ein hunain fel y gellir darganfod ateb sy'n gweithio i bobl Cymru.
- Bod y trefniadau newydd yn effeithio ar landlordiaid hefyd ac yn creu ansicrwydd i bawb.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig.

(3) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Dyfrig Siencyn o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

"Mae'r Cyngor yn mynegi pryder sylweddol at y modd y mae Llywodraeth Sbaen wedi carcharu 10 o aelodau etholedig Llywodraeth Catalwnia. Mae'r fath erledigaeth yn ymosodiad ar brosesau democrataidd cyflawn ac yn tanseilio egwyddorion llywodraethu'r Undeb Ewropeaidd. Gan fod rhai o drigolion

Catalwnia yn byw yng Ngwynedd galwn ar Senedd San Steffan i ddilyn esiampl Cynulliad Cenedlaethol Cymru drwy ddatgan yn glir eu gwrthwynebiad i'r fath gamwedd ac i yrru neges i Lywodraeth Sbaen nad yw eu hymddygiad yn gydnaws ag egwyddorion hawliau dynol."

Eglurodd yr aelod fod geiriad gwreiddiol ei gynnig yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddatgan eu gwrthwynebiad i'r sefyllfa a gyrru neges i Lywodraeth Sbaen, ond gan fod y cynnig wedi'i roi i mewn cyn i'r Cynulliad gael pleidlais ar y mater, yr hoffai addasu'r cynnig i alw ar Senedd San Steffan i ddilyn esiampl Cynulliad Cenedlaethol Cymru drwy weithredu ar y llinellau hynny.

Caniataodd y Cyngor i'r cynigydd ddiwygio ei gynnig.

Mynegodd sawl aelod eu cefnogaeth i'r cynnig diwygiedig drwy nodi:-

- Bod heddlu Sbaen wedi defnyddio trais difrifol i rwystro pobl rhag mynegi eu barn ac y dylid cefnogi'r egwyddor sylfaenol bod gan bob cenedl yr hawl i benderfynu ar ei thynged ei hun.
- Bod y cynnig yn gyfle i gydnabod y ffordd ofnadwy y cafodd Catalwniaid heddychlon eu trin am ymarfer eu hawliau democrataidd i bleidleisio.
- Bod y fath erledigaeth yn ymosodiad ar brosesau democrataidd ac yn tanseilio trefniadau llywodraethu'r Undeb Ewropeaidd.

Nodwyd y cynhelid Rali i gefnogi Catalwnia am 6.30yh y noson honno ar Faes Caernarfon.

Pleidleisiwyd ar y cynnig diwygiedig, ac fe gariodd.

PENDERFYNWYD mae'r Cyngor yn mynegi pryder sylweddol at y modd y mae Llywodraeth Sbaen wedi carcharu 10 o aelodau etholedig Llywodraeth Catalwnia. Mae'r fath erledigaeth yn ymosodiad ar brosesau democrataidd cyflawn ac yn tanseilio egwyddorion llywodraethu'r Undeb Ewropeaidd. Gan fod rhai o drigolion Catalwnia yn byw yng Ngwynedd galwn ar Senedd San Steffan i ddilyn esiampl Cynulliad Cenedlaethol Cymru drwy ddatgan yn glir eu gwrthwynebiad i'r fath gamwedd ac i yrru neges i Lywodraeth Sbaen nad yw eu hymddygiad yn gydnaws ag egwyddorion hawliau dynol.

Dymunodd y Cadeirydd Nadolig Llawen a Blwyddyn Newydd Dda i bawb.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00 y.h. a daeth i ben am 2.40 y.h.

CADEIRYDD

Cyfarfod	**CYNGOR**
Dyddiad	**1 Mawrth 2018**
Teitl	**Adolygiad Blynyddol - Polisi Tâl y Cyngor**
Pwrpas	**Mabwysiadu Polisi Tâl y Cyngor ar gyfer 2018/19**
Awdur	**Dilwyn Williams – Prif Weithredwr**
Aelod Cabinet	**Y Cynghorydd Mair Rowlands**

CEFNDIR

1. Ers 2012 mae yna ddyletswydd statudol ar bob Cyngor i fabwysiadu polisi tâl yn flynyddol. Mae'r gofyn statudol hwnnw yn nodi mai swyddogaeth i'r Cyngor llawn yw cymeradwyo'r polisi tâl.

2. Pan yn mabwysiadu'r polisi tâl ar gyfer 2012/13, penderfynodd y Cyngor llawn ofyn i'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion gynnal adolygiad blynyddol o gynaladwyedd y polisi tâl i'r dyfodol a chyflwyno argymhellion i gyfarfod o'r Cyngor llawn ym mis Mawrth pob blwyddyn

3. Yn sgîl hynny ac yn unol â threfniadau sydd wedi'u gweithredu yn y cyfamser, gofynnir i'r Pwyllgor hwn ystyried cynnwys y drafft o bolisi tâl ar gyfer 2018/19 a chyflwyno argymhelliad i gyfarfod o'r Cyngor llawn ar y cyntaf o Fawrth eleni.

PRIF SWYDDOGION

4. Ni fu newidiadau i gyfrifoldebau ar lefel Penaethiaid Adran a Cyfarwyddwyr Corfforaethol yn ystod 2017/18 ac nid oes felly arfarniad o'r newydd wedi'i gynnal ar gyfer 2018/19. Mae cyflogau presennol Prif Swyddogion fodd bynnag wedi'u seilio ar un ai chwartel isaf neu ganolrif swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Gyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012.

5. Golyga hyn nad yw'r gymhariaeth hefo swyddi o faint cyfatebol yn y Farchnad Sector Gyhoeddus Cenedlaethol wedi'i gynnal fel rhan o adolygu'r Polisi Tal corfforaethol ers chwe mlynedd bellach. Mae'n bur debygol felly bod cyflogau Prif Swyddogion yng Ngwynedd wedi gostwng yn is na'r chwartel isaf a'r canolrif ar gyfer swyddi cyfatebol yn y cyfamser. Awgrymwyd y llynedd y byddai'n amserol cynnal ymarferiad o'r math er mwyn ystyriaeth gan y Pwyllgor pan yn adolygu'r Polisi ar gyfer 2018/19. Fodd bynnag, yn sgil yr hinsawdd

ariannol presennol, penderfynwyd peidio cynnal yr adolygiad. Mae hyn yn golygu, yn ei dro, bod yna berygl i gyflogau prif swyddogion y Cyngor hwn golli tir hefo cyflogau awdurdodau eraill cyfagos.

6. Mae'r Cyd-Gyngor Trafod Telerau Cenedlaethol ar gyfer Prif Swyddogion a'r Cyd-Gyngor Trafod Telerau ar gyfer Prif Weithredwyr yn ystyried codiadau cyflog am y ddwy flynedd ariannol nesaf ond nid oes cynnig ffurfiol wedi'i gyflwyno hyd yma.

7. Mae hawl cytundebol gan y Prif Swyddogion a'r Prif Weithredwr i'r codiadau cyflog a sicrheir yn genedlaethol ac i'r pwrpas hwnnw, mae'r drafft o'r polisi tâl yn datgan, **"Mae Prif Swyddogion a gyflogir o dan amodau a thelerau y JNC gyda hawl cytundebol i unrhyw godiad cyflog cenedlaethol a ddyfernir gan y JNC a bydd y Cyngor felly yn talu'r codiadau hyn pan y'u dyfernir yn unol a gofynion cytundebol presennol"**. Golyga hyn bod y Cyngor yn cymeradwyo'r codiadau cyflog a ddyfernir yn genedlaethol yn sgil mabwysiadu'r polisi tâl yn flynyddol.

SWYDDI O DAN LEFEL PRIF SWYDDOG

8. Mae'r Cyngor wedi sefydlu ei isafswm cyflog ar sail pwynt 8 o fewn y strwythur tâl cenedlaethol yn dilyn adolygiad o'r Polisi Tâl yn 2015/16 ac hynny mewn ymgais i symud yn agosach at y "Cyflog Byw", yn unol â diffiniad y Sefydliad Cyflog Byw.

9. Yn ei ddatganiad cyllideb ar yr 8fed o Orffennaf, 2015, cyhoeddodd Canghellor y Trysorlys ei fod am sefydlu "Cyflog Byw Cenedlaethol" ar gyfer gweithwyr 25 oed a hyn oddi ar y 1af o Ebrill 2016. Cyhoeddwyd yn Natganiad yr Hydref y llynedd y bydd y "Cyflog Byw Cenedlaethol" hwnnw yn cynyddu i £7.83 yr awr oddi ar y 1af o Ebrill, 2018.

10. Mae pwynt 8 (sef isafswm cyflog y Cyngor) yn £7.90 yr awr yn bresennol (o'i gymharu â £8.75 yr awr adnabyddir fel Cyflog Byw gan y Sefydliad Cyflog Byw). Yn ddiweddar, mae cynrychiolwyr ar ran Cyflogwyr Llywodraeth Leol yn genedlaethol wedi cyflwyno cynnig terfynol i gynrychiolwyr y gweithlu ar godiad cyflog arfaethedig am y ddwy flynedd nesaf. Byddai sicrhau cytundeb ar sail y telerau hyn yn rhoi ychwanegiad o 2% y flwyddyn am y ddwy flynedd nesaf i bob gweithiwr ar bwynt cyflog 20 ac uwch ac yn rhoi codiad cyflog rhwng 3.7% a 9.1% yn 2018/19 ac hyd at 8% arall yn 2019/20 i unigolion a gyflogir ar bwyntiau cyflog 8 hyd at 19. Byddai hyn yn arwain at isafswm cyflog yn y Cyngor o £9.18 yr awr oddi ar y 1 o Ebrill, 2019 (£8.62 yr awr oddi ar y 1 o Ebrill, 2018).

11. Mae cynrychiolwyr yr undebau llafur, sy'n cynrychioli gweithwyr llywodraeth leol, wedi datgan y byddant yn ymateb yn ffurfiol i'r cynnig hwn ddechrau mis Mawrth yn dilyn ymgynghoriad hefo'u haelodau.

12. Yn wyneb y symudiadau cenedlaethol hyn i godi'r cyflogau ar y lefelau isaf yn y strwythur tâl a'r ffaith y bydd y Cyngor yn parhau i orfod darganfod yr arian i gyllido unrhyw gytundeb cenedlaethol, nid oes bwriad i argymell newid pellach yn lleol i'r isafswm cyflog ar gyfer 2018/19.

13. Fel ag yr adroddwyd y llynedd, mae'r Cyngor wedi bod yn cynnal trafodaethau hefo cynrychiolwyr yr undebau cydnabyddedig yn lleol dros y ddwy flynedd diwethaf er mwyn ceisio sicrhau cytundeb torfol ar becyn fydd yn arwain at newidiadau i elfennau eraill o'r amodau gwaith lleol.

14. Cafwyd trafodaethau adeiladol ac roedd dau o'r tri undeb, sef y GMB ac UNITE, yn barod i gynnal balot ymysg eu haelodau ar gynnwys y pecyn. Fodd bynnag, cadarnhaodd Swyddfa Genedlaethol UNSAIN yn Rhagfyr 2017 na fyddai caniatâd i'r gangen leol o'r Undeb hwnnw gynnal balot ar gynnig a fyddai'n arwain at "ddirywiad yn yr amodau gwaith".

15. Golyga hyn bod y Cyngor wedi ysgrifennu yn bersonol at bob aelod o staff, a gyflogir o dan delerau gweithwyr llywodraeth leol, er mwyn amlinellu cynnwys y pecyn. Bydd y cyfle i gynnig sylwadau ar gynnwys y cynnig yn agored i weithwyr y Cyngor hyd at y 12 o Fawrth eleni. Bydd y Cabinet yn ystyried y sylwadau a dderbynnir cyn dod i benderfyniad terfynol yn ddiweddarach ym mis Mawrth.

16. Nodir manylion y newidiadau arfaethedig fel a ganlyn;

- Dod a'r taliad ychwanegol o ⅕ yr awr sy'n cael ei dalu am weithio rhwng 8 a 10 y nos i ben. Cyngor Gwynedd yw'r unig gyflogwr o'r awdurdodau lleol cyfagos sydd yn rhoi tâl ychwanegol am weithio'r oriau hyn.

- Mae'r Cynllun Colled Ariannol yn galluogi'r Cyngor i warchod graddfa cyflog staff am gyfnod o hyd at 3 blynedd mewn sefyllfa o ail strwythuro gwasanaethau. Rydym yn ystyried addasu'r cynllun o 3 blynedd o warchodaeth i:

- Blwyddyn ar sail 100% o warchodaeth
- Blwyddyn ar sail 50% o warchodaeth

- Addasu'r polisi hawlio costau teithio ar gyfer swyddogion sy'n defnyddio eu ceir ar fusnes y Cyngor. Byddai disgwyl i swyddogion dynnu cyfanswm y milltiroedd, sy'n cael eu teithio yn ôl ac ymlaen i'r ganolfan waith arferol,

allan o unrhyw daith busnes sy'n dechrau a gorffen yn y cartref. Byddai hyn yn golygu fod swyddogion yn derbyn ad-daliad am y milltiroedd ychwanegol a wneir ar fusnes y Cyngor yn unig.

- Lleihau'r taliad wythnosol ar gyfer bod "ar ddyletswydd" y tu allan i oriau gwaith arferol, o £265.88 yr wythnos i £200 yr wythnos. NI fyddai'r newid hwn yn cael effaith ar yr hyn sy'n cael ei dalu am fod "ar alwad" (sef y swm o £159.53 yr wythnos).

- Bu i gytundeb torfol arwyddwyd yn 2012 gyflwyno gostyngiad yng nghyflog pob gweithiwr sydd gyfwerth a 1½ diwrnod y flwyddyn. Mae'r Cyngor am gymryd y cam cyntaf i gael gwared â'r gostyngiad yn y cyflog trwy leihau'r didyniad o 1½ diwrnod i 1 diwrnod. Mae'r Cyngor hefyd yn bwriadu ystyried sut y gellir cael gwared â'r didyniad cyflog yn gyfan gwbl mor fuan ag y bo modd.

17. Edrychir i weithredu'r newidiadau a gytunir arnynt yn derfynol oddi ar y 1af o Orffennaf eleni a golyga hynny y bydd yr amodau gwaith perthnasol sy'n ffurfio rhan o'r Polisi Tal yn cael eu haddasu oddi ar yr un dyddiad.

ARGYMHELLIAD

18. Bod y Cyngor yn cymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu'r Datganiad o Bolisi Tâl drafft ar gyfer 2018/19.

Datganiad Polisi Tâl – 2018/19

CYFLWYNIAD

Yn unol ag Adran 38(1) Deddf Lleoliaeth 2011, mae gofyn i bob Cyngor baratoi datganiadau polisi tâl. Rhaid i'r datganiadau hyn gyfleu beth yw polisïau'r Awdurdod tuag at amrediad o faterion sy'n ymwneud â thâl ei weithlu, yn enwedig ei uwch staff (neu 'brif swyddogion') a'r gweithwyr sy'n cael y cyflogau isaf. Rhaid paratoi datganiadau polisi tâl ar gyfer pob blwyddyn ariannol. Rhaid iddynt gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn.

Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod pa mor allweddol yw rheoli cydnabyddiaeth ariannol mewn modd teg, cyson a thryloyw ac mae'r penderfyniadau a wneir yn y cyswllt hwn yn greiddiol i sicrhau cyflog cyfartal a chydraddoldeb ar draws y Cyngor.

POLISI TÂL AR GYFER PRIF SWYDDOGION

Mae'r Cyngor yn diffinio ei brif swyddogion fel a ganlyn: y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwyr Corfforaethol a'r Penaethiaid Adran. Mae'r Cyngor yn cyflogi prif swyddogion o dan amodau a thelerau'r JNC ac mae hynny wedi'i ymgorffori yn eu cytundebau. Mae'r JNC ar gyfer Prif Swyddogion yn negodi codiad cyflog blynyddol cenedlaethol (DU) ar sail costau byw ar gyfer y grŵp hwn. Mae Prif Swyddogion a gyflogir o dan amodau a thelerau'r JNC gyda hawl cytundebol i unrhyw godiad cyflog cenedlaethol a ddyfernir gan y JNC a bydd y Cyngor felly yn talu'r codiadau hyn pan y'u dyfernir yn unol â gofynion cytundebol presennol.

Cyflogau

Mabwysiadwyd y polisi sy'n ymwneud â chyflogau Penaethiaid Adran a Chyfarwyddwyr Corfforaethol am y tro cyntaf yng nghyfarfod y Cyngor llawn ym mis Hydref 2009 ac yna ym Mehefin 2012, fel rhan o'r adolygiad blynyddol o'r Polisi Tâl yn ei gyfanrwydd. Cynhaliwyd adolygiad rhannol pellach o'r polisi ym Mawrth 2015 er mwyn adlewyrchu newidiadau strwythurol o fewn y Cyngor.

Mae cyflogau prif swyddogion yn seiliedig ar adroddiad annibynnol gan yr Hay Group ac ar eu cynllun arfarnu swyddi hwy.

Mae cyflogau Cyfarwyddwyr Corfforaethol wedi eu gosod fymryn yn is na chwartel isaf ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012, (golyga chwartel isaf bod 75% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflog y Pennaeth Addysg wedi'i osod ar ganolrif y cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga canolrif bod 50% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflog y Pennaeth Cyllid wedi'i osod ar sail y chwartel isaf o'r cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga chwartel isaf bod 75% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflogau'r Penaethiaid Adran eraill wedi eu gosod ar sail canolrif y cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga canolrif bod 50% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Rhoddir ystyriaeth i adolygu tâl gwirioneddol yng nghyd-destun lefelau'r meincnodau yn flynyddol.

Mae tâl ar gyfer y Prif Weithredwr wedi ei osod yn unol â'r raddfa £102,557 - £110,441.

Nid yw'r Cyngor yn talu unrhyw daliadau bonws neu dâl sy'n seiliedig ar berfformiad i'w Brif Swyddogion. Mae amodau a thelerau gwaith lleol y Cyngor yn berthnasol i'w Brif Swyddogion, yn yr un modd ag ar gyfer gweddill y staff, oni nodir yn wahanol yn y polisïau unigol.

Mae cyflogau Prif Swyddogion y Cyngor ar gael ar wefan y Cyngor (Gweler Atodiad 1).

SWYDDI O DAN LEFEL PRIF SWYDDOG

Mae polisi tâl y Cyngor ar gyfer gweddill ei staff yn seiliedig ar bolisi tâl cyfartal y Cyngor a'i gytundeb torfol â'r undebau llafur cydnabyddedig, fel y'i cyflwynwyd ar 1 Ebrill 2008. Mae strwythurau tâl y Cyngor yn destun archwiliadau tâl cyfartal.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf Cynllun Arfarnu Swyddi GLPC fel sail i osod graddfa cyflog ar gyfer pob swydd sydd yn cael ei chyflogi o dan Amodau Gwaith Gweithwyr Llywodraeth Leol. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu cyflogau yn unol â deddfwriaeth cyflog cyfartal a'r cytundeb "statws sengl" rhwng cyflogwyr llywodraeth leol a'r undebau llafur cydnabyddedig yn 1997.

Mae'r Cyngor yn diffinio ei gyflog isaf, fel pwynt cyflog 8, ar y raddfa gyflog genedlaethol fel y cytunwyd gan y Cyd Bwyllgor Cenedlaethol. Nid yw'r Cyngor yn talu unrhyw daliadau bonws neu dâl sy'n seiliedig ar berfformiad i'w weithwyr.

Mae'r berthynas rhwng tâl ei Brif Swyddogion a'i weithwyr eraill wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i recriwtio a chadw'r gweithwyr addas gorau yn ei swyddi amrywiol, tra'n cynnal y pwyntiau gwahaniaethol a arfarnwyd yn yr arfarniad swyddi.

Mae Adolygiad Hutton o Gyflog Teg yn y Sector Gyhoeddus yn argymell cymhareb o ddim mwy na 1:20 rhwng y cyflog uchaf a'r cyflog isaf (llawn-amser). Mae'r gymhareb honno yn y Cyngor yn 1:7.8.

Ymhellach mae'r gymhareb rhwng canolrif cyflog Prif Swyddogion a'r cyflog isaf yn 1:5.

AMODAU GWAITH LLEOL

Tâl Cychwynnol

Mae'r nifer o hicynnau sydd o fewn pob graddfa yn adlewyrchu'r cyfnod posib o ddatblygiad mewn swydd allai fod yn berthnasol i'r unigolion sydd ar y raddfa honno. Bydd aelodau staff yn cael eu penodi i'r pwynt cyflog o fewn y raddfa sydd yn adlewyrchu'r amser fydd ei angen er mwyn datblygu fel eu bod yn gallu ymgymryd â dyletswyddau a chyfrifoldebau'r swydd yn llawn.

Yn arferol, penodir pob gweithiwr i'r pwynt cyflog isaf o fewn y raddfa gyflog briodol. Os yw gweithiwr eisoes yn derbyn tâl uwchben y pwynt cyflog isaf neu os oes tystiolaeth ddigonol i arddangos bod y gweithiwr eisoes yn llawn gymwys i gyflawni nifer o agweddau o'r swydd, gall rheolwr, mewn ymgynghoriad hefo'r Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, benodi ar bwynt cyflog uwch o fewn y raddfa gyflog briodol.

Os oes lle o fewn graddfa'r swydd, bydd pob aelod staff yn gymwys i dderbyn hicyn cyflog blynyddol ar y cyntaf o Ebrill yn ddarostyngedig i'r amodau a nodir ym Mholisi'r Cyngor ar Ymdrin â Thanberfformio ac ar yr amod eu bod wedi'u penodi i'w swydd bresennol am fwy na chwe mis cyn y dyddiad hwnnw.

Costau Ail-leoli

Mewn sefyllfa ple bo'n angenrheidiol i weithiwr ail-leoli er mwyn ymgymryd â swydd, gall y Cyngor, o dan amgylchiadau arbennig, gyfrannu tuag at ad-daliad costau ail-leoli. Mae'r cynllun yn berthnasol i weithwyr a benodir o ganlyniad i hysbyseb neu'n dilyn ad-drefnu mewnol lle bydd rhaid iddynt symud tŷ.

Rhaid i gartref presennol y gweithiwr fod fwy na 20 milltir o'r ganolfan weinyddol cyn y gellir ystyried cais i ad-dalu costau.

O dan yr amgylchiadau hyn, telir cost symud dodrefn ac eiddo yn llawn, yn ddarostyngedig i dderbyn yr isaf o dri dyfynbris ynghyd a chost lawn storio dodrefn hyd at dri mis. Gellir gwneud cyfraniad hyd at £3,270 ar gyfer costau cyfreithiol, ffioedd arwerthwr tai, costau carpedi a llenni a mân gostau symud eraill yn amodol ar ddangos derbynebau perthnasol.

Ychwanegiad y Farchnad

Mae lefel cyflog wedi ei seilio ar gynllun arfarnu swyddi'r Cyngor. Golyga hyn fod y system o dalu aelodau staff wedi ei seilio ar gydraddoldeb yn unol â'r diffiniad yn Neddf Cyflog Cyfartal 1970 ac yn sicrhau cysondeb o ran penderfyniadau sydd yn ymwneud â thâl. O ganlyniad fe allai unrhyw wyriad o'r system hon greu risg sydd angen ei reoleiddio'n gadarn. Mae'n rhaid bod rhesymau pendant a chlir os am gyfiawnhau unrhyw wyriad o'r trefniant hwn.

Fodd bynnag, fe allai sefyllfa godi pan fo pwysau'r farchnad yn creu problemau recriwtio a/neu gadw staff yng nghyswllt swydd benodol. Gall y Cyngor mewn rhai achosion eithriadol, ac er mwyn denu a/neu gadw unigolyn i swydd benodol, gynnig taliad ychwanegol i'r raddfa gyflog a fabwysiadwyd gan y Cyngor.

Yn y cyswllt hwn dim ond pan fydd tystiolaeth ddogfennol ddigonol o fethiant i recriwtio a/neu gadw aelod staff y bydd ychwanegiad y farchnad yn cael ei ddefnyddio. Nid yw ychwanegiad y farchnad yn ychwanegiad parhaol i gyflog swydd. Os yw'r amgylchiadau sydd yn berthnasol i'r ychwanegiad yn newid, neu os yw

aelod staff yn cael ei drosglwyddo gan y Cyngor i swydd arall nad yw'n denu ychwanegiad y farchnad, yna bydd hawl yr unigolyn hwnnw/honno i'r taliad yn peidio, a bydd yr atodiad yn cael ei atal yn unol â'r rhybudd priodol.

Mae'r Cyngor, yn ei gyfarfod ar y 9 o Hydref, 2014, wedi cymeradwyo caniatáu darpariaeth ychwanegiad y farchnad o hyd at £3,000 ar gyfer Prif Swyddogion ple bo hynny wedi'i gyfiawnhau gan achos busnes. Nid oes nenfwd wedi'i osod yng nghyswllt lefel ychwanegiad y farchnad ar gyfer swyddi eraill.

Cydnabyddiaeth Ariannol (Ymgymryd â Chyfrifoldebau Ychwanegol)

Gellir caniatáu taliad ychwanegol pan fo aelod staff yn cytuno i gais i ymgymryd â chyfran o ddyletswyddau a chyfrifoldebau sydd y tu hwnt i ddyletswyddau a chyfrifoldebau arferol ei swydd ar sail dros dro. Mae'n rhaid i'r gyfran o ddyletswyddau a chyfrifoldebau uwch fod yn sylweddol, yn cael eu harfarnu ar lefel cyflog uwch a thros gyfnod estynedig cyn y gellir cynnig cydnabyddiaeth ariannol ychwanegol dros-dro.

Taliadau Ar-Ddyletswydd, Ar Alwad a Galw Allan

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i ddarparu gwasanaethau yn unol ag anghenion pobl Gwynedd. Golyga hyn y bydd adegau pan fo gofyn i aelodau staff ymgymryd â dyletswyddau oddi allan i'r patrwm gwaith arferol ac ar adegau anghymdeithasol. Mae'r Cyngor yn cwrdd â'r anghenion ar gyfer y gwasanaethau hyn trwy:

- sicrhau fod staff cymwys ar gael i gymryd galwadau a phenderfynu ar weithredu priodol
- sicrhau fod gweithlu cymwys ar gael i fod ar alwad ac yn barod i gael eu galw allan ar fyr rybudd er mwyn ymateb i waith mewn argyfwng
- gwobrwyo'r staff uchod trwy daliadau addas mewn cydnabyddiaeth o'r anghyfleustra a'r ymyrraeth mae gwaith o'r fath yn ei greu.

Diffinnir **ar ddyletswydd** fel cyfnod o amser pan fo swyddog ar ddyletswydd oddi allan i'r oriau gwaith arferol ar gyfer cyfnod penodol o amser, a'u bod **ar gael** i ymateb i alwadau gan drigolion, gwasanaethau brys a.y.b.

Diffinnir **ar alwad** fel cyfnod penodol o amser mae swyddog **ar gael** i'w alw allan y tu allan i'r oriau gwaith arferol.

Mewn rhai achosion bydd bod ar alwad neu ar ddyletswydd yn ffurfio rhan o gyflog sylfaenol swyddogion. Mewn achos o'r fath bydd y cytundeb cyflogaeth yn nodi hynny'n glir. Ni fydd gan y swyddogion hynny'r hawl i daliad ychwanegol pan ar alwad/ar ddyletswydd.

Bydd swyddogion eraill yn derbyn tâl ar ffurf taliad ychwanegol a fydd yn adlewyrchu lefel yr anghyfleustra ar gyfer bod ar gael i ymateb i alwad tu hwnt i oriau gwaith arferol. Bydd y swyddogion hynny yn derbyn lleiafswm o ddwy awr ar y cyflog priodol pob tro maent yn cael eu galw allan (gan gynnwys amser teithio).

Mae taliadau ar alwad/ar ddyletswydd yn cael eu diweddaru'n flynyddol i adlewyrchu'r cynnydd cyflog blynyddol yn unol â'r hyn a gytunir gan y Cydgyngor Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Llywodraeth Leol.

Ffioedd Proffesiynol

Ad-delir un ffi'r flwyddyn i Swyddogion ar gyfer aelodaeth o gorff cydnabyddedig sy’n berthnasol i’w swyddogaeth broffesiynol a phle bo’r aelodaeth hwnnw yn ofyniad gan y Cyngor.

Defnyddwyr Car

Dynodir pob gweithiwr fel defnyddiwr car achlysurol a thelir ad-daliadau am deithiau busnes ar sail graddfeydd Swyddfa Cyllid y Wlad.

Treuliau Cynhaliaeth

Telir ad-daliadau cynhaliaeth, ar gyflwyniad derbynneb, os yw aelod staff yn teithio tu allan i'r Sir ar gyfer brecwast, cinio, te a swper, a hynny hyd at yr uchafswm ar gyfer lwfansau cynhaliaeth. Ar gyfer y staff hynny sydd â'u gwaith yn golygu eu bod yn teithio ar draws mwy nag un Sir e.e. Gwynedd a Môn, diffinnir "y tu allan i'r Sir" fel y tu allan i'r ardal waith arferol.

Gweithio Oriau Ychwanegol

Telir gweithwyr, a gyflogir ar bwynt 28 neu is, ar sail unwaith a hanner o’r cyflog sylfaenol yr awr pan yn gweithio mwy na 37 awr mewn wythnos (trefniadau amgen ar gyfer gweithwyr gyda phatrymau gwaith ple bo’r oriau a weithir ar sail pythefnos/misol neu flynyddol). Caniateir tâl sylfaenol neu amser yn ei le i weithwyr a gyflogir ar bwynt cyflog uwch na 28 pan yn gweithio mwy na 37 awr a phan fo’r Pennaeth Adran wedi cymeradwyo’r gwaith ychwanegol ymlaen llaw.

Gweithio Oriau Anghymdeithasol

Telir cyflog ar y raddfa sylfaenol am waith, oddi fewn i’r 37 awr, a gyflawnir ar y penwythnos. Telir tâl chwyddedig i weithwyr sy’n gweithio yn ystod yr oriau a ganlyn;

- tâl sylfaenol a phumed rhan o’r cyflog am waith a gyflawnir rhwng 8 a 10 y nos
- tâl sylfaenol a thraean rhan o’r cyflog am waith a gyflawnir rhwng 10 y nos a 6 y bore

Telir cyflog yn unol â’r cytundeb cenedlaethol ar gyfer gwaith a gyflawnir ar wyliau banc a gwyliau statudol ychwanegol.

Lwfans Cymorth Cyntaf

Telir lwfans blynyddol i weithwyr sydd yn gweithredu fel Cymorthyddion Cyntaf dynodedig.

Dyletswyddau Etholiadau Lleol

Mae ffioedd y Cyngor ar gyfer taliadau i’r Swyddog Canlyniadau a’r Dirprwy Swyddog Canlyniadau am ddyletswyddau etholiadau lleol wedi’u cynnwys yn Atodiad 2.

Diswyddo ac Ymddeol

Mae cynlluniau diswyddo ac ymddeol y Cyngor yn cael eu gweithredu'n gyfartal a theg i bob aelod staff, waeth beth fo'u graddfa cyflog, eu hoedran neu eu rhyw ac fe'u gweithredir yn unol â rheoliadau'r cynlluniau pensiwn perthnasol. Nid oes unrhyw eithriadau i Brif Swyddogion. Mae'r polisïau perthnasol ar gael ar wefan y Cyngor.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor llawn gymeradwyo unrhyw becyn diswyddo sydd â chyfanswm cost uwch na £100,000. Mae'r pecyn diswyddo yn cynnwys y tâl diswyddo, tal yn ystod cyfnod rhybudd diswyddiad ac unrhyw gost i'r cyflogwr sy'n deillio o'r angen i ryddhau pensiwn yn gynnar.

Cynllun Colled Ariannol

Diffinnir colled ariannol fel colled o ganlyniad i newid mewn graddfa cyflog ac amodau a thelerau cytundebol. Mae'r Cyngor yn darparu cymorth ariannol i staff sy'n wynebu sefyllfa o golled ariannol (yn sgil ail-strwythuro neu ail-ddyrannu cyfrifoldebau) am gyfnod o dair blynedd oddi ar ddyddiad gweithredol y newid i'w pecyn cyflogaeth. Bydd y cymorth ariannol hwnnw yn dod i ben ar ôl tair blynedd oni bo'r aelod staff unigol yn y cyfamser wedi'i benodi i swydd arall ple nad yw o/hi yn wynebu'r golled ariannol.

Ail-gyflogi

Nid yw'r Cyngor yn eithrio cyn-swyddogion, a dderbyniodd taliadau diswyddo, ar sail gormodedd neu bensiwn, rhag cael eu hail gyflogi.

Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn ystyried pob ymgeisydd yn ôl ei haeddiant ei hun a bydd yn penodi gyda'r bwriad o gyflawni'r effeithlonrwydd gorau ar gyfer y gwasanaeth a'r gwerth gorau ar gyfer ei drethdalwyr. Byddai'r fath benodiad, os byddai'n cael ei wneud, yn destun unrhyw leihad a nodir yn y Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Penodi Prif Swyddog Newydd (Cyflog o £100,000 a throsodd)

Bydd y Cyngor llawn yn cymeradwyo unrhyw newid i becyn cyflog swydd o'r fath cyn yr eir ati i recriwtio. Hysbysebir yn allanol ar gyfer llenwi swydd o'r fath.

ATODIAD 1

Cyflogau Prif Swyddogion

Prif Weithredwr	£102,557 - £110,441
Cyfarwyddwr Strategol x 2	£83,307 - £92,564
Pennaeth Addysg	£77,949 - £86,611
Pennaeth Cyllid	£70,714 - £78,570
Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Economi a Chymuned, Oedolion, Iechyd a Llesiant, Plant a Chefnogi Teuluoedd, Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Amgylchedd,	£65,800 - £73,109
Pennaeth Ymgynghoriaeth	£55,582 - £61,758
Swyddog Monitro	£55,759 - £58,514

TREULIAU'R CYNLLUN TALIADAU ETHOLIADAU FEL A GYMERADWYWYD GAN GYNGOR GWYNEDD

Ffioedd ar gyfer cynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cynghorwyr.		
Ffioedd Swyddog Canlyniadau a'r Dirprwy Swyddog Canlyniadau	**Wedi eu herio**	**Heb eu Herio**
Swyddog Canlyniadau Am gynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cynghorwyr Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref	120.00	)))) 75.00))))))
Dirprwy Swyddog Canlyniadau Dyletswyddau penodol i gynnwys bod yn bresennol i dderbyn papurau pleidleisio, eu harchwilio a beirniadu a ydynt yn ddilys; ymdrin gydag ymgeiswyr; hysbysu ymgeiswyr am benderfyniadau gydag enwebiadau; cyhoeddi datganiadau am bobl a enwebwyd, a bod yn bresennol i dderbyn unrhyw achos o dynnu yn ôl a rheoli'r cyfrif Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.	80.00	
Isetholiadau Mewn unrhyw isetholiad lle y cyflogir Dirprwy Swyddog Canlyniadau i reoli'r cyfrif: Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.	32.00	

Atodiad 3
Appendix 3

Strwythur Cyflog o 01/04/2017			Pay Structure from 01/04/2017				
Cyn didyniad Cytundeb Torfol			Before Collective Agreement deduction				
Pwynt SCP	Graddfa Grade		Cyflog Salary	Misol Monthly	Wythnos Weekly	Yr awr Hourly	X 1½
8	GS2		**15,246**	1,270.50	292.39	7.9024	11.8536
9	GS3		**15,375**	1,281.25	294.86	7.9693	11.9539
10	GS4		**15,613**	1,301.08	299.43	8.0926	12.1389
11	GS4		**15,807**	1,317.25	303.15	8.1932	12.2898
12	GS4		**16,123**	1,343.58	309.21	8.3570	12.5355
13	GS4		**16,491**	1,374.25	316.27	8.5477	12.8216
14	GS5		**16,781**	1,398.42	321.83	8.6980	13.0470
15	GS5		**17,072**	1,422.67	327.41	8.8489	13.2733
16	GS5		**17,419**	1,451.58	334.06	9.0287	13.5431
17	GS5		**17,772**	1,481.00	340.83	9.2117	13.8175
18	GS6		**18,070**	1,505.83	346.55	9.3662	14.0492
19	GS6		**18,746**	1,562.17	359.51	9.7165	14.5748
20	GS6		**19,430**	1,619.17	372.63	10.0711	15.1066
21	GS6		**20,138**	1,678.17	386.21	10.4381	15.6571
22	S1		**20,661**	1,721.75	396.24	10.7091	16.0637
23	S1		**21,268**	1,772.33	407.88	11.0238	16.5356
24	S1		**21,962**	1,830.17	421.19	11.3835	17.0752
25	S1	S2	**22,658**	1,888.17	434.54	11.7442	17.6163
26		S2	**23,398**	1,949.83	448.73	12.1278	18.1917
27		S2	**24,174**	2,014.50	463.61	12.5300	18.7950
28	S3	S2	**24,964**	2,080.33	478.76	12.9395	19.4092
29	S3		**25,951**	2,162.58	497.69	13.4511	20.1766
30	S3		**26,822**	2,235.17	514.39	13.9025	20.8538
31	S3	S4	**27,668**	2,305.67	530.62	14.3410	21.5116
32		S4	**28,485**	2,373.75	546.29	14.7645	22.1468
33		S4	**29,323**	2,443.58	562.36	15.1989	22.7983
34	PS1	S4	**30,153**	2,512.75	578.28	15.6291	23.4436
35	PS1		**30,785**	2,565.42	590.40	15.9567	23.9350
36	PS1	PS2	**31,601**	2,633.42	606.05	16.3796	24.5694
37	PS1	PS2	**32,486**	2,707.17	623.02	16.8383	25.2575
38	PS3	PS2	**33,437**	2,786.42	641.26	17.3313	25.9969
39	PS3	PS2	**34,538**	2,878.17	662.37	17.9019	26.8529
40	PS3	PS4	**35,444**	2,953.67	679.75	18.3716	27.5573
41	PS3	PS4	**36,379**	3,031.58	697.68	18.8562	28.2843
42	PS5	PS4	**37,306**	3,108.83	715.46	19.3367	29.0050
43	PS5	PS4	**38,237**	3,186.42	733.31	19.8192	29.7289
44	PS5	PS6	**39,177**	3,264.75	751.34	20.3065	30.4597
45	PS5	PS6	**40,057**	3,338.08	768.22	20.7626	31.1439
46	PS7	PS6	**41,025**	3,418.75	786.78	21.2643	31.8965
47	PS7	PS6	**41,967**	3,497.25	804.85	21.7526	32.6289

48			**42,899**	3,574.92	822.72	22.2357	33.3535
49			**43,821**	3,651.75	840.40	22.7136	34.0704
50	**UR1**		**44,741**	3,728.42	858.05	23.1904	34.7856
51			**45,654**	3,804.50	875.56	23.6637	35.4955
52			**46,574**	3,881.17	893.20	24.1405	36.2108
53			**47,495**	3,957.92	910.86	24.6179	36.9268
54	**UR2**		**48,412**	4,034.33	928.45	25.0932	37.6398
55			**49,332**	4,111.00	946.09	25.5701	38.3551
56			**50,251**	4,187.58	963.72	26.0464	39.0696
57			**51,167**	4,263.92	981.28	26.5212	39.7818
58	**UR3**		**52,088**	4,340.67	998.95	26.9986	40.4979
59			**52,999**	4,416.58	1,016.42	27.4708	41.2061
60			**53,922**	4,493.50	1,034.12	27.9492	41.9238
61			**54,840**	4,570.00	1,051.73	28.4250	42.6375
62	**UR4**		**55,759**	4,646.58	1,069.35	28.9013	43.3520
63			**56,677**	4,723.08	1,086.96	29.3772	44.0658
64			**57,593**	4,799.42	1,104.52	29.8520	44.7779
65			**58,514**	4,876.17	1,122.19	30.3293	45.4940

CYFARFOD:	**Y Cyngor Llawn**
DYDDIAD:	**1 Mawrth 2018**
PWNC:	**Cyllideb 2018/19 a Strategaeth Ariannol 2018/19 – 2020/21**
AELOD CABINET:	**Y Cynghorydd Peredur Jenkins, Aelod Cabinet dros Gyllid**
SWYDDOG CYSWLLT:	**Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid**
PWRPAS:	**Gosod Cyllideb y Cyngor a phennu lefel Treth Cyngor 2018/19**

Argymhellion y Cabinet i'r Cyngor llawn yw y dylid:

1. sefydlu cyllideb o £242,862,930 ar gyfer 2018/19, i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £175,127,330 a £67,735,600 o incwm o'r Dreth Cyngor, gyda chynnydd o 4.8%.

2. sefydlu rhaglen gyfalaf o £8.389m yn 2018/19, i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yng nghymal 9.4 o'r adroddiad.

Byddai cynyddu'r Dreth Cyngor **4.8%** yn gynnydd wythnosol o £1.15, neu cynnydd o £59.57 yn y Dreth Cyngor Band D blynyddol, o £1,240.96 i **£1,300.53.**

CRYNODEB

CYLLIDEB 2018/19

1. Rhaid i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2018/19, ac yn unol â'r drefn arferol, cyflwynir y gyllideb flynyddol (Rhan A o'r adroddiad dilynol) o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig (Rhan B), gan sicrhau fod y gyllideb yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod, yn hytrach na chyfarch anghenion un flwyddyn yn unig.

2. Eleni, mae'r Cyngor yn elwa o'r cynllunio tymor canolig mewn blynyddoedd blaenorol, gan ein bod yn medru mantoli'r gyllideb heb orfod cymryd unrhyw benderfyniadau newydd sy'n torri gwasanaethau i'r dinesydd, er fod raid codi'r Dreth 4.8%.

3. Argymhellir codi'r Dreth 4.8% yn 2018/19 er mwyn amddiffyn gwasanaethau i bobl Gwynedd, gan fydd raid cynllunio i ddarganfod hyd at £20m o arbedion erbyn 2018/19 - 2020/21.

4. Wedi ymgynghori mewn cyfres o weithdai yn Ionawr/Chwefror, a gyda'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (8 Chwefror), mae'r Cabinet wedi ystyried y strategaeth ariannol 2018/19 – 2020/21, ac argymell cyllideb briodol i'r Cyngor ar gyfer 2018/19.

A) CYLLIDEB 2018/19

5. Gellir crynhoi'r gyllideb a gynigir ar gyfer 2018/19 fel a ganlyn –

Arbedion i ddygymod gyda bwlch 2018/19

	£
Arbedion Effeithlonrwydd Cymeradwy	1,484,650
Toriadau Cymeradwy	368,460
Arbedion Effeithlonrwydd Pellach	896,430
Cyfanswm yr Arbedion i gau'r Bwlch	2,749,540

Sefydlu Cyllideb a lefel Treth 2018/19

	£
Cyllideb Sylfaenol 2017/18	231,299,720
Gofynion Gwario Ychwanegol	14,312,750
Gofynion gwario 2018/19 cyn Arbedion	245,612,470
llai Incwm Grant Llywodraeth	-175,127,330
llai Arbedion 2018/19	-2,749,540
Cynnyrch Treth Cyngor: codi 4.8%	67,735,600

Cyllideb gytbwys ar gyfer 2018/19

	£
Gofynion gwario 2018/19 cyn Arbedion	245,612,470
Cyfanswm Arbedion 2018/19	-2,749,540
Cyllideb Net 2018/19	242,862,930
I'w ariannu drwy -	
Incwm Grant	175,127,330
Treth Cyngor	67,735,600
Cyllideb Net 2018/19	242,862,930

6. Erbyn 2018/19, bydd angen cynyddu ein gwariant i £245.6m er mwyn "sefyll yn llonydd", gan gynnwys £1.55m i gwrdd â phwysau ar gyllidebau'r gwasanaethau (manylion o'r 'bidiau' yn Atodiad 1). Rhoddir ystyriaeth i flaenoriaethau datblygol ar wahân i hyn, drwy Gynllun y Cyngor (eitem flaenorol ar y rhaglen). Cyflwynir yma'r ymrwymiadau anorfod mae'r gwasanaethau'n wynebu rŵan.

7. Er mwyn cyfarch y bwlch ariannol, bydd modd priodoli £2.75m o arbedion, ac wedyn rhaid cynyddu'r Dreth Cyngor 4.8%.

8. Cyn cyflawni adolygiad mwy trylwyr o'r Strategaeth Asedau, rydym wedi sefydlu rhaglen ar sail isafswm ar gyfer 2018/19, yn unol â'r hyn a nodir yng nghymal 9.4 o Rhan A, fydd yn golygu rhaglen o £8.389m yn 2018/19. Mae'r rhaglen yn parhau i fod yn gwario ar gynlluniau cyfalaf ar lefel uwch na'r adnodd yr ydym yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru i gefnogi ein rhaglen gyfalaf, ond ni ystyrir fod y lefel benthyca perthnasol am or-ymestyn y Cyngor.

B) STRATEGAETH TYMOR CANOLIG - CRYNODEB

9. Mae'r gwaith modelu (yn Rhan B o'r adroddiad manwl) yn cadarnhau bydd angen sicrhau bod ein trefniadau ni yn ddigon hyblyg er mwyn gallu gwireddu hyd at £20m o arbedion dros y dair blynedd 2018/19 - 2020/21. I'r perwyl hyn, argymhellir y dylid parhau gyda'r strategaeth arbedion cyfredol lle mae'r Cabinet am benderfynu ar dargedau gwahaniaethol i adrannau'r Cyngor, y penaethiaid adran yn cyflwyno arbedion posib i gwrdd â'r targedau hynny, a'r pwyllgorau craffu yn herio'r cynlluniau ar ran pobl Gwynedd, cyn ymgynghoriad cyhoeddus ar ddewisiadau i'w gweithredu'n flynyddol.

Rhesymau dros argymell y penderfyniad

10. Mae'r strategaeth yn ceisio gwarchod y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu i bobl Gwynedd, ac yn argymell cynnydd yn y Dreth Cyngor er mwyn cyflawni'r amcan hwnnw eleni. Wrth sicrhau arbedion, bwriedir eu cyflawni yn y lleoedd hynny fydd yn cael yr ardrawiad lleiaf ar ein pobl.

Ystyriaethau perthnasol

11. Mater i'r Cyngor yw ystyried y gyllideb a gosod y Dreth Cyngor erbyn 2018/19 ar sail y materion a nodir yn yr adroddiad dilynol. Gall y Cabinet benderfynu ar y strategaeth ariannol tymor canol, ond gwneir hynny yn gynhwysol mewn ymgynghoriad gyda'r Cyngor.

RHAN A

CYLLIDEB 2018/19

1 CEFNDIR

1.1 Mae'r adroddiad manwl yma'n nodi'r ffactorau sydd yn dylanwadu ar y gyllideb refeniw arfaethedig ar gyfer 2018/19, ac yn amlinellu'r prif newidiadau ers 2017/18.

1.2 Cyflwynir strategaeth ariannol tymor canolig ar gyfer y cyfnod hyd at 2020/21 yn Rhan B.

2 GRANT LLYWODRAETH CYMRU

2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi'r setliad i ariannu llywodraeth leol ar gyfer 2018/19, ac wedi darparu ffigyrau mynegol ar gyfer y flwyddyn ganlynol. Nodir manylion 2018/19 isod yn y tabl isod:

Grant Cynnal Refeniw 2017/18 – 2018/19

		Cyfanswm Awdurdodau Cymru £	Cyngor Gwynedd £
Grant y Llywodraeth 2017/18 (heb addasu)		4,113,620,440	169,014,600
Grant y Llywodraeth 2017/18 (wedi addasu)		4,205,336,640	174,092,900
Grant y Llywodraeth 2018/19		4,214,066,930	175,127,330
	Cynnydd £	8,730,290	1,034,430
	Cynnydd %	0.2%	0.6%

2.2 Fe welir o ffigyrau Llywodraeth Cymru sy'n y tabl uchod fod Cyngor Gwynedd yn derbyn cynnydd grant o £1m erbyn y flwyddyn nesaf (ar ôl addasu'r ffigwr 2017/18 i adlewyrchu'r trosglwyddiadau i mewn i'r setliad) sy'n gynnydd o 0.6%, gyda chyfartaledd y cynnydd ar draws Cymru yn 0.2%.

2.3 Mae nifer o ffactorau yn bwydo'r fformiwla, megis y nifer disgyblion, nifer hawlwyr cymorth incwm, ayb. Mae'r cynnydd uwch mewn grant i Wynedd ac awdurdodau gwledig eraill yn bennaf oherwydd fod y costau (cyfredol) uwch o redeg gwasanaethau cymdeithasol (gofal) mewn awdurdodau gwledig bellach wedi'i ymgorffori yn y fformiwla dyrannu addasedig, a hefyd am bod ffactorau eraill wedi mynd o'n plaid ni eleni. Teg yw dweud fod swyddogion Gwynedd wedi bod yn flaenllaw yn darparu'r tystiolaeth i gyfiawnhau newid y fformiwla i adlewyrchu gwir gost gofal yng nghefn gwlad, a cynhwysir ail hanner yr haeddiant yma eleni.

2.4 Er gwybodaeth, yn ychwanegol at y £1,034,440 sy'n ffigyrau Llywodraeth Cymru, derbyniwyd cynnydd pellach cymharol fychan o £51,060 oherwydd addasiad sylfaen trethiannol.

3 GWARIANT REFENIW'R CYNGOR - 2018/19

3.1 Nodir yn y tabl isod y cynnydd yn y gwariant fydd ei angen er mwyn "sefyll yn llonydd" yn 2018/19.

Gofynion Gwario Ychwanegol

	£	£
Cyllideb Sylfaenol		231,299,720
Chwyddiant Cyflogau Staff	4,737,040	
Incrementau net o Drosiant	64,870	
Pensiynau	406,770	
Chwyddiant Arall (cyflenwyr)	1,783,200	
Llog ar falansau	42,750	
Ardollau	22,980	
Demograffi	690,630	
Addasiadau Incwm Gwasanaethau	35,690	
Addasiadau Cyllideb Amrywiol	-2,321,160	
Trosglwyddiad i'r Setliad	5,078,090	
Bidiau - Pwysau ar Wasanaethau	1,550,520	
Bidiau i'w ariannu o gynnyrch Treth Cyngor y Premiwm	190,930	
Neilltuo gweddill cynnyrch Treth Cyngor y Premiwm i Gronfa	2,030,440	
Cyfanswm net yr ychwanegiadau		14,312,750
Cyfanswm gofynion gwario 2018/19 cyn arbedion		245,612,470

3.2 **Cyllideb Sylfaenol 2017/18**
Er mai £231m yw gwariant net 2017/18, mae'n bwysig nodi fod gwir wariant y Cyngor yn £388m oherwydd ein bod yn derbyn llu o grantiau penodol gwerth £95m ac yn codi bron i £62m am wasanaethau yr ydym yn eu darparu.

3.3 **Chwyddiant Cyflogau £4.74m**
Darperir ar gyfer cynnydd tâl 2% i staff y Cyngor, yn unol â chytundeb cenedlaethol, gyda % sylweddol fwy i rai staff ar raddfeydd isaf gwerth £1.56m i gyfarch gofynion 'cyflog byw' cenedlaethol.

3.4 **Incrementau net o Drosiant £65k**
Swm 'net' sy'n adlewyrchu lefel incrementau tâl uwch na gwerth trosiant ar gyfer holl staff y Cyngor.

3.5 **Pensiynau – Cofrestru'n Awtomatig £407k**

Oherwydd perfformiad buddsoddi rhagorol Cronfa Bensiwn Gwynedd, llwyddwyd i beidio cynyddu cyfraddau cyfraniad pensiwn cyflogwr y Cyngor yn y prisiad teirblynyddol diwethaf.

Fodd bynnag, mae effaith deddfwriaeth cofrestru'n awtomatig yn golygu fod mwy o weithwyr yn ymuno â'r cynllun pensiwn, gyda cyfraniadau'r cyflogwr ar gyflogau'r rheiny yn gost ychwanegol. Y £407k yma yw effaith blwyddyn llawn y newid statudol o fis Hydref 2016.

3.6 **Chwyddiant arall £1.8m**

Swm 'net' sy'n cynnwys darpariaeth ar gyfer effaith y 'cyflog byw' (isafswm tâl) ar gostau a ffioedd ein cyflenwyr preifat, ynghyd â chynnydd chwyddiant sylweddol ar gyllidebau tanwydd ac ynni.

3.7 **Llog ar Falansau £43k**

Rhagamcan o ostyngiad pellach mewn llog derbyniadwy yn 2018/19, wrth i fuddsoddiadau hir-dymor ddirwyn i ben, tra mae cyfraddau llog am barhau ar y lefel isel cyfredol.

3.8 **Ardollau £23k**

Yn Rhagfyr 2017, penderfynodd Awdurdod Tân Gogledd Cymru godi'r ardoll 1% ar yr awdurdodau cyfansoddol, sy'n cynyddu'r gofyn ar Cyngor Gwynedd o £62k, tra bu cynnydd £11k mewn ardoll draenio arbennig i 'Cyfoeth Naturiol Cymru', ond gostyngiad £50k yn ardoll Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.

3.9 **Demograffi £691k**

Cyfanswm sy'n adlewyrchu +£232k oherwydd cynnydd mewn nifer disgyblion yn yr Ysgolion, a +£458k oherwydd cynnydd mewn pobl sy'n derbyn gofal gan yr Adran Oedolion.

Mae'r ffigwr net o +£232k i ysgolion yn cuddiad sefyllfa wahanol mewn gwahanol sectorau, sef uwchradd +£405k, cynradd -£159k, dilynol -£79k, ac arbennig +£66k. Fodd bynnag, mae'r effaith demograffi ar ysgolion erbyn 2018/19 wedi'i gymhlethu oherwydd gohiriwyd -£457k o effaith demograffi ar rai ysgolion uwchradd yn 2017/18. Wedi cynnwys hwnnw, mae sefyllfa net ysgolion yn -£225k.

Yn 2017/18, derbyniwyd grant penodol ar gyfer cwrdd â'r demograffi gofal oedolion. Disgwylir grant cyffelyb erbyn 2018/19, felly mae'r swm demograffi Oedolion wedi'i neilltuo mewn cyllideb corfforaethol hyd nes cawn gadarnhad o'r grant.

3.10 **Addasu Cyllidebau Incwm Gwasanaethau £36k**

Swm 'net' wedi addasu targed incwm gwasanaethau, yn cynnwys -£100k Oedolion (Llywodraeth Cymru wedi codi cap ffioedd di-breswyl wythnosol), -£65k Amgylchedd (sy'n adlewyrchu'n bennaf sefyllfa ffafriol ffioedd parcio, cau ffyrdd, ayb), -£15k Cefnogaeth Gorfforaethol (incwm ffafriol Cyfieithu a Iechyd Galwedigaethol), -£10k Cyfreithiol (sefyllfa ffafriol hawlio costau), a +£226k Priffyrdd (colled cyfle incwm yn sgil trosglwyddo staff i'r Asiantaeth Cefnffyrdd).

3.11 **Addasiadau Cyllideb Amrywiol -£2.3m**

Cyfanswm sy'n adlewyrchu nifer sylweddol o addasiadau mewn darpariaethau ar draws y Cyngor, ond yn bennaf gwrthdroi bidiau un-tro 2017/18, lleihau cyllideb corfforaethol ar gyfer Gostyngiadau Treth Cyngor, a dileu cyllideb wrth gefn.

3.12 **Trosglwyddiadau i'r setliad £5.1m**

Mae sawl cyfrifoldeb yn trosglwyddo i mewn i setliad grant Llywodraeth Cymru i'r Cyngor erbyn 2018/19. Bydd y cyllidebau sy'n trosglwyddo i gyllideb y Cyngor, ynghyd â'r cyfrifoldebau perthnasol, yn cael eu priodoli i'r adrannau perthnasol.

Felly, bydd cynnydd £2.9m yng nghyllideb yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant i adlewyrchu trosglwyddiad £2,062,930 y Grant Byw'n Annibynnol Cymru, ynghyd â £724,480 y Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol, a £114,390 y Grant Gofal Seibiant i Ofalwyr.

Hefyd, bydd cynnydd £218,500 yng nghyllideb yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd i adlewyrchu trosglwyddiad y Grant Plant sy'n Derbyn Gofal.

Yn ogystal, bydd cynnydd £1,958,010 yng nghyllideb yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol i adlewyrchu trosglwyddiad elfen gwastraff y Grant Refeniw Sengl.

Mae cyfrifoldebau eraill yn trosglwyddo i'r Cyngor erbyn 2018/19 (gan gynnwys £212,570 i Atal Digartrefedd), ond nid yw setliad grant Llywodraeth Cymru yn adnabod rheiny fel "trosglwyddiadau i'r setliad". Felly, mae cyllideb y Cyngor yn trin rheiny fel 'pwysau ar wasanaethau', hynny yw 'bidiau' yn y paragraff dilynol a'r atodiad perthnasol.

3.13 **Pwysau ar Wasanaethau £1.55m**

'Bidiau' anorfod – gweler **Atodiad 1** am fanylion pob 'bid' unigol.

Argymhellir cymeradwyo ceisiadau ("bidiau") gwerth £1.55m gan adrannau'r Cyngor am adnoddau parhaol ychwanegol i gwrdd â phwysau anorfod ar eu gwasanaethau.

Hefyd, argymhellir cymeradwyo gwerth £1.51m o bidiau un-tro.

Cofier fod prif flaenoriaethau'r Cyngor (materion datblygol er mwyn gwneud gwahaniaeth) yn cael eu hariannu a'u comisiynu ar wahân i hyn, drwy Gynllun y Cyngor. Beth gyflwynir drwy'r "bidiau" yma yw ymrwymiadau anorfod mae'r gwasanaethau'n wynebu rŵan.

Mae pob Adran yn cael yr hawl i nodi os oes yna unrhyw wariant y mae'n rhaid i'r Cyngor ei gyflawni os yw am sicrhau parhad gwasanaeth sylfaenol. Nid ar gyfer datblygiadau newydd y mae'r pennawd, ond yn hytrach ar gyfer parhad gwasanaethau sylfaenol presennol.

Mae elfen o'r ceisiadau yma wrth gwrs yn amlygu eu hunain wrth i ni adolygu patrymau gwariant eleni. Mae eraill yn ganlyniad i faterion sy'n codi lle mae angen gwario er mwyn gwarchod deilliannau i'r cyhoedd, neu i gwrdd â gofynion statudol. Mae yna elfen hefyd o lywodraeth ganolog yn creu pwysau a disgwyliadau, wedyn ninnau'n gorfod dygymod gyda'r sgil effeithiau.

Mae'r eitemau yma wedi cael eu herio'n drylwyr gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Aelod Cabinet dros Gyllid cyn eu hargymell i'w cymeradwyo gan y Cabinet.

3.14 **Premiwm Treth Cyngor £2.2m**
Argymhellir cymeradwyo dau "bid" gwerth cyfanswm £190,930 i'w ariannu o gynnyrch Treth Cyngor y Premiwm.

Argymhellir neilltuo gweddill cynnyrch Treth Cyngor y Premiwm yn 2018/19 i gronfa benodol i'w ddefnyddio at flaenoriaethau'r Cyngor.

Rhoddir sylw penodol i hyn yn rhan 4 isod.

4 CYNNYRCH PREMIWM TRETH CYNGOR AR EIDDO GWAG AC AIL GARTREFI

4.1 Yng nghyfarfod y Cyngor llawn ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynwyd ar gyfer y flwyddyn ariannol 2018/19 i godi premiwm o 50% ar ail gartrefi ac ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy. Felly, bydd y Cyngor yn derbyn incwm ychwanegol yn 2018/19 trwy godi Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi ac Eiddo Gwag.

4.2 Fel rhan o benderfyniad y Cyngor ar 8 Rhagfyr 2016, nodwyd mai bwriad y Cyngor fydd defnyddio 'canran' o'r arian a dderbynnir o godi premiwm i ddarparu tai ar gyfer pobl ifanc yn ein cymunedau. Er hynny, nid oes cyfyngiad ar ddewis y Cyngor o ran defnydd o'r incwm ychwanegol, ac mae'r 'canran' yn amhenodol, yn unol â f'argymhelliad i gadw'r hyblygrwydd hynny rhag ofn byddai angen gwneud dewisiadau cyllidebol anodd.

4.3 Wedi ymarferiadau manwl ym Mehefin a Medi 2017 i gysylltu â pherchnogion tai ac adnabod ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor, derbyniwyd ymatebion gan fwyafrif y perchnogion a gwnaethpwyd rhagdybiaethau teg ar gyfer y gweddill. Ymhellach i daflen penderfyniad yr Aelod Cabinet Cyllid yn dod i rym ar 21 Tachwedd 2017, cyflwynwyd 'Sylfaen Trethiannol' 2018/19 i swyddfa Llywodraeth Cymru.

4.4 Ar sail y sylfaen trethiannol honno, amcangyfrif bydd Premiwm o 50% gwerth oddeutu 1,721 yn nhermau eiddo 'Band D', ac o ganlyniad fe ddylai'r Premiwm gynhyrchu oddeutu £2.2 miliwn o incwm ychwanegol. Rhaid ymgorffori'r holl incwm a cyfarch gwariant perthnasol yng nghyllideb 2018/19.

4.5 Mae dau 'alwad cyntaf' yn erbyn yr arian a dderbynnir o'r Premiwm, sef dau arolygydd eiddo yn y Gwasanaeth Trethi a swyddog Fforddiadwyedd yn y Gwasanaeth Tai.

4.6 Sawl tro wrth gyflwyno ac ymateb ar y mater, mae'r Pennaeth Cyllid wedi nodi bydd raid ariannu swyddi 'Arolygwyr Eiddo' yn y Gwasanaeth Trethi, er mwyn gwneud yn siŵr fod yr incwm priodol yn cael ei gasglu. Mae cofnodion Cabinet 22 Tachwedd 2016 yn nodi *"Os am gydymffurfio, bydd angen adnoddau yn yr Adran Cyllid i wneud gwaith arolygu, ac felly rhaid edrych yn gynhwysfawr ar y mater".* Erbyn 2018/19, gofynnir am 2 swydd ychwanegol ar gyfanswm cost o £52,600.

4.7 Hefyd, mae'r Cabinet 21 Tachwedd 2017 eisoes wedi cymeradwyo gofyn y Gwasanaeth Tai am £46,110 y flwyddyn am dair blynedd (cyfanswm oddeutu £140,000) i *'Gynyddu Cyflenwad a Fforddiadwyedd',* drwy benodi swyddog ychwanegol o fewn Tîm Strategol Tai, fel bydd modd i'r Cyngor *"fanteisio yn llawn ar arian grant gellid hawlio gan y Llywodraeth i gynyddu'r nifer o dai cymdeithasol a fforddiadwy yng Ngwynedd".*

4.8 Argymhellir i'r Cyngor gefnogi'r ddau 'alwad cyntaf' yma. Golygai hynny bydd oddeutu £2m o incwm ychwanegol i'w flaenoriaethu, ar ôl ariannu'r dair blynedd Tai uchod i gyd o gynnyrch Premiwm Treth Cyngor 2018/19.

4.9 Argymhellir neilltuo'r cyfan o'r swm oddeutu £2m sy'n weddill o'r Premiwm Treth Cyngor 2018/19 mewn cronfa benodol i'w ddefnyddio ar flaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnwys darparu tai ar gyfer pobl ifanc.

4.10 Argymhellir aros i adnabod y gwir gynnyrch treth o'r Premiwm, a'r bygythiad o doriadau ariannol i wasanaethau erbyn 2019/20, cyn priodoli'r cynnyrch treth o'r Premiwm yn 2019/20 a blynyddoedd dilynol. Byddai'n ddoeth i aelodau gadw hyblygrwydd i'r dyfodol, rhag ofn bydd angen i'r Cyngor wneud dewisiadau cyllidebol anodd ymhen 12 mis.

5 YMDRIN Â'R GYLLIDEB YSGOLION YN 2018/19

5.1 Wrth ddatblygu cyllideb drafft ar gyfer 2018/19, daeth yn amlwg fod yna bryder yn codi ynglŷn â'r gyllideb ysgolion. Ers cyhoeddiad setliad grant awdurdodau lleol, roedd cyfeiriad Llywodraeth Cymru at "gyllid ychwanegol" a gwarchodaeth ysgolion wedi codi disgwyliadau ariannol Penaethiaid a Llywodraethwyr ar gyfer 2018/19. Eglurwyd wrth y Fforwm Cyllid Ysgolion bod Llywodraeth Cymru wedi gwneud rhai datganiadau camarweiniol am sefyllfa ariannol ysgolion, a cytunwyd ffordd ymlaen er mwyn osgoi trosglwyddo targed arbedion pellach i ysgolion Gwynedd eleni.

5.2 Bydd y gyllideb ysgolion yn wynebu'r addasiadau "demograffi" arferol sy'n deillio o newidiadau yn niferoedd disgyblion. Mae'r sefyllfa yn gwahaniaethu o ysgol i ysgol, ond ar y cyfan mae effaith lleihad niferoedd disgyblion yn golygu y byddai'r gyllideb ysgolion yn ei gyfanrwydd yn lleihau £225k. Nid oes unrhyw beth yn annisgwyl yn hyn - rhybuddiwyd am ostyngiad tebygol o £333k yr adeg yma'r flwyddyn ddiwethaf.

5.3 Yn erbyn hyn gwelir yn y rhan bidiau o'r adroddiad hwn fod argymhelliad i gytuno i ariannu bid o £319k gan yr Adran Addysg tuag at y gyllideb integreiddio, sy'n golygu y bydd 'Addysg' ar ei ennill. Yn sicr, wedi cymryd chwyddiant dros £1.4m i ystyriaeth, bydd y gyllideb ysgolion dipyn uwch yn 2018/19 na lefel 2017/18.

5.4 Fodd bynnag, mae yna nifer o broblemau wedi codi yn y maes Addysg fyddai yn golygu fod yn rhaid i'r Cyngor ychwanegu ymhellach at eu cyllideb drwy'r broses bidiau, neu i'r Adran Addysg leihau'r gyllideb ysgolion os am gael cyllideb gytbwys yn 2018/19. Byddai cyfanswm y materion yma wedi golygu trosglwyddo arbedion o £1.7m i'r gyllideb ysgolion, a barn aelodau'r Cabinet oedd fod hynny'n anymarferol. Felly, cytunwyd i argymell y datrysiadau canlynol.

5.5 Cludiant - Gwariant Uwch (£516k) - Yn yr adolygiadau o gyllideb 2017/18, nodwyd fod y tafluniad gorwariant cynyddol ar y gyllideb cludiant o fewn Addysg, a bydd angen gwneud rhywbeth amdano. O'i adael fel y mae, byddai hyn yn creu'r angen am gyllid parhaol ychwanegol o £286k yn 2018/19 (ynghyd â £230k i gwrdd â diffyg 2017/18). Argymhellir y byddwn yn defnyddio tanwariant corfforaethol i ddileu gorwariant eleni, ond mynnu fod yr Adrannau Addysg ac Amgylchedd yn ail ymweld â'u polisïau / trefniadau cludiant gyda golwg ar reoli'r gwariant o fewn y gyllideb sydd ar gael erbyn 2019/20. Er mwyn prynu amser i fedru gwneud y newid, yn y cyfamser argymhellir pontio £200k o'r £286k fyddai ei angen yn 2018/19 drwy ddarparu cyllideb unwaith ac am byth, gyda'r Adran Addysg yn cwrdd â'r £86k sy'n weddill.

5.6 Integreiddio - (£347k) – Golygai'r prosiect Anghenion Dysgu Ychwanegol (sy'n cyflawni arbedion) fod gwaith yn y maes yn cael ei gyflawni gan yr Uned Ganolog, yn hytrach na'r ysgolion. O ganlyniad, bydd £347k yn trosglwyddo o'r gyllideb ysgolion i'r 'canol' (Adran Addysg). Trosglwyddiad ydyw, a tra bydd y gyllideb ysgolion yn gostwng, bydd yr angen i ysgolion wario hefyd yn gostwng.

5.7 Grant Gwella Ysgolion ('EIG') (£618k amcangyfrif) - Mae yna nifer o bethau yn cael eu hariannu o'r grant, gyda chyfran sylweddol yn rhan o'r gyllideb ysgolion. Mae'r Gweinidog Addysg wedi torri'r grant penodol uchod a'i "osod yn y setliad" er mwyn gallu dweud nad oes disgwyl i'r gyllideb ysgolion leihau. Mae hi hefyd wedi creu'r argraff fod disgwyl i'r holl bethau sy'n cael eu hariannu drwy'r grant gael eu cynnal. Fedr yr un arian ddim cyflawni'r ddau beth ac mae cryn rwystredigaeth yn yr holl awdurdodau lleol ac mewn ysgolion ar draws Cymru ynglŷn â hyn. Tra'n adlewyrchu dyhead y Gweinidog i beidio gostwng y gyllideb ysgolion, yn y sefyllfa ariannol anodd eleni, ni all y Cyngor lenwi'r bwlch yn y grant a'r cynlluniau mae'n ariannu, felly bydd elfen berthnasol o'r cwtogiad grant yn bwydo drwodd i'r ysgolion.

5.8 Arbedion £4.3m – (£263k) – Yn 2014, penderfynwyd gosod targed £4.3m ar gyfer ysgolion dros 2015/16 – 2017/18, ac i gydweithio gyda'r Fforwm Cyllido Ysgolion i ddatblygu cynlluniau i wireddu'r targed. Ers hynny, caniatawyd llithriad i 2018/19, pryd disgwylir i'r cynlluniau ad-drefnu ysgolion gynhyrchu £263,000 olaf y targed £4.3m. Nid yw'r arbediad yma am fod ar gael tan 2020/21 i 2021/22, ond yn hytrach na throsglwyddo'r diffyg i'r ysgolion, argymhellir ail broffilio'r arbedion i'r blynyddoedd hynny.

5.9 Felly, yn hytrach na dioddef £1.7m o "doriad pellach", bydd ysgolion yn ysgwyddo'r elfen berthnasol o'r £618k amcangyfrif o ostyngiad grant sy'n berthnasol iddynt, ynghyd â £347k o drosglwyddiad "technegol" sy'n tynnu cyllideb ac angen i wario oddi arnynt. Deallwn, wrth gwrs, fod lleihad mewn grantiau penodol eraill, a ffactorau lleol i ysgolion unigol, ond gyda'r strategaeth yma, ar y cyfan, dim ond gorfod darganfod gostyngiadau gwariant yn gyfatebol i leihad yn grantiau'r Llywodraeth fydd disgwyl i ysgolion Gwynedd wneud erbyn 2018/19.

6 BWLCH ARIANNU 2018/19, ARBEDION A TRETH

6.1 Fe welir o Ran 3 uchod fod anghenion gwario'r Cyngor (cyn tynnu arbedion) ar gyfer 2018/19 yn £245.6m. Wedi diystyru trosglwyddiadau mewn i'r setliad o £5.1m, a'r Premiwm £2.2m, mae cynnydd anorfod o £7m, sy'n 3% a byddwn yn derbyn cynnydd grant o £1m sy'n 0.6% oddi wrth Lywodraeth Cymru. Golygai hynny fwlch ariannu o £5,928k.

6.2 Ers ein rhagdybiaethau am 2018/19 yn Chwefror 2017, mae ein ffigyrau wedi'u haddasu am chwyddiant tâl sylweddol uwch na'r disgwyl, sydd i raddau wedi'i wrthbwyso gan setliad ychydig mwy ffafriol na ddisgwyliwyd gan Lywodraeth Cymru. Felly, mae'r bwlch ariannu dipyn uwch na ddisgwyliwyd.

6.3 Er mwyn dygymod gyda'r bwlch o £5,928k gellid cynhaeafu'r £1,485k o arbedion effeithlonrwydd a'r £369k o doriadau sydd eisoes wedi'u cymeradwyo ar gyfer 2018/19. Hefyd, wedi adolygu'r cynlluniau arbedion effeithlonrwydd arfaethedig, rwy'n argyhoeddedig gellid amcangyfrif yn ddarbodus y byddwn yn cynhaeafu gwerth £896k o arbedion pellach yn 2018/19. Felly, mae cyfanswm o £2,750k o arbedion i'w ddefnyddio i leihau'r bwlch £5,928k.

6.4 Golygai hynny fod bwlch gweddilliol o £3,178k, ac argymhellir cyfarch y bwlch hwnnw drwy godi lefel y Dreth Cyngor. Bydd angen codi'r Dreth 4.8% er mwyn cynhyrchu £3,178k o incwm ychwanegol.

Cyfrifiad Arbedion a Treth 2018/19

	£'000	£'000
Gofynion Gwario Ychwanegol (wedi addasu am Drosglwyddiadau i'r Setliad a'r Premiwm Treth Cyngor)		7,013
Llai - Cynnydd Grant		1,085
Bwlch Ariannu 2018/19		5,928
Llai Arbedion -		
- Arbedion Effeithlonrwydd wedi'u cymeradwyo	1,485	
- Toriadau wedi'u cymeradwyo	369	
- Arbedion Pellach i'w cymeradwyo	896	2,750
Bwlch gweddilliol i'w gwrdd o gynnydd Treth Cyngor 4.8%		3,178

7 TRETH CYNGOR

7.1 Mae'n benderfyniad allweddol i aelodau'r Cyngor wneud, yn sgil yr ystyriaethau uchod, i sefydlu union lefel y cynnydd Treth Cyngor ar gyfer 2018/19. Yr allwedd i hyn yw cael y balans yn briodol rhwng yr angen i wario ar wasanaethau i'r rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas, a'r cynnydd sydd yn addas i'w godi ar drigolion Gwynedd.

7.2 Yn y tybiaethau gwreiddiol a wnaed yn ein strategaeth ariannol tymor canolig, defnyddiwyd ffigwr o 3.5%, fel amcangyfrif o'r cynnydd cyfartalog yng Nghymru. Erbyn 2016/17, penderfynwyd codi'r dreth 3.97%, er mwyn osgoi gweithredu rhai toriadau. Erbyn 2017/18, penderfynwyd flwyddyn yn ôl, gan fod sawl mater wedi mynd o'n plaid, i fantoli cyllideb 2017/18 gyda chynnydd 2.8% yn lefel y dreth.

7.3 Eleni, argymhellir codi'r dreth 4.8%, fydd yn cynhyrchu £67.74m o dreth (yn cynnwys £2.22m o gynnyrch Premiwm a £3.18m o incwm ychwanegol tuag at y bwlch). Byddai hynny'n gyfystyr i gynnydd yn y Dreth Cyngor o £59.57 i eiddo mewn Band D, neu £1.15 yr wythnos. Bydd y dreth a godir gan y cynghorau cymuned a'r Awdurdod Heddlu yn ychwanegol i hyn wrth gwrs.

7.4 Mae dros 16.3% o dai yng Ngwynedd yn derbyn rhyw elfen o gymorth tuag at eu Treth Cyngor, ac mae dros 60.5% o eiddo Gwynedd mewn bandiau is na band D. Byddai pob 0.1% ychwanegol o dreth yn addasu'r bwlch ariannol y byddem angen ei ddarganfod o tua £62,500. Felly, byddai 0.5% yn golygu addasu'r bwlch ariannol tua £312,300 tra byddai 1% yn golygu addasu'r bwlch ariannol o tua £625,000.

7.5 Nodir isod y cynnydd a welwyd yn Nhreth Cyngor Gwynedd, a'r cynnydd a welwyd ar gyfartaledd ar draws Cymru, ers 2013/14:

Blwyddyn	**Gwynedd**	**Cymru**
2017/18	2.80%	3.10%
2016/17	4.00%	3.70%
2015/16	4.50%	4.30%
2014/15	3.90%	4.20%
2013/14	3.50%	3.10%
Cyfanswm 2013-18	18.70%	18.40%
Cyfartaledd 2013-18	3.74%	3.68%

Yn 2017/18 roedd lefel Treth Cyngor Band D Cyngor Gwynedd yn £1,240.96, tra roedd lefel treth cyfartalog siroedd Cymru yn £1,162.

7.6 Ni wyddom yn union eto beth fydd y cyfartaledd cynnydd ar draws Cymru yn 2018/19, ond yr wybodaeth ddiweddaraf sydd gennyf yw bydd y cyfartaledd ar draws Cymru tua 4.7%. Wedi codi 0.3% yn is na chyfartaledd Cymru llynedd erbyn 2017/18, eleni erbyn 2018/19 mae'n rhesymol i godi ychydig uwch na'r cyfartaledd, a chadw at y polisi hir-dymor.

7.7 Mae'r dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu o hyd yn un anodd, wrth gwrs, a mater i'r holl aelodau yw pwyso a mesur a dod i'r balans y maent yn ystyried sy'n briodol. Fodd bynnag, **fel man cychwyn ar gyfer trafodaeth, argymhellir cynnydd Treth Cyngor o 4.8%, fyddai'n gynnydd wythnosol o £1.15, neu £59.57 yn flynyddol, gyda threth 'Band D' o £1,300.53 am 2018/19.**

7.8 Mae'r tabl canlynol yn crynhoi'r cyfansymiau perthnasol wrth i'r Cyngor osod cyllideb a treth ar gyfer 2018/19 ar sail yr argymhellion uchod.

Arbedion i ddygymod gyda bwlch 2018/19

	£
Arbedion Effeithlonrwydd Cymeradwy	1,484,650
Toriadau Cymeradwy	368,460
Arbedion Effeithlonrwydd Pellach	896,430
Cyfanswm yr Arbedion i gau'r Bwlch	2,749,540

Sefydlu Cyllideb a lefel Treth 2018/19

	£
Cyllideb Sylfaenol 2017/18	231,299,720
Gofynion Gwario Ychwanegol	14,312,750
Gofynion gwario 2018/19 cyn Arbedion	245,612,470
llai Incwm Grant Llywodraeth	-175,127,330
llai Arbedion 2018/19	-2,749,540
Cynnyrch Treth Cyngor: codi 4.8%	67,735,600

Cyllideb gytbwys ar gyfer 2018/19

	£
Gofynion gwario 2018/19 cyn Arbedion	245,612,470
Cyfanswm Arbedion 2018/19	-2,749,540
Cyllideb Net 2018/19	242,862,930
I'w ariannu drwy -	
Incwm Grant	175,127,330
Treth Cyngor	67,735,600
Cyllideb Net 2018/19	242,862,930

8 BALANSAU

8.1 Rhagwelir bydd gan y Cyngor falansau cyffredinol o £5.9m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon, yn cynrychioli tua 1.5% o wariant refeniw gros y Cyngor.

8.2 'Rydym wedi nodi ar fwy nag un achlysur oherwydd yr amgylchiadau tymhestlog y byddwn yn eu hwynebu dros y blynyddoedd i ddod, ei fod yn briodol cadw symiau wrth gefn er mwyn medru ymdrin gyda phroblemau allasai godi.

8.3 Nid oes unrhyw beth wedi digwydd yn y cyfamser i newid y farn yma, ac mae datganiad Llywodraeth Cymru am y setliad grant hynod heriol -1% ar gyfer llywodraeth leol yn 2019/20 yn golygu fod y risg yn parhau (os nad yw'n dwysau). Felly, mae'r angen i sicrhau fod gennym falansau priodol i fedru dygymod gydag unrhyw sioc ariannol dal yn berthnasol (gweler Rhan B am Strategaeth Ariannol tymor canol).

8.4 Wedi ymrwymo £1.51m o gronfa penodol, er mwyn ariannu'r bidiau un-tro, **argymhellir peidio defnyddio balansau cyffredinol yn 2018/19**.

8.5 **Mae gan y Cyngor nifer o reserfau penodol** sydd wedi eu sefydlu i gwrdd ag anghenion gwariant penodol. Mae'r rhain hefyd yn rhan o gyllideb y Cyngor, wrth gwrs, ac wedi'u craffu yn flynyddol. Rhoddwyd sylw i'r reserfau penodol gan y Cabinet ar 6 Mehefin 2017 a'r Pwyllgor Archwilio hefyd ar 6 Mehefin 2017, pryd cymeradwywyd trosglwyddo dros £1m o gronfeydd a darpariaethau tuag at flaenoriaethau / anghenion corfforaethol. Rwy'n adolygu lefel y reserfau yma'n barhaus, a **bwriedir cynnal adolygiad trylwyr eto erbyn Mehefin 2018**, i ystyried faint o le fydd yna i'r Cyngor newid ei flaenoriaethau tu mewn i'r reserfau yma.

8.6 Yn ei adroddiad "Ymdrin â'r Heriau Ariannol sy'n wynebu Llywodraeth Leol yng Nghymru" (cyhoeddwyd 27 Ionawr 2014), mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi datgan (ym mharagraff 1.8):

> "Gall cynghorau ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i'w helpu i gydbwyso eu cyllidebau lle nad yw cynlluniau arbedion yn cyflawni'r canlyniadau disgwyliedig neu lle mae'r incwm yn llai na'r disgwyl. Fodd bynnag, ni fyddai fel arfer yn briodol cyllido gwariant rheolaidd o gronfeydd wrth gefn. Mae lefel synhwyrol o gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn elfen allweddol o sefydlogrwydd ariannol; bydd isafswm y lefel briodol yn amrywio gan ddibynnu ar rwymedigaethau hysbys a phosibl awdurdod a'i gynlluniau gwariant. Ceir arwyddion bod ambell gyngor yn dibynnu gormod ar gronfeydd wrth gefn cyffredinol i ymdrin â diffyg yn y gyllideb, yn hytrach na cheisio mabwysiadu dulliau mwy cynaliadwy, sy'n aml yn golygu gwneud penderfyniadau amhoblogaidd."

8.7 Rwy'n argyhoeddedig fod y defnydd un-tro £1.51m o gronfa penodol i ariannu bidiau un-tro yn 2018/19 yn weithred cwbl briodol, a ni argymhellir unrhyw ddefnydd o falansau'r Cyngor i fantoli cyllideb 2018/19.

9 CYFALAF

9.1 Tra bod cyllidebau refeniw awdurdodau lleol yn wynebu cyfyngiadau, mae cyllidebau cyfalaf hefyd dan bwysau, ac mae ymhlygiadau refeniw i wariant cyfalaf sydd heb ei ariannu drwy grant penodol.

9.2 Yn wyneb y cyfyngiadau ariannol refeniw sydd yn ein hwynebu a'r ffaith fod ein Strategaeth Asedau cyfredol wedi cynnwys elfen sylweddol o fenthyca darbodus (sy'n golygu pwysau ar y gyllideb refeniw i dalu am y costau benthyca), mae adolygiad trylwyr o'r Strategaeth Asedau eisoes ar droed.

9.3 Gosodaf isod raglen arfaethedig ar gyfer cynlluniau unigol 2018/19:

RHAGLEN GYFALAF AR GYFER 2018/19	
	£'000
Cynnal a Chadw adeiladau (ymdrin ag ôl groniad ac osgoi ôl groniad pellach)	2,477
Gwaith Tân ac Asbestos	308
Trefniadaeth Ysgolion	248
Adnewyddu Ffyrdd*	1,988
Goleuadau Stryd	50
Ffensys diogelwch ar y ffyrdd	134
Ymdrin â dŵr ar y ffyrdd	100
Meysydd Chwarae	35
Adnewyddu Cerbydau	93
Rhagbaratoi Cynlluniau Trafnidiaeth	100
Lonydd Glas	20
Adnewyddu Technoleg Gwybodaeth	275
Grantiau Tai	2,000
I'w ddyrannu	561
Cyfanswm	**8,389**

** ariannu ychwanegol a ddisgwylir gan Lywodraeth Cymru*

9.4 Byddwn yn ariannu'r rhaglen fel a ganlyn:

Ariannu rhaglen gyfalaf 2018/19	
	£'000
Gofynion cyfalaf	**8,389**
I'w ariannu drwy:	
Darpariaeth cyfalaf yn y setliad	5,898
Ariannu arall*	1,988
Benthyca darbodus	503
Cyfanswm ariannu	**8,389**

** ariannu ychwanegol a ddisgwylir gan Lywodraeth Cymru*

9.5 Bwriedir sefydlu strategaeth asedau newydd o 2019/20 ymlaen, yn unol â'r adroddiad a gyflwynwyd i'r Cabinet 16 Ionawr 2018 (gweler y linc isod). Bydd y strategaeth asedau newydd yn weithredol am y cyfnod 2019/20 hyd at 2028/29.

https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/s15599/Eitem%208%20-%20Adroddiad%20-%20Llunio%20Strategaeth%20Asedau%20Newydd%202019-20%20i%202028-29.pdf?LLL=1

9.6 Cymeradwywyd y drefn er mwyn sefydlu'r strategaeth nesaf sydd yn nodi bydd yna weithdai yn cael eu cynnal i holl aelodau'r Cyngor fynegi barn ar y cynlluniau erbyn diwedd Mai 2018, gyda'r canlyniadau'r gweithdai yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu am farn erbyn diwedd Gorffennaf 2018.

9.7 Mae'r tabl uchod felly yn adlewyrchu'r gofynion cyfalaf (ynghyd a'r ariannu) ar gyfer gosod cyllideb 2018/19 yn unig gan fod y Cyngor ar drothwy sefydlu'r strategaeth asedau 10 mlynedd newydd.

10 ASESIAD EFFAITH O SAFBWYNT CYDRADDOLDEB

10.1 Mae'r gyllideb a amlinellir uchod yn ceisio parhau i ddarparu'r deilliannau priodol i holl drigolion y sir, ond gan fu cynnydd annigonol yn ein incwm i gwrdd â chwyddiant, ayb, mae'n rhaid gweithredu'r cynlluniau arbedion a thoriadau roedd wedi'u cymeradwyo llynedd, a gosod targed ar gyfer rhai cynlluniau ychwanegol.

10.2 Gydag arbedion, mae posibilrwydd i ni gael ardrawiad fyddai'n effeithio'n anghymesur ar rai gyda nodweddion gwarchodedig, ond bu asesiadau effaith priodol ynghylch y penderfyniadau ariannol ar arbedion a thoriadau pryd penderfynwyd arnynt.

10.3 Ein nod oedd sicrhau fod ein penderfyniadau ariannol yn cydymffurfio â dyletswyddau'r Ddeddf Cydraddoldeb, sef:

- Diddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol, ac unrhyw ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd dan y Ddeddf.
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt.

Wrth asesu, roeddem wedi ceisio canfod sut i wneud y gorau o bob cyfle i wella cydraddoldeb yn ogystal â cheisio osgoi neu liniaru unrhyw effaith negyddol hyd orau ein gallu.

10.4 Wrth gynllunio ein cyllidebau, rhoddir ystyriaeth i gydraddoldeb ar bob lefel, gan ddefnyddio data a thystiolaeth am ddemograffi a thueddiadau wrth gynllunio ar lefel strategol, ac yn yr un modd (ond yn fwy penodol) wrth ddod i benderfyniad ar gynlluniau arbedion unigol. Casglwyd data a thystiolaeth eisoes ar gyfer ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol, a byddwn yn parhau i adeiladu ar yr wybodaeth yma drwy ddadansoddi data newydd, monitro gwasanaethau ac ymgysylltu.

10.5 Mae gennym gyfundrefnau clir ar gyfer darganfod arbedion, sydd yn cynnwys asesiad llawn o effaith yr arbedion o safbwynt cydraddoldeb. Byddwn yn dadansoddi pob cynnig unigol, gan nodi os oes angen i'r adran gynnal asesiad effaith wrth ddatblygu'r prosiect. Dyma fydd y drefn gyda'r arbedion effeithlonrwydd pellach erbyn 2018/19.

10.6 Mae'r gyllideb a argymhellir yn gwneud mwy na chwrdd â chostau chwyddiant. Mae o hefyd yn ceisio sicrhau fod pwysau cyllidebol anorfod sy'n disgyn ar wasanaethau (oherwydd galwadau uwch a roddir arnynt, yn sgil nifer uwch o gleientau a.y.b.) hefyd yn cael eu cyfarch trwy wneud penderfyniadau cyllidebol cydwybodol a rhesymol (gweler y gofynion gwario ychwanegol yn Rhan 3).

10.7 Mae gan bob gwasanaeth yr hawl i gyflwyno cais am adnodd os yw'n ystyried fod angen cyllideb ychwanegol i sicrhau fod gwasanaethau'n parhau. Mae'r symiau a welir o dan y pennawd "pwysau ar wasanaethau" yn gydnabyddiaeth fod y Cyngor yn darparu cyllid digonol er mwyn sicrhau nad yw ein trefniadau ariannol yn cael effaith andwyol ar lefel y gwasanaethau a ddarperir. Fe geir manylion llawn yn Atodiad 1 ac fe welir fod rhan sylweddol (£987,520) o'r cyfanswm (£3,162,990) yn mynd i'r maes gofal cymdeithasol, a bod £319,000 ohono'n mynd at anghenion arbennig disgyblion ysgolion.

11 ASESIAD LLESIANT

11.1 Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn weithredol fis Ebrill 2016 ac mae cyllideb y Cyngor wedi ei adolygu gan edrych ar faterion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol sydd yn debygol o ddylanwadu ar bobl Gwynedd i'r dyfodol.

11.2 Prif gasgliadau ynglyn a'r 7 nod llesiant:

- Llewyrchus – Niwtral
- Cydnerth - Positif (agwedd hir-dymor at ariannu gwasanaethau)
- Iachach – Niwtral
- Mwy Cyfartal – Positif (ariannu gwasanaethau 'lles', a trethu blaengar)
- Cymunedau Cydlynus – Niwtral
- Diwylliant a'r Gymraeg – Positif (drwy ariannu gwasanaethau dwy-ieithog)
- Byd-eang Gyfrifol – Niwtral

11.3 Mae'r gyllideb hon yn adlewyrchu'r pum ffordd o weithio canlynol y mae'r Cyngor yn ystyried wrth gymhwyso datblygu cynaliadwy.

- Edrych i'r tymor hir – Mae gyllideb yn cynllunio ar gyfer y dyfodol, gan adnabod anghenion a galw am wasanaethau yn y dyfodol, a chymryd agwedd strategol i sicrhau bod gwasanaethau'n gynaliadwy.
- Cymryd agwedd integredig - Mae'r cynigion cyllideb yn annog ffyrdd o weithio gyda phartneriaid, lle mae hynny'n fwy cynaliadwy.
- Cynnwys y boblogaeth mewn penderfyniadau - Mae rhan o'r broses gyllidebu a'r strategaeth arbedion yn cynnwys ymgysylltu â thrigolion, cwsmeriaid a phartneriaid.
- Gweithio gydag eraill mewn ffordd gydweithredol - Lle gellir darparu gwasanaethau gwell trwy gydweithredu, mae'r broses gyllidebol a'r strategaeth arbedion yn annog hyn.
- Deall problemau a'u hatal - Mae'r broses gyllidebu yn hwyluso dealltwriaeth o'r sefyllfa ariannol, fel y gellir mynd i'r afael â gwreiddiau materion.

11.4 Ynglŷn â chynlluniau arbedion effeithlonrwydd a thoriadau penodol, fel rhan o'r strategaeth arbedion, bydd asesiad llesiant penodol fesul cynllun unigol, ac ystyriaeth o hynny yn y drefn o graffu a blaenoriaethu arbedion i'w gweithredu.

11.5 Yn gyffredinol, wedi'i gyplysu gyda Chynllun y Cyngor, mae'r gyllideb yma'n cefnogi'r Cyngor i wireddu amcanion strategol.

12 CADERNID YR AMCANGYFRIFON

12.1 Yn unol ag Adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid adrodd ar gadernid yr amcangyfrifon cyllidebol a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn arfaethedig.

12.2 Mae amcangyfrifon y gyllideb yn seiliedig ar dybiaethau ynghylch gwariant ac incwm yn y dyfodol ac mae'n anochel eu bod yn cynnwys elfen o risg yn sgil rhagdybio. Gall effaith y risg hon gael ei lliniaru drwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn a chronfeydd ariannol wrth gefn.

12.3 Nid yw cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol yn gwestiwn syml os ydynt wedi'u cyfrifo yn gywir. Yn ymarferol, mae llawer o gyllidebau wedi'u seilio ar amcangyfrif neu ragolygon, a bydd elfen o risg ynghylch gwireddu cynlluniau a chyflawni targedau. Ystyrir gwahanol risgiau i'r gyllideb isod:

12.4 **Risg Chwyddiant -** Mae risg gall chwyddiant droi allan yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaeth a wnaed yn y gyllideb. Ar gyfer 2018/19, caniatawyd chwyddiant ar sail y wybodaeth ddiweddaraf am tâl a phrisiau, ond mae risg y bydd chwyddiant yn codi eto yn ystod 2018/19 ac ansicrwydd mawr ynghylch y lefel tebygol. Gall cynnydd mewn chwyddiant ychwanegu at gostau'r Cyngor, ond gellir ei gyllido drwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn fel bo'r angen.

12.5 **Risg Cyfraddau Llog -** Gall cyfraddau llog effeithio'r gyllideb refeniw drwy'r llog a enillir - h.y. byddai cynnydd yn y gyfradd log yn golygu mwy o incwm. Yn unol â Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, nid yw'r gyllideb yn dibynnu ar enillion uchel am fuddsoddi. Mae cyfraddau llog yn parhau i fod ar eu hisaf erioed ac nid ydynt yn debygol o godi cyn o leiaf 2019/20. Felly, ystyrir bod y risg o ran cyfraddau llog yn isel ac mae'n digolledu'r risg chwyddiant, oherwydd bod un yn debygol o gynyddu gyda'r llall.

12.6 **Risgiau Grantiau Penodol -** Mae'r risgiau ynghlwm â'r nifer fawr o grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru, Ewrop, neu gyrff eraill sy'n cefnogi cyfran o wariant y Cyngor. Gall rhai o'r rhain gostwng neu cael eu torri ac nid oes gennym ddarlun cyflawn wrth i'r flwyddyn ariannol gychwyn. Bydd rhaid i'r gwariant cysylltiedig orffen pan daw grant i ben, ond mae'n bosibl fydd telerau contract yn golygu na all gwariant gael ei dorri mor gyflym â'r grant, neu bod costau diswyddo i'w hariannu. Ymhellach, efallai bydd gweithgaredd a ariennir mor bwysig i gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor ei hun, a'r Cyngor yn penderfynu parhau â'r gwariant. Byddwn yn lliniaru'r risg hon drwy sicrhau bod gennym yr wybodaeth orau sydd ar gael ar grantiau, ond mae'r cyrff ariannu (Llywodraeth, ayb) yn rheoli'r sefyllfa hyn.

12.7 **Risgiau Incwm -** Mae'r gyllideb yn seiliedig ar sicrhau cynnydd penodol mewn incwm ffioedd sydd cyfwerth â'r cynnydd mewn costau perthnasol. Os bydd galw am wasanaethau'r Cyngor yn disgyn, ac nad yw targedau incwm yn cael eu cyflawni, gall hynny arwain at orwario ar gyllidebau adrannol. Bydd angen monitro gwir sefyllfa'r gyllideb yn ofalus yn ystod y flwyddyn ac, os oes angen, torri yn ôl ar wariant i gyfateb i'r gostyngiad mewn incwm. Bydd hynny ddim yn bosib gyda rhai cyllidebau mawr corfforaethol, lle rhaid gosod amcangyfrifon incwm ar lefel darbodus.

12.8 **Risg ag Arbedion -** Un risg sylweddol yn yr amgylchiadau presennol yw bod y Cyngor yn or-optimistaidd o ran gwireddu cynlluniau arbedion. Petai'r prosiectau hyn yn rhedeg i drafferthion ac yn methu cyflawni'r arbedion a gymerwyd allan o'r gyllideb, gallai hynny arwain at orwario sylweddol. Byddwn yn lliniaru'r risg drwy sicrhau fod cynlluniau arbedion ym mherchnogaeth adrannau ac aelodau'r Cabinet, a monitro'r cynnydd perthnasol yn rheolaidd.

12.9 **Costau Diswyddo Staff -** Mae rhai gwasanaethau yn ailstrwythuro eu staff er mwyn cyflawni arbedion, a staff yn cael eu rhyddhau drwy ddiswyddiad. Lle'n briodol, caiff costau diswyddo eu cyllido o gronfa wrth gefn ganolog, ac mae swm addas wedi cael ei neilltuo i'r perwyl hyn, sy'n lliniaru'r risg.

12.10 **Premiwm y Dreth Cyngor -** Wrth benderfynu ar y Sylfaen Drethiannol, aseswyd nifer yr ail gartrefi a thai gwag i'w cynnwys yn y ffigyrau yn ddarbodus. Er bod gan y Cyngor gofnodion da, mae risg na fydd perchenogion eiddo'n gorfod talu'r premiwm am nifer o resymau, gan gynnwys gwerthu neu osod yr eiddo. Gan mai hon fydd blwyddyn gyntaf y premiwm, mae risg bod nifer yr eiddo fydd yn talu wedi'i or-amcan a'r incwm a gesglir yn is na'r swm amcangyfrifwyd. Byddwn yn rheoli'r risg drwy gyflogi arolygwyr a pheidio ymrwymo'r holl gynnyrch treth o'r Premiwm cyn daw'r sefyllfa'n fwy eglur.

12.11 **Barn y Swyddog Cyllid Statudol -** Wedi ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r camau lliniaru, mae'r Pennaeth Cyllid (Swyddog Adran 151) o'r farn bod y cyllidebau yn gadarn, yn ddigonol, ac yn gyraeddadwy.

13 CASGLIADAU

13.1 Mae'r adroddiad yma yn gosod allan y ffactorau y dylid eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2018/19 ac yn cadarnhau dylid parhau gyda'r strategaeth arbedion ar gyfer dygymod gyda'r sefyllfa ariannol sy'n wynebu'r Cyngor erbyn 2019/20 a thu hwnt.

CYLLIDEB 2018/19

13.2 Argymhellir cyfarch angen gwario refeniw o £242,862,930, wedi ychwanegu £11.5m (sy'n cynnwys darparu £1.55m ar gyfer pwysau ar wasanaethau).

13.3 Ar ôl derbyn grant gan Lywodraeth Cymru o £175.13m a dibynnu ar £2.75m o arbedion, bydd angen i incwm Treth Cyngor gynyddu 4.8% i £67.74m er mwyn cau bwlch ariannol 2018/19.

13.4 Bydd modd mantoli'r gyllideb drwy gyfuniad o gamau, fel a ganlyn:

Anghenion Gwario 2018/19	£245,612,470
Llai incwm Grant y Llywodraeth	- £175,127,330
Llai arbedion fydd wedi'u cyflawni	- £2,749,540
Incwm Treth Cyngor	£67,735,600

13.5 Bydd hyn yn golygu gosod cyllideb net o £242,862,930. Rhoddir dadansoddiad o'r gyllideb fesul gwasanaeth yn Atodiad 2.

13.6 Argymhellir hefyd y dylid sefydlu rhaglen gyfalaf o £8.389m ar gyfer 2018/19.

STRATEGAETH TYMOR HIRACH

13.7 O ran y sefyllfa dros y blynyddoedd dilynol, rhaid parhau gyda'r strategaeth arbedion er mwyn adnabod opsiynau sylweddol er mwyn cau'r bwlch ariannu gallasai fod rhwng £8.5m a £13.8m erbyn 2019/20 (swm tebygol £12m), ac wedyn rhwng £2.7m a £6.4m pellach erbyn 2020/21 (cyfanswm tebygol dros dwy flynedd o £15.9m).

13.8 Felly, argymhellir sicrhau bod ein trefniadau yn ddigon hyblyg er mwyn gallu sicrhau hyd at £20m o arbedion dros y dair blynedd 2018/19 – 2020/21.

ATODIAD 1

BIDIAU REFENIW 2018/19

Manylion y Bid
ADRAN ADDYSG (G.T.)
Campws Dysgu 3 i 19 y Bala - £190,700 Un Tro Ym mis Medi 2015, penderfynwyd "… penodi a chyllido pennaeth y Campws Dysgu 3-19 o arbedion y cynllun, am o leiaf blwyddyn cyn agor yr ysgol ym Medi 2018". Fodd bynnag, ym mis Mehefin 2017 penderfynwyd tynnu'r cynnig yn ei ôl gan, ar y pryd, byddai'n anodd ac amhriodol i weithredu'r cynnig yn sgil y sefyllfa oedd yn bodoli, ond rhoddwyd caniatâd i swyddogion gychwyn proses i adnabod cynigion amgen ar gyfer yr ysgol, a fyddai'n cyfarch a chyd-fynd â gofynion yr achos busnes. Rhagwelir y bydd yr ysgol newydd yn agor ym mis Medi 2019, felly bydd angen ffynhonnell ariannol ar gyfer y cyfnod rhwng Medi 2018 a Medi 2019. Rhagwelir penodi pennaeth flwyddyn cyn i'r ysgol agor, gyda dirprwy bennaeth, a swyddog busnes a chyllid yn cael eu penodi yn ystod y tymor cyn agor. Sut - mae angen penodi'r staff perthnasol o flaen llaw er gallu penodi sefydlu gweddill y strwythur staffio, i gymryd cyfrifoldeb am y cynllun cyfathrebu cynhwysfawr, ac i gynnig cymorth ac arweiniad i staff yr ysgolion presennol. Yn ogystal, bydd y Pennaeth yn rhan bwysig o'r broses o gytuno ar sut bydd yr elfennau cymunedol yn cael eu datblygu yn yr ysgol newydd. Risgiau - na fydd yr ysgol newydd yn weithredol erbyn Medi 2019 oni bai derbynnir y cyllid angenrheidiol. Sylwadau – Awgrymir cefnogi'r cais er mwyn hwyluso llwyddiant y cynllun. Mae'n dilyn cynsail sefydlu Ysgol Bro Idris.

<u>Cludiant Tacsis Ysgolion - £200,000 Un Tro</u>

Tacsis a Bysiau Mini
Mae'r adroddiad "Adolygiad Cyllideb Refeniw 2017-18 - Adnabod Risgiau Cynnar" a gyflwynwyd i'r Cabinet yn nodi:

"Cludiant - rhagolygon cynnar o orwariant o £200k, gyda £160k ar gludiant tacsis ysgolion yn dilyn cynnydd yn y ceisiadau ers sefydlu'r gyllideb am 2017/18, o ganlyniad i newid mewn amgylchiadau."

Mae'r adroddiad Adolygu Cyllideb Refeniw Ail Chwarter yn adrodd gorwariant o £228k. Gall yr Adran ystyried ariannu'r gorwariant o gyllideb yr ysgolion, ond credir byddai hynny yn annoeth o ystyried y pwysau anferthol sydd yn wynebu cyllidebau'r ysgolion

Gwelwyd cynnydd net yng nghostau cludiant disgyblion/myfyrwyr ers sefydlu Cyllideb 2017-18. Rhennir y cynnydd i ddau rhan:

Rhan 1 – cynnydd o £160k yn y costau ers sefydlu cyllideb 2017-18 ond cyn cychwyn y flwyddyn academaidd newydd ym Medi 2017
Rhan 2 – cynnydd o £126k yn y costau ers sefydlu cyllideb 2017-18 ac yn gynnydd net ers gychwyn y flwyddyn academaidd newydd ym Medi 2017
Mae'r Uned Cludiant Integredig yn cynnal ymchwiliad i'r cynnydd net hwn yn y cytundebau sydd wedi gorffen/cychwyn.

<u>Sut</u> - ni fydd gorwariant i gyllideb refeniw'r Adran gan fod y cytundebau wedi eu hariannu'n llawn.

<u>Risgiau</u> - peidio cwrdd â gofynion "Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008".

<u>Sylwadau</u> – Awgrymir pontio'r angen gyda swm un tro o £200,000 gyda'r Adran Addysg yn ariannu'r gweddill, a chael adolygiad i ddatrys y sefyllfa yn 2018/19.

<u>Cymorth Ychwanegol i Ddisgyblion Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad - £319,000 Parhaol</u> Nid yw cyllideb 'Integreiddio' wedi derbyn cynnydd ariannol yn nhermau real ers y flwyddyn gyllidol 2010/11 ond mae gofynion ar gyfer cymorth ychwanegol yn parhau i gynyddu am sawl rheswm. Gellir rhannu'r gyllideb Integreiddio i ddwy rhan: 1. Datganiadau/Cynllun Datblygu Unigol (CDU) ADY. 2. Arall ADY. Yn y gorffennol, mae'r gwasanaeth wedi ymdopi gyda chynnydd yn y gofynion trwy weithredu yn fwy effeithlon a hefyd cyllido o'r pennawd 'Arall' ond nawr, rhagwelir gorwariant o £319k. <u>Sut</u> - mae'r gwariant ychwanegol eisoes yn weithredol, yr hyn sydd ddim yn ei le yw'r ffynhonell ariannu. <u>Risgiau</u> - petai'r bid yn cael ei wrthod byddwn yn gweithredu 'toriad' annisgwyl. <u>Sylwadau</u> – Mae'r cais yn rhesymol ac awgrymir ei gefnogi.
<u>Grant Dillad - £17,650 Parhaol</u> Mae grant wedi ei ddiddymu gan Llywodraeth Cymru ar gyfer y setliad 2018/19 ac felly rhagdybir fod disgwyl i'r Awdurdodau barhau gyda'r cynllun oddi fewn y setliad. Mae'r cynllun grant gwisg ysgol yn helpu teuluoedd ar incwm isel ac mae'r bid wedi ei gyfrifo ar y sail ganlynol: Amcan nifer plant cymwys yn 2018-19 144 x £105 (sef y grant y llywodraeth) = £15,120 Ffi gweinyddu £2,533

ADRAN ECONOMI A CHYMUNED (I.T.)
Adnoddau Datblygu Economaidd Strategol - Cronfa Cydariannu - £500,000 Un Tro Cais i sicrhau fod gan y Cyngor gyllideb ar gyfer arian cyfatebol er mwyn denu arian allanol i weithredu cynlluniau i ddatblygu economi'r sir. Buddsoddwyd £4.9M i'r perwyl gan gefnogi 35 o gynlluniau gyda chyfanswm gwerth o £72.3M. Felly, am bob £1 mae'r Cyngor wedi ei fuddsoddi mae bron i £14 wedi ei sicrhau. Yn 2013, sefydlwyd cronfa gwerth £900K ar gyfer rhagbaratoi a gwireddu cynlluniau gan dargedu cronfeydd allanol. Mae rhan sylweddol o'r cyllid wedi ei ymrwymo, gyda mwy o gynlluniau angen eu cydariannu na'r cyllid sydd ar gael. Nid oes gan yr Adran y cyllid ar gyfer datblygu a chydariannu cynlluniau datblygu economaidd strategol. Os nad yw'r Cyngor yn ymrwymo'r arian, ni ellir sicrhau arian o ffynonellau allanol i weithredu cynlluniau strategol, ac ni fyddwn yn rhan o gynlluniau isranbarthol / rhanbarthol a all arwain at fethiant i gwrdd âg anghenion lleol. Sylwadau – Awgrymir cefnogi'r cais gan fod y gronfa yn denu arian allanol i'r Cyngor yn ogystal.

ADRAN OEDOLION, IECHYD A LLESIANT (W.G.R)
<u>Anabledd Dysgu - Oed Trosglwyddo - £186,190 Parhaol</u> Ariannu pecynnau gofal 3 unigolyn sydd yn trosglwyddo o'r Gwasanaeth Plant i'r Gwasanaeth Oedolion (Anabledd Dysgu). Bydd hyn yn cynnwys Gwasanaeth Dydd/Cefnogaeth/Pecyn Taliadau Uniongyrchol i gwrdd ag anghenion yr unigolion a'u teuluoedd. <u>Sut</u> - galluogi teuluoedd/gofalwyr i barhau i ofalu am unigolion sydd ag anghenion sylweddol, gan roi cyfle i'r unigolion ddatblygu sgiliau pellach gyda'r bwriad o hybu annibyniaeth. <u>Risgiau</u> - peidio cwrdd â chyfrifoldebau statudol y gwasanaeth yn unol a'r ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014, a'r posibilrwydd bydd y sefyllfa gartref yn torri lawr a allai arwaina t orfod lleoli'r unigolion mewn lleoliadau drytach. <u>Sylwadau</u> – Argymhellir cefnogi'r cais, gyda'r timau perthnasol yn gweithio'n agos efo'r Uned Gyllid er gwella'r ddealltwriaeth o gostau trosglwyddo.
<u>Newid Trothwy Cyfalaf sydd yn Sail i Hunan Ariannu Gwasanaeth Gofal o £30,000 i £40,000 - £250,000 Parhaol</u> Cais i ymateb i ddatganiad Llywodraeth Cymru eu bod yn cynyddu'r trothwy cyfalaf a ddefnyddir i benderfynu os yw person yn hunan ariannu eu lleoliad preswyl/nyrsio o £30K i £40k, sydd yn dod i rym yn Ebrill 2018. . <u>Sut</u> - roedd y golled ariannol i'r Cygor yn y flwyddyn arainnol 2017/18 pan godwyd y terfyn cyfalaf o £24,000 i £30,000 dros £200,000 (parhau i fesur effaith terfynol). <u>Risgiau</u> - heb y cyllid ychwanegol bydd y gyllideb bresennol yn annigonol a'r Adran yn debygol o orwario. <u>Sylwadau</u> – Argymhellir cefnogi'r cais.

<u>Cofrestru Gweithwyr Gofal - £24,560 Parhaol a £23,060 Un Tro</u> Mae'n rhaid cadw cofrestr o weithwyr y maes gofal. Mae Uwch-weithwyr eisioes yn cofrestru gyda'r Cyngor Gofal, gyda disgwyl y bydd y ffi blynyddol yn cynyddu o £30 i £50. Bellach, mae gofyn deddfwriaethol i gofrestru staff gofal rheng flaen ac ystyrir mai £20 fydd y ffi am 2018/19. Rhagwelir bydd angen £22,400 parhaol ar gyfer costau cofrestru Oedolion a £2,160 parhaol ar gyfer costau cofrestru Plant. Bydd angen buddsoddi amser ychwanegol yn hyfforddi ac amser gweinyddol a gwneir cais am £23,060 un tro er mwyn ariannu swyddog ar gyfer paratoi a hyfforddi'r gweithlu, gyda'r adran yn ariannu y costau gweinyddu o £23,180 o'u cyllideb bresennol. <u>Sut</u> – er ymateb yn llawn i ofynion statudol a chefnogi'r gweithlu. <u>Risgiau</u> - methu cyflogi staff ar gyfer cynnal ein gwasanaethau statudol o ran gofalu am drigolion mwyaf bregus.
<u>Cynyddu Cyflenwad a Fforddiadwyedd Tai - £46,110 Parhaol</u> Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu adnoddau cyfalaf i helpu Cynghorau i ddarparu 20,000 o dai ychwanegol. Bydd dyraniad y Cyngor yn gallu codi o £4.3m rhwng 2014-17 i hyd at £15.7m rhwng 2017-20. Mae hyn yn creu cyfle i ddarparu tai fforddiadwy i'r ardal, ond ceir her sylweddol gan bod angen datblygu cynlluniau a pharatoi ceisiadau er mwyn cyfiawnhau ac arolygu'r cynlluniau. Mae capasiti strategol yr Adran Dai wedi lleihau i 1 swyddog ac yn sgil gwaith ychwanegol sydd eisoes yn bodoli, mae perygl na fyddwn yn gallu manteisio ar y cyfle heb gynnydd yn yr adnoddau i ymateb. Yn ychwanegol, mae nifer o gynlluniau grant eraill wedi eu cyhoeddi. Mae cyfleon hefyd i fanteisio ar raglenni Arbed Ynni mewn cymunedau difreintiedig, yn ddarostyngedig i ddatblygu cynlluniau a chyflwyno ceisiadau i wireddu y cynlluniau. <u>Sut</u> - penodi swydd llawn amser er mwyn sicrhau ein bod yn cyflwyno rhaglenni gwaith, a manteisio ac uchafu'r arian sydd wedi ei ddynodi i gynyddu'r nifer o dai ac i wella ansawdd a chyflwr tai er cyfarfod a'r angen lleol. <u>Risgiau</u> - Colli cyfleon euraidd i gynyddu cyflenwad ychwanegol o dai sydd wirioneddol ei hangen i drawsnewid y gwasanaeth. <u>Sylwadau</u> – Argymhellir cefnogi'r cais.

<u>Atal Digartrefedd - £202,720 Parhaol</u> Mae'r Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswyddau statudol ar y Cyngor, i gynorthwyo i atal digartrefedd neu ddod o hyd i rywle arall i fyw ar gyfer pawb sy'n cyflwyno eu bod o dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae'r dyletswydd i ddarparu llety dros dro i bobl sydd wedi cyrraedd y pwynt o fod yn ddigartref yn parhau. Gwelwyd cynnydd sylweddol yn y nifer o ymgeiswyr, gyda disgwyliad bydd newidiadau i'r Buddion Lles yn cynyddu'r nifer o ymgeiswyr hefyd. Gwelwyd effiath hyn eisoes. Mae'r grant trosiannol gan Lywodraeth Cymru ers 2015-16 yn dod i ben 31 Mawrth 2018, gyda'r disgwyliad bydd yr arian yn trosglwyddo i'r setliad yn 2018-19. Nodwyd swm o £213k. Mae'r arian ychwanegol wedi galluogi'r gwasanaeth i gyflogi pedwar swyddog llawn amser dros dro, a chael cyllideb ychwanegol i, er enghraifft, dalu blaendal er mwyn sicrhau eiddo a gwaith gweinyddol arall. Mae'r cais yn gofyn am gyllid i barhau hefo'r cynllun a'r swyddi atal digartrefedd. <u>Sut</u> - parhau i gynnig ystod o wasanaethau yn y mae digartrefedd. <u>Risgiau</u> – methu a chyflawni gwasanaeth statudol a gorfod lletya mwy mewn llety drytach dros dro. <u>Sylwadau</u> - Argymhellir cefnogi'r cais.
<u>Sefydlu Tim Diogelu a Sicrwydd Ansawdd - £84,880 (Ariannu Ail flwyddyn)</u> Cyflwynwyd cais yn 2017/18 i ymateb i bryderon Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) am drefniadau diogelu oedolion bregus y Cyngor. Drwy sefydlu tîm i ymgymeryd â'r dyletswyddau newydd lle nad oes capasiti digonol yn bodoli ar hyn o bryd . Yma cyflwynir yr ail flwyddyn o'r ariannu i ddelio gyda gwaith DOLs i ariannu dwy swydd gweithwyr cymdeithasol. <u>Sylwadau</u> – Eitem yma er cysondeb yn unig – eioes wedi ei gymeradwyo yn 2017/18.

ADRAN PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD (D.M.)
Lleoliadau Plant - £170,000 Un Tro Er bod cynnydd yn y nifer o blant mewn gofal, mae mwyafrif y cynnydd wedi eu lleoli gyda rhieni neu mewn trefniadau teuluol, lle nad oes ymrwymiadau ariannol cyson. Ar yr un pryd cafwyd achosion eithriadol gyda risgiau uchel, neu a oedd yn annisgwyliedig, sydd wedi golygu lleoli tu allan i'r sir oherwydd y risgiau hynny. 1) Lleoliad i 5 plentyn o'r un teulu yn dilyn achos llys preifat. 2) Lleoliad i 4 person ifanc mewn lleoliadau preswyl o fewn cyfnod byr iawn i'w gilydd. Sut - mae'r lleoliadau cyfredol yn ymrwymo'r gyllideb presennol, ac felly'n cyfyngu ar y gallu i drefnu lleoliadau newydd heb orwario pellach, yn ogystal a chyflawni gweddill y rhaglen arbedion. Mae'r bid wedi ei seilio ar gyfartaledd patrwm gwariant ar rai achosion penodol dros y 11 mlynedd diwethaf. Risg - gall peidio a lleoli arwain at sefyllfa lle na fyddwn yn gweithredu'n gyfreithiol lle mae asesiad risg yn dangos nad ydyw'n ddiogel iddynt barhau i fod adref. Hefyd bydd peidio ymateb yn arwain at gorwariant. Sylwadau – Awgrymir cefnogi'r cais
ADRAN PRIFFYRDD A BWRDEISTREFOL (G.W.G.)
Gwastraff - Lleihad Un Grant Amgylcheddol (£430,000) – Grant Awdurdod Lleol ESD – amcan o 7% - £430,000 Parhaol Sut - mae'r bid yn diwallu'r angen drwy sicrhau ein bod fel gwasanaeth yn gallu cadw fyny â'r gofyn a ymdrin â deunyddiau ailgylchu. Mae ein casgliadau ailgylchu yn llwyr ddibynol ar y Grant Awdurdod Lleol a gyda lleihad y grant heb y bid , byddai straen sylweddol ar y gwasanaeth. Risgiau - methu cynnal y gwasanaeth a roddir i drigolion Gwynedd heddiw a methu a chyrraedd a chadw at dargedau statudol Llywodraeth Cymru o ran ailgylchu. Sylwadau – Awgrymir cefnogi'r cais.
Gwaredu Gwastraff – Llosgydd - £35,520 Parhaol Sut - mae'r bid yn diwallu'r angen drwy sicrhau ein bod fel gwasanaeth yn gallu cadw fyny â'r gofyn a ymdrin â deunyddiau ailgylchu a sicrhau llai o ddibyniaeth ar dirlenwi i waredu gwastraff. Mae'r cais yn cynnwys ariannu costau rheoli'r ddarpariaeth rhanbarthol fydd yn disodli tirlenwi yn llwyr. Risgiau - methu cynnal y gwasanaeth a roddir i drigolion Gwynedd heddiw a methu a chyrraedd a chadw at dargedau statudol Llywodraeth Cymru o ran ailgylchu. Sylwadau - Awgrymir cefnogi'r cais.

ADRAN AMGYLCHEDD (D.M.)
Ymateb i Gynllun Wylfa Newydd - £25,000 Un Tro Mae cwmni Pwer Niwcler Horizon yn paratoi cais ar gyfer Gorchymyn Caniatad Datblygu (DCO) i ddatblygu gorsaf niwclear Wylfa newydd. Er bod datblygiad Wylfa Newydd wedi ei leoli yn Ynys Môn, bydd y datblygiad ar yr un llaw yn gyfle i'r economi lleol, ond ar y llaw arall yn cyflwyno nifer o heriau i'r Cyngor. Mae'r Grŵp Prosiect Strategol eisioes wedi adnabod heriau a phryderon posib ar y Sir. Mae pryder hefyd y buasai datblygiadau megis Prosiect y Grid Cenedlaethol i uwchraddio'r llinell drydan rhwng Wylfa Newydd a Phentir a'r cynllun i godi trydedd bont dros y Fenai, i gyd yn digwydd ar yr un pryd. Mae cyfle i'r Cyngor rhoi sylwadau ar y dogfennau DCO drafft. Bydd hefyd yn bwydo mewn i'r Asesiad Effaith Lleol y bydd y Cyngor yn ei baratoi fel rhan o'r broses. Mae diffyg capasiti o fewn y Cyngor i ymdopi gyda'r llwyth gwaith o ddarparu ymatebion i'r dogfennaeth hyn. Mae'n hanfodol fod y Cyngor yn darparu sylwadau er mwyn dylanwadu ar y cais er budd trigolion Gwynedd, ond ar yr un pryd i warchod buddiannau'r Cyngor a'r trigolion ac i liniaru unrhyw effeithiau negyddol. Felly mae angen cefnogaeth allanol i helpu i gydlynu ymateb y Cyngor ac i baratoi Asesiad o Effaith Lleol. (Bydd y gefnogaeth ar gyfer cyflwyno'r cais DCO nid yw'n cynnwys cefnogaeth ar gyfer yr archwiliad cyhoeddus). <u>Sut</u> - dewisiwyd yr ymgynghorydd ar y sail ei fod yn gwneud gwaith ar ran Ynys Môn gyda datblygiad Wylfa Newydd, ac felly'n gyfarwydd gyda'r prosiect a'r heriau posib. Bydd yr ymgynghorydd yn cefnogi swyddogion, yn helpu i gydlynu ymateb y Cyngor ac yn helpu gyda darparu tystiolaeth sydd yn cefnogi safbwynt y Cyngor lle bo angen. <u>Risgiau</u> - na fydd y Cyngor mewn sefyllfa i ymateb yn drylwyr ac nid yn y sefyllfa orau i ymateb i'r heriau'r datblygiad sylweddol.
ADRAN CEFNOGAETH GORFFORAETHOL (M.R.)
Cronfa Dysgu a Datblygu Corfforaethol - £405,000 Un Tro Mae'r gronfa Dysgu a Datblygu Corfforaethol wedi ei ddefnyddio yn llawn, felly gwneir cais i ariannu hyfforddiant corfforaethol am 3 mlynedd, cost blynyddol o £135k. <u>Sylwadau</u> - Awgrymir cefnogi'r cais.

ADRAN CYLLID (P.J.)
<u>Arolygwr Treth Cyngor - £52,600 Parhaol</u> Yn sgil penderfyniad y Cyngor i godi premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor, mae angen cryfhau trefniadau ar gyfer dilysu datganiadau gan berchnogion, gan fod pryder byddai rhai perchnogion eiddo yn ceisio defnyddio amrywiol ddulliau i osgoi talu'r premiwm. Mae rhagolygon yn awgrymu y gallai'r Premiwm godi oddeutu £2m - £3m i'r Cyngor, ond mae angen buddsoddi yn yr adnoddau casglu er mwyn gwneud yn siŵr fod incwm yn cael ei uchafu. <u>Sut</u> - bwriedir penodi dau arolygwr ychwanegol a fyddai'n canolbwyntio ar agweddau yn ymwneud â chasglu'r Premiwm, gan gynnal ymweliadau yn ogystal â chynnal adolygiadau ac ymchwiliadau pen-desg. Hefyd, gwneir cais i gyllido cynnydd yng ngraddfa cyflog swyddog trethiant fydd yn ymgymryd â'r dyletswyddau goruchwyliaeth ychwanegol. <u>Risgiau</u> - ni fyddai modd i'r Cyngor wirio'r datganiadau a wneir gan berchnogion eiddo, sy'n golygu y byddai'n rhaid atal codi premiwm er mai hynny a ddylid ei wneud. <u>Sylwadau</u> - Awgrymir cefnogi'r cais.

BIDIAU CYFALAF 2018/19

Manylion y Bid
ADRAN ECONOMI A CHYMUNED (I.T.)
<u>Cronfa Datblygu Gwirfoddol - £40,000</u> Mae cymunedau yn wynebu heriau a chyfleon wrth ymateb i newidiadau cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd sy'n effeithio arnynt. Mae nifer o grwpiau gwirfoddol yn ymateb i'r heriau hyn drwy gynnal asedau a gweithagreddau lleol. Mae nifer o grwpiau gwirfoddol hefyd yn ymateb i'r cyfleon hyn drwy ddatblygu cynlluniau o'r newydd – yn benodol ar hyn o bryd trosglwyddo asedau o wasanaeth cyhoeddus i reolaeth gymunedol. Dros y 2 flynedd ddiwethaf mae'r Cyngor, drwy'r Gronfa Datblygu Gwrifoddol Cyfalaf wedi cefnogi rhai cymunedau i ddatblygu cynlluniau sydd wedi ymateb i effeithiau'r cynlluniau arbedion a'r cynllun strategol. <u>Sut</u> - drwy ddarparu grantiau i grwpiau gwirfoddol ar draws y sir i ddatblygu a gwireddu prosiectau cymunedol. Yn benodol cefnogi prosiectau sy'n ymwneud â throslgywddo asedau a buddsoddi mewn asedau cymunedol lleol. <u>Risgiau</u> - ni fyddai gan y Cyngor adnodd ar gyfer cyfeirio grwpiau sy'n ymateb i'r agenda arbedion / toriadau. <u>Sylwadau</u> - arian Cyfalaf ar gyfer y Gronfa Datblygu Gwirfoddol oedd hon, ac fod gan yr adran £70k o gyllideb refeniw yn ogystal. Awgrymir y dylid lleihau'r arian a roddir i £40k am y flwyddyn nesaf ac wedyn, rhybuddio y gallasai'r sefyllfa ariannol olygu y byddai'n rhaid gostwng ymhellach (efallai i £0k) y flwyddyn ganlynol.

<u>Mesurau Diogelwch Parc Gwledig Padarn, Llanberis - £50,000</u>

Cais er mwyn galluogi'r Cyngor i ymateb i'r risgiau amlygwyd yn Chwarel Vivian a Choed Dinorwig. Mae archwiliadau o'r adfeilion yn Chwarel Vivian wedi amlygu ansefydlogrwydd y strwythurau. Gyda'r angen i ddatblygu Cynllun Rheoli Coed ar gyfer y Parc, er mwyn asesu'r risigiau.

<u>Sut</u> - bydd yr adnodd ychwanegol yn caniatau ymateb i'r risgiau drwy:

Chwarel Vivian (Cost o tua £35k)
1. Asesiad o gyflwr adeiladau/strwythurau Chwarel Vivian
2. Paratoi Asesiad Risg, gan adnabod mesurau lliniaru
3. Gweithredu mesurau brys

Coed Dinorwig (Cost o tua £15k)
1. Paratoi Asesiad Coed
2. Paratoi Asesiad Risg, gan adnabod mesurau lliniaru
3. Gweithredu mesurau brys

<u>Risgiau</u> - methiant i ymateb i beryglon rhagweladwy ac felly risg o ddamwain difrifol ar y safle. Ynghyd a posibilrwydd nad yw'r Cyngor yn gwireddu dyletswydd i ofalu am y sawl sydd yn cerdded ar y safle.

ADRAN PRIFFYRDD A BWRDEISTREFOL (G.W.G.)

<u>Tanciau Tanwydd Fflyd y Cyngor - £150,000</u>

Mae angen gwaith adnewyddu buan a sicrhau mesurau atal llygredd mewn 3 lleoliad lle mae tanciau storio tanwydd y Cyngor sef Afonwen, Cibyn a Depo Ffordd Bala, Dolgellau.

<u>Sut</u> - pryniant tanciau, traeniad a mesurau atal llygredd sy'n cyrraedd y gofynion statudol.

<u>Risgiau</u> - diffyg cydymffurfiaeth â Rheoliadau Atal Llygredd (storio olew) 2016.

ATODIAD 2 (a)

CYLLIDEBAU ARFAETHEDIG 2018/19 FESUL GWASANAETH	Cyllideb Sylfaenol 2017/18	Chwyddiant	Incrementau a Phensiynau	Ardoll a Llog ar Falansau	Demograffi	Trosglwyddiad i'r Setliad	Cyllidebau Incwm	Addasiadau Cyllideb Armywiol	Pwysau ar Wasanaethau	Arbedion a Thoriadau	Cyllideb Sylfaenol 2018/19
ADRANNAU	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,021	49	5	0	0	0	(10)	(5)	0	(14)	2,046
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,581	170	59	0	0	0	(15)	65	405	(47)	8,218
Cyllid	6,073	170	12	0	0	0	0	(24)	53	(40)	6,244
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	20,539	967	(7)	0	0	1,958	226	(105)	466	(87)	23,957
Amgylchedd	5,096	199	(7)	0	0	0	(65)	(34)	25	(140)	5,074
Ymgynghoriaeth Gwynedd	240	9	(1)	0	0	0	0	(19)	0	0	229
Addysg Canolog	13,947	241	3	0	0	0	0	536	727	(89)	15,365
Cyllideb Ysgolion	69,340	1,496	(8)	0	(225)	0	0	(645)	(299)	(433)	69,226
Economi a Chymuned	5,305	167	16	0	0	0	0	(67)	500	(398)	5,523
Oedolion, Iechyd a Llesiant	45,261	2,085	38	0	0	2,902	(100)	(190)	795	(915)	49,876
Plant a Chefnogi Theuluoedd	12,704	325	20	0	0	218	0	(164)	170	(250)	13,023
Cyfanswm Adrannau	**188,107**	**5,878**	**130**	**0**	**(225)**	**5,078**	**36**	**(652)**	**2,842**	**(2,413)**	**198,781**
Materion Corfforaethol a chyfalaf	46,242	641	341	66	458	0	0	(1,917)	(207)	(337)	45,287
CYFANSWM GROS	**234,349**	**6,519**	**471**	**66**	**233**	**5,078**	**36**	**(2,569)**	**2,635**	**(2,750)**	**244,068**
Llai Praesept Cynghorau Cymuned	(1,995)										(1,995)
CYFANSWM GWARIANT GROS	**232,354**	**6,519**	**471**	**66**	**233**	**5,078**	**36**	**(2,569)**	**2,635**	**(2,750)**	**242,073**
Ariannwyd Drwy: Balansau a Reserfau Penodol	(1,055)	0	0	0	457	0	0	250	1,138	0	790
CYFANSWM NET =	**231,299**	**6,519**	**471**	**66**	**690**	**5,078**	**36**	**(2,319)**	**3,773**	**(2,750)**	**242,863**

ATODIAD 2 (b)

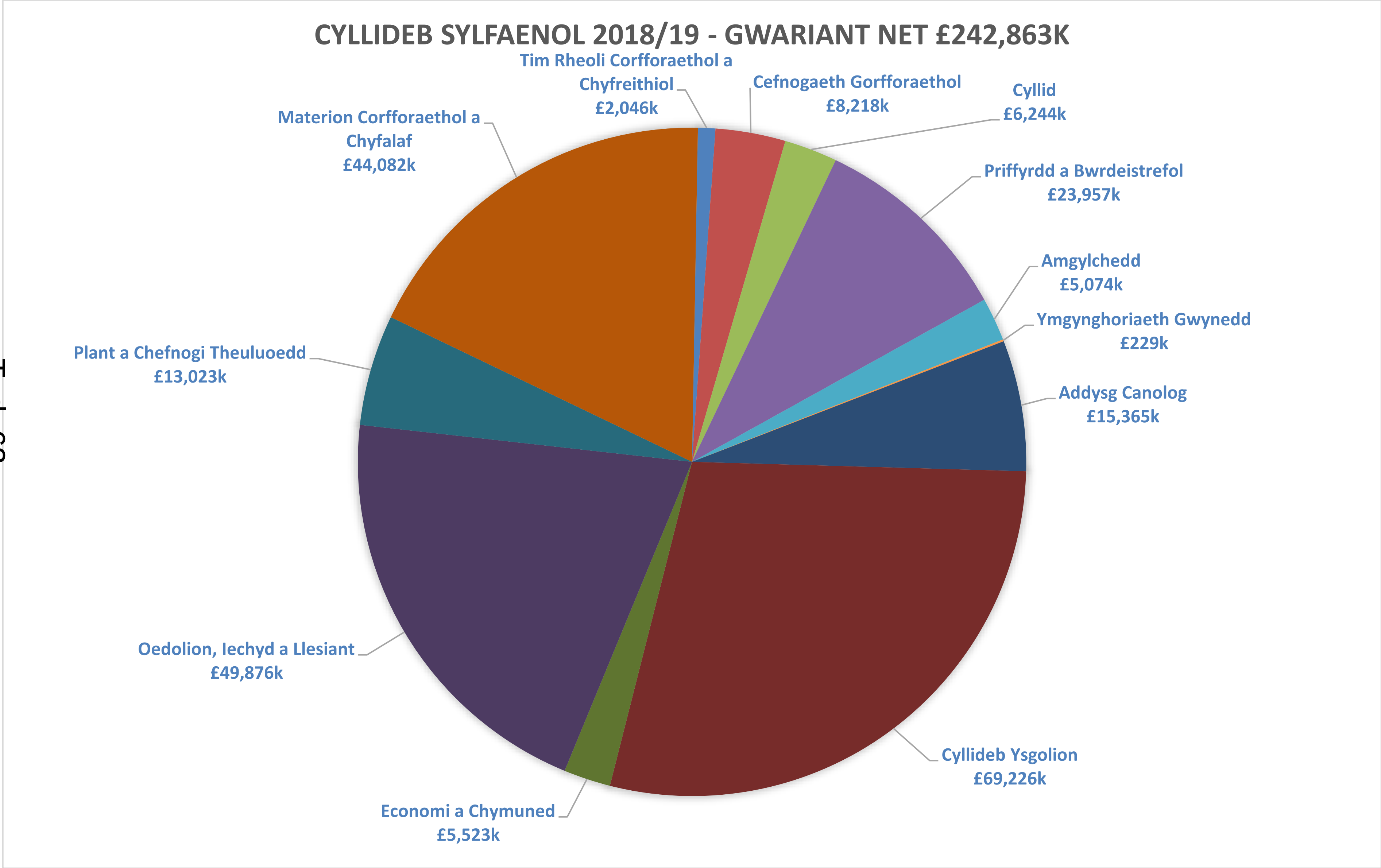

CYLLIDEB SYLFAENOL 2018/19 - GWARIANT NET £242,863K
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol £2,046k
Cefnogaeth Gorfforaethol £8,218k
Cyllid £6,244k
Materion Corfforaethol a Chyfalaf £44,082k
Priffyrdd a Bwrdeistrefol £23,957k
Amgylchedd £5,074k
Ymgynghoriaeth Gwynedd £229k
Plant a Chefnogi Theuluoedd £13,023k
Addysg Canolog £15,365k
Oedolion, Iechyd a Llesiant £49,876k
Cyllideb Ysgolion £69,226k
Economi a Chymuned £5,523k

CYNLLUN TYMOR CANOLIG I DDYGYMOD Â'R BWLCH ARIANNOL 2018/19 - 2020/21

Cyflwyniad

1. Ers nifer o flynyddoedd bellach mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn cynllunio ymlaen llaw gan fod yn fyw i'r hyn sydd ar y gorwel bob tro wrth sefydlu ein cyllideb. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed, a hyn mewn gwirionedd sy'n golygu ein bod wedi medru mantoli cyllideb 2018/19 heb benderfynu ar unrhyw doriadau ychwanegol byddai'n cael ardrawiad ar bobl Gwynedd. Nid pob Cyngor sydd mewn sefyllfa i fedru gwneud hyn.

2. Er mwyn parhau ar y trywydd yma, ar ben sefydlu cyllideb 2018/19, gwnaed ymdrech i daflunio sefyllfa ariannol ar gyfer y ddwy flynedd ganlynol hefyd, fel ein bod yn gallu gosod sefyllfa 2018/19 yn ei gyd-destun ehangach a chynllunio sut yr ydym am fedru cwrdd â'r sialens o'n blaenau.

3. Y ffigwr sydd fwyaf ansicr yw'r ffigwr grant y byddwn yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru o 2019/20 ymlaen. Gan fod y grant yn ariannu 72% o gyllideb net y Cyngor, yn amlwg mae'r ffigwr yma yn allweddol i'r tafluniadau. Gwyddom o ddatganiadau Canghellor Llywodraeth y DU a datganiadau a wnaed gan Mark Drakeford, Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid yn Llywodraeth Cymru, gallasai fod dyfodol heriol o flaen llywodraeth leol yng Nghymru. Rwy'n ymhelaethu am hyn yn rhan 10-14 isod.

4. Mae'r ail siart ffan (yn rhan 18 isod) ar gyfer y dair blynedd i ddod yn gosod darlun realistig a darbodus o'r hyn allasai ein taro.

5. Yn wahanol i rai awdurdodau eraill, gan gymryd y byddwn yn codi'r Dreth Cyngor o 4.8% ac yn gallu gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd ychwanegol, bydd gweithredu'r cynlluniau arbedion a thoriadau cytunedig (a fabwysiadwyd gan y Cyngor ym mis Mawrth 2016 ac addaswyd gan y Cabinet ers hynny) yn ddigonol er mwyn i Gyngor Gwynedd fantoli'r gyllideb heb benderfyniadau ar doriadau ychwanegol erbyn 2018/19.

Cefndir / Crynodeb

6. Ers penderfynu ar Strategaeth Ariannol 2017/18 – 2019/20 ym mis Chwefror 2017, bu gwaith manwl i ail-asesu ymrwymiadau cyllidebol tebygol ac asesu amrediad o bosibiliadau. Er mwyn adnabod yr her ariannol i'r Cyngor newydd, ymhellach i ymchwil trylwyr, nodwyd amrediad o ragdybiaethau am lefel 'setliad' grant y Llywodraeth a gofynion gwario gwasanaethau'r Cyngor, er mwyn darparu senarios ariannol tebygol ar gyfer 2018/19 - 2020/21.

7. Cyflwynwyd y senarios ariannol yma i'r Cyngor ar ffurf y siart ffan (twmffat tebygolrwydd) mewn sawl cyfarfod ym Mai - Gorffennaf 2017, yn cynnwys cyflwyniad yn y diwrnod croesawu aelodau etholedig ar 9 Mai, hyfforddiant i aelodau ar gyllideb y Cyngor ar 7 Mehefin a 5 Gorffennaf, ac yng nghyfarfod ffurfiol y Cabinet ar 18 Gorffennaf. Roedd y siart ffan yn cyflwyno senarios ariannol posibl i'r Cyngor er mwyn adnabod yr angen tebygol am arbedion (neu'r 'bwlch ariannu') hyd at 2020/21.

8. Roedd ein rhagolygon yn darogan yn gyson fod tebygolrwydd y gellid dygymod â sefyllfa gyllidol 2018/19 drwy gynhaeafu arbedion sydd ar y gweill, ond erbyn 2019/20 – 2020/21 byddai angen arbedion pellach. Cadarnhaf fod hynny yn wir am 2018/19, ac yn parhau i fod yn senario tebygol erbyn 2019/20 a 2020/21, pryd gall y Cyngor wynebu bwlch ariannu oddeutu £16m. Felly, dylid parhau gyda'r strategaeth arbedion gytunwyd eisoes erbyn 2019/20.

9. Bellach, mae ffigyrau terfynol mewn llaw ar gyfer 2018/19, ac ymddengys gellid mantoli'r gyllideb drwy gynhaeafu'r arbedion sydd ar y gweill ynghyd â chynnydd o 4.8% yn lefel y Dreth Cyngor - fydd oddeutu lefel cynnydd cyfartalog awdurdodau lleol Cymru, fel crybwyllwyd yn tybiaethau'r cynllun ariannol tymor canolig blaenorol am 2017/18 - 2020/21.

Tybiaethau Grant Llywodraeth am 2019/20 a tu hwnt

10. Gan mai 'setliad' grant canolog sy'n ariannu 72% o gyllideb net y Cyngor, mae'r elfen yma yn allweddol wrth geisio taflunio'r sefyllfa ariannol. Mae cyfuniad o ffactorau economaidd a gwleidyddol yn penderfynu faint o grant fyddwn yn ei dderbyn - cyflwr yr economi, polisïau gwario a threthu, a dewisiadau blaenoriaethu Llywodraethau'r DU a Chymru.

11. Er mwyn diweddaru'r tafluniad o'r hyn allai ddigwydd, rydym wedi defnyddio'r wybodaeth ddiweddaraf sydd ar gael i ni rŵan, gan gynnwys setliad terfynol Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018/19 gyda ffigwr dangosol -1% ar gyfer 2019/20, a gwariant cyhoeddus y DU rhagwelir yng Nghyllideb diweddaraf y Canghellor.

12. Roedd Llywodraeth Cymru, yn natganiad y setliad amodol, wedi clymu setliad dangosol 2019/20 i fygythiad £3.5 biliwn o doriad ar wariant cyhoeddus o adolygiad effeithlonrwydd Llywodraeth y DU. Roedd llythyr Mark Drakeford ym mis Hydref yn datgan:

> *"Gostyngiad pellach o 1.5% yw'r setliad dangosol ar gyfer y flwyddyn ganlynol. Mae hyn yn cynnwys yr effaith y bydd y £3.5 biliwn o doriadau heb eu dyrannu y mae Canghellor y Trysorlys yn bwriadu eu gorfodi yn 2019/20 yn ei chael ar gyllideb Llywodraeth Cymru."*

13. Ymddengys bellach ni fydd Llywodraeth y DU yn gweithredu'r adolygiad effeithlonrwydd / bygythiad £3.5 biliwn ar wariant cyhoeddus, ac felly ni fydd unrhyw 'consequential' negyddol i gyllideb Llywodraeth Cymru. Gan wybod ymhlygiadau hyn, hynny yw y bydd gan Lywodraeth Cymru gryn hyblygrwydd ar gyfer ei cyllideb, dylai awdurdodau lleol Cymreig ymdrechu ar y cyd i sicrhau setliad positif gan Llywodraeth Cymru ar gyfer 2019/20, yn hytrach na thoriad grant "-1%", fyddai'n lleihau grant Cyngor Gwynedd o £1.75m.

14. Er hynny, yn y cyfamser, gyda chymaint o ffactorau economaidd a gwleidyddol yn ansicr, rhaid i'r Cyngor gynllunio'n ddarbodus ar gyfer amrediad o senarios posibl. Er mwyn modelu faint fydd o bosib yn cael ei ddyrannu i lywodraeth leol yng Nghymru, ar gyfer y rhagolygon yn yr adroddiad yma rydym wedi gwneud rhagdybiaethau rhesymol am sefyllfa adrannau perthnasol o Lywodraeth y DU, effaith fformiwla Barnett, a dewisiadau Llywodraeth Cymru (faint o 'warchodaeth' a roddir i Iechyd a phrosiectau eraill).

Gofynion Gwario'r Cyngor

15. Paratowyd y wybodaeth ariannol mwyaf diweddar am ofynion gwario'r Cyngor ar gyfer cyllideb 2018/19, yn seiliedig ar wir 'chwyddiant' (lefel benodol o chwyddiant ar gyflogau a chyllidebau eraill) a thueddiadau perthnasol, ynghyd â'r 'pwysau ar wasanaethau', gan gynnwys demograffeg (ystadegau nifer disgyblion a nifer pobl hŷn) a bidiau am dŵf anorfod mewn gwariant, net o addasiadau posib er mwyn isafu'r gofyniad ar y gyllideb. Rydym hefyd wedi adolygu nifer o benawdau gwariant (corfforaethol yn bennaf) er mwyn tynhau ar y gyllideb lle gellid gwneud hynny, er mwyn lleihau'r gofynion gwario.

16. Fodd bynnag, yn sgil y cynnig diweddar o 2%+ yn 2018/19, a 2%+ arall erbyn 2019/20, fel cytundeb tâl cenedlaethol i staff llywodraeth leol, rydym wedi gorfod adolygu ein rhagolygon chwyddiant tâl i lefel sylweddol uwch. Hefyd, rydym wedi cynyddu'r lefel chwyddiant arall, ac wedi adolygu'r rhagolygon o ran galw am wasanaethau. Wrth gwrs, mae sail y rhagolygon yn llai dibynadwy wrth ddarogan ymhellach i'r dyfodol.

Senarios Tebygol – angen am arbedion

17. Mewn cyfarfodydd ym Mai - Gorffennaf 2017, cyflwynwyd cyfuniad o'r senarios posibl ar ffurf y siart ffan canlynol, gan ddangos canlyniadau mewn bandiau 10%.

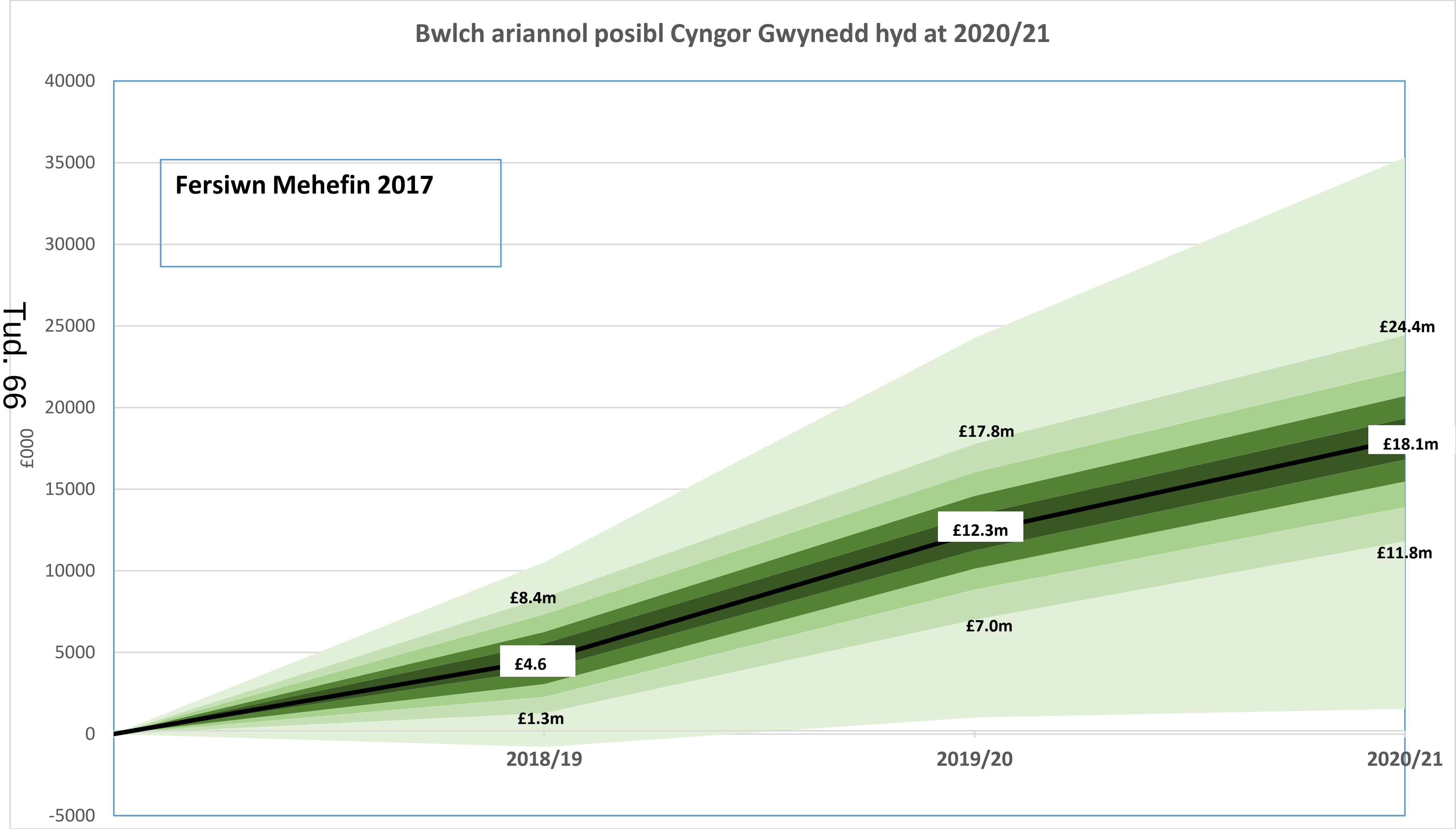

18. Erbyn hyn, rydym wedi diweddaru'r tafluniadau o'r hyn allai ddigwydd, a dangosir y senarios posibl yn y siart ffan addasedig canlynol.

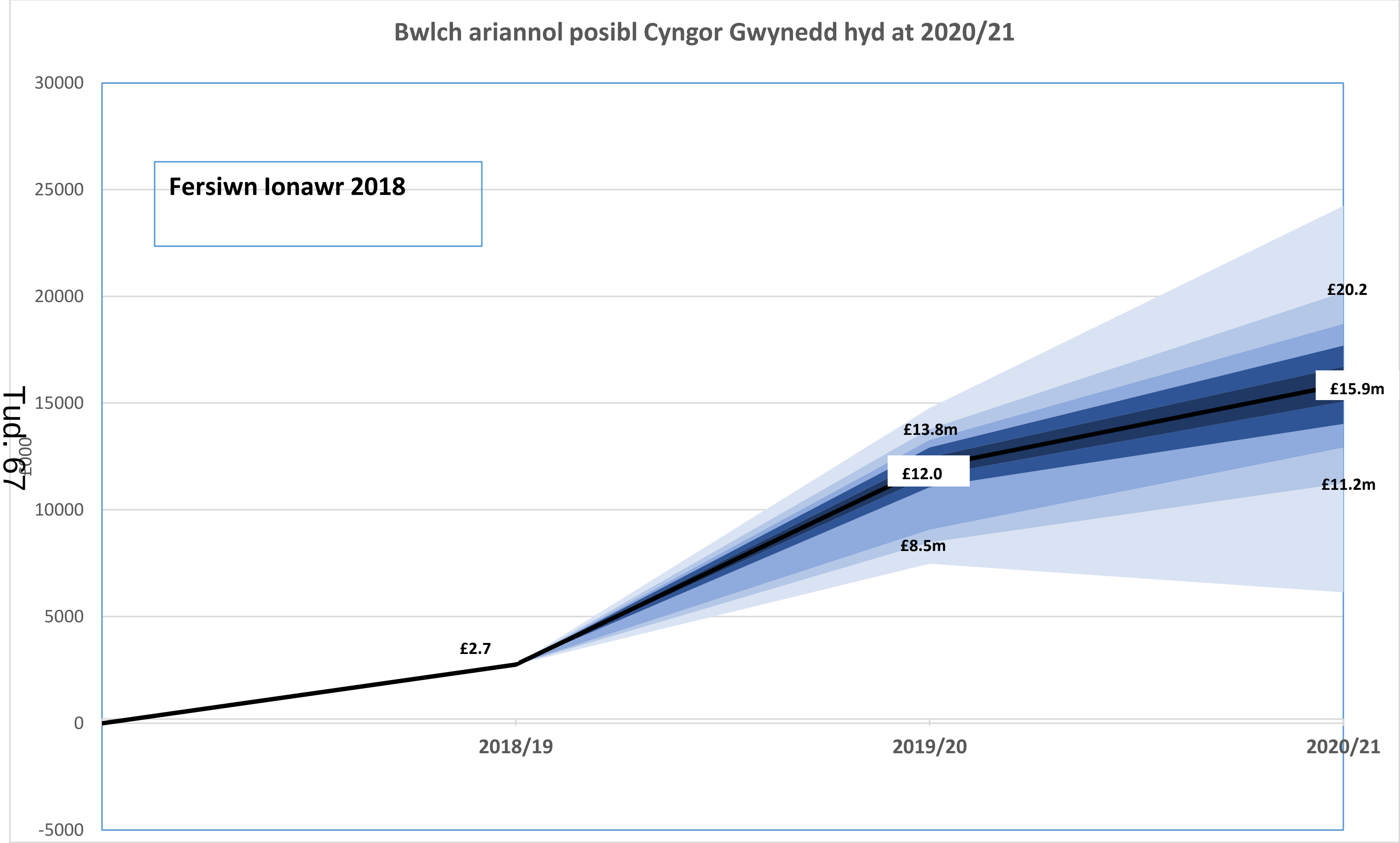

Bwlch Ariannu Tebygol 2018/19

19. Fel rhan o'r gyfundrefn arbedion hanesyddol, mae arbedion gwerth £2.75m eisoes wedi eu cynllunio i'w gwireddu yn ystod 2018/19 (ynghyd â manion pellach yn 2019/20 a 2020/21), sydd yn gyfuniad o arbedion a thoriadau sydd eisoes wedi eu cymeradwyo gan y Cyngor / Cabinet (£1.85m erbyn 2018/19), yn ogystal ag arbedion cyraeddadwy sydd ar y gweill ond eto i'w cymeradwyo (£896k ar gyfer 2018/19). Ar ôl adolygu gwariant a gwireddu £2.75m o arbedion erbyn 2018/19, bydd codi Treth Cyngor o 4.8% yn mantoli'r gyllideb.

20. Fel nodwyd yn yr adroddiad ar gyllideb 2018/19, bydd gweithredu'r cynlluniau arbedion sydd eisoes yn gytunedig yn ddigonol er mwyn i Gyngor Gwynedd fantoli'r gyllideb heb wneud unrhyw benderfyniadau newydd ar doriadau ychwanegol erbyn 2018/19. Fodd bynnag, mae angen paratoi ar gyfer her sylweddol yn y ddwy flynedd ddilynol (2019/20 a 2020/21).

Strategaeth Arbedion 2019/20 a 2020/21

21. Yn unol â threfniadau cynllunio ariannol arferol y Cyngor, gan fod cynnyrch ein cyfundrefn arbedion blaenorol yn dod i ben yn 2018/19, mae'r Cyngor wedi cychwyn cynllunio ar gyfer arbedion ychwanegol y byddwn eu hangen o 2019/20 ymlaen. At ddibenion cynllunio ariannol tymor canol, rydym wedi llunio amrediad o bosibiliadau am y tair blynedd i ddod. Mae hyn wedi cynhyrchu dros 46,600 o senarios gwahanol sydd wedi'u symleiddio yn y siart ffan uchod (rhan 18).

22. Tra bydd modd unioni sefyllfa 2018/19, mae her sylweddol yn parhau o flaen y Cyngor dros y 2 flynedd ddilynol, a gwelir o'r siart ffan y bydd angen strategaeth arbedion i ganfod cyfanswm posibl o dyweder £16m erbyn 2019/20 a 2020/21. Rhaid parhau gyda'r drefn arfaethedig i adnabod arbedion a thoriadau, tra'n pwyso ar Lywodraeth Cymru i ddarparu setliad grant di-dor am 2019/20 a thu hwnt.

23. Mae'n bosib i'r canlyniad fod tu allan i'n 'senarios gorau / gwaethaf' ni ar y siart, ond os bydd y senario 'canolog' yn digwydd, byddai angen £12m o arbedion ychwanegol erbyn 2019/20 a £4m pellach erbyn 2020/21 (cyfanswm o £16m). Wrth ddiystyru 10% o'r canlyniadau mwyaf ymylol, gall cyfanswm y bwlch dair blynedd amrywio rhwng £11.2m a £20.2m. Felly, mae angen i'n trefniadau ni fod yn ddigon hyblyg er mwyn gallu gwireddu hyd at £20m o arbedion.

24. Adroddwyd i gyfarfod 5 Hydref 2017 o'r Cyngor llawn ar y drefn o ganfod arbedion i'r dyfodol, pryd nododd yr Aelod Cabinet Cyllid fod y Cyngor yn parhau mewn cyfnod heriol. Atgoffodd y Cyngor fod cyflawni arbedion Her Gwynedd bron a'u cwblhau, ac roedd wedi bod yn drefn lwyddiannus er mwyn canfod yr arbedion angenrheidiol, ond rŵan fod angen trefn arbedion newydd i'r dyfodol.

25. Derbyniwyd cyflwyniad i'r Cyngor llawn 5 Hydref gan y Prif Weithredwr. Nododd ef fod y Cyngor wedi bod yn canfod arbedion ers 2006, er mwyn cwrdd ag effeithiau chwyddiant a phwysau ar wasanaethau. Gydag effaith toriadau Llywodraeth y DU yn parhau, 'roedd yn gynyddol amlwg fod angen dechrau cynllunio arbedion i'w gweithredu o 2019/20 ymlaen.

26. Ymhelaethodd fod swyddogion Cyllid wedi taflunio nifer o sefyllfaoedd cyllidol (uchod), a byddai'r Cabinet yn penderfynu ar dargedau arbedion gwahaniaethol i adrannau'r Cyngor, er mwyn cwrdd â'r sefyllfaoedd mwyaf tebygol. Byddai'r penaethiaid adran wedyn yn cyflwyno arbedion posib i gwrdd a'r targedau hynny, er mwyn i'r Pwyllgorau Craffu herio'r cynlluniau ar ran pobl Gwynedd.

27. Wedi i'r Aelodau gael cyfle i leisio'u barn mewn Pwyllgorau Craffu a gweithdai priodol dros haf 2018, byddai ymgynghoriad cyhoeddus yn cael ei gynnal, cyn mynd ymlaen i benderfynu a gweithredu ar y cynlluniau arbedion terfynol i'w gweithredu'n flynyddol o 2019/20 ac ymlaen.

28. Yn dilyn y cyflwyniad i'r Cyngor llawn 5 Hydref, nododd aelodau fod y darlun yn ymddangos yn un difrifol iawn a bod cyfrifoldeb torfol i wneud y gorau o'r sefyllfa a chymryd rhan. Holwyd os fyddai cyfyngiad 5% ar y codiad treth Cyngor. Atebwyd byddai codiad treth o 5% yn golygu dim ond tua £3.5m ychwanegol i goffrau'r Cyngor, swm fyddai ddim yn cwrdd â chwyddiant, ac mae'n bosib bydd awdurdod lleol rhywle yng Nghymru'n wynebu'r pwysau i groesi'r 5% eleni, gan fod y sefyllfa ariannol yn mynd yn eithriadol o fregus mewn aml i le.

29. Holwyd hefyd, gan fod rhai o wasanaethau'r Cyngor eisoes o dan bwysau enbyd, ble oedd y llinell lle na ellid torri ymhellach? Casglwyd nad oedd yn eglur eto ble mae'r llinell honno, ond bydd angen sicrhau fod pob gwastraff ac opsiwn effeithiolrwydd arall wedi ei ganfod a'i wyntyllu cyn ei chyrraedd.

30. Beth bynnag fydd 'setliadau' grant y dyfodol, nid yw hynny am newid ein gallu i ddarganfod mwy o arbedion effeithlonrwydd. Felly, dylid cadw at ein strategaeth bresennol sy'n cynnwys uchafu arbedion o'r fath, a dygymod gydag unrhyw fwlch ariannu ychwanegol (ddaw yn fwy amlwg yn ystod 2018/19) trwy weithredu toriadau erbyn 2019/20 a thu hwnt.

Cynllun Ariannol Tymor Canolog am 3 blynedd

31. Yn ddelfrydol, byddai'r Cyngor awydd gweithredu strategaeth ariannol dros 4 neu 5 mlynedd. Yn anffodus, mae hynny'n gwbl anymarferol, gan fod Llywodraeth Cymru wedi darparu setliad am un flwyddyn a ffigwr mynegol hynod heriol am un flwyddyn ddilynol (o ystyried yr hyblygrwydd sydd ganddynt).

32. Felly, mae'n synhwyrol i ddelio gyda chyllideb 2018/19 rŵan, a parhau gyda'r strategaeth arbedion i ymateb yn fwy manwl erbyn y ddwy flynedd ddilynol (2019/20 a 2020/21) pryd byddwn wedi adnabod y bwlch ariannu perthnasol gyda mwy o sicrwydd.

33. Yn y cyfamser, **rhaid sicrhau bod ein trefniadau ni yn ddigon hyblyg er mwyn gallu gwireddu hyd at £20m o arbedion dros y dair blynedd 2018/19 - 2020/21.** I'r perwyl hyn, **argymhellir y dylid parhau gyda'r strategaeth arbedion cyfredol lle mae'r Cabinet am benderfynu ar dargedau gwahaniaethol i adrannau'r Cyngor, y penaethiaid adran yn cyflwyno arbedion posib i gwrdd â'r targedau hynny, a'r pwyllgorau craffu yn herio'r cynlluniau ar ran pobl Gwynedd, cyn ymgynghoriad cyhoeddus ar ddewisiadau i'w gweithredu'n flynyddol.**

34. O fewn y gyfundrefn hyn, byddwn yn parhau i weithredu egwyddorion cyson o ran ystyried cynnydd yn y Dreth Cyngor yn agos i gyfartaledd y cynnydd yn awdurdodau lleol Cymru, uchafu'r arbedion effeithlonrwydd y gellir eu gwireddu (er mwyn osgoi toriadau pellach), a gweithredu toriadau ddim ond fel bydd rhaid, er mwyn diwallu'r balans fydd ar ôl o'r bwlch ariannu.

(i) Penderfyniad drafft y Dreth Cyngor yn seiliedig ar argymhelliad y Cabinet i'r Cyngor ar gyfer ei gyfarfod ar 1 Mawrth 2018 **(ar sail cynnydd o 4.8%)**

(ii) Tablau yn dangos lefel y Dreth Cyngor a'r cynnydd fesul cymuned

....

(i) Draft Council Tax resolution based on the Cabinet's recommendation to the Council for its meeting on 1 March 2018 **(on the basis of a 4.8% increase)**

(ii) Tables showing the level of Council Tax and increases by community

Penderfynwyd

1. Cymeradwyo'r argymhellion a gyflwynir gan y Cabinet fel y nodir yn yr adroddiad.

2. Nodi fod yr Aelod Cabinet dros Gyllid, drwy daflen benderfyniad dyddiedig 13 Tachwedd 2017, wedi cymeradwyo cyfrifiad y symiau a ganlyn ar gyfer y flwyddyn 2018/19 yn unol â'r rheoliadau a luniwyd dan Adran 33 (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ("Y Ddeddf"):-

   (a) 52,083.07 yw'r swm a gyfrifwyd fel Sylfaen drethiannol Gwynedd yn unol â'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Cyngor) (Cymru) 1995 fel y'i diwygiwyd fel ei sylfaen Dreth Cyngor am y flwyddyn.

   (b) Rhan o ardal y Cyngor – Sylfaen drethiannol Cymuned –

Aberdaron	558.08	Llanddeiniolen	1,846.18
Aberdyfi	1,004.77	Llandderfel	513.32
Abergwyngregyn	115.92	Llanegryn	158.47
Abermaw (Barmouth)	1,149.17	Llanelltyd	289.10
Arthog	633.10	Llanengan	2,159.63
Y Bala	774.81	Llanfair	321.03
Bangor	3,855.89	Llanfihangel y Pennant	217.76
Beddgelert	332.99	Llanfrothen	225.29
Betws Garmon	136.30	Llangelynnin	408.83
Bethesda	1,669.25	Llangywer	144.05
Bontnewydd	434.36	Llanllechid	344.45
Botwnnog	455.84	Llanllyfni	1,418.05
Brithdir a Llanfachreth	422.14	Llannor	916.27
Bryncrug	342.88	Llanrug	1,138.32
Buan	229.85	Llanuwchllyn	317.47
Caernarfon	3,522.60	Llanwnda	782.81
Clynnog Fawr	448.12	Llanycil	196.34
Corris	306.43	Llanystumdwy	875.24
Criccieth	937.64	Maentwrog	284.74
Dolbenmaen	618.87	Mawddwy	344.88
Dolgellau	1,237.33	Nefyn	1,467.95
Dyffryn Ardudwy	798.44	Pennal	226.79
Y Felinheli	1,152.14	Penrhyndeudraeth	780.08
Ffestiniog	1,742.49	Pentir	1,138.01
Y Ganllwyd	89.93	Pistyll	253.87
Harlech	787.85	Porthmadog	2,054.96
Llanaelhaearn	450.97	Pwllheli	1,758.31
Llanbedr	321.91	Talsarnau	325.14
Llanbedrog	714.05	Trawsfynydd	506.72
Llanberis	772.34	Tudweiliog	469.37
Llandwrog	1,017.19	Tywyn	1,623.87
Llandygai	968.30	Waunfawr	573.82

sef y symiau a gyfrifwyd fel symiau Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

3. Bod y symiau a ganlyn yn cael eu cyfrifo yn awr gan y Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2018/19 yn unol ag Adrannau 32 i 36 o'r Ddeddf:-

(a) £360,509,480	Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(2)(a) i (e) o'r Ddeddf (gwariant gros).
(b) £115,832,220	Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(3)(a) i (c) o'r Ddeddf (incwm).
(c) £244,677,260	Sef y swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm 3(a) uchod a chyfanswm 3(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 32(4) o'r Ddeddf, fel ei ofynion cyllideb ar gyfer y flwyddyn (cyllideb net).
(ch) £174,734,334	Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y byddant yn daladwy yn ystod y flwyddyn i'w gronfa ar gyfer cyfan o'r Dreth Annomestig Genedlaethol a Grant Cynnal Refeniw, llai amcangyfrif o'r gost i'r Cyngor o ryddhad dewisol o'r dreth annomestig a ganiateir.
(d) £1,342.91	Sef y swm yn 3(c) uchod llai'r swm yn 3(ch) uchod, y cyfan wedi ei rannu gan y swm a nodir yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 33(1) o'r Ddeddf, sef swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn (treth Cyngor Gwynedd a threth cyfartalog cynghorau cymuned).
(dd) £2,207,330	Sef cyfanswm yr holl eitemau arbennig y cyfeirir atynt yn Adran 34(1) o'r Ddeddf (praeseptau'r cynghorau cymuned).
(e) £1,300.53	Sef y swm yn 3(d) uchod llai'r canlyniad a geir wrth rannu'r swm yn 3(dd) uchod â'r swm yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 34(2) fel swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle nad oes unrhyw eitem arbennig yn berthnasol (Band D ar gyfer treth Cyngor Gwynedd yn unig).

(f) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor –

Aberdaron	1,327.41	Llanddeiniolen	1,314.88
Aberdyfi	1,335.32	Llandderfel	1,318.06
Abergwyngregyn	1,326.41	Llanegryn	1,332.08
Abermaw (Barmouth)	1,348.04	Llanelltyd	1,326.47
Arthog	1,319.48	Llanengan	1,323.68
Y Bala	1,331.51	Llanfair	1,341.02
Bangor	1,399.26	Llanfihangel y Pennant	1,349.92
Beddgelert	1,327.26	Llanfrothen	1,328.49
Betws Garmon	1,319.61	Llangelynnin	1,324.50
Bethesda	1,340.70	Llangywer	1,328.30
Bontnewydd	1,338.52	Llanllechid	1,322.30
Botwnnog	1,312.60	Llanllyfni	1,328.99
Brithdir a Llanfachreth	1,314.74	Llannor	1,318.71
Bryncrug	1,335.53	Llanrug	1,337.43
Buan	1,316.85	Llanuwchllyn	1,332.03
Caernarfon	1,356.88	Llanwnda	1,332.47
Clynnog Fawr	1,327.31	Llanycil	1,320.90
Corris	1,324.79	Llanystumdwy	1,317.67
Criccieth	1,338.92	Maentwrog	1,321.78
Dolbenmaen	1,319.92	Mawddwy	1,324.89
Dolgellau	1,344.17	Nefyn	1,341.78
Dyffryn Ardudwy	1,337.78	Pennal	1,326.99
Y Felinheli	1,330.91	Penrhyndeudraeth	1,346.68
Ffestiniog	1,415.31	Pentir	1,344.47
Y Ganllwyd	1,333.89	Pistyll	1,334.01
Harlech	1,389.38	Porthmadog	1,328.42
Llanaelhaearn	1,355.97	Pwllheli	1,342.05
Llanbedr	1,344.62	Talsarnau	1,362.04
Llanbedrog	1,325.46	Trawsfynydd	1,336.05
Llanberis	1,331.60	Tudweiliog	1,313.31
Llandwrog	1,347.72	Tywyn	1,355.03
Llandygai	1,322.64	Waunfawr	1,321.44

sef y symiau a geir trwy ychwanegu symiau'r eitem neu eitemau arbennig sy'n berthnasol i dai annedd yn y rhannau hynny o ardal y Cyngor y cyfeiriwyd atynt uchod, at y swm a geir yn 3(e) uchod wedi'u rhannu ym mhob achos gan y swm yn 2(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 34(3) o'r Ddeddf, fel symiau sylfaenol ei Dreth Gyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

(ff) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor, y ffigyrau a nodir yn **Atodiad 1,** sef y symiau a geir trwy luosi'r symiau yn 3(f) uchod â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau a nodir yn Adran 5 (1) o'r Ddeddf, yn berthnasol i dai annedd a restrir mewn band prisio arbennig wedi'i rannu â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau hynny'n berthnasol i dai a restrir ym mand prisio D, a gyfrifir gan y Cyngor, yn unol ag Adran 36(1) o'r Ddeddf, yn symiau sydd i'w hystyried ar gyfer y flwyddyn ar gyfer y categorïau o dai annedd a restrir yn y gwahanol fandiau prisio.

4. Nodi ar gyfer y flwyddyn 2018/19 fod Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru wedi nodi'r symiau a ganlyn mewn praesept a roddwyd i'r Cyngor, yn unol ag Adran 40 o'r Ddeddf ar gyfer pob un o'r categorïau o dai annedd a ddangosir isod:

Band A	**Band B**	**Band C**	**Band D**	**Band E**	**Band F**	**Band G**	**Band H**	**Band I**
172.08	200.76	229.44	258.12	315.48	372.84	430.20	516.24	602.28

5. Wedi pennu'r cyfanswm ym mhob achos o'r symiau 3(ff) a 4 uchod, bod y Cyngor, yn unol ag Adran 30(2) o'r Ddeddf trwy hyn, yn pennu'r symiau a nodir yn **Atodiad 2** ar gyfer y Dreth Gyngor yn y flwyddyn 2018/19 ar gyfer pob categori o dai annedd a ddangosir yn yr Atodiad.

Resolved

1. To approve the recommendations of the Cabinet as noted in the report.

2. It be noted that the Cabinet Member for Finance, in a decision notice dated 13 November 2017, approved the calculation of the following amounts for 2018/19 in accordance with Regulations made under Section 33 (5) of the Local Government Finance Act 1992 ("The Act"):-

   (a) 52,083.07 being the amount calculated in accordance with the Local Authorities (Calculation of Council Tax Base) (Wales) Regulations 1995 as amended, as its Council Tax base for the year.

   (b) Parts of the Council's Area – Communities Tax Base -

Aberdaron	558.08	Llanddeiniolen	1,846.18
Aberdyfi	1,004.77	Llandderfel	513.32
Abergwyngregyn	115.92	Llanegryn	158.47
Abermaw (Barmouth)	1,149.17	Llanelltyd	289.10
Arthog	633.10	Llanengan	2,159.63
Y Bala	774.81	Llanfair	321.03
Bangor	3,855.89	Llanfihangel y Pennant	217.76
Beddgelert	332.99	Llanfrothen	225.29
Betws Garmon	136.30	Llangelynnin	408.83
Bethesda	1,669.25	Llangywer	144.05
Bontnewydd	434.36	Llanllechid	344.45
Botwnnog	455.84	Llanllyfni	1,418.05
Brithdir a Llanfachreth	422.14	Llannor	916.27
Bryncrug	342.88	Llanrug	1,138.32
Buan	229.85	Llanuwchllyn	317.47
Caernarfon	3,522.60	Llanwnda	782.81
Clynnog Fawr	448.12	Llanycil	196.34
Corris	306.43	Llanystumdwy	875.24
Criccieth	937.64	Maentwrog	284.74
Dolbenmaen	618.87	Mawddwy	344.88
Dolgellau	1,237.33	Nefyn	1,467.95
Dyffryn Ardudwy	798.44	Pennal	226.79
Y Felinheli	1,152.14	Penrhyndeudraeth	780.08
Ffestiniog	1,742.49	Pentir	1,138.01
Y Ganllwyd	89.93	Pistyll	253.87
Harlech	787.85	Porthmadog	2,054.96
Llanaelhaearn	450.97	Pwllheli	1,758.31
Llanbedr	321.91	Talsarnau	325.14
Llanbedrog	714.05	Trawsfynydd	506.72
Llanberis	772.34	Tudweiliog	469.37
Llandwrog	1,017.19	Tywyn	1,623.87
Llandygai	968.30	Waunfawr	573.82

being the amounts calculated as the amounts of its Council Tax base for the year for dwellings in those parts of its area to which one or more special items relate.

3. That the following amounts be now calculated by the Council for the year 2018/19 in accordance with Sections 32 to 36 of the Act:-

(a) £360,509,480	Being the aggregate of the amounts which the Council estimates for the items set out in Section 32(2)(a) to (e) of the Act (gross expenditure).
(b) £115,832,220	Being the aggregate of the amounts which the Council estimates for the items set out in Section 32(3)(a) to (c) of the Act (income).
(c) £244,677,260	Being the amount by which the aggregate at 3(a) above exceeds the aggregate at 3(b) above, calculated by the Council, in accordance with Section 32(4) of the Act, as its budget requirement for the year (net budget).
(ch) £174,734,334	Being the aggregate of the sums which the Council estimates will be payable during the year into its fund in respect of the National Non-Domestic Rates and Revenue Support Grant, less the estimated cost to the Council of discretionary non-domestic rate relief granted.
(d) £1,342.91	Being the amount at 3(c) above less the amount at 3(ch) above, all divided by the amount at 2(a) above, calculated by the Council, in accordance with Section 33(1) of the Act, as the basic amount of its council tax for the year. (Gwynedd Council tax and average community council tax).
(dd) £2,207,330	Being the aggregate amount of all special items referred to in Section 34(1) of the Act (community council precepts).
(e) £1,300.53	Being the amount at 3(d) above less the result given by dividing the amount at 3(dd) above by the amount at 2(a) above, calculated by the Council, in accordance with Section 34(2) of the Act, as the basic amount of its Council Tax for the year for dwellings in those parts of its area to which no special item relates (Band D for Gwynedd Council tax only).

(f) Parts of the Council's Area – Community

Aberdaron	1,327.41	Llanddeiniolen	1,314.88
Aberdyfi	1,335.32	Llandderfel	1,318.06
Abergwyngregyn	1,326.41	Llanegryn	1,332.08
Abermaw (Barmouth)	1,348.04	Llanelltyd	1,326.47
Arthog	1,319.48	Llanengan	1,323.68
Y Bala	1,331.51	Llanfair	1,341.02
Bangor	1,399.26	Llanfihangel y Pennant	1,349.92
Beddgelert	1,327.26	Llanfrothen	1,328.49
Betws Garmon	1,319.61	Llangelynnin	1,324.50
Bethesda	1,340.70	Llangywer	1,328.30
Bontnewydd	1,338.52	Llanllechid	1,322.30
Botwnnog	1,312.60	Llanllyfni	1,328.99
Brithdir a Llanfachreth	1,314.74	Llannor	1,318.71
Bryncrug	1,335.53	Llanrug	1,337.43
Buan	1,316.85	Llanuwchllyn	1,332.03
Caernarfon	1,356.88	Llanwnda	1,332.47
Clynnog Fawr	1,327.31	Llanycil	1,320.90
Corris	1,324.79	Llanystumdwy	1,317.67
Criccieth	1,338.92	Maentwrog	1,321.78
Dolbenmaen	1,319.92	Mawddwy	1,324.89
Dolgellau	1,344.17	Nefyn	1,341.78
Dyffryn Ardudwy	1,337.78	Pennal	1,326.99
Y Felinheli	1,330.91	Penrhyndeudraeth	1,346.68
Ffestiniog	1,415.31	Pentir	1,344.47
Y Ganllwyd	1,333.89	Pistyll	1,334.01
Harlech	1,389.38	Porthmadog	1,328.42
Llanaelhaearn	1,355.97	Pwllheli	1,342.05
Llanbedr	1,344.62	Talsarnau	1,362.04
Llanbedrog	1,325.46	Trawsfynydd	1,336.05
Llanberis	1,331.60	Tudweiliog	1,313.31
Llandwrog	1,347.72	Tywyn	1,355.03
Llandygai	1,322.64	Waunfawr	1,321.44

being the amounts given by adding to the amount at 3(e) above the amounts of the special item or items relating to dwellings in those parts of the Council's area mentioned above divided in each case by the amount of 2(b) above, calculated by the Council, in accordance with Section 34(3) of the Act, as the basic amounts of its Council Tax for the year for dwellings in those parts of its area to which one or more special items relate.

(ff) In respect of parts of the Council's area, the figures noted in **Appendix 1,** being the amounts given by multiplying the sums specified in 3(f) above by the number which, in the proportion set out in Section 5 (1) of the Act, is applicable to dwellings listed in a particular valuation band divided by the number which in that proportion is applicable to dwellings listed in valuation band D, calculated by the Council, in accordance with Section 36(1) of the Act, as the amounts to be taken into account for the year in respect of categories of dwellings listed in different valuation bands.

4. That it be noted that for the year 2018/19 the Police and Crime Commissioner for North Wales have stated the following amounts in a precept issued to the Council, in accordance with Section 40 of the Local Government Finance Act, 1992, for each of the categories of dwellings shown below.

Band A	**Band B**	**Band C**	**Band D**	**Band E**	**Band F**	**Band G**	**Band H**	**Band I**
172.08	200.76	229.44	258.12	315.48	372.84	430.20	516.24	602.28

5. That, having calculated the aggregate in each case of the amounts at 3(ff) and 4 above, the Council, in accordance with Section 30(2) of the Local Government Finance Act, 1992, hereby sets the amounts noted in **Appendix 2** as the amounts of Council Tax for the year 2018/19 for each of the categories of dwellings shown therein.

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	884.94	1,032.43	1,179.92	1,327.41	1,622.39	1,917.37	2,212.35	2,654.82	3,097.29
Aberdyfi	890.21	1,038.58	1,186.95	1,335.32	1,632.06	1,928.80	2,225.53	2,670.64	3,115.75
Abergwyngregyn	884.27	1,031.65	1,179.03	1,326.41	1,621.17	1,915.93	2,210.68	2,652.82	3,094.96
Abermaw (Barmouth)	898.69	1,048.48	1,198.26	1,348.04	1,647.60	1,947.17	2,246.73	2,696.08	3,145.43
Arthog	879.65	1,026.26	1,172.87	1,319.48	1,612.70	1,905.92	2,199.13	2,638.96	3,078.79
Y Bala	887.67	1,035.62	1,183.56	1,331.51	1,627.40	1,923.29	2,219.18	2,663.02	3,106.86
Bangor	932.84	1,088.31	1,243.79	1,399.26	1,710.21	2,021.15	2,332.10	2,798.52	3,264.94
Beddgelert	884.84	1,032.31	1,179.79	1,327.26	1,622.21	1,917.15	2,212.10	2,654.52	3,096.94
Betws Garmon	879.74	1,026.36	1,172.99	1,319.61	1,612.86	1,906.10	2,199.35	2,639.22	3,079.09
Bethesda	893.80	1,042.77	1,191.73	1,340.70	1,638.63	1,936.57	2,234.50	2,681.40	3,128.30
Bontnewydd	892.35	1,041.07	1,189.80	1,338.52	1,635.97	1,933.42	2,230.87	2,677.04	3,123.21
Botwnnog	875.07	1,020.91	1,166.76	1,312.60	1,604.29	1,895.98	2,187.67	2,625.20	3,062.73
Brithdir & Llanfachreth	876.49	1,022.58	1,168.66	1,314.74	1,606.90	1,899.07	2,191.23	2,629.48	3,067.73
Bryncrug	890.35	1,038.75	1,187.14	1,335.53	1,632.31	1,929.10	2,225.88	2,671.06	3,116.24
Buan	877.90	1,024.22	1,170.53	1,316.85	1,609.48	1,902.12	2,194.75	2,633.70	3,072.65
Caernarfon	904.59	1,055.35	1,206.12	1,356.88	1,658.41	1,959.94	2,261.47	2,713.76	3,166.05
Clynnog Fawr	884.87	1,032.35	1,179.83	1,327.31	1,622.27	1,917.23	2,212.18	2,654.62	3,097.06
Corris	883.19	1,030.39	1,177.59	1,324.79	1,619.19	1,913.59	2,207.98	2,649.58	3,091.18
Criccieth	892.61	1,041.38	1,190.15	1,338.92	1,636.46	1,934.00	2,231.53	2,677.84	3,124.15
Dolbenmaen	879.95	1,026.60	1,173.26	1,319.92	1,613.24	1,906.55	2,199.87	2,639.84	3,079.81
Dolgellau	896.11	1,045.47	1,194.82	1,344.17	1,642.87	1,941.58	2,240.28	2,688.34	3,136.40
Dyffryn Ardudwy	891.85	1,040.50	1,189.14	1,337.78	1,635.06	1,932.35	2,229.63	2,675.56	3,121.49
Y Felinheli	887.27	1,035.15	1,183.03	1,330.91	1,626.67	1,922.43	2,218.18	2,661.82	3,105.46
Ffestiniog	943.54	1,100.80	1,258.05	1,415.31	1,729.82	2,044.34	2,358.85	2,830.62	3,302.39
Y Ganllwyd	889.26	1,037.47	1,185.68	1,333.89	1,630.31	1,926.73	2,223.15	2,667.78	3,112.41
Harlech	926.25	1,080.63	1,235.00	1,389.38	1,698.13	2,006.88	2,315.63	2,778.76	3,241.89
Llanaelhaearn	903.98	1,054.64	1,205.31	1,355.97	1,657.30	1,958.62	2,259.95	2,711.94	3,163.93
Llanbedr	896.41	1,045.82	1,195.22	1,344.62	1,643.42	1,942.23	2,241.03	2,689.24	3,137.45
Llanbedrog	883.64	1,030.91	1,178.19	1,325.46	1,620.01	1,914.55	2,209.10	2,650.92	3,092.74
Llanberis	887.73	1,035.69	1,183.64	1,331.60	1,627.51	1,923.42	2,219.33	2,663.20	3,107.07
Llandwrog	898.48	1,048.23	1,197.97	1,347.72	1,647.21	1,946.71	2,246.20	2,695.44	3,144.68
Llandygai	881.76	1,028.72	1,175.68	1,322.64	1,616.56	1,910.48	2,204.40	2,645.28	3,086.16
Llanddeiniolen	876.59	1,022.68	1,168.78	1,314.88	1,607.08	1,899.27	2,191.47	2,629.76	3,068.05
Llandderfel	878.71	1,025.16	1,171.61	1,318.06	1,610.96	1,903.86	2,196.77	2,636.12	3,075.47
Llanegryn	888.05	1,036.06	1,184.07	1,332.08	1,628.10	1,924.12	2,220.13	2,664.16	3,108.19
Llanelltyd	884.31	1,031.70	1,179.08	1,326.47	1,621.24	1,916.01	2,210.78	2,652.94	3,095.10
Llanengan	882.45	1,029.53	1,176.60	1,323.68	1,617.83	1,911.98	2,206.13	2,647.36	3,088.59
Llanfair	894.01	1,043.02	1,192.02	1,341.02	1,639.02	1,937.03	2,235.03	2,682.04	3,129.05
Llanfihangel y Pennant	899.95	1,049.94	1,199.93	1,349.92	1,649.90	1,949.88	2,249.87	2,699.84	3,149.81
Llanfrothen	885.66	1,033.27	1,180.88	1,328.49	1,623.71	1,918.93	2,214.15	2,656.98	3,099.81
Llangelynnin	883.00	1,030.17	1,177.33	1,324.50	1,618.83	1,913.17	2,207.50	2,649.00	3,090.50
Llangywer	885.53	1,033.12	1,180.71	1,328.30	1,623.48	1,918.66	2,213.83	2,656.60	3,099.37
Llanllechid	881.53	1,028.46	1,175.38	1,322.30	1,616.14	1,909.99	2,203.83	2,644.60	3,085.37
Llanllyfni	885.99	1,033.66	1,181.32	1,328.99	1,624.32	1,919.65	2,214.98	2,657.98	3,100.98
Llannor	879.14	1,025.66	1,172.19	1,318.71	1,611.76	1,904.80	2,197.85	2,637.42	3,076.99
Llanrug	891.62	1,040.22	1,188.83	1,337.43	1,634.64	1,931.84	2,229.05	2,674.86	3,120.67
Llanuwchllyn	888.02	1,036.02	1,184.03	1,332.03	1,628.04	1,924.04	2,220.05	2,664.06	3,108.07
Llanwnda	888.31	1,036.37	1,184.42	1,332.47	1,628.57	1,924.68	2,220.78	2,664.94	3,109.10
Llanycil	880.60	1,027.37	1,174.13	1,320.90	1,614.43	1,907.97	2,201.50	2,641.80	3,082.10
Llanystumdwy	878.45	1,024.85	1,171.26	1,317.67	1,610.49	1,903.30	2,196.12	2,635.34	3,074.56
Maentwrog	881.19	1,028.05	1,174.92	1,321.78	1,615.51	1,909.24	2,202.97	2,643.56	3,084.15
Mawddwy	883.26	1,030.47	1,177.68	1,324.89	1,619.31	1,913.73	2,208.15	2,649.78	3,091.41
Nefyn	894.52	1,043.61	1,192.69	1,341.78	1,639.95	1,938.13	2,236.30	2,683.56	3,130.82
Pennal	884.66	1,032.10	1,179.55	1,326.99	1,621.88	1,916.76	2,211.65	2,653.98	3,096.31
Penrhyndeudraeth	897.79	1,047.42	1,197.05	1,346.68	1,645.94	1,945.20	2,244.47	2,693.36	3,142.25
Pentir	896.31	1,045.70	1,195.08	1,344.47	1,643.24	1,942.01	2,240.78	2,688.94	3,137.10
Pistyll	889.34	1,037.56	1,185.79	1,334.01	1,630.46	1,926.90	2,223.35	2,668.02	3,112.69
Porthmadog	885.61	1,033.22	1,180.82	1,328.42	1,623.62	1,918.83	2,214.03	2,656.84	3,099.65
Pwllheli	894.70	1,043.82	1,192.93	1,342.05	1,640.28	1,938.52	2,236.75	2,684.10	3,131.45
Talsarnau	908.03	1,059.36	1,210.70	1,362.04	1,664.72	1,967.39	2,270.07	2,724.08	3,178.09
Trawsfynydd	890.70	1,039.15	1,187.60	1,336.05	1,632.95	1,929.85	2,226.75	2,672.10	3,117.45
Tudweiliog	875.54	1,021.46	1,167.39	1,313.31	1,605.16	1,897.00	2,188.85	2,626.62	3,064.39
Tywyn	903.35	1,053.91	1,204.47	1,355.03	1,656.15	1,957.27	2,258.38	2,710.06	3,161.74
Waunfawr	880.96	1,027.79	1,174.61	1,321.44	1,615.09	1,908.75	2,202.40	2,642.88	3,083.36

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned + Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council + North Wales Police and Crime Commissioner

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	1,057.02	1,233.19	1,409.36	1,585.53	1,937.87	2,290.21	2,642.55	3,171.06	3,699.57
Aberdyfi	1,062.29	1,239.34	1,416.39	1,593.44	1,947.54	2,301.64	2,655.73	3,186.88	3,718.03
Abergwyngregyn	1,056.35	1,232.41	1,408.47	1,584.53	1,936.65	2,288.77	2,640.88	3,169.06	3,697.24
Abermaw (Barmouth)	1,070.77	1,249.24	1,427.70	1,606.16	1,963.08	2,320.01	2,676.93	3,212.32	3,747.71
Arthog	1,051.73	1,227.02	1,402.31	1,577.60	1,928.18	2,278.76	2,629.33	3,155.20	3,681.07
Bala	1,059.75	1,236.38	1,413.00	1,589.63	1,942.88	2,296.13	2,649.38	3,179.26	3,709.14
Bangor	1,104.92	1,289.07	1,473.23	1,657.38	2,025.69	2,393.99	2,762.30	3,314.76	3,867.22
Beddgelert	1,056.92	1,233.07	1,409.23	1,585.38	1,937.69	2,289.99	2,642.30	3,170.76	3,699.22
Betws Garmon	1,051.82	1,227.12	1,402.43	1,577.73	1,928.34	2,278.94	2,629.55	3,155.46	3,681.37
Bethesda	1,065.88	1,243.53	1,421.17	1,598.82	1,954.11	2,309.41	2,664.70	3,197.64	3,730.58
Bontnewydd	1,064.43	1,241.83	1,419.24	1,596.64	1,951.45	2,306.26	2,661.07	3,193.28	3,725.49
Botwnnog	1,047.15	1,221.67	1,396.20	1,570.72	1,919.77	2,268.82	2,617.87	3,141.44	3,665.01
Brithdir & Llanfachreth	1,048.57	1,223.34	1,398.10	1,572.86	1,922.38	2,271.91	2,621.43	3,145.72	3,670.01
Bryncrug	1,062.43	1,239.51	1,416.58	1,593.65	1,947.79	2,301.94	2,656.08	3,187.30	3,718.52
Buan	1,049.98	1,224.98	1,399.97	1,574.97	1,924.96	2,274.96	2,624.95	3,149.94	3,674.93
Caernarfon	1,076.67	1,256.11	1,435.56	1,615.00	1,973.89	2,332.78	2,691.67	3,230.00	3,768.33
Clynnog Fawr	1,056.95	1,233.11	1,409.27	1,585.43	1,937.75	2,290.07	2,642.38	3,170.86	3,699.34
Corris	1,055.27	1,231.15	1,407.03	1,582.91	1,934.67	2,286.43	2,638.18	3,165.82	3,693.46
Criccieth	1,064.69	1,242.14	1,419.59	1,597.04	1,951.94	2,306.84	2,661.73	3,194.08	3,726.43
Dolbenmaen	1,052.03	1,227.36	1,402.70	1,578.04	1,928.72	2,279.39	2,630.07	3,156.08	3,682.09
Dolgellau	1,068.19	1,246.23	1,424.26	1,602.29	1,958.35	2,314.42	2,670.48	3,204.58	3,738.68
Dyffryn Ardudwy	1,063.93	1,241.26	1,418.58	1,595.90	1,950.54	2,305.19	2,659.83	3,191.80	3,723.77
Y Felinheli	1,059.35	1,235.91	1,412.47	1,589.03	1,942.15	2,295.27	2,648.38	3,178.06	3,707.74
Ffestiniog	1,115.62	1,301.56	1,487.49	1,673.43	2,045.30	2,417.18	2,789.05	3,346.86	3,904.67
Y Ganllwyd	1,061.34	1,238.23	1,415.12	1,592.01	1,945.79	2,299.57	2,653.35	3,184.02	3,714.69
Harlech	1,098.33	1,281.39	1,464.44	1,647.50	2,013.61	2,379.72	2,745.83	3,295.00	3,844.17
Llanaelhaearn	1,076.06	1,255.40	1,434.75	1,614.09	1,972.78	2,331.46	2,690.15	3,228.18	3,766.21
Llanbedr	1,068.49	1,246.58	1,424.66	1,602.74	1,958.90	2,315.07	2,671.23	3,205.48	3,739.73
Llanbedrog	1,055.72	1,231.67	1,407.63	1,583.58	1,935.49	2,287.39	2,639.30	3,167.16	3,695.02
Llanberis	1,059.81	1,236.45	1,413.08	1,589.72	1,942.99	2,296.26	2,649.53	3,179.44	3,709.35
Llandwrog	1,070.56	1,248.99	1,427.41	1,605.84	1,962.69	2,319.55	2,676.40	3,211.68	3,746.96
Llandygai	1,053.84	1,229.48	1,405.12	1,580.76	1,932.04	2,283.32	2,634.60	3,161.52	3,688.44
Llanddeiniolen	1,048.67	1,223.44	1,398.22	1,573.00	1,922.56	2,272.11	2,621.67	3,146.00	3,670.33
Llandderfel	1,050.79	1,225.92	1,401.05	1,576.18	1,926.44	2,276.70	2,626.97	3,152.36	3,677.75
Llanegryn	1,060.13	1,236.82	1,413.51	1,590.20	1,943.58	2,296.96	2,650.33	3,180.40	3,710.47
Llanelltyd	1,056.39	1,232.46	1,408.52	1,584.59	1,936.72	2,288.85	2,640.98	3,169.18	3,697.38
Llanengan	1,054.53	1,230.29	1,406.04	1,581.80	1,933.31	2,284.82	2,636.33	3,163.60	3,690.87
Llanfair	1,066.09	1,243.78	1,421.46	1,599.14	1,954.50	2,309.87	2,665.23	3,198.28	3,731.33
Llanfihangel y Pennant	1,072.03	1,250.70	1,429.37	1,608.04	1,965.38	2,322.72	2,680.07	3,216.08	3,752.09
Llanfrothen	1,057.74	1,234.03	1,410.32	1,586.61	1,939.19	2,291.77	2,644.35	3,173.22	3,702.09
Llangelynnin	1,055.08	1,230.93	1,406.77	1,582.62	1,934.31	2,286.01	2,637.70	3,165.24	3,692.78
Llangywer	1,057.61	1,233.88	1,410.15	1,586.42	1,938.96	2,291.50	2,644.03	3,172.84	3,701.65
Llanllechid	1,053.61	1,229.22	1,404.82	1,580.42	1,931.62	2,282.83	2,634.03	3,160.84	3,687.65
Llanllyfni	1,058.07	1,234.42	1,410.76	1,587.11	1,939.80	2,292.49	2,645.18	3,174.22	3,703.26
Llannor	1,051.22	1,226.42	1,401.63	1,576.83	1,927.24	2,277.64	2,628.05	3,153.66	3,679.27
Llanrug	1,063.70	1,240.98	1,418.27	1,595.55	1,950.12	2,304.68	2,659.25	3,191.10	3,722.95
Llanuwchllyn	1,060.10	1,236.78	1,413.47	1,590.15	1,943.52	2,296.88	2,650.25	3,180.30	3,710.35
Llanwnda	1,060.39	1,237.13	1,413.86	1,590.59	1,944.05	2,297.52	2,650.98	3,181.18	3,711.38
Llanycil	1,052.68	1,228.13	1,403.57	1,579.02	1,929.91	2,280.81	2,631.70	3,158.04	3,684.38
Llanystumdwy	1,050.53	1,225.61	1,400.70	1,575.79	1,925.97	2,276.14	2,626.32	3,151.58	3,676.84
Maentwrog	1,053.27	1,228.81	1,404.36	1,579.90	1,930.99	2,282.08	2,633.17	3,159.80	3,686.43
Mawddwy	1,055.34	1,231.23	1,407.12	1,583.01	1,934.79	2,286.57	2,638.35	3,166.02	3,693.69
Nefyn	1,066.60	1,244.37	1,422.13	1,599.90	1,955.43	2,310.97	2,666.50	3,199.80	3,733.10
Pennal	1,056.74	1,232.86	1,408.99	1,585.11	1,937.36	2,289.60	2,641.85	3,170.22	3,698.59
Penrhyndeudraeth	1,069.87	1,248.18	1,426.49	1,604.80	1,961.42	2,318.04	2,674.67	3,209.60	3,744.53
Pentir	1,068.39	1,246.46	1,424.52	1,602.59	1,958.72	2,314.85	2,670.98	3,205.18	3,739.38
Pistyll	1,061.42	1,238.32	1,415.23	1,592.13	1,945.94	2,299.74	2,653.55	3,184.26	3,714.97
Porthmadog	1,057.69	1,233.98	1,410.26	1,586.54	1,939.10	2,291.67	2,644.23	3,173.08	3,701.93
Pwllheli	1,066.78	1,244.58	1,422.37	1,600.17	1,955.76	2,311.36	2,666.95	3,200.34	3,733.73
Talsarnau	1,080.11	1,260.12	1,440.14	1,620.16	1,980.20	2,340.23	2,700.27	3,240.32	3,780.37
Trawsfynydd	1,062.78	1,239.91	1,417.04	1,594.17	1,948.43	2,302.69	2,656.95	3,188.34	3,719.73
Tudweiliog	1,047.62	1,222.22	1,396.83	1,571.43	1,920.64	2,269.84	2,619.05	3,142.86	3,666.67
Tywyn	1,075.43	1,254.67	1,433.91	1,613.15	1,971.63	2,330.11	2,688.58	3,226.30	3,764.02
Waunfawr	1,053.04	1,228.55	1,404.05	1,579.56	1,930.57	2,281.59	2,632.60	3,159.12	3,685.64

Cynnydd yn y Dreth Cyngor fesul Cymuned / Increase in Council Tax by Community

Cymuned/ Community	Sylfaen Drethiannol / Taxbase (Band D)	Praesept / Precept £	Treth Cymuned / Community Tax	Treth Gwynedd / Gwynedd Tax	Treth Heddlu / Police Tax	Cyfanswm / Total (Band D) 2018/19	Band D 2017/18	Cynnydd / Increase 17/18 - 18/19	Cynnydd / Increase %
Aberdaron	558.08	15,000	26.88	1,300.53	258.12	1,585.53	1,515.09	70.44	4.6%
Aberdyfi	1,004.77	34,955	34.79	1,300.53	258.12	1,593.44	1,524.60	68.84	4.5%
Abergwyngregyn	115.92	3,000	25.88	1,300.53	258.12	1,584.53	1,511.68	72.85	4.8%
Abermaw (Barmouth)	1,149.17	54,600	47.51	1,300.53	258.12	1,606.16	1,537.91	68.25	4.4%
Arthog	633.10	12,000	18.95	1,300.53	258.12	1,577.60	1,505.50	72.10	4.8%
Y Bala	774.81	24,000	30.98	1,300.53	258.12	1,589.63	1,519.13	70.50	4.6%
Bangor	3,855.89	380,700	98.73	1,300.53	258.12	1,657.38	1,585.22	72.16	4.6%
Beddgelert	332.99	8,900	26.73	1,300.53	258.12	1,585.38	1,517.86	67.52	4.4%
Betws Garmon	136.30	2,600	19.08	1,300.53	258.12	1,577.73	1,509.74	67.99	4.5%
Bethesda	1,669.25	67,060	40.17	1,300.53	258.12	1,598.82	1,525.49	73.33	4.8%
Bontnewydd	434.36	16,500	37.99	1,300.53	258.12	1,596.64	1,525.92	70.72	4.6%
Botwnnog	455.84	5,500	12.07	1,300.53	258.12	1,570.72	1,501.79	68.93	4.6%
Brithdir & Llanfachreth	422.14	6,000	14.21	1,300.53	258.12	1,572.86	1,505.03	67.83	4.5%
Bryncrug	342.88	12,000	35.00	1,300.53	258.12	1,593.65	1,526.14	67.51	4.4%
Buan	229.85	3,750	16.32	1,300.53	258.12	1,574.97	1,507.12	67.85	4.5%
Caernarfon	3,522.60	198,488	56.35	1,300.53	258.12	1,615.00	1,547.41	67.59	4.4%
Clynnog Fawr	448.12	12,000	26.78	1,300.53	258.12	1,585.43	1,517.41	68.02	4.5%
Corris	306.43	7,434	24.26	1,300.53	258.12	1,582.91	1,515.12	67.79	4.5%
Criccieth	937.64	36,000	38.39	1,300.53	258.12	1,597.04	1,527.26	69.78	4.6%
Dolbenmaen	618.87	12,000	19.39	1,300.53	258.12	1,578.04	1,507.24	70.80	4.7%
Dolgellau	1,237.33	54,000	43.64	1,300.53	258.12	1,602.29	1,535.51	66.78	4.3%
Dyffryn Ardudwy	798.44	29,742	37.25	1,300.53	258.12	1,595.90	1,528.62	67.28	4.4%
Y Felinheli	1,152.14	35,000	30.38	1,300.53	258.12	1,589.03	1,521.34	67.69	4.4%
Ffestiniog	1,742.49	200,000	114.78	1,300.53	258.12	1,673.43	1,579.03	94.40	6.0%
Y Ganllwyd	89.93	3,000	33.36	1,300.53	258.12	1,592.01	1,524.39	67.62	4.4%
Harlech	787.85	70,000	88.85	1,300.53	258.12	1,647.50	1,514.92	132.58	8.8%
Llanaelhaearn	450.97	25,000	55.44	1,300.53	258.12	1,614.09	1,548.33	65.76	4.2%
Llanbedr	321.91	14,193	44.09	1,300.53	258.12	1,602.74	1,535.39	67.35	4.4%
Llanbedrog	714.05	17,800	24.93	1,300.53	258.12	1,583.58	1,515.25	68.33	4.5%
Llanberis	772.34	24,000	31.07	1,300.53	258.12	1,589.72	1,516.16	73.56	4.9%
Llandwrog	1,017.19	48,000	47.19	1,300.53	258.12	1,605.84	1,531.30	74.54	4.9%
Llandygai	968.30	21,408	22.11	1,300.53	258.12	1,580.76	1,511.53	69.23	4.6%
Llanddeiniolen	1,846.18	26,500	14.35	1,300.53	258.12	1,573.00	1,501.30	71.70	4.8%
Llandderfel	513.32	9,000	17.53	1,300.53	258.12	1,576.18	1,512.89	63.29	4.2%
Llanegryn	158.47	5,000	31.55	1,300.53	258.12	1,590.20	1,522.24	67.96	4.5%
Llanelltyd	289.10	7,500	25.94	1,300.53	258.12	1,584.59	1,517.21	67.38	4.4%
Llanengan	2,159.63	50,000	23.15	1,300.53	258.12	1,581.80	1,515.74	66.06	4.4%
Llanfair	321.03	13,000	40.49	1,300.53	258.12	1,599.14	1,519.54	79.60	5.2%
Llanfihangel y Pennant	217.76	10,755	49.39	1,300.53	258.12	1,608.04	1,541.95	66.09	4.3%
Llanfrothen	225.29	6,300	27.96	1,300.53	258.12	1,586.61	1,517.05	69.56	4.6%
Llangelynnin	408.83	9,800	23.97	1,300.53	258.12	1,582.62	1,510.04	72.58	4.8%
Llangywer	144.05	4,000	27.77	1,300.53	258.12	1,586.42	1,519.78	66.64	4.4%
Llanllechid	344.45	7,500	21.77	1,300.53	258.12	1,580.42	1,512.59	67.83	4.5%
Llanllyfni	1,418.05	40,360	28.46	1,300.53	258.12	1,587.11	1,519.31	67.80	4.5%
Llannor	916.27	16,660	18.18	1,300.53	258.12	1,576.83	1,507.05	69.78	4.6%
Llanrug	1,138.32	42,000	36.90	1,300.53	258.12	1,595.55	1,517.65	77.90	5.1%
Llanuwchllyn	317.47	10,000	31.50	1,300.53	258.12	1,590.15	1,522.77	67.38	4.4%
Llanwnda	782.81	25,000	31.94	1,300.53	258.12	1,590.59	1,520.45	70.14	4.6%
Llanycil	196.34	4,000	20.37	1,300.53	258.12	1,579.02	1,510.66	68.36	4.5%
Llanystumdwy	875.24	15,000	17.14	1,300.53	258.12	1,575.79	1,507.69	68.10	4.5%
Maentwrog	284.74	6,051	21.25	1,300.53	258.12	1,579.90	1,511.96	67.94	4.5%
Mawddwy	344.88	8,400	24.36	1,300.53	258.12	1,583.01	1,514.18	68.83	4.5%
Nefyn	1,467.95	60,558	41.25	1,300.53	258.12	1,599.90	1,534.07	65.83	4.3%
Pennal	226.79	6,000	26.46	1,300.53	258.12	1,585.11	1,517.94	67.17	4.4%
Penrhyndeudraeth	780.08	36,000	46.15	1,300.53	258.12	1,604.80	1,534.90	69.90	4.6%
Pentir	1,138.01	50,000	43.94	1,300.53	258.12	1,602.59	1,531.39	71.20	4.6%
Pistyll	253.87	8,500	33.48	1,300.53	258.12	1,592.13	1,525.08	67.05	4.4%
Porthmadog	2,054.96	57,320	27.89	1,300.53	258.12	1,586.54	1,518.74	67.80	4.5%
Pwllheli	1,758.31	73,000	41.52	1,300.53	258.12	1,600.17	1,532.20	67.97	4.4%
Talsarnau	325.14	20,000	61.51	1,300.53	258.12	1,620.16	1,539.04	81.12	5.3%
Trawsfynydd	506.72	18,000	35.52	1,300.53	258.12	1,594.17	1,522.18	71.99	4.7%
Tudweiliog	469.37	6,000	12.78	1,300.53	258.12	1,571.43	1,503.65	67.78	4.5%
Tywyn	1,623.87	88,500	54.50	1,300.53	258.12	1,613.15	1,545.55	67.60	4.4%
Waunfawr	573.82	12,000	20.91	1,300.53	258.12	1,579.56	1,511.76	67.80	4.5%

Awdurdod	2018/19	2017/18		Authority
Cyngor Gwynedd	1,300.53	1,240.96	4.8%	Gwynedd Council
Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	258.12	249.21	3.58%	North Wales Police & Crime Commissioner
Cynghorau Cymuned (Cyfartaledd)	42.38	39.72	6.7%	Community Councils (Average)
Cyfanswm	1,601.03	1,529.89	4.7%	Total

CYFARFOD	**CYNGOR LLAWN**
DYDDIAD	**1 MAWRTH 2018**
TEITL	**RHEOLAETH TRYSORLYS** **DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLAETH TRYSORLYS, STRATEGAETH DARPARIAETH LLEIAFSWM REFENIW A STRATEGAETH FUDDSODDIAD BLYNYDDOL AR GYFER 2018/19**
PWRPAS	**MABWYSIADU'R STRATEGAETH ARFAETHEDIG**
AWDUR	**DAFYDD L EDWARDS - PENNAETH CYLLID**
AELOD CABINET	**Y CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS**

<u>Cyflwyniad a Chefndir</u>

1. Mae Cod Ymarfer CIPFA ar Reolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad Polisi a phapurau ymarfer ynghyd ag atodlen fanwl yn nodi bwriad y Cyngor wrth ymdrin â'i holl weithrediadau trysorlys. Prif ofyniad y Cod yw i'r Cyngor llawn gymeradwyo'r Datganiad Polisi, y papurau ymarfer a'r atodlen. Fe gymeradwywyd y rhain gan y Cyngor (parthed 2017/18) yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2017.

2. Mae Cyfarwyddyd Statudol Llywodraeth Cynulliad Cymru ar Fuddsoddiadau Llywodraeth Leol ("y Cyfarwyddyd") yn gorfodi'r Cyngor, fel rhan o'i swyddogaeth rheolaeth trysorlys, i baratoi Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Mae'r Cyfarwyddyd yn datgan gall awdurdodau gyfuno'r Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol mewn un adroddiad. Mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu'r syniad hwnnw, felly mae'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol wedi'i chynnwys yn rhan 5 o **Atodiad A**.

3. Yn ôl y Cod a'r cyfarwyddyd, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, Strategaeth Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLlR) a Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Manylir ar y strategaeth ar gyfer 2018/19 yn **Atodiad A**.

4. Fel Awdurdod Gweinyddol Cronfa Bensiwn Gwynedd mae'r Cyngor yn darparu swyddogaethau rheolaeth trysorlys ar ei gyfer trwy uno arian dros ben y Cyngor ac arian dros ben y Gronfa Bensiwn at ddibenion buddsoddi dyddiol. Mae'r Gronfa Bensiwn yn gofyn am hyn bob blwyddyn gan fod y dychweliadau a dderbynnir yn well ac mae'r risgiau wedi eu lleihau wrth uno'r arian gyda chronfeydd y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Pensiynau yn cymeradwyo'r elfennau

perthnasol y Datganiad Strategaeth hwn a gofyn i barhau gyda'r trefniadau pwl ar gyfer 2018/19 yn ei gyfarfod ar 15 Mawrth 2018.

5. Yn ychwanegol, cyflwynodd Deddf Llywodraeth Leol 2003 fframwaith darbodus ar gyfer buddsoddiad cyfalaf awdurdodau lleol. Roedd y trefniadau newydd, oedd yn weithredol o'r 1af o Ebrill 2004, yn cyflwyno system lywodraethu ar gyfer gwariant cyfalaf awdurdodau lleol, sy'n bennaf seiliedig ar hunan reolaeth. Datblygwyd y "Prudential Code for Capital Finance in Local Authorities" ('y Cod') gan CIPFA fel cod ymarfer proffesiynol, gyda chefnogaeth statudol, i gefnogi awdurdodau lleol wrth gymryd penderfyniadau i wario cyfalaf. Amcanion allweddol y Cod yw sicrhau bod cynlluniau buddsoddi cyfalaf awdurdodau lleol yn fforddiadwy, darbodus a chynaliadwy. Mynna'r Cod bod awdurdodau lleol, cyn cychwyn pob blwyddyn ariannol, yn gosod rhai dangosyddion darbodus penodol ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod a blynyddoedd dilynol. Yn dilyn o'r adolygiad diweddaraf mae CIPFA wedi cyflwyno un dangosydd darbodus newydd, "Terfynau uchaf ar gyfran ddyled net i ddyled gros", er mwyn tynnu sylw at sefyllfa ble mae'r Cyngor yn bwriadu benthyca cyn i'r angen godi. Mae'r dangosyddion yma, sy'n seiliedig ar gynigion ar gyfer y cyllidebau refeniw a chyfalaf sydd mewn adroddiadau eraill ar y rhaglen, wedi'u cynnwys yma yn **Atodiad B.**

6. Yn weithredol o'r 31ain o Fawrth 2008, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) (Diwygio) 2008 [y "Rheoliadau Diwygiedig"]. Mae'r rheoliadau yma yn cyflwyno newidiadau penodol i'r rhai a gafodd eu cyflwyno yn 2003 [y "Rheoliadau Gwreiddiol"] fel rhan o weithredu'r gyfundrefn Benthyca Ddarbodus. Ymhlith y newidiadau sydd wedi'u cyflwyno mae'r gofyn am Ddatganiad Polisi Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLlR) blynyddol.

7. Mae'r Rheoliadau Gwreiddiol yn gosod allan sail statudol a fformiwla gymhleth ar gyfer cyfrifo'r DLlR. Mae'r Rheoliadau Diwygiedig ond yn gofyn am dal sydd yn 'ddarbodus', ac mae awdurdodau yn cael defnyddio fwy o ddisgresiwn yn nhermau'r tal a godwyd, serch fod hyn o fewn rhai paramedrau. Mae **Atodiad C** yn cynnwys y Datganiad DLlR Blynyddol ar gyfer 2018/19.

8. Gwahoddwyd aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a'r Aelod Cabinet dros Gyllid i gyfarfod briffio ar 24 Ionawr 2018 gydag Arlingclose, ymgynghorwyr trysorlys y Cyngor, i drafod Rheolaeth Trysorlys. Atgoffwyd aelodau o God Ymarfer CIPFA ar Reolaeth Trysorlys, ynghyd a'u swyddogaethau a'u cyfrifoldebau am weithgaredd Rheolaeth Trysorlys. Amlygodd yr ymgynghorwyr wahanol risgiau cyfredol i'r trysorlys, a thrafodwyd mewn manylder risgiau credyd, risgiau gyda gwrthbartion, risgiau cyfraddau llog a risg cyfradd chwyddiant. Hefyd, trafodwyd portffolio dyled y Cyngor, y sefyllfa benthyca net, a'r dangosyddion darbodus.

Argymhelliad

9. Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, a'r Strategaeth Buddsoddi Flynyddol am 2018/19 (Atodiad A), y Dangosyddion Darbodus (Atodiad B), y Datganiad Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (Atodiad C) a'r trefniant uno gyda'r Gronfa Bensiwn ar gyfer buddsoddi llif arian dyddiol.

ATODIAD A

Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys 2018/19

1. Cyflwyniad

1.1 Ym mis Mawrth 2011 fe wnaeth yr Awdurdod fabwysiadu *Cod Ymarfer Rhifyn 2011): Rheolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus* y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifiaeth (Cod CIPFA) sy'n gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo strategaeth rheolaeth trysorlys cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Mae CIPFA wedi ymgynghori ar y Cod yn 2017 ond heb cyhoeddi Cod diwygiedig hyd yn hyn.

1.2 Yn ogystal, fe wnaeth Llywodraeth Cymru (LlC) gyhoeddi canllaw diwygiedig a elwir y *Canllaw ar Fuddsoddiadau Awdurdodau Lleol* ym mis Ebrill 2010 sy'n gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo strategaeth fuddsoddi cyn dechrau pob blwyddyn ariannol.

1.3 Mae'r adroddiad hwn yn cyflawni cyfrifoldeb cyfreithiol yr Awdurdod dan *Ddeddf Llywodraeth Leol 2003* i roi ystyriaeth i'r ddau beth hyn, sef Cod CIPFA a Chanllaw LlC.

1.4 Mae'r Awdurdod wedi benthyca a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac mae felly'n agored i risgiau ariannol gan gynnwys colli cronfeydd a fuddsoddwyd ac effaith refeniw cyfraddau llog sy'n newid. Felly, mae adnabod, monitro a rheoli risgiau'n llwyddiannus yn greiddiol i strategaeth rheolaeth trysorlys yr Awdurdod.

1.5 Yn unol ag Arweiniad LlC, gofynnir yr Awdurdod i gymeradwyo Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys diwygiedig os yw'r tybiaethau sydd yn seiliedig i'r adroddiad hon yn newid yn sylweddol. Byddai amgylchiadau o'r fath yn cynnwys, er enghraifft, newid mawr annisgwyl mewn cyfraddau llog, neu yn rhaglen cyfalaf y Cyngor neu yn lefel ei balans buddsoddi.

2. Y Cyd-destun Allanol

2.1 Y Cefndir Economaidd

Y prif ddylanwad allanol ar strategaeth rheoli trysorlys yr Awdurdod ar gyfer 2018/19 fydd cynnydd y DU wrth drafod gadael yr Undeb Ewropeaidd a chytuno ar drefniadau masnachu i'r dyfodol. Ers canlyniad annisgwyl y refferendwm yn 2016 mae'r economi domestig wedi parhau'n gymharol gadarn, ond mae arwyddion bod ansicrwydd am y dyfodol yn dechrau effeithio ar dŵf. Mae'n bosib y bydd trefniadau pontio yn osgoi sefyllfa 'ymyl dibyn', ond byddant hefyd yn ymestyn y cyfnod o ansicrwydd am nifer o flynyddoedd. Felly, rhagwelir y bydd twf economaidd yn parhau yn araf drwy gydol 2018/19.

Cyrhaeddodd chwyddiant prisiau defnyddwyr 3.0% ym mis Medi 2017 gydag effaith dibrisio'r bunt ar ôl y refferendwm yn parhau i effeithio ar fewnforion. Gwelwyd parhad yn y gostyngiad mewn diweithdra, a chredai Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) Banc Lloegr bod capasiti rhydd yn yr economi yn brin, a bod y

cyflymder y gallai'r economi dyfu heb greu pwysau chwyddiant wedi arafu dros y blynyddoedd diwethaf. Er mwyn parhau i geisio rheoli chwyddiant, ym mis Tachwedd 2017 cynyddodd Pwyllgor Polisi Ariannol Banc Lloegr y cyfraddau llog swyddogol i 0.5%.

I'r gwrthwyneb, mae economi'r Unol Daleithiau yn perfformio'n dda, ac mae'r Gronfa Ffederal yn cynyddu cyfraddau llog fesul cam yn gyson er mwyn cael gwared â rhywfaint o'r ysgogiad ariannol brys a ddarparwyd gan y gronfa dros y degawd diwethaf. Nid yw Banc Canolog Ewrop wedi cynyddu cyfraddau llog eto, ond mae wedi dechrau arafu ei raglen *'Quantitive Easing'*, sy'n arwydd o hyder yn economi Ardal yr Ewro.

2.2 **Rhagolygon credyd**

Mae methiannau bancio amlwg yn yr Eidal a Phortiwgal wedi atgyfnerthu'r pryderon am iechyd sector bancio Ewrop. Mae economïau araf a dirwyon am ymddygiadau cyn yr argyfwng yn parhau i effeithio ar elwau'r banciau, a byddai unrhyw arafwch economaidd pellach yn gwaethygu'r sefyllfa hon.

Mae deddfwriaeth *'bail-in'*, sy'n sicrhau mai buddsoddwyr mawr, gan gynnwys awdurdodau lleol, fydd yn achub banciau sy'n methu yn hytrach na threthdalwyr yn y dyfodol, bellach wedi'i weithredu yn llawn yn yr Undeb Ewropeaidd, y Swistir a'r Unol Daleithiau, ac mae Awstralia a Chanada yn symud ymlaen gyda'u cynlluniau eu hunain. Yn ogystal, bydd banciau mwyaf y DU yn diogelu eu swyddogaethau bancio masnachol drwy greu endidau cyfreithiol ar wahân yn ystod 2018. Mae peth ansicrwydd yn parhau am y sut y bydd y newidiadau hyn yn effeithio ar gryfder credyd yr endidau cyfreithiol sy'n weddill.

Mae'r risg i gredyd wrth wneud adneuon banc ansicredig felly wedi cynyddu, o'i gymharu â risgiau opsiynau buddsoddi eraill sydd ar gael i'r Awdurdod; ond mae'r enillion o adneuon arian parod yn parhau yn isel iawn.

2.3 **Rhagolygon Cyfraddau Llog**

Achos canolog Arlingclose, ymgynghorydd trysorlys yr Awdurdod, yw y bydd Cyfradd Banc y DU yn parhau yn 0.50% yn ystod 2018/19, yn dilyn y cynnydd o'r gyfradd isel hanesyddol o 0.25%. Pwysleisiodd y Pwyllgor Polisi Ariannol eto y gellid disgwyl mai graddol a chyfyngedig fyddai unrhyw gynnydd yn y Gyfradd Banc.

Mae'r disgwyliadau ar gyfer cyfraddau uwch yn y tymor byr yn isel; mae penderfyniadau yn parhau'n ddibynnol ar y data, a mae'r trafodaethau ar adael yr UE yn cysgodi'r penderfyniadau ar bolisi ariannol. Mae'r risgiau i ragolygon Arlingclose wedi'u cydbwyso i raddau ar y ddwy ochr. Barn Arlingclose yw y bydd enillion 'gilt' yn parhau'n gymharol sefydlog yn ystod y tymor canolig. Bydd y symudiad tuag at i fyny yn gyfyngedig, er bod dirywiad ymddangosiadol safiad ariannol llywodraeth y DU yn risg bositif.

2.4 Mae rhagolwg economaidd a chyfraddau llog mwy manwl a ddarparwyd gan Arlingclose i'w weld yn ***Atodiad 1.***

2.5 Er diben gosod y gyllideb, tybiwyd y bydd buddsoddiadau newydd yn cael eu gwneud ar gyfradd o 0.3% ar gyfartaledd, ac na fydd angen unrhyw fenthyciadau tymor hir newydd.

3. Y Cyd-destun Lleol (Sefyllfa Benthyca net)

3.1 Roedd yr Awdurdod wedi benthyca £108.5m ac roedd ganddo werth £32.9m o fuddsoddiadau ar ddiwedd 31 Rhagfyr 2017. Mae hyn wedi'i egluro mewn mwy o fanylder yn ***Atodiad B***. Mae tabl 1 isod yn ddadansoddiad mantolen sy'n dangos y newidiadau a ragwelir i'r symiau hyn.

Tabl 1: Crynodeb Mantolen a'r Rhagolwg

	31.3.17 Gwir £'000	**31.3.18 Amcan-gyfrif £'000**	**31.3.19 Amcan-gyfrif £'000**	**31.3.20 Amcan-gyfrif £'000**	**31.3.21 Amcan-gyfrif £'000**
Benthyca CFR	**177,037**	**180,300**	**178,000**	**175,100**	**168,000**
Llai: Benthyca allanol *	(114,774)	(108,100)	(108,100)	(106,200)	(104,900)
Benthyca mewnol	**62,263**	**72,200**	**69,900**	**68,900**	**63,100**
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(57,308)	(46,000)	(39,900)	(33,500)	(31,800)
Llai: Cyfalaf gweithio	(36,043)	(35,900)	(35,900)	(35,900)	(35,900)
Buddsoddiadau	**31,088**	**9,700**	**5,900**	**500**	**4,500**

*yn dangos dim ond benthyciadau y mae'r Awdurdod wedi ymrwymo iddynt, heb gynnwys ail gyllido dewisol

3.2 Caiff yr angen sylfaenol i fenthyca er dibenion cyfalaf ei fesur gan y Gofyn Benthyca Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a'r cyfalaf gweithio yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi. Strategaeth gyfredol yr Awdurdod yw cynnal benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthyca mewnol.

Mae Tabl 1 yn dangos nid oes angen i'r Cyngor benthyg yn ystod y tair blynedd nesaf.

3.3 Mae'r *Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol* gan CIPFA yn argymell y dylai cyfanswm dyledion yr Awdurdod fod yn is na'i CFR uchaf posib yn ôl y rhagolygon dros y tair blynedd nesaf. Dengys Tabl 1 fod yr Awdurdod yn disgwyl cydymffurfio â'r argymhelliad hwn yn ystod 2018/19.

3.4 Er mwyn cynorthwyo gyda'i strategaeth rheoli trysorlys hirdymor, mae'r Awdurdod a'i ymgynghorwyr wedi creu meincnod rhwymedigaeth, sy'n rhagweld anghenion benthyca'r Awdurdod dros gyfnod o 50 mlynedd. Gan ddilyn o'r rhagolygon tymor canolig yn nhabl 1 uchod, mae'r meincnod yn rhagdybio:

- gwariant cyfalaf wedi'i ariannu gan fenthyciadau o £5m y flwyddyn

- lleiafswm darpariaeth refeniw ar wariant cyfalaf newydd yn seiliedig ar gyfnod oes ased o 25 mlynedd.
- cynnydd o 2.5% chwyddiant y flwyddyn ar incwm, gwariant a reserfau

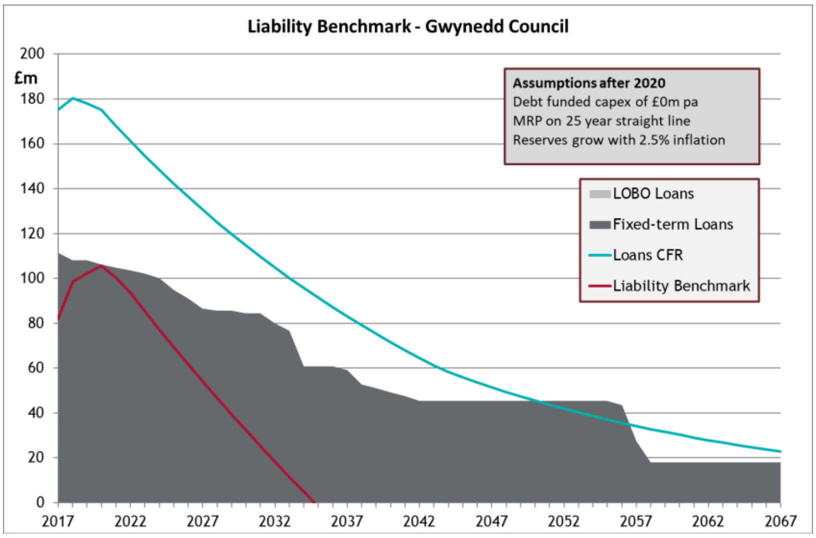

Mae'r siart yn dangos bod benthyciadau yn llawer is na'r CFR a bod gan y Cyngor arian i fuddsoddi. Ar sail y tybiaethau y noder uchod hyn yw'r sefyllfa sydd yn debyg i barhau yn y tymor hir.

4. Y Strategaeth Fenthyca

4.1 Mae'r Awdurdod ar hyn o bryd yn dal £109 miliwn o fenthyciadau, gostyngiad o £1 miliwn ar y flwyddyn flaenorol, fel rhan o'i strategaeth ar gyfer ariannu rhaglenni cyfalaf y blynyddoedd cynt. Mae rhagolygon y fantolen a welir yn nhabl 1 yn dangos nad oes angen i'r Awdurdod fenthyca arian yn 2018/19. Fodd bynnag, hwyrach y bydd yr Awdurdod angen benthyca i ariannu gofynion y blynyddoedd i ddod ymlaen llaw, cyn belled nad yw hyn yn fwy na'r terfyn awdurdodedig ar gyfer benthyca, sef £190 miliwn.

4.2 Amcanion

Prif amcan yr Awdurdod wrth fenthyca arian yw cael cydbwysedd priodol o risg isel rhwng sicrhau costau llog isel a chyflawni sicrwydd cost dros y cyfnod y mae angen yr arian. Yn ail amcan i hyn yw'r hyblygrwydd i ail negodi benthyciadau pe bai cynlluniau tymor hir yr Awdurdod yn newid.

4.3 Strategaeth

Yn wyneb y toriadau sylweddol i wariant cyhoeddus, ac yn arbennig i'r cyllid ar gyfer llywodraeth leol, mae strategaeth fenthyca'r Awdurdod yn parhau i fynd i'r afael â'r mater allweddol o fforddiadwyedd heb beryglu sefydlogrwydd tymor hir y portffolio dyledion. Gan fod cyfraddau llog tymor byr yn llawer is na chyfraddau tymor hir, mae'n debygol o fod yn fwy effeithiol yn y tymor byr i un ai defnyddio adnoddau mewnol, neu i fenthyg benthyciadau tymor byr yn lle hynny.

Drwy wneud hynny, gall yr Awdurdod leihau costau benthyca net (er gwaethaf yr incwm rhagdybied o fuddsoddiadau) a lleihau'r risg cyffredinol i'r trysorlys. Bydd y buddion o fenthyca mewnol yn cael eu monitro'n rheolaidd yn erbyn y potensial o greu costau ychwanegol trwy ohirio benthyca tan y dyfodol, pan ragwelir y bydd cyfraddau benthyca tymor hir yn codi ychydig. Bydd Arlingclose yn cynorthwyo'r Awdurdod gyda'r 'gost cario' a'r dadansoddiad elw. Gall yr allbwn o hwn bennu p'un a fydd yr Awdurdod yn benthyca symiau ychwanegol ar gyfraddau sefydlog hirdymor yn 2018/19 gyda'r bwriad o gadw costau llog y dyfodol yn isel, hyd yn oed os bydd hyn yn creu cost ychwanegol yn y tymor byr.

Fel arall gellir y Cyngor trefnu benthyciadau cychwyn o flaen yn 2018/19, gyda cyfradd llog sefydlog o flaen, ond bod yr arian yn cael ei derbyn mewn blynyddoedd i'w ddod. Byddai hyn yn rhoi sicrwydd cost heb ddioddef y cost cario yn y cyfnod cyfanserol.

Yn ogystal â hyn, mae'n bosib y bydd yr Awdurdod yn benthyca benthyciadau tymor byr i gwrdd â diffygion annisgwyl yn y llif arian.

4.4 Ffynonellau

Dyma'r ffynonellau sydd wedi'u cymeradwyo ar gyfer benthyciadau tymor byr a thymor hir:

- Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) ac unryw olynydd
- unrhyw sefydliad a gymeradwywyd ar gyfer buddsoddi (gweler paragraff 5.5 isod)
- unrhyw fanc neu gymdeithas adeiladau arall sydd wedi'u hawdurdodi i weithredu yn y DU
- Awdurdodau Lleol y DU
- Buddsoddwyr marchnad cyfalaf
- Cwmnïau i bwrpas arbennig a grëwyd i alluogi cyhoeddi bondiau ar y cyd rhwng awdurdodau lleol.

Yn ogystal, gellir codi cyllid cyfalaf drwy'r dulliau a ganlyn nad ydynt yn fenthyciadau, ond y gellir eu cyfrif fel rhwymedigaethau dyledion eraill.

- prydlesau gweithredu ac ariannu
- hurbryniant
- Menter Cyllid Preifat
- gwerthu ac adlesu

Yn flaenorol mae'r Awdurdod wedi codi'r rhan fwyaf o'i fenthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), ond mae'n bosib y bydd yn ystyried ffynonellau cyllid eraill, megis benthyciadau gan awdurdodau lleol a benthyciadau banc, gall fod ar gael ar gyfraddau mwy ffafriol.

4.5 **Benthyciadau Tymor Byr a Chyfradd Newidiol**

Mae benthyciadau tymor byr a rhai â chyfradd llog amrywiol yn gadael yr Awdurdod yn agored i'r risg o gynnydd tymor byr yn y gyfradd llog, a thrwy hynny'n destun i derfyn uchaf net cyfraddau llog amrywiol y dangosyddion rheolaeth trysorlys isod.

4.6 **Aildrefnu Dyledion**

Mae’r PWLB yn caniatáu i awdurdodau ad-dalu benthyciadau cyn iddynt aeddfedu, ac un ai talu premiwm neu dderbyn disgownt yn unol â fformwla a osodwyd yn seiliedig ar gyfraddau llog presennol. Hwyrach y bydd rhai banciau sy’n benthyg yn barod i drafod telerau adbrynu cynnar. Gall yr Awdurdod gymryd mantais o hyn ac amnewid rhai benthyciadau am fenthyciadau newydd, neu ad-dalu benthyciadau heb eu hamnewid, lle y disgwylir y bydd hyn yn arwain at arbediad cyffredinol neu leihad cyffredinol mewn risg.

5. Y Strategaeth Fuddsoddi

5.1 Mae’r Awdurdod yn dal cronfeydd sydd wedi’u buddsoddi, sy’n cynrychioli incwm a dderbynnir cyn gwariant ynghyd â’r balansau a’r cronfeydd wrth gefn a ddelir. Yn y 12 mis diwethaf, mae balans buddsoddiadau’r Awdurdod wedi amrywio rhwng £29 a £68 miliwn, a disgwylir cynnal lefelau tebyg am y flwyddyn sydd i ddod.

Mae hyn yn cynnwys balansau arian Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd yn cael eu pwlio gyda chronfeydd y Cyngor at ddibenion buddsoddi. Mae’r Gronfa Bensiwn yn gofyn am hyn bob blwyddyn gan fod y dychweliadau a dderbynnir yn well ac mae’r risgiau wedi eu lleihau wrth uno’r arian gyda chronfeydd y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Pensiynau yn cymeradwyo’r elfennau perthnasol y Datganiad Strategaeth hwn a gofyn i barhau gyda’r trefniadau pwl ar gyfer 2018/19 yn ei gyfarfod ar 15 Mawrth 2018.

5.2 **Amcanion**

Mae Cod CIPFA a Chanllaw LlC yn ei gwneud yn ofynnol i’r Awdurdod fuddsoddi ei gronfeydd yn ddarbodus, gan roi ystyriaeth i ddiogelwch a hylifedd ei fuddsoddiadau cyn ceisio’r gyfradd enillion uchaf, neu’r cynnyrch uchaf. Amcan yr Awdurdod wrth fuddsoddi arian yw taro’r cydbwysedd cywir rhwng risg ac enillion, gan leihau’r risg o beri colledion o fuddsoddiadau’n diffygdalu a’r risg o dderbyn incwm sy’n anaddas o isel ar fuddsoddiadau. Pan ddisgwylir i falansau cael eu buddsoddi am fwy na flwyddyn, bydd yr Awdurdod yn anelu at gael dychweliad cyfan sydd yn gyfartal neu’n uwch na chyfradd gyffredinol chwyddiant, er mwyn cynnal grym gwario'r swm a fuddsoddir.

5.3 **Cyfraddau Llog Negyddol**

Pe bai’r DU yn mynd mewn i ddirwasgiad yn ystod 2018/19, mae siawns fechan y gall Banc Lloegr osod y Gyfradd Banc ar neu o dan sero, sydd yn debyg yn cario drwodd i gyfraddau llog negyddol ar yr holl opsiynau buddsoddiadau tymor byr risg isel. Mae’r sefyllfa yma yn bodoli yn llawer o wledydd Ewrop yn barod. Os yw hyn yn digwydd, bydd diogelwch yn cael ei fesur fel derbyn y swm cytunwyd cytundebol a buddsoddwyd ar aeddfedrwydd, er gallai'r swm yma bod yn llai na fuddsoddwyd yn wreiddiol.

5.4 **Strategaeth**

O ystyried y cynnydd yn y risgiau ac enillion isel iawn o fuddsoddiadau byrdymor ansicredig, mae'r Awdurdod yn bwriadu arallgyfeirio i ddosbarthiadau o asedau sy'n fwy sicr a/neu sy'n cynnig enillion uwch yn ystod 2018/19. Ar hyn o bryd mae'r rhan helaeth o'r arian parod sydd dros ben gan yr Awdurdod wedi'i fuddsoddi mewn adneuon banc anwarantedig, tystysgrifau adneuon a chronfeydd marchnadoedd arian. Bydd yr arallgyfeirio felly'n parhau'r strategaeth a fabwysiadwyd yn 2015/16.

5.5 **Gwrthbartion cymeradwy**

Gall yr Awdurdod fuddsoddi'r cronfeydd dros ben sydd ganddo gydag unrhyw fath o'r gwrthbartïon yn nhabl 2 isod, yn amodol ar y cyfyngiadau arian (fesul gwrthbarti) a'r cyfyngiadau amser a ddangosir.

Tabl 2: Gwrthbartïon Buddsoddi sydd wedi'u Cymeradwyo

Cyfradd Credyd	Banciau Ansicredig	Banciau â Sicrwydd	Llywodraeth	Corfforaethau	Darparwyr Cofrestredig
Llywodraeth DU	d/b	d/b	£ diderfyn 50 mlynedd	d/b	d/b
AAA	5% 5 mlynedd	10% 20 mlynedd	10% 50 mlynedd	5% 20 mlynedd	5% 20 mlynedd
AA+	5% 5 mlynedd	10% 10 mlynedd	10% 25 blynedd	5% 10 blynedd	5% 10 blynedd
AA	5% 4 blynedd	10% 5 mlynedd	10% 15 blynedd	5% 5 blynedd	5% 10 blynedd
AA-	5% 3 blynedd	10% 4 blynedd	10% 10 mlynedd	5% 4 blynedd	5% 10 blynedd
A+	5% 2 flynedd	10% 3 blynedd	5% 5 mlynedd	5% 3 blynedd	5% 5 blynedd
A	5% 13 mis	10% 2 flynedd	5% 5 mlynedd	5% 2 flynedd	5% 5 blynedd
A-	5% 6 mis	10% 13 mis	5% 5 mlynedd	5% 13 mis	5% 5 blynedd
Dim	£1m 6 mis	d/b	10% 25 blynedd	£50,000 5 mlynedd	5% 5 mlynedd
Cronfeydd wedi eu cyfuno	10% fesul gronfa				

Rhaid darllen y tabl hwn mewn cysylltiad â'r nodiadau isod.

5.6 **Statws Credyd**

Gosodir cyfyngiadau buddsoddi drwy gyfeirio at y statws credyd hirdymor isaf sydd wedi'i gyhoeddi gan Fitch, Moody's neu Standard & Poor's. Defnyddir y statws credyd sy'n berthnasol i'r buddsoddiad penodol neu'r dosbarth o fuddsoddiad pan fo hwnnw ar gael, ac fel arall defnyddir statws credyd y gwrthbartïon. Er hynny, nid yw penderfyniadau buddsoddiad yn unol ar sail cyfraddau credyd, ac mae'r holl ffactorau perthnasol gan gynnwys cyngor allanol yn cael eu hystyried.

5.7 **Banciau Ansicredig**

Cyfrifon, adneuon, tystysgrifau adneuon a bondiau ansicredig uwch gyda banciau a chymdeithasau adeiladu, ac eithrio banciau datblygu amlochrog. Mae'r buddsoddiadau'n agored i risg o golli credyd drwy gyfrwng '*bail-in'* petai'r rheoleiddiolwr yn penderfynu bod banc yn methu neu'n debygol o fethu.

5.8 **Banciau â Sicrwyd**

Bondiau gorchuddiedig, cytundebau adbrynu o chwith a threfniadau gyda sicrwydd cyfochrog gyda banciau a chymdeithasau adeiladu. Mae'r buddsoddiadau hyn wedi'u sicrhau ar asedau'r banc, sy'n cyfyngu'r colledion potensial petai fethdaliad, ac mae'n golygu eu bod wedi'u heithrio rhag '*bail-in'.* Os nad oes unrhyw statws credyd penodol ar gyfer y buddsoddiad, bydd statws credyd yn bodoli ar gyfer y sicrwydd cyfochrog sy'n sail i'r buddsoddiad. Defnyddir y statws uchaf o'r statws credyd sicrwydd cyfochrog a'r statws credyd gwrthbarti i benderfynu ar y cyfyngiadau o ran arian barod ac amser. Ni fydd cyfanswm y buddsoddiadau â sicrwydd a'r buddsoddiadau ansicredig mewn unrhyw un banc yn fwy na'r cyfyngiad arian parod ar gyfer buddsoddiadau â sicrwydd.

5.9 **Llywodraeth**

Benthyciadau, bondiau a biliau a gyhoeddir neu a warantir gan lywodraethau cenedlaethol, rhanbarthol, awdurdodau lleol a banciau datblygu amlochrog. Ni fyddai'r buddsoddiadau hyn yn destun *'bail-in'*, a bychan iawn yw'r risg o fethdal. Nid oes cyfyngiad ar faint y buddsoddiadau y gellir eu gwneud gyda Llywodraeth Ganolog y DU am hyd at 50 mlynedd.

5.10 **Corfforaethau**

Benthyciadau, bondiau a phapur masnachol a gyhoeddir gan gwmnïau ac eithrio banciau a darparwyr cofrestredig. Nid yw'r buddsoddiadau hyn yn destun *'bail-in'* ond maent yn agored i'r risg y gallai'r cwmni ddod yn fethdalwr. Dim ond fel rhan o bŵl amrywiol y gwneir benthyciadau i gwmnïau heb statws er mwyn lledaenu'r risg yn eang.

5.11 **Darparwyr Cofrestredig**

Benthyciadau a bondiau a gyhoeddir, neu a warantir gan, neu sydd wedi'u sicrhau ar asedau Darparwyr Tai Cymdeithasol Cofrestredig, a elwid gynt yn Gymdeithasau Tai. Caiff y cyrff hyn eu rheoleiddio'n llym gan yr Asiantaeth Tai a Chymunedau ac fel darparwyr gwasanaethau cyhoeddus, maent yn debygol iawn o barhau i dderbyn cymorth gan y llywodraeth os bydd angen.

5.12 **Cronfeydd wedi'u cyfuno**

Cyfranddaliadau mewn dulliau buddsoddi amrywiol sy'n cynnwys unrhyw un o'r mathau o fuddsoddiadau a restrwyd uchod, ynghyd â chyfranddaliadau ecwiti ac eiddo. Y fantais i'r rhain yw bod y risgiau buddsoddi wedi'u gwasgaru'n ehangach, a bod gwasanaethau rheolwr proffesiynol y gronfa ar gael drwy dalu ffi. Bydd Cronfeydd Marchnadoedd Arian tymor byr sy'n cynnig diddymu ar yr un diwrnod ac anweddolrwydd isel neu dim o gwbl yn cael eu defnyddio fel dewis amgen i gyfrifon banc lle ceir mynediad ar unwaith, tra bydd cronfeydd wedi'u cyfuno y mae eu gwerth yn newid yn ôl prisiau'r farchnad ac/neu a chanddynt gyfnod rhybudd yn cael eu defnyddio ar gyfer cyfnodau buddsoddi hirach.

Mae cronfeydd bondiau, ecwiti ac eiddo yn cynnig gwell enillion hirdymor, ond maent yn fwy anwadal yn y tymor byr. Mae'r rhain yn caniatáu i'r Awdurdod ehangu i ddosbarthiadau o asedau heblaw am arian parod heb yr angen i fod yn berchen ar y buddsoddiadau gwaelodol a'u rheoli. Gan nad oes dyddiad aeddfedu pendant ar gyfer y cronfeydd hyn, maent ar gael i'w tynnu allan ar ôl cyfnod o rybudd, bydd eu perfformiad a'u haddasrwydd i gwrdd ag amcanion buddsoddi'r Awdurdod yn cael eu monitro'n gyson.

5.13 **Cyfrifon banc gweithredol**

Mae'n bosib y daw'r Awdurdod yn weithredol agored i unrhyw fanc yn y DU gyda statws credyd dim is na BBB - a chydag asedau mwy na £25 biliwn, a hynny, er enghraifft, drwy gyfrifon cyfredol, cyfrifon casglu a gwasanaethau caffael masnachwyr. Nid yw'r rhain yn cael eu cael eu cyfrif fel buddsoddiadau, ond maent yn parhau yn agored i risgiau '*bail-in'*, ac felly bydd y balansau yn cael eu cadw'n îs na £900,000 fesul banc. Mae Banc Lloegr wedi datgan petai methiant, y byddai banciau gydag asedau sy'n fwy na £25 biliwn yn fwy tebygol o fod yn destun *'bail-in'* na chael eu gwneud yn fethdalwyr, gan gynyddu'r tebygolrwydd y byddai'r Awdurdod yn gallu parhau'n weithredol.

5.14 **Asesu Risg a Statws Credyd**

Mae ymgynghorwyr trysorlys yr Awdurdod yn derbyn ac yn monitro'r graddfeydd credyd, a byddant yn hysbysu unrhyw newid yn y statws wrth iddynt ddigwydd. Pan fo statws credyd endid yn cael ei israddio, ac yn methu â diwallu'r meini prawf ar gyfer buddsoddi:

- ni wneir unrhyw fuddsoddiadau newydd;
- bydd unrhyw fuddsoddiadau presennol yn cael eu hadalw neu eu gwerthu os gellir gwneud hynny heb unrhyw gost, a
- rhoddir ystyriaeth lawn i adalw neu werthu'r holl fuddsoddiadau presennol eraill gyda'r gwrthbarti a effeithiwyd.

Pan fo asiantaeth sy'n graddio credyd yn cyhoeddi bod statws credyd rhyw sefydliad yn cael ei adolygu er mwyn ei israddio o bosib (gelwir hyn hefyd yn "*rating watch negative*" neu "*credit watch negative*") fel y gall ddisgyn islaw'r meini prawf cymeradwy ar gyfer y statws credyd, yna dim ond buddsoddiadau y gellir eu tynnu allan ar y diwrnod gwaith nesaf fydd yn cael eu gwneud gyda'r sefydliad hwnnw hyd nes y cyhoeddir canlyniad yr adolygiad. Ni fydd y

polisi hwn yn berthnasol i ragolygon negatif, sy'n awgrymu newid cyfeiriad yn yr hir dymor yn hytrach na newid statws credyd ar unwaith.

5.15 **Gwybodaeth Arall ar Ddiogelwch Buddsoddiadau**

Mae'r Awdurdod yn deall bod graddau statws credyd yn broffwydi da, ond nid perffaith, ar gyfer buddsoddiadau'n diffygdalu. Rhoddir ystyriaeth lawn felly i wybodaeth arall sydd ar gael ar ansawdd credyd y sefydliadau y mae'n buddsoddi ynddynt, gan gynnwys prisiau cyfenwid diffygion credyd, datganiadau ariannol, gwybodaeth ar gymorth posib gan y llywodraeth ac adroddiadau yn y wasg ariannol. Ni wneir unrhyw fuddsoddiadau gyda sefydliad os oes amheuon cadarn ynghylch ei ansawdd credyd, hyd yn oed os yw'n cwrdd â'r meini prawf statws credyd.

Pan fo amodau'n dirywio yn y farchnad ariannol ac yn effeithio ar ansawdd credyd yr holl sefydliadau, fel y digwyddodd yn 2008 ac yn 2011, nid yw'r elfen hon ar y cyfan yn cael ei hadlewyrchu mewn graddau statws credyd, ond gellir ei gweld mewn mesurau marchnad eraill. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd yr Awdurdod yn cyfyngu ei fuddsoddiadau i'r sefydliadau hynny a chanddynt ansawdd credyd uwch, ac yn lleihau ar gyfnod hiraf ei fuddsoddiadau er mwyn cynnal y lefel diogelwch angenrheidiol. Bydd graddau'r cyfyngiadau hyn yn unol â'r amodau presennol yn y farchnad ariannol. Os yw'r cyfyngiadau hyn yn golygu nad oes digon o sefydliadau masnachol o ansawdd credyd uchel ar gael i fuddsoddi balansau arian yr Awdurdod, yna caiff yr arian dros ben ei adneuo gyda Llywodraeth y DU, trwy'r Swyddfa Rheoli Dyledion er enghraifft, neu gydag awdurdodau lleol eraill. Bydd hyn yn peri gostyngiad yn lefel yr incwm a geir ar fuddsoddiadau, ond bydd yn diogelu'r prif swm a fuddsoddwyd.

5.16 **Buddsoddiadau Penodedig**

Mae Canllaw LlC yn diffinio buddsoddiadau penodedig fel rhai:

- sydd ar ffurf punnoedd sterling,
- sy'n ddyledus i gael eu had-dalu o fewn 12 mis o'r trefniant,
- na chânt eu diffinio fel gwariant cyfalaf yn ôl y ddeddfwriaeth, a
- rhai a fuddsoddwyd gydag un o'r canlynol:
  - Llywodraeth y DU,
  - awdurdod lleol, cyngor plwyf neu gyngor cymuned yn y DU, neu
  - gyda chorff neu gynllun buddsoddi o "ansawdd credyd uchel".

Mae'r Awdurdod yn diffinio sefydliadau sydd ag "ansawdd credyd uchel" fel y rheini sydd â statws credyd o A- neu uwch, sy'n preswylio yn y DU neu mewn gwlad dramor sydd â statws sofran o AA+ neu uwch. Ar gyfer cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfunedig eraill diffinnir "ansawdd credyd uchel" fel y rhai sydd gyda chyfradd credyd A- neu uwch.

5.17 **Buddsoddiadau Amhenodedig**

Mae unrhyw fuddsoddiad nad yw'n bodloni'r diffiniad ar gyfer buddsoddiad penodedig yn cael ei gategoreiddio fel buddsoddiad amhenodedig. Nid yw'r Awdurdod yn bwriadu gwneud unrhyw fuddsoddiadau mewn arian gwlad tramor. Bydd buddsoddiadau amhenodedig felly'n gyfyngedig i fuddsoddiadau tymor hir h.y. y rheini sydd i fod i aeddfedu 12 mis neu hwy ar ôl dyddiad y trefniant; y rheini gaiff eu diffinio fel gwariant cyfalaf yn ôl y ddeddfwriaeth, megis cyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfunedig eraill; a buddsoddiadau gyda chyrff a rhaglenni nad ydynt yn bodloni'r diffiniad o ansawdd credyd uchel. Mae'r cyfyngiadau ar fuddsoddiadau amhenodedig i'w gweld yn nhabl 3 isod.

Tabl 3: Cyfyngiadau ar Fuddsoddiadau Amhenodedig

	Cyfyngiad arian
Cyfanswm buddsoddiadau tymor hir	£30m
Cyfanswm y cyfranddaliadau mewn Cronfeydd Marchnad Arian	£30m
Cyfanswm y cyfranddaliadau mewn cronfeydd cyfunedig	£6m
Cyfanswm y buddsoddiadau heb statws credyd neu gyda statws sy'n is na A- (heblaw Llywodraeth y DU a Awdurdodau Lleol y DU)	£6m
Cyfanswm y buddsoddiadau (heblaw cronfeydd cyfunedig) mewn gwledydd tramor sydd â statws sy'n is na [AA+]	£6m
Cyfanswm y buddsoddiadau amhenodedig	£60m

5.17 **Cyfyngiadau Buddsoddi**

Rhagwelir y bydd cronfeydd wrth gefn yr Awdurdod ac arian y Gronfa Bensiwn sydd ar gael i gyfarch colledion ar fuddsoddiadau yn £45 miliwn ar 31 Mawrth 2018. Er mwyn sicrhau na fydd mwy na 15% o'r cronfeydd wrth gefn sydd ar gael yn cael eu rhoi mewn perygl pe bai un buddsoddiad sengl yn diffygdalu, yr uchafswm fydd yn cael ei fenthyg i unrhyw sefydliad unigol (ar wahân i Lywodraeth y DU) fydd £6 miliwn. Bydd grŵp o fanciau dan yr un berchnogaeth yn cael eu trin fel sefydliad unigol er dibenion cyfyngiadau. Rhoddir cyfyngiadau hefyd ar fuddsoddiadau yng nghyfrifon enwebedig broceriaid, gwledydd tramor a sectorau diwydiant fel a ganlyn. Nid yw buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfunedig a banciau datblygu amlochrog yn cyfri yn erbyn cyfyngiad i unrhyw wlad tramor unigol, gan fod y risg wedi ei amryfalu dros nifer o wledydd.

Tabl 4: Cyfyngiadau Buddsoddi

	Cyfyngiad arian
Unrhyw sefydliad unigol, ar wahân i Lywodraeth y DU	£6m yr un
Llywodraeth Ganolog y DU	anghyfyngedig
Unrhyw grŵp o sefydliadau dan yr un berchnogaeth	£6m fesul grŵp
Unrhyw grŵp o gronfeydd cyfunedig dan yr un rheolwyr	£15m fesul rheolwr
Offerynnau y mae'n bosib eu cyfnewid a ddelir yng nghyfrif enwebedig brocer	£30m fesul brocer
Gwledydd tramor	£6m fesul gwlad
Darparwyr Cofrestredig	Cyfanswm o £15m
Buddsoddiadau Ansicredig gyda Chymdeithasau Adeiladu	Cyfanswm o £6m
Benthyciadau i Gorfforaethau heb eu raddio	Cyfanswm o £6m
Cronfeydd Marchnad Arian	Cyfanswm o £30m

5.19 **Rheoli hylifedd**

Mae'r Awdurdod yn defnyddio technegau rhagolwg darbodus ar gyfer llif arian er mwyn pennu'r cyfnod hwyaf y gellir ymrwymo cronfeydd yn ddarbodus.

5.20 **Buddsoddiadau nad ydynt yn Fuddsoddiadau Trysorlys**

Nid yw'r rhain yn cael eu cyfrif fel gweithgareddau rheoli trysorlys, ac nid ydynt wedi'u cynnwys o dan y Cod CIPFA na Chanllawiau LlC. Gall yr Awdurdod hefyd brynu eiddo at ddibenion buddsoddi, a gwneud benthyciadau a buddsoddiadau at ddibenion gwasanaethau, er enghraifft, buddsoddi mewn tai rhanberchnogaeth, neu wneud benthyciadau i fusnesau a landlordiaid lleol.

Bydd y benthyciadau a'r buddsoddiadau hyn yn destun prosesau cymeradwyo arferol yr Awdurdod ar gyfer gwariant refeniw a chyfalaf ond ni fydd yn rhaid iddynt gydymffurfio â'r strategaeth rheoli trysorlys.

Yn Atodiad B ceir rhestr o fuddsoddiadau'r Awdurdod nad ydynt yn fuddsoddiadau trysorlys.

6. Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Awdurdod yn mesur ac yn rheoli pa mor agored ydyw i risgiau rheolaeth trysorlys gan ddefnyddio'r dangosyddion a ganlyn.

6.1 Diogelwch

Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg credyd trwy fonitro sgôr credyd cyfartalog yn ôl cyfran amser ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo trwy roi sgôr i bob buddsoddiad (AAA=1, AA+=2, ac ati) a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, gan bwyso'r cyfartaledd yn ôl maint pob buddsoddiad.

	Targed
Sgôr credyd cyfartalog y portffolio	6.0

6.2 Hylifedd

Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg hylifedd trwy fonitro faint o arian sydd ar gael i gwrdd â thaliadau annisgwyl mewn cyfnod penodol, heb fenthyca ychwanegol.

	Target
Cyfanswm arian ar gael o fewn 3 mis	£10m

6.3 Risg Cyfraddau Llog

Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i risg cyfraddau llog. Bydd y terfynau uchaf ar risgiau cyfraddau llog sefydlog a chyfnewidiol, a fynegir fel cyfran o'r prif swm net a fenthyciwyd, fel a ganlyn:

	2017/18	**2018/19**	**2019/20**
Y terfyn uchaf ar gyfer cyfraddau llog sefydlog	100%	100%	100%
Y terfyn uchaf ar gyfer cyfraddau llog cyfnewidiol	50%	50%	50%

Buddsoddiadau a benthyciadau cyfradd sefydlog yw'r rheini lle mae'r gyfradd llog yr un fath dros y flwyddyn ariannol gyfan. Mae offerynnau sy'n aeddfedu yn ystod y flwyddyn ariannol yn cael eu categoreiddio fel rhai cyfradd gyfnewidiol.

6.4 **Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau**
Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i risg ail gyllido. Bydd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau cyfradd sefydlog fel a ganlyn:

	Uchaf	**Isaf**
Dan 12 mis	25%	0%
12 mis ac o fewn 24 mis	25%	0%
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	50%	0%
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	75%	0%
10 mlynedd ac o fewn 20 mlynedd	100%	0%
20 mlynedd ac o fewn 30 mlynedd	100%	0%
30 mlynedd ac o fewn 40 mlynedd	100%	0%
40 mlynedd ac o fewn 50 mlynedd	100%	0%
50 mlynedd a mwy	100%	0%

Mae'r cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Y dyddiad aeddfedrwydd ar fenthyciadau yw'r dyddiad cynharaf y gall y sawl sydd wedi rhoi'r benthyciad fynnu bod y benthyciad yn cael ei ad-dalu.

6.5 **Prif Symiau a Fuddsoddir am Gyfnodau sy'n Hwy na 364 diwrnod**
Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Awdurdod i'r risg o fynd i golledion trwy geisio ad-daliadau buan ar ei fuddsoddiadau. Bydd y terfynau ar gyfanswm y prif swm a fuddsoddir i aeddfedu'n derfynol tu hwnt i ddiwedd y cyfnod fel a ganlyn:

	2017/18	**2018/19**	**2019/20**
Y terfyn ar y prif swm a fuddsoddwyd tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£20m	£10m	£10m

7. Eitemau Eraill

7.1 Mae nifer o eitemau ychwanegol y mae'n rhaid i'r Awdurdod eu cynnwys yn ei Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, yn ôl CIPFA neu Lywodraeth Cymru.

7.2 **Polisi ar Ddefnyddio Cytundebau Deilliadau**
Yn absenoldeb unrhyw rym cyfreithiol penodol i wneud hynny, ni fydd yr Awdurdod yn defnyddio cytundebau ariannol annibynnol (megis cytundeb cyfenwid, cytundeb ymlaen, cytundeb dyfodol a chytundeb opsiwn). Mae'n bosib y bydd cytundebau sydd wedi'u hymgorffori mewn benthyciadau a buddsoddiadau, gan gynnwys cronfeydd wedi eu cyfuno a thrafodion sy'n dechrau yn y dyfodol, yn cael eu defnyddio, a bydd y risgiau sydd ynghlwm â hwy yn cael eu monitro yn unol â'r risg cyffredinol i'r strategaeth rheolaeth trysorlys.

7.3 **Hyfforddiant Buddsoddi**

Caiff anghenion staff rheolaeth trysorlys yr Awdurdod am hyfforddiant mewn rheolaeth buddsoddi eu hasesu bob blwyddyn fel rhan o'r broses gwerthuso staff, ac yn ychwanegol i hynny pan fydd cyfrifoldebau aelodau staff unigol yn newid.

Mae staff yn mynychu cyrsiau hyfforddi, seminarau a chynadleddau a ddarperir gan Arlingclose a CIPFA yn rheolaidd. Caiff staff perthnasol eu hannog hefyd i astudio cymwysterau proffesiynol gan CIPFA a sefydliadau priodol eraill.

7.4 **Ymgynghorwyr Buddsoddi**

Mae'r Awdurdod wedi penodi Arlingclose Limited fel ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys ac mae'n derbyn cyngor penodol ar faterion buddsoddi, dyledion a chyllid cyfalaf. Mae ansawdd y gwasanaeth hwn yn cael ei fonitro gan Bennaeth yr Adran Gyllid a'r Rheolwr Buddsoddi yn rheolaidd.

7.5 **Buddsoddi Arian a Fenthyciwyd cyn i'r Angen Godi**

O bryd i'w gilydd, hwyrach y bydd yr Awdurdod yn benthyca arian cyn i'r angen godi, pan ddisgwylir mai hyn fydd yn rhoi'r gwerth am arian gorau yn y tymor hir. Gan y bydd y symiau a fenthycir yn cael eu buddsoddi hyd nes caiff yr arian ei wario, mae'r Awdurdod yn ymwybodol y bydd yn agored i'r risg o golli'r symiau a fenthyciwyd, a'r risg y bydd cyfraddau llog ar fuddsoddiadau a benthyciadau yn newid yn y cyfamser. Bydd y risgiau hyn yn cael eu rheoli fel rhan o reolaeth gyffredinol yr Awdurdod o'i risgiau trysorlys.

Ni fydd y cyfanswm a fenthycir yn uwch na'r terfyn benthyca awdurdodedig o £195 miliwn. Disgwylir mai dwy flynedd fydd y cyfnod mwyaf rhwng benthyca a gwario'r arian, serch hyn, nid oes gofyn i'r Awdurdod gysylltu benthyciadau penodol gydag eitemau gwariant penodol.

8. Goblygiadau Ariannol

Y gyllideb ar gyfer yr incwm buddsoddi yn 2018/19 yw £0.09 miliwn, yn seiliedig ar gyfartaledd portffolio buddsoddi o £25.7 miliwn ar gyfradd llog o 0.30%. Y gyllideb ar gyfer y llog ar ddyledion yn 2018/19 yw £6.0 miliwn, yn seiliedig ar gyfartaledd portffolio dyledion o £106.6 miliwn ar gyfradd llog o 5.62%. Os bydd lefelau gwirioneddol y buddsoddiadau a'r benthyciadau a'r cyfraddau llog yn wahanol i'r rhagolygon, yna bydd gwahaniaeth cyfatebol yn y perfformiad yn erbyn y gyllideb.

9. Ystyried Opsiynau Eraill

Nid yw Canllawiau Llywodraeth Cymru na Chod CIPFA yn pennu unrhyw strategaeth rheoli trysorlys penodol i'w fabwysiadu gan awdurdodau lleol. Ar ôl ymgynghori gyda'r Aelod Cabinet Adnoddau, mae'r Pennaeth Cyllid yn credu fod y strategaeth uchod yn cynnig cydbwysedd addas rhwng rheoli risgiau a chost-effeithiolrwydd. Isod, rhestrir rhai strategaethau eraill, ynghyd â'u hoblygiadau o ran rheoli risgiau.

Dewis Arall	Effaith ar incwm a gwariant	Effaith ar reoli risgiau
Buddsoddi mewn amrediad mwy cyfyng o wrthbartïon ac/neu am gyfnod byrrach	Bydd incwm ar y llog yn is	Llai o berygl o golledion o ganlyniad i ddiffygdalu'n ymwneud â chredyd, er byddai unrhyw golledion yn fwy
Buddsoddi mewn amrediad ehangach o wrthbartïon ac/neu am gyfnod hirach	Bydd incwm ar y llog yn uwch	Mwy o risg o golledion o ganlyniad i ddiffygdalu'n ymwneud â chredyd, er byddai unrhyw golledion yn llai
Benthyca symiau ychwanegol ar gyfraddau llôg sefydlog hirdymor	Bydd costau llog dyledion yn codi; mae'n annhebygol y gellid gwrthbwyso hyn drwy incwm buddsoddi uwch	Balans buddsoddi uwch yn arwain at fwy o effaith petai ddiffygdalu; fodd bynnag byddai'r costau llog hirdymor yn fwy sicr
Benthyciadau byrdymor newidiol yn hytrach na chyfraddau hirdymor sefydlog	Bydd costau llog dyledion yn is i gychwyn	Bydd y cynnydd yn y costau llog ar ddyledion yn cael eu gwrthbwyso i raddau helaeth gan y cynnydd yn yr incwm buddsoddi yn y tymor canolig, ond bydd mwy o ansicrwydd am y costau hirdymor
Lleihau lefel y benthyciadau	Mae'r arbediad ar lôg y ddyled yn debygol o fod yn fwy na'r incwm buddsoddi a gollir Gallai'r premiymau uchel am ad-dalu'r ddyled fod yn uwch nag unrhyw arbedion	Balans buddsoddi is yn arwain at lai o effaith petai ddiffygdalu; fodd bynnag byddai'r costau llog hirdymor yn llai sicr

Atodiad 1

Rhagolygon Economaidd a Chyfraddau Llog Arlingclose, Tachwedd 2017

- Yn dilyn pleidlais o 7 i 2, cynyddodd y Pwyllgor Polisi Ariannol y Gyfradd Banc yn unol â disgwyliadau'r farchnad i 0.5%. Arweiniodd y rhethreg cymodlon cysylltiedig at fuddsoddwyr yn gostwng y llwybr disgwyliedig ar gyfer cyfraddau llog at y dyfodol. Pwysleisiodd y cofnodion y byddai unrhyw gynnydd arfaethedig yn y Gyfradd Banc fod yn raddol a chyfyngedig.

- Mae unrhyw symudiadau pellach arfaethedig yn y Gyfradd Banc yn ddibynnol ar ddata economaidd a chanlyniadau tebygol trafodaethau'r UE. Wrth lunio polisi, aseswyd y byddai capasiti cyflenwi economi'r DU yn gostwng, gan awgrymu bod twf o ganlyniad i chwyddiant yn fwy tebygol. Fodd bynnag, bydd y Pwyllgor Polisi Ariannol yn wyliadwrus o godi cyfraddau llawer uwch gan fod hyder ymysg busnesau ac aelwydydd yn isel.

- Mae economi'r DU yn wynebu rhagolygon heriol gan fod y llywodraeth leiafrifol yn parhau i drafod gadael yr Undeb Ewropeaidd. Er bod y data economaidd diweddar wedi gwella, gwan iawn oedd y sefyllfa gychwynnol: yn Chwarter 3 2017, gwelwyd twf o 0.4% yn Nghynnyrch Mewnwladol Crynswth (GDP) y DU, yn dilyn cynnydd o 0.3% yn Chwarter 2.

- Mae'r twf mewn treuliant aelwydydd, sef prif yrrwr twf GDP y DU wedi arafu yn ddiweddar, yn dilyn gostyngiad mewn gwir gyflogau, er bod cyfraddau cynilo a symiau credyd defnyddwyr yn dangos bod rhai aelwydydd yn parhau i wario er nad yw cyflogau ar gynnydd. Mae'r rhai sy'n llunio polisïau wedi mynegi pryder am y parhad yn y cynnydd yng nghredyd defnyddwyr; byddai unrhyw gamau gweithredu yn arwain at ostyngiad pellach yn y gwariant gan aelwydydd.

- Mae peth o'r data yn fwy positif na'r disgwyl, gyda diweithdra yn parhau i ostwng a phrisiau tai yn parhau'n gymharol gryf. Fodd bynnag, gellir ystyried y ffactorau hyn hefyd mewn golau negatif, gan ddangos y diffyg buddsoddiad strwythurol yn economi'r DU yn dilyn yr argyfwng ariannol. Gallai twf hirdymor îs arwain at ddirywiad yn sefyllfa gyllidol y DU.

- Gallai dibrisiant y bunt gynorthwyo'r economi i ddod â chydbwysedd oddi wrth gwariant. Bydd maint yr allforion yn cynyddu, wedi'u cynorthwyo gan ymestyniad economaidd cryfach yn Ardal yr Ewro.

- Mae'r rhagolygon tymor byr byd-eang wedi parhau i wella ac ehangu, ac mae'r disgwyliadau o ran chwyddiant yn isel. Mae'r banciau canolog yn gweithredu i ostwng lefel yr ysgogiad cyllidol.

- Mae'r risgiau daear-wleidyddol yn parhau'n uchel, ac yn helpu i gyfeirio llif arian statws-diogel i farchnad bondiau (‘gilt’) llywodraeth y DU.

Rhagolygon:

- Mae'r Pwyllgor Polisi Ariannol wedi cynyddu’r Gyfradd Banc, yn bennaf i ddiwallu'r disgwyliadau a grëwyd ganddynt eu hunain. Mae'r disgwyliadau ar gyfer cyfraddau uwch yn y tymor byr yn isel. Mae'r penderfyniadau parhaus yn dibynnu ar y data, ac mae'r trafodaethau ar adael yr UE yn cysgodi'r penderfyniadau ar bolisi ariannol.

- Ein hachos canolog ar gyfer y Gyfradd Banc yw 0.5% dros y tymor canolig. Mae'r risgiau i'r rhagolygon yn fras wedi'u cydbwyso ar y ddwy ochr.

- Achos canolog Arlingclose yw y bydd enillion gilt yn parhau'n gymharol sefydlog yn ystod y tymor canolig. Bydd y symudiad tuag at i fyny yn gyfyngedig, er bod dirywiad ymddangosiadol safiad ariannol llywodraeth y DU yn risg bositif.

	Dec-17	Mar-18	Jun-18	Sep-18	Dec-18	Mar-19	Jun-19	Sep-19	Dec-19	Mar-20	Jun-20	Sep-20	Dec-20	Average
Official Bank Rate														
Upside risk	0.00	0.00	0.00	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	**0.19**
Arlingclose Central Case	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**
Downside risk	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	**-0.15**
3-month LIBID rate														
Upside risk	0.10	0.10	0.10	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	**0.22**
Arlingclose Central Case	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**	**0.50**
Downside risk	-0.10	-0.10	-0.15	-0.15	-0.15	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	**-0.20**
1-yr LIBID rate														
Upside risk	0.15	0.15	0.20	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	**0.27**
Arlingclose Central Case	**0.70**	**0.70**	**0.70**	**0.70**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.77**
Downside risk	-0.15	-0.20	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.30	-0.15	-0.15	**-0.26**
5-yr gilt yield														
Upside risk	0.20	0.25	0.25	0.25	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	**0.32**
Arlingclose Central Case	**0.75**	**0.75**	**0.80**	**0.80**	**0.80**	**0.85**	**0.90**	**0.90**	**0.95**	**0.95**	**1.00**	**1.05**	**1.10**	**0.89**
Downside risk	-0.20	-0.20	-0.25	-0.25	-0.25	-0.35	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	**-0.33**
10-yr gilt yield														
Upside risk	0.20	0.25	0.25	0.25	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	**0.32**
Arlingclose Central Case	**1.25**	**1.25**	**1.25**	**1.25**	**1.25**	**1.30**	**1.30**	**1.35**	**1.40**	**1.45**	**1.50**	**1.55**	**1.55**	**1.36**
Downside risk	-0.20	-0.25	-0.25	-0.25	-0.25	-0.30	-0.35	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	**-0.33**
20-yr gilt yield														
Upside risk	0.20	0.25	0.25	0.25	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	**0.32**
Arlingclose Central Case	**1.85**	**1.85**	**1.85**	**1.85**	**1.85**	**1.90**	**1.90**	**1.95**	**1.95**	**2.00**	**2.05**	**2.05**	**2.05**	**1.93**
Downside risk	-0.20	-0.30	-0.25	-0.25	-0.30	-0.35	-0.40	-0.45	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	**-0.38**
50-yr gilt yield														
Upside risk	0.20	0.25	0.25	0.25	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	**0.32**
Arlingclose Central Case	**1.70**	**1.70**	**1.70**	**1.70**	**1.70**	**1.75**	**1.80**	**1.85**	**1.90**	**1.95**	**1.95**	**1.95**	**1.95**	**1.82**
Downside risk	-0.30	-0.30	-0.25	-0.25	-0.30	-0.35	-0.40	-0.45	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	**-0.39**

Dangosyddion Darbodus 2018/19

1. Cefndir

Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn gofyn i'r Awdurdod roi ystyriaeth i'r Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Cod Darbodus) gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wrth bennu faint o arian a all fforddio ei fenthyg. Amcanion y Cod Darbodus yw sicrhau, o fewn fframwaith glir, fod cynlluniau buddsoddi cyfalaf awdurdodau lleol yn fforddiadwy, yn ddarbodus ac yn gynaliadwy, ac y gwneir penderfyniadau rheolaeth trysorlys yn unol ag arfer broffesiynol dda. Er mwyn dangos bod yr Awdurdod wedi bodloni'r amcanion hyn, mae'r Cod Darbodus yn gosod y dangosyddion a ganlyn, ac mae'n rhaid eu gosod a'u monitro'n flynyddol.

2. Amcangyfrifon o Wariant Cyfalaf

Gellir crynhoi gwariant cyfalaf a chyllido'r Awdurdod fel y cynlluniwyd fel hyn.

Gwariant Cyfalaf a Chyllido	**2017/18 Diwygiedig £'000**	**2018/19 Amcangyfrif £'000**	**2019/20 Amcangyfrif £'000**	**2020/21 Amcangyfrif £'000**
Cyfanswm Gwariant Cyfalaf	**30,642**	**14,767**	**9,243**	**6,666**
Derbyniadau Cyfalaf	1,137	293	0	0
Grantiau'r Llywodraeth	8,356	3,449	2,722	2,522
Refeniw	8,883	6,077	1,385	0
Benthyca gyda chefnogaeth	4,150	4,144	4,144	4,144
Benthyca heb gefnogaeth	8,116	804	992	0
Cyfanswm Cyllido	**30,642**	**14,767**	**9,243**	**6,666**

3. Amcangyfrifon o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf

Mae'r Gofyn Cyllido Cyfalaf (CFR) yn mesur angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthyca at ddibenion cyfalaf.

Gofyn Cyllido Cyfalaf	**31.03.18 Diwygiedig £'000**	**31.03.19 Amcangyfrif £'000**	**31.03.20 Amcangyfrif £'000**	**31.03.21 Amcangyfrif £'000**
Cyfanswm CFR	181,683	178,980	176,442	173,344

Rhagwelir y bydd y CFR yn gostwng o £8.339m dros y tair blynedd nesaf wrth i wariant cyfalaf a ariennir trwy ddyled gynyddu llai na'r adnoddau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu'r ddyled.

4. Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf

Er mwyn sicrhau mai dim ond at ddibenion cyfalaf y bydd y ddyled dros y tymor canolig, dylai'r Awdurdod sicrhau nad yw'r ddyled, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyn cyllido cyfalaf yn y flwyddyn flaenorol, ynghyd â'r amcangyfrifon ar gyfer unrhyw gynnydd ychwanegol yn y gofyn cyllido cyfalaf ar gyfer y flwyddyn gyfredol a'r ddwy flynedd ariannol nesaf. Mae hwn yn ddangosydd allweddol o ba mor ddarbodus yw rhywbeth.

Dyled	**31.03.18 Diwygiedig £'000**	**31.03.19 Amcangyfrif £'000**	**31.03.20 Amcangyfrif £'000**	**31.03.21 Amcangyfrif £'000**
Benthyca	106,790	106,790	106,083	106,083
Lesoedd cyllid	0	0	0	0
Rhwymedigaethau PFI	0	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	106,790	106,790	106,083	106,083

Disgwylir y bydd cyfanswm y ddyled yn aros islaw'r CFR yn ystod y cyfnod rhagweld.

5. Ffin Weithredol ar gyfer Dyledion Allanol

Mae'r ffin weithredol yn seiliedig ar amcangyfrif yr Awdurdod o'r sefyllfa fwyaf tebygol h.y. darbodus, ar gyfer dyledion allanol, yn hytrach na'r sefyllfa waethaf bosib. Mae'n cysylltu'n uniongyrchol ag amcangyfrifon yr Awdurdod o wariant cyfalaf, y gofyn cyllido cyfalaf a gofynion llif arian, ac mae'n declyn rheoli allweddol ar gyfer monitro trwy gydol y flwyddyn. Mae rhwymedigaethau tymor hir eraill yn cynnwys lesoedd cyllid, Menter Gyllid Preifat a rhwymedigaethau eraill nad ydynt yn fenthyca ond sy'n ffurfio rhan o ddyled yr Awdurdod.

Ffin Weithredol	**31.03.18 Diwygiedig £'000**	**31.03.19 Amcangyfrif £'000**	**31.03.20 Amcangyfrif £'000**	**31.03.21 Amcangyfrif £'000**
Benthyca	180,000	180,000	190,000	190,000
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	0	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	**180,000**	**180,000**	**190,000**	**190,000**

6. Y Terfyn Awdurdodedig ar gyfer Dyledion Allanol

Y terfyn awdurdodedig yw'r terfyn benthyca fforddiadwy a bennir yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003. Dyma'r uchafswm all yr Awdurdod fod mewn dyled yn gyfreithiol. Mae'r terfyn awdurdodedig yn rhoi hyblygrwydd ychwanegol uwchlaw'r ffin weithredol ar gyfer symudiadau arian anarferol.

Y Terfyn Awdurdodedig	2017/18 Diwygiedig £'000	2018/19 Amcangyfrif £'000	2019/20 Amcangyfrif £'000	2019/2021 Amcangyfrif £'000
Benthyca	190,000	190,000	200,000	200,000
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	0	0	0	0
Cyfanswm Dyledion	**190,000**	**190,000**	**200,000**	**200,000**

7. Cymhareb Costau Cyllido i'r Llif Refeniw Net

Dangosydd o fforddiadwyedd yw hwn, ac mae'n amlygu'r goblygiadau refeniw ar gyfer gwariant cyfalaf presennol ac arfaethedig trwy adnabod cyfran y gyllideb refeniw sydd ei hangen i gwrdd â chostau cyllido net o'r incwm buddsoddi.

Cymhareb Costau Cyllido i'r Llif Refeniw Net	2017/18 Diwygiedig %	2018/19 Amcangyfrif %	2019/20 Amcangyfrif %	2020/21 Amcangyfrif %
Cronfa Gyffredinol	**5.84**	**5.67**	**5.62**	**5.35**

8. Effaith Gynyddol Penderfyniadau ynghylch â Buddsoddiadau Cyfalaf

Mae'r dangosydd hwn yn ymwneud â fforddiadwyedd ac mae'n dangos effaith penderfyniadau ynghylch buddsoddi cyfalaf ar lefelau'r Dreth Gyngor. Yr effaith gynyddol (*incremental impact*) yw'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm gofyn cyllideb refeniw'r rhaglen gyfalaf cymeradwy presennol a'r gofyn cyllideb refeniw sy'n deillio o'r rhaglen gyfalaf arfaethedig.

Effaith Gynyddol Penderfyniadau ynghylch Buddsoddiadau Cyfalaf	2018/19 Amcangyfrif £	2019/20 Amcangyfrif £	2020/21 Amcangyfrif £
Cronfa Gyffredinol – cynnydd mewn Treth Gyngor band D blynyddol	**0**	**0**	**0**

9. Mabwysiadu Cod Rheolaeth Trysorlys CIPFA

Fe wnaeth yr Awdurdod fabwysiadu *Cod Ymarfer (Rhifyn 11): Rheolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus* CIPFA yng nghyfarfod y Cyngor llawn ar 3 Mawrth 2011.

ATODIAD C

Datganiad Darpariaeth Lleiafswm Refeniw Blynyddol 2018/19

Pan fo'r Awdurdod yn ariannu gwariant cyfalaf trwy ddyled, rhaid iddo roi adnoddau o'r neilltu er mwyn ad-dalu'r ddyled yn ddiweddarach. Mae'r swm gaiff ei godi ar y gyllideb refeniw ar gyfer ad-dalu'r ddyled yn cael ei adnabod fel y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (MRP), er nad oes lleiafswm statudol wedi bod ers 2008. Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn gofyn i'r Awdurdod roi ystyriaeth i Ganllaw Llywodraeth Cymru ar y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (Canllaw 11c) a gyhoeddwyd diwethaf yn 2010.

Nod cyffredinol Canllaw LlC yw sicrhau y caiff y ddyled ei had-dalu dros gyfnod sydd naill ai'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod y mae'r gwariant cyfalaf yn darparu buddion ynddo, neu, yn achos benthyca gaiff ei gefnogi gan Grant Cynnal Refeniw'r Llywodraeth, dros gyfnod sy'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod sydd dan sylw wrth bennu'r grant.

Mae Canllaw LlC yn gofyn i'r Awdurdod gymeradwyo Datganiad MRP Blynyddol bob blwyddyn, ac yn argymell nifer o opsiynau ar gyfer cyfrifo swm darbodus o MRP. Mae'r datganiad a ganlyn yn ymgorffori opsiynau a argymhellir yn y Canllaw yn ogystal â dulliau darbodus a benderfynwyd yn lleol.

> Ar gyfer gwariant cyfalaf a wnaed cyn 1 Ebrill 2008, ac ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a wnaed ar y dyddiad hwnnw neu wedi hynny, caiff yr MRP ei bennu yn unol â'r rheoliadau blaenorol oedd yn berthnasol ar 31 Mawrth 2008.
>
> Ar gyfer gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a wnaed ar ôl 31 Mawrth 2008, caiff yr MRP ei bennu trwy godi'r gwariant dros oes ddefnyddiol ddisgwyliedig yr asedau perthnasol mewn taliadau hafal yn cychwyn yn y flwyddyn ar ôl i'r ased ddod yn weithredol. Caiff MRP ar dir rhydd-ddaliadol a brynir ei godi dros 50 mlynedd. Caiff MRP ar wariant nad yw'n perthyn i asedau sefydlog ond sydd yn wariant cyfalaf yn ôl rheoliadau neu gyfarwyddiadau ei godi dros 20 mlynedd.
>
> Ar gyfer asedau a geir trwy lesoedd cyllid neu'r Fenter Gyllid Preifat, pennir bod yr MRP yn hafal i'r elfen o rent neu ffi gaiff ei hysgrifennu yn erbyn y rhwymedigaeth ar y fantolen.
>
> Pan wneir benthyciadau i gyrff eraill ar gyfer eu gwariant cyfalaf, ni chodir MRP. Fodd bynnag, bydd y derbyniadau cyfalaf a grëir gan yr ad-daliadau blynyddol ar y benthyciadau hynny yn cael eu rhoi o'r neilltu i ad-dalu dyledion.
>
> Ni fydd gwariant cyfalaf a wneir yn ystod 2018/19 yn destun ffi MRP hyd nes 2019/20.

Yn seiliedig ar amcangyfrif yr Awdurdod o'i Ofyn Cyllido Cyfalaf ar 31 Mawrth 2018, mae'r gyllideb ar gyfer MRP wedi'i osod ar £5.41m.

CYFARFOD	**Cyngor**
DYDDIAD	**1af o Fawrth 2018**
TEITL	**Cynllun y Cyngor 2018-23**
PWRPAS	**Cymeradwyo Cynllun y Cyngor**
AWDUR	**Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn**

1. Cyflwyniad

1.1. Dros y misoedd diwethaf mae gwaith wedi'i wneud i baratoi Cynllun y Cyngor fydd yn gosod cyfeiriad i waith y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2018-23.

1.2. Fel rhan o'r broses o lunio'r cynllun cynhaliwyd nifer o sesiynau gweithdy ar gyfer yr holl Aelodau Etholedig yn ystod mis Gorffennaf a Medi. Rhoddwyd cyfle iddynt amlygu unrhyw faterion oedd angen sylw ar lefel sirol ynghyd â'r ardaloedd y maent yn eu cynrychioli.

1.3. Yn ogystal, bu i aelodau'r Pwyllgorau Craffu adnabod materion yr oeddent hwy o'r farn y dylid eu cynnwys o fewn Cynllun y Cyngor i'r dyfodol. Defnyddiwyd y cynnyrch o'r sesiynau ymgynghori hyn i lunio 'Dogfen Ymgynghorol ar y blaenoriaethau ar gyfer Cynllun y Cyngor 2018-23' a chymeradwywyd y ddogfen gan y Cabinet ar y 21ain o Dachwedd 2017.

1.4. Yn dilyn cymeradwyo'r ddogfen gan y Cabinet ym mis Tachwedd 2017 cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus am gyfnod o 6 wythnos.

1.5. Mae Cynllun y Cyngor yn seiliedig ar y deunyddiau hyn ac yn cynnwys **Cynllun Gwella** a hefyd **Cynlluniau Adran** unigol o fewn y Cyngor. Ceir copi o'r Cynllun yn **Atodiad 1**.

1.6. Mae'r **Cynllun Gwella** yn cynnwys gweledigaeth ar gyfer y Cyngor ynghyd ag amcanion llesiant (rhain yw ein hamcanion gwella ar gyfer cwrdd â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009) a blaenoriaethau gwella ar gyfer y cyfnod dan sylw. O dan bob blaenoriaeth wella ceir crynodeb o'r hyn y bwriedir ei wneud.

1.7. Ceir disgrifiad o waith dydd i ddydd yr Adrannau o fewn y **Cynlluniau Adran**. Yn ogystal, ceir disgrifiad manylach o'r hyn y bwriedir ei wneud er mwyn ymateb i'r blaenoriaethau gwella.

1.8. Fe welir bod y blaenoriaethau yr ymgynghorwyd arnynt o fewn y 'Ddogfen Ymgynghorol ar y blaenoriaethau ar gyfer Cynllun y Cyngor 2018-23' yn cael eu cyfarch o fewn y Cynllun. Mae'r materion o bwysigrwydd ar lefel sirol wedi eu hamlygu gyda ffrâm ddu o'u hamgylch tra bod yr ymateb i'r materion a flaenoriaethwyd yn lleol wedi eu hamlygu o fewn ffrâm sydd â chefndir lliw iddi.

1.9. Yn ei gyfarfod ar y 13eg o Chwefror bu i'r Cabinet gymeradwyo Cynllun y Cyngor 2018-23 i'w gyflwyno i'r Cyngor ar y 1af o Fawrth 2018.

2. Adnoddau

2.1. Mae angen adnoddau ychwanegol er mwyn cyflawni'r ymrwymiadau a nodir ar gyfer nifer o'r blaenoriaethau gwella o fewn y cynllun. Heb yr adnodd mae'n bosibl na fydd modd i ni gyflawni'r hyn a nodir.

2.2. Ar hyn o bryd cynigir bod yr holl flaenoriaethau gwella yn cael eu cymeradwyo fel rhan o'r cynllun, yn amodol ar gytundeb gan y Cabinet i'w hariannu, wedi iddynt ystyried pob achos busnes unigol. Disgwylir i hyn ddigwydd cyn gynted ag y bo'n bosibl.

3. Ymgynghoriad Cyhoeddus

3.1. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar Ddogfen Ymgynghorol blaenoriaethau Cynllun y Cyngor ar gyfer 2018-23 yn ystod Rhagfyr 2017 ac Ionawr 2018.

3.2. Darparwyd cyfleoedd priodol i unigolion a grwpiau diddordeb gymryd rhan yn yr ymarferiad drwy gwblhau holiadur oedd ar gael ar wefan y Cyngor neu gopïau papur oedd ar gael yn Siopau Gwynedd, Llyfrgelloedd a Chanolfannau Hamdden. Yn ogystal, cysylltwyd gyda mudiadau'r trydydd sector ynghyd â mudiadau sy'n cynrychioli nodweddion gwarchodedig cydraddoldeb a'r iaith Gymraeg.

3.3. Derbyniwyd cyfanswm o 197 o ymatebion i'r holiadur gydag adborth cadarnhaol a sylwadau adeiladol ar y cyfan. Ceir crynodeb o'r prif negeseuon isod:

- Derbyniwyd nifer o sylwadau yn cefnogi blaenoriaethu'r iaith Gymraeg gan gynnwys yr angen i'r Cyngor barhau i wneud hynny.
- Ar y llaw arall, cwestiynwyd y flaenoriaeth a roddir i'r iaith gan nifer a'r costau cysylltiedig gan nodi'r angen i ddefnyddio'r arian ar feysydd eraill - ee. creu swyddi, gwasanaethau plant.
- Awgrymwyd fod angen codi cyflogau gofalwyr cartref / gweithwyr yn y diwydiant gofal / cynnig cyflogau ar 'raddfa gyflog byw' gan wella'r hyfforddiant a hyrwyddo llwybrau gyrfa o fewn y maes.
- Nodwyd yr angen i gadw canolfannau gwybodaeth i ymwelwyr a thoiledau cyhoeddus ar agor fel eu bod ar gael i ymwelwyr a phreswylwyr.
- Cytunwyd gyda'r angen i gael mwy o swyddi yng Ngwynedd - yn werth uchel ac fel arall, ac yn rhai llawn amser a pharhaol nid tymhorol.
- Cwestiynwyd costau staff ac aelodau etholedig gan awgrymu'r angen i leihau'r cyflogau a'r costau.

3.4. Nodir bod canlyniadau'r ymgynghoriad wedi bwydo i mewn i'r broses o lunio'r cynllun ond byddwn hefyd yn ystyried y negeseuon ehangach a dderbyniwyd. Bydd dadansoddiad o'r canlyniadau i'r ymgynghoriad yn cael eu cyhoeddi yn yr wythnosau nesaf.

4. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)(2015)

4.1. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r ddyletswydd mae angen i gyrff cyhoeddus gyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y byddant yn gwella llesiant.

4.2. Rydym wedi ymgynghori gyda'r Aelodau Etholedig a'r cyhoedd ar faterion sy'n effeithio ar eu llesiant fel rhan o'r broses o ddatblygu'r cynllun gan hefyd ddadansoddi canlyniadau Asesiad Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn.

4.3. Cyhoeddwyd y gyfres gyntaf o amcanion llesiant ar gyfer y Cyngor fel rhan Gynllun Strategol y Cyngor 2017-18 gyda 29 ohonynt mewn nifer. Yn ogystal â bod yn ymestyniad o Gynllun Strategol 2013-17, roedd y gyfres yn pontio'r cyfnod rhwng y cynllun hwnnw a Chynllun y Cyngor 2018-23.

4.4. Fodd bynnag, pan gyflwynwyd y gyfres wreiddiol o amcanion llesiant cydnabuwyd y byddai angen adolygu'r amcanion yn y dyfodol agos gan ystyried materion megis canlyniadau Asesiad Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd a Môn.

4.5. Awgrymir ei bod yn addas ac amserol i adolygu'r amcanion wrth ystyried cynnwys Cynllun y Cyngor 2018-23. Rydym wedi adolygu a gwerthuso ein hamcanion llesiant wrth lunio'r cynllun newydd gan geisio sicrhau eu bod yn adlewyrchu'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg wrth ymgynghori ac yn yr Asesiad Llesiant. Nodir hefyd bod y mwyafrif o'r amcanion llesiant blaenorol yn cael eu cyfarch o fewn y gyfres newydd. Ceir rhestr o'r amcanion llesiant yn y Datganiad Llesiant mewn atodiad o fewn y cynllun.

5. Deddf Cydraddoldeb 2010

5.1. Mae gofyn statudol i baratoi ac ystyried canfyddiadau asesiad o effaith o safbwynt cydraddoldeb wrth baratoi'r cynllun yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 fel y gweithredir yng Nghymru. Atodir yr asesiad yn **Atodiad 2.**

5.2. Nid yw'r asesiad ar y Cynllun yn ei gyfanrwydd yn canfod unrhyw effaith fyddai'n cyfiawnhau gwyro oddi wrth yr argymhelliad a rhagwelir elfennau fyddai ag effaith positif. Bydd asesiad effaith Cydraddoldeb llawn yn cael ei wneud ar bob cynllun unigol fydd yn deillio o'r blaenoriaethau gwella.

6. Argymhelliad

6.1. Gwahoddir y Cyngor i fabwysiadu Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-23**.**

Atodiadau

Atodiad 1 – Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-23

Atodiad 2 – Asesiad Cydraddoldeb

Cynllun Cyngor Gwynedd

2018 - 2023

Cynnwys

Tudalen

Rhagair gan Arweinydd y Cyngor 3
Cynllun Gwella 4

Atodiad 1 – Cynlluniau Gwaith Adrannol 13

Addysg 15
Oedolion, Iechyd a Llesiant 22
Priffyrdd a Bwrdeistrefol 30
Plant a Chefnogi Teuluoedd 36
Amgylchedd 44
Economi a Chymuned 55
Ymgynghoriaeth Gwynedd 68
Cefnogaeth Gorfforaethol 72
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) 82
Gwasanaethau Cyfreithiol 87
Gwybodaeth Ariannol 89

Atodiad 2 - Datganiad Llesiant Cyngor Gwynedd 95

Os oes arnoch angen y ddogfen hon mewn iaith neu fformat arall ffoniwch 01766 771000 neu anfonwch e-bost i cydraddoldeb@gwynedd.llyw.cymru

Os oes arnoch angen mwy o wybodaeth am y Cynllun hwn cysylltwch â Thîm Cefnogi Busnes y Cyngor drwy ffonio 01766 771000 neu cynlluncyngor@gwynedd.llyw.cymru

Graffeg deigned by Freepik

CYFLWYNIAD I GYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2018 - 2023

Mae'n dda gen i gyflwyno Cynllun Cyngor Gwynedd 2018 - 2023 sydd yn gosod ein dyheadau a'n blaenoriaethau am y pum mlynedd nesaf. Gwnaed ymdrech i sicrhau ei fod yn glir a hawdd i bawb i'w ddarllen a'i ddeall. Nid rhyw ddogfen sych i'w rhoi ar silff i hel llwch mo hon ond sail i'r gwaith o wireddu ein hawydd i wella bywydau ein dinasyddion i'r dyfodol, a byddwn yn dychwelyd ati i'w hadolygu yn gyson.

Yng Ngwynedd, mae gennym ni fel Cyngor uchelgais i gyflawni'r gorau drwy yn arloesol ac effeithiol yn ein gwaith i ddarparu gwasanaethau hanfodol i bobl Gwynedd. Lle bo'n addas fe wnawn hynny drwy drawsnewid ein ffyrdd o weithio a chydweithio gyda phartneriaid ar sawl lefel. Fe wnawn hynny er ein bod yn parhau i ddioddef gwasgfa ariannol eithriadol a diangen gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig sydd yn peryglu y gwasanaethau hynny i'w sail. Yn ychwanegol, mae ein Llywodraeth ni yma yng Nghymru yn mynnu gosod mwy o reolaeth fiwrocrataidd arnom a byddwn yn parhau i bwyso am well dealltwriaeth ac ymddiriedaeth rhwng yr awdurdodau lleol a'n Llywodraeth yng Nghaerdydd.

Mae'r Cynllun wedi ei baratoi yn dilyn ymgynghoriadau gyda'n cynghorwyr a chyda'r cyhoedd, ond croesawaf unrhyw sylw neu awgrym i wella ei gynnwys.

Mae'r rhan gyntaf yn ddatganiad o brif flaenoriaethau'r Cyngor gan adnabod y meysydd lle mae angen newid ac ymdrech benodol i weithredu. Eto, pwysleisiaf mai cynllun i osod cyfeiriad i weithredu yw hwn, nid rhestr o ddyheuadau yn unig. Er hynny, rhaid rhybuddio y gallai'r wasgfa ariannol gyfyngu ar ein gallu i wireddu rhai o'n cynlluniau.

Yn yr ail ran, fe fanylir ar wasanaethau holl adrannau'r Cyngor yn y Cynlluniau Adran.

Y tro yma, yng Nghynlluniau Adrannau'r Cyngor, rydym wedi nodi beth y bwriadwn ei wneud i ymateb i'r materion pwysicaf a ddaeth yn amlwg o'n trafodaethau fel cynghorwyr yn y deg ardal llesiant. Mae gofynion lleol yn gallu amrywio'n sylweddol a dyma'n hymgais gyntaf ni fel Cyngor i geisio ymateb i flaenoriaethau lleol. Bwriadwn ymestyn y gwaith o ymgysylltu'n lleol dros y blynyddoedd nesaf.

Mae sawl agwedd ar waith y Cyngor yn cyffwrdd â phob maes gwaith. Un o'n prif flaenoriaethau yw hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg a bwriadwn barhau i roi arweiniad a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg ym mhob man ac ar bob achlysur. Mae hynny'n gydnaws â'n hymrwymiad i egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Byddwn yn cydweithio â'n partneriaid drwy Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i ddatblygu a gweithredu'r Cynllun Llesiant.

Mae'r gwaith eisoes wedi cychwyn a'm huchelgais i yw gweld gwireddu ein Cynllun er mwyn pobl Gwynedd.

Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn,

Arweinydd Cyngor Gwynedd

CYNLLUN GWELLA

Ein gweledigaeth fel Cyngor yw cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu ac i fyw bywyd cyflawn yn eu cymuned, mewn sir sy'n un o'r siroedd gorau i fyw ynddi.

Ein hamcanion llesiant yw sicrhau bod trigolion Gwynedd yn:

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu iddynt wneud yr hyn y dymunant ei wneud
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Cymraeg
- Ennill cyflog digonol i fedru cynnal eu hunain a'u teuluoedd
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib
- Cael manteisio ar harddwch amgylcheddol naturiol y sir

Beth mae hyn yn ei olygu yn ymarferol?

Mae'r Cyngor yn darparu nifer fawr o wasanaethau er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r weledigaeth a nodwyd ar y dudalen flaenorol. Rhoddir manylion am yr holl wasanaethau hyn yn yr atodiad i'r Cynllun. Maent i gyd yn helpu i gyflawni un neu fwy o'r amcanion llesiant. Tra bod nifer fawr ohonynt yn wasanaethau o ansawdd, gwyddom fod yna bob amser le i wella.

Fodd bynnag, mae'r toriadau i'r arian y mae'r Cyngor yn ei dderbyn yn golygu y bydd ceisio cynnal y gwasanaethau yma i'r dyfodol yn her, ac, yn anorfod, bydd yn rhaid i ni ystyried ffyrdd gwahanol o gyflawni'r 7 amcan llesiant.

Amcan pob un o'r unedau a nodir yn yr atodiad yw ceisio parhau i gynnal neu wella ansawdd y gwasanaeth a ddarperir er gwathaf y cynni ariannol.

Gwyddom fod newidiadau cymdeithasol ehangach (e.e. mwy o bobl hŷn a llai o bobl ifanc; Brexit; newid hinsawdd) yn golygu y bydd yn rhaid i ni wneud pethau mewn ffordd wahanol yn y dyfodol. Yn wir, nodwedd popeth sydd yn y cynllun yma yw ein bod yn ceisio sicrhau fod popeth yr ydym yn ei wneud yn mynd i gwrdd â gofynion y dyfodol yn hytrach nag ymateb i'r hyn a welwn heddiw.

Mae'r angen i ni ailfeddwl am sut yr ydym yn cyflawni ein gwasanaethau ynddo'i hun yn gallu bod yn gyfle i ni ystyried dulliau gwahanol allasai arwain at well canlyniadau yn y pen draw.

Yn y tymor byr, mae'n bosibl y bydd rhai newidiadau yn amhoblogaidd, ond mae'n rhaid i ni wynebu'r angen i newid. Rydym yn datgan yn glir fodd bynnag y bydd unrhyw newid yn seiliedig ar un llinyn mesur yn unig - yr angen i wneud hynny er mwyn gwella llesiant ein trigolion i'r dyfodol.

Tra bod yr hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud yn barod yn arwain at gyflawni'r 7 amcan a nodir ynghynt, nid da lle gellir gwell wrth gwrs, ac fe nodir ar y tudalennau nesaf ein blaenoriaethau gwella er mwyn cyraedd yr uchelgais dibendraw sydd gennym ar gyfer pobl Gwynedd.

Sylfaen caniatáu i bobl Gwynedd ffynnu yw sicrhau fod yna swyddi addas ar gael yn y sir sy'n talu cyflogau sy'n caniatáu iddynt gynnal eu hunain a'u teuluoedd.

Blaenoriaeth Gwella

1

Gwella'r amodau ar gyfer creu economi hyfyw a ffyniannus gan anelu at fwy o swyddi sy'n cynnig cyflogau da.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Cydweithio gyda phartneriaid ar draws gogledd Cymru ar faterion fel y Cynllun Twf ar gyfer gogledd Cymru i greu'r amodau priodol er mwyn gallu denu buddsoddiad i'r ardal i gyflawni hynny.

2. Targedu ymdrechion mewn sectorau sy'n talu'n dda er mwyn **Creu Swyddi Gwerth Uchel (Cyflog £26,500 neu fwy).**

3. Annog pobl Gwynedd i arloesi mewn busnesau o fewn sectorau traddodiadol (megis amaeth a thwristiaeth) yn ein hardaloedd gwledig trwy'r prosiect **Arloesi Gwynedd Wledig.**

4. **Cynyddu Budd Digwyddiadau Mawrion** i fusnesau a chymunedau lleol trwy adeiladu ar lwyddiant y gorffennol i ddenu nifer o ddigwyddiadau proffil uchel cenedlaethol a rhyngwladol i'r sir.

5. Ymgeisio am ddynodiad **Safle Treftadaeth y Byd** fel ffordd i adfywio cymunedau ac i gynyddu gwerth y diwydiant ymwelwyr.

6. Edrych ar y posibilrwydd o **Elwa ar Dwristiaeth** trwy gael ymwelwyr i gyfrannu'n ariannol tuag at gynnal a gwella cyrchfannau a chodi safonau.

7. Adolygu'r ffordd yr ydym yn darparu gwasanaethau er mwyn sicrhau fod **Busnesau yn cael eu Cynorthwyo i Ffynnu.**

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynllun Adrannol Adran Economi a Chymuned

Os am fanteisio ar unrhyw gyfleoedd fydd yn codi, mae'n allweddol fod gan Wynedd gyfundrefn addysg gynaliadwy o ansawdd, sy'n rhoi'r sgiliau i'n trigolion fanteisio ar y cyfleoedd hynny.

Blaenoriaeth Gwella

2

Sicrhau fod pob disgybl yn cael y cyfle i gyflawni ei botensial drwy sicrhau fod gennym gyfundrefn addysg gynaliadwy, sy'n darparu cyfleoedd datblygiuperthnasol i bawb waeth beth yw eu cefndir neu ymhle y maent yn byw.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. **Trawsnewid y Gyfundrefn Ysgolion** presennol er mwyn creu seiliau cadarn i gyfundrefn addysg y dyfodol. Mae gwaith eisoes ar y gweill i wella'r ddarpariaeth addysg a'i safonau yn **Nalgylch Bangor** a'r **Berwyn (Y Bala).**

2. **Cryfhau Arweinyddiaeth** yn ein hysgolion.

3. **Trawsnewid y Ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad** er mwyn sicrhau fod plant a phobl ifanc sydd ei angen yn derbyn y gefnogaeth fwyaf addas i gyflawni eu potensial (hefyd yn berthnasol i Flaenoriaeth Gwella 3).

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynllun Adrannol yr Adran Addysg

Rhaid cydnabod hefyd, ar hyn o bryd, nad yw pob un yn ein cymdeithas yn cael y cyfleoedd i gyflawni eu potensial. Yn sicr, fel ym mhob sir yng Nghymru, mae yna anghydraddoldeb yn bodoli o fewn y sir ar wahanol lefelau, gyda'r anghydraddoldeb a grëir gan dlodi yn uchel o ran y niwed sy'n cael ei greu.

Mae'n amlwg fod tlodi hefyd yn gallu cael effaith andwyol sylweddol ar lesiant, ac yn arbennig felly y dyfodol a gynigir i blant. Tra bod gennym wasanaethau sy'n ceisio meirioli effeithiau tlodi, mae'n ddyletswydd arnom ystyried a oes mwy y gallwn ei wneud.

Mae'n ddyletswydd arnom hefyd i gynnal gwasanaethau o safon ar gyfer edrych ar ôl y plant hynny sy'n cael eu hunain mewn sefyllfaoedd lle mae angen i'r Cyngor gymryd cyfrifoldeb amdanynt. Yn y pen draw, nid oes unrhyw un ohonynt eisiau bod yn y fath sefyllfa.

Blaenoriaeth Gwella

3

Lleihau anghydraddoldeb o fewn y sir.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Cynorthwyo mwy o **Bobl Gwynedd i Chwarae Rhan Lawn yn y Byd Gwaith.**

2. Byddwn yn adolygu ein trefniadau yn y maes **Tlodi** er mwyn sicrhau ein bod yn targedu ein hymdrechion yn lle y gwnaiff fwyaf o wahaniaeth.

3. Gyda'n partneriaid allweddol, ailddylunio a darparu cymorth er mwyn **Cefnogi Teuluoedd** ar yr adeg y maent fwyaf eiangen.

4. Fel **Rhiant Corfforaethol**, sicrhau ein bod yn edrych am bob cyfle i wella'r cyfleoedd sydd ar gael i blant a phobl ifanc o dan ein gofal i gyflawni eu potensial.

5. Ymchwilio a oes modd gwneud mwy o fewn polisi cyflogaeth y Cyngor i hybu'r nifer o ferched sy'n cyrraedd swyddi uwch.

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynlluniau Adrannau Economi a Chymuned, Plant a Chefnogi Teuluoedd, a Chefnogaeth Gorfforaethol

Rhan anatod o ffyniant yw sicrhau fod gan bobl le addas i fyw.

Er nad oes gennym bellach dai Cyngor, mae gennym rôl i chwarae wrth geisio gweithio gyda'n partneriaid i adnabod y rhwystrau sy'n atal trigolion y sir rhag cael lle addas i fyw.

Blaenoriaeth Gwella

4

Sicrhau mwy o gyflenwad o dai addas ar gyfer ein trigolion.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Sicrhau bod gennym ddealltwriaeth fanwl o'r angen am **Dai Addas a Fforddiadwy** gan ddefnyddio'r wybodaeth er mwyn ceisio darparu'r cartrefi mwyaf addas ar gyfer y cymunedau sydd fwyaf eu hangen i'r dyfodol.

2. **Adnabod a Hyrwyddo Cynlluniau a Mentrau Tai** - Sicrhau fod pobl Gwynedd yn deall y cymorth sydd ar gael iddynt yn y maes tai.

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynllun Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Un nodwedd unigryw sydd gan Wynedd fel sir hefyd yw ei Chymreictod. Mae Cyngor Gwynedd ei hun wedi ymrwymo i weithredu drwy gyfrwng y Gymraeg, ond ni fydd hynny ynddo'i hun yn ddigonol os ydym am gadw natur unigryw'r sir yn fyw.

Blaenoriaeth Gwella

5

Sicrhau ein bod yn annog a hyrwyddo gallu bobl Gwynedd i fyw eu bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Cydweithio â sefydliadau cyhoeddus eraill, drwy Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, i sicrhau **Gwasanaeth Dwyieithog**, ac yna annog pobl Gwynedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg wrth ymwneud â'r sefydliadau hynny.

2. Annog **Busnesau Gwynedd i Ddefnyddio'r Gymraeg** ac i weld y budd o gyfathrebu'n ddwyieithog wrth gynnig gwasanaeth.

3. Parhau i **Hybu'r Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor.**

4. Datblygu ar waith y Siarter Iaith i ysgolion cynradd drwy ymestyn y gefnogaeth i **Siarter Iaith Uwchradd** a hynny er mwyn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg o fewn y cwricwlwm ac yn gymdeithasol.

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynlluniau Adrannau Cefnogaeth Gorfforaethol ac Addysg

Nodwedd arall o Wynedd yw'r ffaith fod gennym ganran uwch o bobl hŷn yn byw yma nag mewn nifer o ardaloedd eraill yng Nghymru. Tra bod y Cyngor wedi bod yn dda iawn am ddarparu cefnogaeth i'r bobl hynny o bob oed sydd angen gofal, mae'r cynnydd yn niferoedd y bobl hŷn, y cyfyngiadau ariannol a thrafferthion darganfod gweithlu i fedru parhau i ddarparu'r gwasanaethau yma yn golygu bod yn rhaid i ni feddwl am atebion gwahanol.

Y gwir amdani yw bod nifer fawr o bobl hŷn am barhau i fyw eu bywydau fel y dymunant (sydd yn aml yn golygu pethau gwahanol i wahanol unigolion) ac mae angen i ni newid ein gwasanaethau i fod wedi eu teilwra yn agosach at wir anghenion y rhai hynny sydd angen ein cymorth.

Blaenoriaeth Gwella

6

Sicrhau fod gennym wasanaethau gofal sy'n helpu bobl i fyw eu bywydau fel y maent yn dymuno.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. **Gwydnwch Cymunedol** - Cydweithio efo cymunedau er mwyn cynorthwyo pobl i fyw yn annibynnol yn y cymunedau hynny cyn hired ag sy'n bosibl.

2. Cydweithio efo'r Byrddau Iechyd i **Ailddylunio ein Gwasanaethau Gofal** er mwyn canolbwyntio ar gyflawni'r hyn sy'n bwysig i unigolion a'u teuluoedd.

3. Sicrhau fod gennym gyfleusterau a **Gweithlu o fewn y Maes Gofal** fydd yn cynnal pobl Gwynedd i'r dyfodol pan fydd mwy o alw am ofal dwys ac arbenigol.

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynllun Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Fel y nodwyd yn flaenorol, mae'r Cyngor yn cyflawni amrediad eang o weithgareddau yn barod sy'n ceisio sicrhau ein bod yn cyflawni'r weledigaeth sydd gennym; ond nid da lle gellir gwell. Rydym yn cydnabod fod yna enghreifftiau lle nad ydym yn edrych ar bethau drwy lygaid ein trigolion bob tro, ac mae angen sicrhau fod hynny'n digwydd ym mhobman o fewn y Cyngor.

Nid yw hynny yn golygu gwneud pob dim i bawb wrth gwrs, gan nad yw adnoddau yn caniatáu i ni wneud hynny. Ond mae'n golygu ein bod yn blaenoriaethu'r pethau hynny sydd bwysicaf i'n cymunedau, a sicrhau fod yr adnoddau prin sydd gennym yn cyfrannu at wneud yr hyn sydd bwysicaf i bobl Gwynedd (gan dderbyn y bydd blaenoriaethu o reidrwydd yn golygu peidio â chyflawni dyheadau pawb).

Bydd y pwyso a mesur yma hefyd yn gorfod digwydd ar adeg pan fo'r arian sydd ar gael i wasanaethau yn lleihau'n sylweddol. Yn hynny o beth, bydd angen sicrhau fod yr arian yn cael ei ddefnyddio i gyflawni'r pethau pwysicaf.

Blaenoriaeth Gwella

7

Sicrhau fod y Cyngor cyfan yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. **"Ffordd Gwynedd"** - Sicrhau fod yr egwyddor o roi pobl Gwynedd yn ganolog yn treiddio trwy bob gwasanaeth yn y Cyngor.

2. Parhau i **Wireddu'r Arbedion** sydd eisoes wedi eu cymeradwyo er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys, yna sicrhau ein bod yn cynllunio ar y cyd â phobl Gwynedd ar gyfer darganfod yr arbedion fydd eu hangen yn y dyfodol.

Gellir gweld mwy am y rhain yng Nghynllun Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Cynlluniau Adran

Mae'r rhan gyntaf o'r Cynllun wedi canolbwyntio ar weledigaeth y Cyngor ynghyd â'r Amcanion a Blaenoriaethau Gwella ar gyfer y 5 mlynedd o 2018-23.

Mae'r rhan nesaf o'r Cynllun yn cynnwys Cynlluniau yr Adrannau o fewn y Cyngor, gan fanylu ar y gwasanaethau y maent yn gyfrifol am ei ddarparu. Mae yna dalp mawr o waith y Cyngor sy'n ddyletswydd statudol ac yn orfodol i ni ei wneud, megis diogelu plant ac oedolion neu ddarparu addysg. Y math yma o waith, a nifer o ddyletswyddau parhaus eraill, sy'n cael eu disgrifio yn y Cynlluniau Adran.

Yn ychwanegol i'r gwaith 'dydd i ddydd' yma fe welwch hefyd fod y Blaenoriaethau Gwella wedi eu gosod i mewn i'r Cynlluniau a'u hamlygu gyda ffrâm ddu o'u hamgylch. Mae Blaenoriaethau Lleol wedi eu hadnabod gan yr Aelodau Etholedig fel y materion sy'n bwysig i drigolion eu hardal hwy. Trafodwyd yr rhain fel rhan o'r gwaith o baratoi Cynllun y Cyngor, a byddwn angen rhoi ystyriaeth bellach i sut allwn ni ymateb iddynt. Mae'r Blaenoriaethau Lleol wedi eu hamlygu o fewn ffrâm sydd â chefndir lliw iddi.

Mae'r Cyngor yn dilyn egwyddorion cyffredinol ac yn gweithredu mewn meysydd sy'n croesi ar draws gwaith sawl adran, megis cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg, ymdrechu yn erbyn tlodi ac yn y blaen. Er fod cyfrifoldeb ar bob adran i weithredu arnynt mae'r disgrifiad o'r gwaith wedi ei nodi yng Nghynllun yr Adran sy'n arwain arno.

Ceir rhestr o'r holl Adrannau isod ynghyd â gwybodaeth am eu prif gyfrifoldebau. Mae'r wybodaeth ariannol am gyllidebau pob Adran i'w cael gyda'i gilydd ar y diwedd.

Os ydych am gysylltu â'r Adrannau neu'r Pennaeth gallwch ffonio 01766 771000 neu ddilyn y dolenni isod i'n gwefan.

	Pennaeth	**Tudalen**
1. Adran Addysg	**Garem Jackson** Manylion Cyswllt	15

- Cefnogi gweithrediad dydd i ddydd Ysgolion Gwynedd
- Cefnogi a sicrhau cynnal a gwella safonau addysg mewn cyfleusterau modern
- Darparu cefnogaeth a gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol
- Arwain ar weithrediad y Siarter Iaith yng Ngwynedd a thrwy Gymru

2. Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	**Aled Davies** Manylion Cyswllt	22

- Galluogi Oedolion Gwynedd i "Fyw fy mywyd fel rwyf eisiau ei fyw"
- Darparu gwasanaethau gofal trwy bartneriaethau a chydweithio
- Cynnig darpariaeth gofal cartref, gofal dydd a gofal preswyl
- Cefnogi teuluoedd digartref ac adnabod blaenoriaethau ar gyfer tai cymdeithasol a thai fforddiadwy.

3. Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol	**Gwyn Morris Jones** Manylion Cyswllt	30

- Casglu ailgylchu, gwastraff bwyd a gwastraff gweddilliol trigolion Gwynedd

- Cynnal a chadw ffyrdd a strydoedd y sir
- Torri gwair a chynnal meysydd chwarae

4. Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd — **Marian Parry Hughes** Manylion Cyswllt — 36

- Diogelu plant a phobl ifanc rhag niwed
- Gweithio i roi sefydlogrwydd i deuluoedd, plant a phobl ifanc

5. Adran Amgylchedd — **Dafydd Wyn Williams** Manylion Cyswllt — 44

- Gwasanaethau Cynllunio a Thrwyddedu
- Archwiliadau hylendid bwyd a safonau masnach
- Rheoli eiddo'r Cyngor
- Gwasanaeth rheoli Parcio a rheoli Pla
- Gwarchod a hyrwyddo mynediad i gefn gwlad

6. Adran Economi a Chymuned — **Sioned E Williams** Manylion Cyswllt — 55

- Datblygu Economi Gwynedd trwy gefnogi busnesau, twristiaeth a marchnata ac adfywio cymunedol
- Llyfrgelloedd, Amgueddfeydd ac Archifau
- Gwasanaethau Ieuenctid
- Canolfannau Hamdden

7. Ymgynghoriaeth Gwynedd Consultancy — **Huw Williams** Manylion Cyswllt — 68

- Gwasanaeth Ymgynghorol Masnachol yn darparu gwasanaeth cynllunio a rheoli prosiectau isadeiledd
- Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu
- Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol

8. Adran Cefnogaeth Gorfforaethol — **Geraint Owen** Manylion Cyswllt — 72

- Galw Gwynedd a Siopau Gwynedd
- Gwasanaethau Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Hyfforddiant
- Gwasanaethau Gweinyddol a Chefnogol y Cyngor

9. Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) — **Dafydd L Edwards** Manylion Cyswllt — 82

- Cefnogaeth ariannol a chyfrifol i holl wasanaethau'r Cyngor
- Gweinyddu Treth Cyngor a Chronfa Bensiwn Gwynedd
- Cefnogi a datblygu darpariaeth Technoleg Gwybodaeth y Gyngor

10. Gwasanaeth Cyfreithiol — **Iwan Evans** Manylion Cyswllt — 87

- Cefnogaeth gyfreithiol i holl wasanaethau'r Cyngor
- Gweinyddu Etholiadau Gwynedd
- Cefnogi gwasanaeth y Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru

11. Gwybodaeth Ariannol — 89

Adran Addysg

Adran Addysg

Pwrpas yr Adran Addysg yw sicrhau bod plant a phobl ifanc Gwynedd yn derbyn yr addysg a'r profiadau gorau yn ein hysgolion i'w galluogi i gyrraedd y safonau uchaf ac i feithrin y cymwysterau a'r sgiliau sy'n eu galluogi i fyw a ffynnu.

GWASANAETH GWELLA YSGOLION

Cyfrifoldeb yr Adran Addysg a GwE mewn partneriaeth gyda'n hysgolion yw addysgu ein plant, ac mae canlyniadau ein hysgolion yn gyson dda. Gwasanaeth gwella ysgolion yw GwE, sydd yn gweithio ar ran chwe Awdurdod y gogledd, i arwain, trefnu a chydlynu gwelliannau ym mherfformiad ysgolion.

Mae'r bartneriaeth rhwng yr Adran Addysg a GwE yn rhoi cefnogaeth a her i'n hysgolion er mwyn gwella ansawdd y dysgu a'r addysgu yn y dosbarth, i gefnogi arweinwyr i wella ansawdd yr arweinyddiaeth yn ein hysgolion - hyn oll er mwyn gwella canlyniadau ymhellach ar gyfer ein plant a'n pobl ifanc.

Yng Ngwynedd, mae 86 o ysgolion cynradd, 13 o ysgolion uwchradd, 2 ysgol arbennig ac 1 ysgol ddilynol.

Perfformiad Haf 2017 - Uwchradd

Canran y disgyblion Cyfnod Allweddol 3 (14 oed) sy'n cyrraedd y lefel ddisgwyliedig, mewn Cymraeg neu Saesneg, Mathemateg a Gwyddoniaeth (Dangosydd Pwnc Craidd (DPC))

92.8%

Canran y disgyblion 15 oed (ar y 31ain Awst blaenorol) sydd yn ennill 5 gradd TGAU A*-C, gan gynnwys Cymraeg (iaith) neu Saesneg (iaith), a Mathemateg neu Mathemateg (rhifedd) (TL2+)

58.3%

Mae'r ysgolion yn darparu addysg gynhwysol i blant a phobl ifanc hyd at 16 oed, gyda 45.5% o'r disgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim (PYD) yn 2017 yn ennill 5 gradd TGAU A*-C, gan gynnwys Cymraeg (iaith) neu Saesneg (iaith), a Mathemateg neu Mathemateg (rhifedd) (TL2+), o gymharu gyda 25.6% ar gyfer ysgolion rhanbarth y gogledd. Yng Ngwynedd, caiff addysg ôl-16 ei darparu mewn partneriaeth gyda'r colegau a'r ysgolion uwchradd yn Arfon ac Ysgol y Berwyn ym Meirionnydd.

Perfformiad Haf 2017 – Cynradd

Canran y disgyblion a aseswyd ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen (7 oed) sy'n cyrraedd y lefel ddisgwyliedig (Dangosydd Cyfnod Sylfaen (DCS))

88.6%

Canran y disgyblion ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 2 (11 oed) sy'n cyrraedd y lefel ddisgwyliedig mewn Cymraeg neu Saesneg, Mathemateg a Gwyddoniaeth (Dangosydd Pwnc Craidd (DPC))

92.1%

Trawsnewid y gyfundrefn ysgolion

Yn ddiweddar, rydym wedi ymgynghori ar gynaliadwyedd y gyfundrefn addysg yng Ngwynedd ac mae pryderon cyffredinol nad yw'r gyfundrefn ysgolion bresennol yn gynaliadwy o gofio'r heriau sylweddol sydd o'n blaenau.

Rydym wedi ymgynghori ar gyfres o egwyddorion ddylai fod yn sail i unrhyw newid i'r dyfodol a byddwn yn sefydlu cynllun i wreiddio'r egwyddorion hynny er mwyn sicrhau cyfundrefn addysg hyfyw fydd yn sicrhau fod pob plentyn yn y sir yn cael cyfle teg i ddatblygu ei botensial.

Cryfhau Arweinyddiaeth

Mae recriwtio a chadw penaethiaid yn broblem gynyddol yng Ngwynedd. Er bod gennym nifer o Arweinwyr da nid oes digon o arweinwyr cymwys ar hyn o bryd i sicrhau ansawdd yr arweinyddiaeth yn ein hysgolion, ac nid oes digon o unigolion wedi'u paratoi a'u datblygu ar gyfer y nifer gynyddol o rolau arwain gwahanol.

Er ein bod eisoes wedi rhoi pecyn cefnogaeth a hyfforddiant llwyddiannus at ei gilydd, mae angen i ni barhau i gryfhau arweinyddiaeth ein hysgolion ynghyd ag adnabod, hyfforddi, datblygu a recriwtio'r bobl orau i'w harwain rŵan ac i'r dyfodol.

Byddwn yn parhau i annog a hyrwyddo datblygiad proffesiynol arweinwyr presennol ein hysgolion, gan ymrwymo i raglenni datblygu arweinyddiaeth sydd ar gael. Byddwn hefyd yn adnabod a thargedu arweinwyr y dyfodol gan sicrhau eu bod yn cael mynediad i'r rhaglenni hyn.

TÎM MODERNEIDDIO ADDYSG

Mae rhai o adeiladau ein hysgolion yn hen ac yn anaddas i gyfarch anghenion dysgu ac addysgu ein plant yn y dyfodol. Pwrpas y gwasanaeth yma ydy cynllunio a gwireddu prosiectau arloesol i addasu ysgolion neu adeiladu ysgolion newydd er mwyn i blant a phobl ifanc Gwynedd gael eu haddysgu yn yr amgylchedd dysgu gorau posib i'w galluogi i ffynnu.

Mae'r gwaith moderneiddio addysg wedi denu £56m yn y blynyddoedd diwethaf, ac mae'r Tîm Moderneiddio Addysg yn datblygu modelau darparu addysg hyfyw sy'n ceisio:

- sicrhau amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant a staff ysgolion Gwynedd,
- gwella amodau ac amgylchiadau i benaethiaid er mwyn eu galluogi i arwain a rheoli ysgolion yn effeithiol ac effeithlon,
- sicrhau'r defnydd gorau a mwyaf effeithiol o gyllideb yr Adran Addysg.

Dalgylch Bangor

Mae nifer o ysgolion cynradd yn nalgylch Bangor (ac yn arbennig yn ardal Penrhosgarnedd) yn llawn neu'n orlawn.
Rydym wedi llwyddo i ddenu arian gan Lywodraeth Cymru i'w fuddsoddi yn narpariaeth addysg o fewn y dalgylch ond fe fydd yn rhaid i ni ddarparu hanner yr arian, hefyd.

Byddwn yn adolygu'r ddarpariaeth addysg ym Mangor gan edrych i roi cynllun newydd ar waith a fydd yn gwella'r ddarpariaeth yn y dyfodol.

Dalgylch y Berwyn

Mae'r Cyngor eisoes wedi penderfynu ad-drefnu addysg yn nalgylch y Berwyn er mwyn rhesymoli'r gyfundrefn ysgolion a gwella'r ddarpariaeth addysg a'i safonau.

Mae'r gwaith adeiladu eisoes ar waith, ac fe wnaethom agor cae pêl-droed bob tywydd ym Maes Tegid, y Bala sydd yn adnodd ar gyfer holl ysgolion y dalgylch yn ogystal â'r gymuned ehangach.

Byddwn yn cwblhau'r gwaith o sefydlu Campws Dysgu cyfrwng Cymraeg ar gyfer disgyblion 3-19 oed ar safle Ysgol y Berwyn, y Bala, a fydd hefyd yn cynnig gwasanaethau i'r gymuned leol, erbyn mis Medi 2019. Golyga hyn gwblhau'r broses o sefydlu'r corff llywodraethol, cwblhau'r gwaith adeiladu a chynorthwyo gyda'r trefniadau ar gyfer agor y Campws Dysgu newydd.

GWASANAETH ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL (ADY)

Mae'r gwasanaeth yn cefnogi plant a phobl ifanc gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol - sy'n cynnwys meysydd anghenion dysgu penodol, cyfathrebu a rhyngweithio, nam golwg, nam clyw a meddygol/corfforol.

Mae'r gwasanaeth yn rhoi ymyrraeth gynnar a chymorth wedi ei deilwra ar gyfer pob disgybl unigol drwy dîm o athrawon a chymorthyddion arbenigol. Mae'r gwasanaeth yn cynnig cynhaliaeth i ysgolion trwy'r Gwasanaeth Seicoleg. Mae pob disgybl yn cael mynediad llawn i ysgolion Gwynedd gan sicrhau, felly, fod pob plentyn yn cyrraedd ei lawn botensial.

Trawsnewid y ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad

Mae gwaith eisoes wedi'i gyflawni i drawsnewid y gwasanaeth anghenion dysgu ychwanegol a chynhwysiad, er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc sydd ei angen yn derbyn y gefnogaeth fwyaf addas i'w galluogi i gyflawni eu potensial.

Byddwn rŵan yn datblygu'r gynhaliaeth yn y dosbarth, darpariaeth cyn-ysgol, darpariaeth ôl-16 ac Ysgolion Arbennig. Byddwn hefyd yn adeiladu ar y gwaith partneriaethol presennol rhwng ein Hysgolion Arbennig a chydag ysgolion prif lif yr awdurdod er mwyn gwella profiadau dysgu plant ag anghenion dwys a chymhleth.

GWASANAETH LLES A CHYNHWYSIAD

Mae'r gwasanaeth lles a chynhwysiad yn cefnogi ysgolion i hyrwyddo presenoldeb, ymddygiad cadarnhaol a chefnogaeth i blant a phobl ifanc sydd yn profi anawsterau ymddygiadol, emosiynol a/neu ddatblygiad cymdeithasol. Cyflwynir y gefnogaeth yma gan dîm o athrawon arbenigol, swyddogion lles, cwnselwyr ysgol a chymorthyddion arbenigol.

Rydym yn sicrhau bod disgyblion ag anghenion emosiynol ac ymddygiadol yn cael eu cynnwys yn llawn o fewn ysgolion Gwynedd drwy hyfforddi, cefnogi ar lawr dosbarth a darparu gwasanaeth cynnal ymddygiad y tu allan i ysgolion prif lif. Mae'r gwasanaeth lles yn hyrwyddo presenoldeb drwy weithio gyda disgyblion, ysgolion a theuluoedd. Mae presenoldeb ysgolion Gwynedd dros y tair blynedd ddiwethaf wedi bod yn gyson dda gyda phresenoldeb ysgolion uwchradd yr uchaf drwy Gymru eleni a phresenoldeb ysgolion cynradd yn y pedwar uchaf eto eleni.

Er bod presenoldeb yn uchel a chyfraddau gwaharddiadau parhaol yn isel, mae'r her o gynnal a hyrwyddo lles a chynhwysiad yn dwysáu gyda nifer cynyddol o ddisgyblion yn arddangos ymddygiad heriol. Bydd y gwasanaeth yn sicrhau bod ein hysgolion wedi eu hyfforddi a'u cefnogi'n gywir i gwrdd â'r her.

Yn sail i hyn oll, mae'r gwasanaeth yn darparu arweiniad arbenigol yn y maes diogelu. Darperir hyfforddiant a chyngor arbenigol i ysgolion ar draws yr awdurdod.

Perfformiad Haf 2017

Nifer o waharddiadau parhaol yn yr ysgolion:

Cynradd - 0%

Uwchradd - 0%

Perfformiad Haf 2017

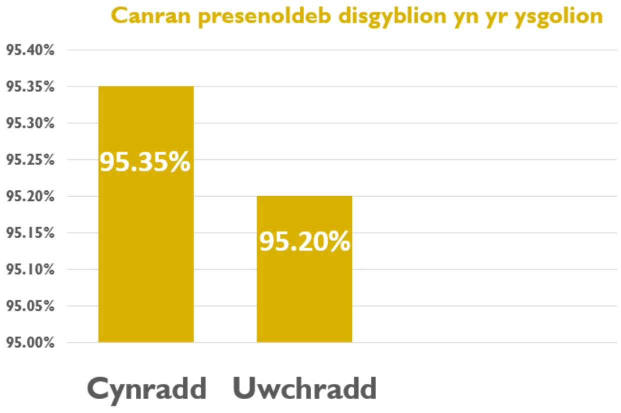

YR IAITH GYMRAEG

Mae'r Gymraeg yn treiddio drwy holl waith a gwasanaethau'r Adran Addysg. Mae dogfen statudol Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yn gosod disgwyliadau clir i'r Adran ac i'n hysgolion ar gyfer y Gymraeg fel pwnc ac fel cyfrwng dysgu.

Mae Gwynedd wedi arwain ar waith arloesol i ddylanwadu ar ddefnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg yn yr ysgolion cynradd drwy gyfrwng y Siarter Iaith Gymraeg. Pwrpas y Siarter yw cael y plant i siarad Cymraeg y tu allan i'r dosbarth, gan sicrhau cyfranogiad gan bob aelod o gymuned yr ysgol i wireddu'r nod. Mae'r Adran hefyd yn arwain a chefnogi Llywodraeth Cymru i ledaenu'r Siarter Iaith yn gynllun cenedlaethol.

Strategaeth Iaith Uwchradd

Yn sgil llwyddiant y Siarter, mae galw cynyddol wedi bod i sicrhau dilyniant iddi yn yr ysgolion uwchradd. Mae tystiolaeth o waith ymchwil a gomisiynwyd gan yr Adran Addysg yn profi'r angen am gynllun a strategaeth i hyrwyddo'r defnydd cwricwlaidd a chymdeithasol o'r Gymraeg yn ein hysgolion uwchradd.

Byddwn yn parhau i gyflogi Cydlynydd Strategaeth Iaith Uwchradd fydd yn darparu her a chefnogaeth briodol i'n hysgolion uwchradd. Bydd gan bob ysgol uwchradd gynllun gweithredu unigol ac unigryw fydd yn adlewyrchu cyd-destun ieithyddol yr ysgol a'r gymuned o'i hamgylch. Bydd y bobl ifanc eu hunain hefyd yn datblygu rhaglen o weithgareddau anffurfiol a chyffrous ar gyfer eu cyfoedion, er mwyn codi statws a chynyddu'r cyfleoedd anffurfiol i bobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol.

Mae'r Adran hefyd yn cynnal Canolfannau Iaith sy'n darparu cwrs dwys yn y Gymraeg i fewnfudwyr er mwyn eu helpu i ddysgu Cymraeg a chyfrannu i fywyd addysgol a chymdeithasol Gwynedd. Mae'r Canolfannau yma yn allweddol i helpu ein hysgolion cynradd ac uwchradd i weithredu'r Polisi Iaith.

GWASANAETH Y SWYDDFEYDD ARDAL

Swyddfeydd Addysg Ardal

Ers peth amser, mae cynnydd wedi bod ym mhryderon penaethiaid ysgolion ynglŷn â'u hamodau gwaith, wrth iddynt orfod cyflawni nifer o rolau gwahanol; fel arweinwyr, rheolwyr, athrawon a gweinyddwyr. Mae arolygiadau Estyn yn ddieithriad yn dangos mai arweinyddiaeth effeithiol, gyda'r adnoddau ac amser digonol ynghlwm wrthi, sydd yn arwain at addysg dda a safonau uchel.

Byddwn yn parhau i ddatblygu'r Swyddfeydd Addysg Ardal er mwyn datblygu'r gefnogaeth a'r gynhaliaeth i'n hysgolion, a rhesymoli a rhannu'r gofynion rheolaethol. Gwneir hynny drwy ddatblygu rôl y Swyddogion Busnes a Gwasanaethau i gydlynu a hwyluso gwaith partneriaethol rhwng yr ysgolion eu hunain, a rhwng adrannau'r Cyngor, er mwyn lleihau baich gwaith rheolaethol a gweinyddol penaethiaid ac athrawon.

GWASANAETH ADNODDAU

Pwrpas y gwasanaeth yma ydy rhoi cefnogaeth statudol angenrheidiol i ysgolion Gwynedd allu gweithredu o ddydd i ddydd. Mae'r gwasanaeth yn cynnwys mynediad i ysgolion, cyflogau a chontractau staff, glanhau, arlwyo a chynlluniau bwyta'n iach, a chludiant i ysgolion. Rhoddir hefyd gefnogaeth cyllidol, adnoddau dynol, iechyd a diogelwch a thechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu i ysgolion. Mae'r gwasanaeth hefyd yn rhoi cefnogaeth i Lywodraethwyr.

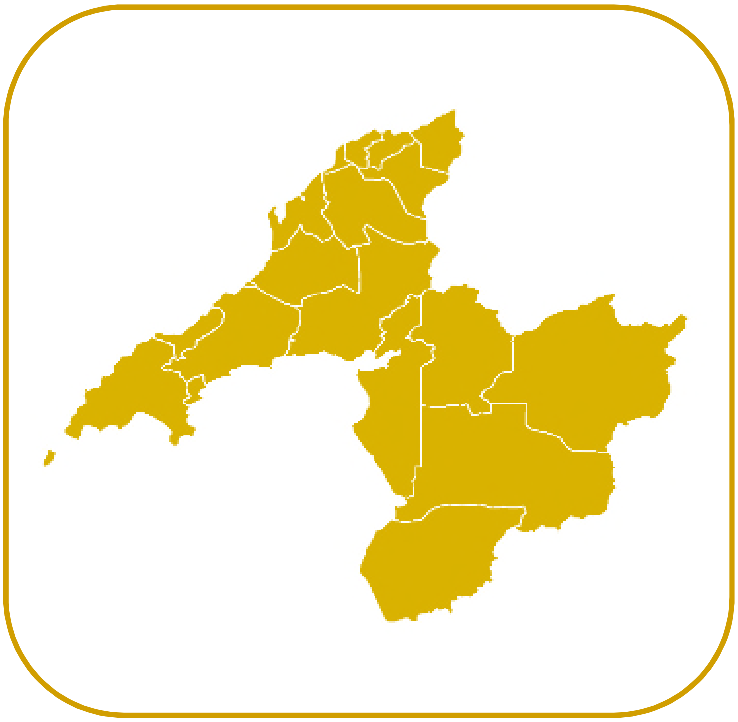

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn darparu amryw o wasanaethau gofal cymdeithasol i drigolion 18 oed neu hŷn sydd angen cyngor, gwybodaeth, cymorth neu ofal oherwydd anghenion penodol.

Prif egwyddorion yr Adran yw:

- **Sicrhau llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth**
- **Bydd ein gwasanaethau yn canolbwyntio ar bobl, ac yn rhoi llais cryf iddynt yn y penderfyniadau a wneir am y cymorth a gânt**
- **Caiff gwasanaethau eu darparu drwy bartneriaethau a thrwy gydweithredu**
- **Bydd gwasanaethau'n ceisio atal anghenion unigolion rhag cynyddu, ac yn ymdrechu i sicrhau bod y cymorth iawn ar gael ar yr adeg iawn.**

Mae'r pedwar egwyddor uchod yn plethu i gyflawni un nod yr Adran sef i alluogi i oedolion Gwynedd : *"Fyw fy mywyd fel rwyf eisiau ei fyw"*

Tai

Rydym fel Gwasanaeth Tai yn gweithredu er mwyn ceisio atal digartrefedd ond hefyd yn darparu cefnogaeth i deuluoedd neu unigolion sy'n canfod eu hunain yn ddigartref. Rydym yn cefnogi pobl i gynnal a diogelu eu tenantiaeth, ac yn sicrhau bod tai aml-ddeiliadaeth yn ddiogel ac yn cwrdd â safonau diogelwch.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn adnabod blaenoriaethau ar gyfer datblygu tai cymdeithasol o'r newydd a chynlluniau ar gyfer tai fforddiadwy. I'r dyfodol, byddwn yn anelu i gynyddu'r niferoedd drwy wneud y gorau o'r grantiau ddaw gan Lywodraeth Cymru mewn partneriaeth â chymdeithasau tai. Rydym hefyd yn gweinyddu'r Gofrestr Tai Cyffredin mewn partneriaeth â chymdeithasau tai ac yn blaenoriaethu ceisiadau am eiddo cymdeithasol. Byddwn yn anelu i gynyddu'r nifer o gartrefi drwy dargedu eiddo gwag ar draws Gwynedd er mwyn eu dychwelyd i ddefnydd addas. Byddwn hefyd yn archwilio tai rhent er mwyn sicrhau eu bod yn cyrraedd safon derbyniol.

Gwaith arall sydd gennym yw asesu a darparu addasiadau ar gyfer cartrefi pobl a phlant anabl er mwyn helpu unigolion i allu parhau i fyw yn annibynnol ac i geisio lleihau dibyniaeth a galw ar wasanaethau eraill.

Tai Addas a Fforddiadwy

Mae sawl her yn wynebu Gwynedd yn y maes tai gan gynnwys poblogaeth sydd yn heneiddio a newid mewn budd-daliadau, ond mae cyfleoedd hefyd yn bodoli. Ein bwriad yw sicrhau fod gennym ddealltwriaeth fanwl o natur y galw am dai o fewn ein cymunedau er mwyn blaenoriaethu ein hymdrechion i greu'r budd cymdeithasol mwyaf. Byddwn yn gwneud hyn trwy fapio'r galw am dai yn ein hardaloedd fydd yn paratoi'r ffordd at greu rhaglen i ymateb i'r galw.

Unwaith y byddwn yn deall y galw am dai fe wnawn ystyried a yw ein rhaglenni presennol yn cyfarch yr angen hwnnw neu a oes angen i ni fod yn gwneud rhywbeth gwahanol.

Byddwn yn targedu ardaloedd lle mae angen datblygu tai o wahanol fathau (gan gynnwys tai gofal ychwanegol) yn enwedig ar gyfer pobl hŷn ac ifanc.

Adnabod a Hyrwyddo Cynlluniau a Mentrau Tai

Rydym wedi bod yn canolbwyntio ar geisio atal digartrefedd yn y lle cyntaf drwy gynorthwyo a chynnig sefydlogrwydd i nifer o deuluoedd mewn cyfnod anodd ac mae ein hymdrechion cyffredinol i atal digartrefedd wedi bod yn llwyddiannus. Mae'r darlun o ran y cymorth sydd yn ymwneud ag anghenion tai yn un cymhleth ac mae'r heriau sydd yn wynebu pobl yn amrywio'n fawr ac, o'r herwydd, mae angen i ni ymateb yn well.

Ein bwriad yw gwella mynediad trigolion at gymorth sydd yn ymwneud ag anghenion tai gan adnabod mentrau a chynlluniau sydd ar gael i'w cynorthwyo. Byddwn hefyd yn dod i benderfyniad ar y ffordd orau i hyrwyddo'r cynlluniau a'r mentrau yma ac ynghylch yr angen i ddatblygu cefnogaeth benodol bellach.

Mae yna bryder bod nifer uchel o dai aml-ddeiliadaeth (Houses in Mulitiple Occupation – HMOs) ym Mangor, gan effeithio'n negyddol ar ymddangosiad y ddinas. Mae pryder hefyd fod y sefyllfa yn arwain at nifer uwch na'r cyffredin o dai gwag, gyda sgil effaith ar leihau'r farchnad dai i drigolion lleol.

Bydd yr Adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Economi a Chymuned yn cydweithio i dargedu arian grant gan Lywodraeth Cymru er mwyn sefydlu rhaglen dai i Fangor fyddai'n ymateb i rai o'r materion hyn.

Llesiant

Mae'r Uned Llesiant wedi ei sefydlu i hyrwyddo egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014), sef yr angen i weithio'n ataliol ac i gydweithio ag unigolion a chymunedau er mwyn canfod yr atebion gorau i wella lles ein trigolion.

I'r dyfodol, bydd y gwaith hwn o hybu gwasanaethau ataliol o fewn cymunedau yn cael ei ddatblygu ymhellach, a byddwn yn hyrwyddo elfennau llesiant mewn Cynlluniau Gofal a Chymorth. O safbwynt y ddyletswydd ar yr Adran i ddarparu "gwybodaeth, cyngor a chymorth" o dan y Ddeddf, byddwn yn datblygu adnoddau megis Dewis Cymru a sefydlu hybiau gwybodaeth leol, trwy ddatblygu rôl "cydlynwyr cymunedol", cydweithio yn agos gyda mudiadau trydydd sector a chyda'r trigolion eu hunain.

Byddwn hefyd yn cydweithio â grwpiau megis gofalwyr er mwyn canfod y ffordd orau ymlaen, gyda'n gilydd, a chefnogi ac i chynnig y gwasanaeth gorau i'r rhai sydd ei angen. Gobeithiwn fedru cydweithio yn agos gyda gwasanaethau eraill oddi mewn i'r Cyngor hefyd megis Llyfrgelloedd, Canolfannau a Rhaglenni Byw'n Iach, yr Uned Celfyddydau a'r Tîm Adfywio Bro. Mae Cynllun Heneiddio'n Dda Gwynedd yn cynnwys nifer o brosiectau sydd angen eu datblygu e.e. prosiect rhyng-genedlaethol Pontio'r Cenedlaethau, gyda'r pwyslais ar weithio'n aml-asiantaethol. Bydd yn bwysig cydweithio gyda chymunedau Gwynedd i hyrwyddo cymunedau cyfeillgar i ddementia ac i hyrwyddo gwydnwch cymunedol fydd yn adeiladu ar gryfderau cymunedau Gwynedd i atal y galw am wasanaethau gofal a chymorth.

Gwydnwch Cymunedol

Dros y 5 mlynedd diwethaf rydym wedi ceisio sicrhau bod pobl Gwynedd yn glir ynghylch yr her sydd yn eu hwynebu o fewn y maes gofal, gan ysgogi a chefnogi cymunedau i fod yn wydn. Mae'r gwaith yma wedi arwain at ddatrysiadau ataliol eu natur sydd wedi cynyddu opsiynau gofal lleol i bobl. Ein bwriad dros y blynyddoedd nesaf yw parhau i edrych ar gyfleoedd i adeiladu ar y cryfderau sydd o fewn ein cymunedau a cheisio cyd-gynhyrchu ystod lawn o gefnogaeth ataliol er mwyn ei gwneud hi'n haws i bobl barhau i fyw yn annibynnol yn eu cymunedau. Bydd hyn yn cynnwys gweithio'n agos gyda'n gofalwyr di-dâl i geisio dod i ddatrysiadau cywir er budd y rhai sydd angen gofal.

Byddwn yn datblygu gwasanaethau ataliol sydd wedi eu hanelu at gefnogi trigolion, gan gysylltu pobl â chefnogaeth o fewn eu cymunedau gan ganolbwyntio ar 5 ardal yn ystod y flwyddyn gyntaf a'u gwneud yn Ddementia Gyfeillgar. Rhan allweddol o wydnwch cymunedol yw sut mae gwahanol genedlaethau yn cyd-fyw a chymdeithasu a byddwn yn adeiladu ar y gwaith y tu ôl i'r rhaglen 'Hen Blant Bach' a fu'n gyfle i edrych ar sut y byddai dod â phlant oed meithrin a phobl hŷn at ei gilydd.

Oedolion

Rydym fel gwasanaeth Oedolion yn gweithio mewn partneriaeth gydag oedolion dros 18 mlwydd oed, oedolion ag anabledd corfforol a phobl hŷn i adnabod yr hyn sydd yn bwysig iddynt, a'u cefnogi i ddod o hyd i ddatrysiadau i gyflawni eu hamcanion personol. Mae'r gwasanaeth yn asesu yn unol ag egwyddorion Ddeddf Gofal Cymdeithasol a Llesiant (2014) mewn dull sy'n adeiladu ar gryfderau unigolion. Mae'r gwasanaeth yn darparu gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth.

I'r dyfodol, byddwn yn adeiladu ar y berthynas waith effeithiol rhyngom fel Cyngor â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, asiantaethau statudol a'r trydydd sector, a hynny er mwyn cyfarch amcanion personol oedolion.

Canran o bobl hŷn ac oedolion ag anableddau corfforol lle gwelir cynnydd mewn cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt

88%

Ail-ddylunio Gwasanaethau Gofal

Mae'n bwysig ein bod yn gweithio mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i bobl sy'n derbyn gwasanaethau iechyd a gofal. Rydym wedi bod yn cydweithio hefo'r Bwrdd Iechyd a threialu ffyrdd newydd arloesol o weithio fel sydd wedi digwydd yn Ysbyty Alltwen er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn cyflawni hynny. Rydym ar siwrnai heriol ac uchelgeisiol, ond mae llwyddiannau'r blynyddoedd diweddar yn dangos y gallu sydd gennym i ddatblygu gwasanaethau iechyd a gofal sy'n addas i'r dyfodol.

Byddwn yn parhau gyda'r gwaith hwn gan sefydlu 5 tîm lleol ar y cyd gyda'n partneriaid fydd yn sicrhau gwasanaethau effeithiol gyda'r ffocws ar yr unigolyn, a sicrhau bod ein trefniadau gadael yr ysbyty yn effeithiol ac yn cyd-fynd â beth sy'n bwysig i'r unigolyn hwnnw.

Fel rhan o'n gwaith gyda'n darparwyr gwasanaethau gofal byddwn yn arbrofi efo ffyrdd newydd o gomisiynu pecynnau gofal cartref a hefyd yn buddsoddi yn ein cartrefi gofal er mwyn gwella ein darpariaeth gofal mwy dwys. Yn ogystal, fe fyddwn yn cydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd er mwyn cryfhau gwasanaethau iechyd meddwl yn lleol ac yn edrych ar ffyrdd arloesol o wella gwasanaeth anabledd dysgu.

Anableddau Dysgu

Rydym fel gwasanaeth Anableddau Dysgu yn darparu cefnogaeth weithgar ar sail egwyddorion Cefnogaeth Actif a Chefnogaeth Ymddygiad Cadarnhaol mewn dull 'person yn ganolog' sydd yn canolbwyntio ar allbynnau lles cadarnhaol i'r unigolyn. Rydym yn asesu yn unol ag egwyddorion y Ddeddf Gofal Cymdeithasol a Llesiant (2014) mewn dull sy'n adeiladu ar gryfderau unigolion. Mae'r gwasanaeth yn hybu gwasanaethau integredig gan barhau i ddatblygu'r berthynas bositif gyda phartneriaid ac asiantaethau eraill, gan gynnwys iechyd, asiantaethau statudol a'r trydydd sector, er mwyn cyfarch ystod eang o anghenion pobl gydag anableddau dysgu.

Mae ein gweledigaeth yn canolbwyntio ar ddatblygu gwasanaethau ataliol ar draws y sir a fydd yn cynnwys ffocws ar anghenion oedolion sydd ar y sbectrwm awtistiaeth. Yn ogystal, rydym eisiau canolbwyntio ar ddarpariaeth sydd yn datblygu cyfleoedd i bobl ag anableddau dysgu i ddatblygu perthnasoedd. Fel ffordd ymlaen i gyfarch y nod yma, byddwn yn lansio hybiau cymunedol yn Arfon yn fuan yn 2018 gan ddatblygu rhai o amgylch y sir yn ystod y flwyddyn hefyd.

Canran o gleientiaid Gwasanaeth Anableddau Dysgu lle gwelir cynnydd mewn cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt

81.3%

Byddwn yn anelu i ddatblygu fframwaith gofal ysbaid yn ystod 2018. Yn ogystal, rydym yn anelu i ddatblygu darpariaeth gofal ysbaid yn ardal Pwllheli.

Rydym hefyd wedi datblygu Tîm Cefnogaeth Actif a Chefnogaeth Ymddygiad Cadarnhaol yn y gwasanaeth, gyda'r bwriad i ddatblygu'r Tîm yma ymhellach yn 2018 wrth gydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd.

Nod craidd arall y gwasanaeth yw parhau i ddatblygu cyfleoedd dydd i bobl ag anghenion dwys a chymhleth. Rydym yn anelu i gynllunio gwasanaethau i'r dyfodol er mwyn sicrhau fod cyfleoedd lleol ar gael ar gyfer yr oedolion yma, er mwyn iddynt allu byw, derbyn cefnogaeth a mynychu cyfleoedd dydd yn eu cynefin. Fel rhan o'r gwaith yma, rydym am weithio i ddatblygu'r cyfleoedd sydd ar gael fel rhan o Gynllun Cymunedol Arfon. Mae'n holl bwysig ein bod yn cydweithio gyda holl ddarparwyr lleol ac yn parhau i ddatblygu gwaith y Grŵp Trawsffurfio Anableddau Dysgu.

Iechyd Meddwl

Rydym fel Gwasanaeth Iechyd Meddwl yn gweithio ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd gan weithio'n amlddisgyblaethol. Rydym yn gweithredu yn unol â Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010, i gefnogi unigolion efo problemau iechyd meddwl o fewn y gwasanaethau cynradd ac yn cefnogi unigolion efo anghenion mwy dwys neu gymhleth. Mae'r gwasanaeth yn gweithio efo unigolion er mwyn hyrwyddo adferiad ac i'w cefnogi i fyw yn annibynnol. Rydym hefyd yn cynnig asesiad a chefnogaeth i ofalwyr iechyd meddwl.

Mae'r mesur yn canolbwyntio ar anghenion unigolion yn hytrach na 'diagnosis' ac mae'n cael ei arwain gan y prif egwyddorion a ganlyn:

- Cynnwys cleifion a'u gofalwyr wrth gynllunio, datblygu a gweithredu'r cynllun gofal a thriniaeth
- Cydraddoldeb, urddas ac amrywiaeth - angen sicrhau bod gweithwyr proffesiynol yn rhoi ystyriaeth i hil, rhyw, crefydd, rhywioldeb, oed ac unrhyw anabledd wrth gynllunio a darparu gwasanaeth
- Mae angen sicrhau bod cleifion a'u gofalwyr yn cael eu cynnwys yn y cynllunio ac felly mae angen cyfathrebu'n glir drwy fod yn ymwybodol o iaith a diwylliant y claf
- Mae'r cynllun gofal a thriniaeth angen bod yn holistig ac yn rhoi'r person yn ganolog
- Mae'r cynllun gofal a thriniaeth angen bod yn gymesur i'r angen a'r risg. Mae hyn yn cydnabod nad oes gan bawb anghenion dwys a bod cymorth syml yn gallu gwella ansawdd bywyd a dylid sicrhau bod y gofal a'r driniaeth yn integredig. Mae'r gweithwyr proffesiynol angen cydnabod bod amrediad o wasanaethau a all gynorthwyo unigolion boed hynny'n statudol neu'n wirfoddol.

Uned Diogelu

Mae'r Uned Diogelu yn rhoi cefnogaeth i staff yr Adran i ddilyn y drefn diogelu. Rydym yn cydweithio'n agos efo'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol er mwyn creu gweithdrefnau rhanbarthol.

Mae cyfathrebu cyson efo darparwyr, y Bwrdd Iechyd ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru er mwyn rhannu pryderon ac ymarfer da. Mae'r Uned yn gyfrifol am fonitro darparwyr mewnol ac allanol er mwyn sicrhau bod gwasanaethau a'r gofal sydd yn cael eu

97.9%

Canran cyfeiriadau amddiffyn oedolion lle mae'r perygl wedi ei reoli

darparu a'u comisiynu o ansawdd uchel. Mae'r Uned hefyd yn cynnal archwiliadau o brofiadau defnyddwyr gwasanaeth er mwyn dysgu am brofiadau gwael ac ymarfer da. Rydym yn gosod cysondeb ynghylch beth sydd yn cael ei ystyried yn achos diogelu neu beidio, yn arwain ar achosion o bryderon cynyddol, trefniadau o Ddiogelu Rhag Colli Rhyddid (trefn sydd yn cefnogi ac amddiffyn pobl sydd yn methu gwneud penderfyniadau eu hunain nac yn gallu rhoi caniatâd am eu gofal) ac yn ymateb i gwynion a phryderon yn amserol.

Darparu

Rydym fel Gwasanaeth Darparu yn darparu gofal preswyl, gofal cymunedol a gofal dydd ar gyfer oedolion ag anghenion dwys, cymhleth.

Mae'r Gwasanaeth yn gyfrifol am y meysydd isod :

- Darpariaeth Gofal Preswyl (11 o gartrefi preswyl sydd ym mherchnogaeth y Cyngor, gyda 2 yn gartref ag unedau dementia ac 1 yn arbenigo mewn gofal dementia pur)
- Darpariaeth Gofal Cartref
- Gofal Galluogi a Chanolraddol (gofal dros dro)
- Gofal Cynhaliaeth (gofal hir dymor)
- Darpariaeth Gofal Dydd (4 ar draws y sir, 1 yn cynnig gofal arbenigol ar gyfer pobl sydd yn byw efo Dementia)

I'r dyfodol, byddwn yn datblygu'r model newydd o ddarparu gofal arbenigol ar y cyd efo Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, sef Gweithwyr Iechyd a Gofal allan yn y gymuned (gan geisio rhoi adnodd o faes iechyd meddwl a nyrsio o fewn y cartref).

Bydd y cynllun yma yn golygu datblygu Unedau Dementia yn y cartrefi a ganlyn:

- Llys Cadfan, Tywyn (datblygu uned ychwanegol)
- Plas Hafan, Nefyn
- Plas Hedd, Bangor
- Bryn Blodau, Llan Ffestiniog (datblygu uned ychwanegol)

Mae potensial i ddatblygu darpariaeth gofal pwrpasol yn ardal Dolgellau a byddwn yn archwilio i'r posibiliadau o gydweithio â phartneriaid eraill er mwyn ariannu cynllun o'r fath. Mae galw tebyg am unedau pwrpasol ar gyfer trigolion Llŷn, a thrwy gydweithio ag eraill gallwn fesur yn union pa ddarpariaeth sydd ei hangen, a sut orau i'w chyllido.

Y Gweithlu a Recriwtio o fewn y Maes Gofal

Mae recriwtio i'r maes Gofal yn heriol am amryw o resymau a thra bod gennym weithlu effeithiol ac ymroddedig, mae'n rhaid i ni sicrhau fod gennym ddigon o weithwyr gyda'r sgiliau angenrheidiol i ddiwallu'r angen cynyddol sy'n codi. Dros y blynyddoedd, mae nifer o ymdrechion recriwtio wedi bod yn y maes ond bydd angen sylw pellach er mwyn sicrhau ein bod yn deall y broblem yn iawn ac yn ymateb yn y ffordd orau.

Cyn medru sefydlu cynllun gweithredu i ddatrys y broblem mae angen i ni sicrhau ein bod yn wir ddeall y broblem a byddwn yn cynnal ymchwiliad i'r sefyllfa bresennol yng Ngwynedd, y pwysau ar ein gweithlu ac i'r Cyngor, ac yn edrych i weithredu ar yr atebion ddaw i'r amlwg. Byddwn hefyd yn gweithio i godi proffil a statws gweithwyr gofal trwy adolygu llwybrau gyrfaol presennol, fel bod gyrfa mewn gwaith gofal cymdeithasol yn ddewis gyrfa cadarnhaol a byddwn yn hyrwyddo'r maes gofal fel gyrfa drwy ledaenu gwybodaeth briodol i sefydliadau lleol. Byddwn hefyd yn adolygu ein cynllun Prentisiaeth o fewn y Cyngor i geisio dylanwadu ar y nifer o brentisiaethau o fewn y maes gofal.

Gwasanaeth Busnes

Mae'r Gwasanaeth Busnes yn darparu cefnogaeth i dimau rheng-flaen yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd, a hynny er mwyn eu galluogi i gyflawni eu pwrpas er lles trigolion Gwynedd. Yn benodol er mwyn hwyluso trefniadau gwaith effeithlon, darperir rheolaeth a chymorth o ran systemau technoleg gwybodaeth yn ogystal â chefnogaeth weinyddol i'r Timau dan sylw. Cynigir hefyd amrywiaeth o gyfleoedd hyfforddi i weithwyr ar draws y maes gofal er mwyn sicrhau fod gennym y gweithlu mwyaf addas i ofalu am drigolion y Sir i'r dyfodol.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn helpu pobl i gyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt trwy sicrhau fod unrhyw un sy'n derbyn gofal yn derbyn cyngor a chefnogaeth ariannol briodol, a thrwy hyn byddant yn llawn ymwybodol o unrhyw oblygiadau ariannol sydd ynghlwm â'u dewisiadau gofal. Pan fo angen, mae darpariaeth hefyd yn ei le ar gyfer rheoli arian trigolion bregus sydd â neb i'w cynorthwyo. Mae'r Gwasanaeth yn darparu cefnogaeth fusnes i wasanaethau sy'n hyrwyddo annibyniaeth megis Taliadau Uniongyrchol a Thechnoleg Cynorthwyol.

Y Gwasanaeth Busnes sy'n gyfrifol am gasglu, dadansoddi a dehongli data er mwyn caffael a chomisiynu gwasanaethau yn effeithiol, a hynny mewn maes ble mae'r galw yn cynyddu ac adnoddau yn prinhau. Yn ogystal â hyn mae'r Gwasanaeth yn gyfrifol am reoli a gyrru newid er mwyn galluogi i'r Adran Oedolion Iechyd a Llesiant gyflawni'r prosiectau a fydd yn trawsnewid ein gwasanaethu i bobl Gwynedd i'r dyfodol.

Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Mae'r Adran hon yn gofalu am asedau a darparu gwasanaethau pwysig ar gyfer sicrhau amgylchedd glân a diogel i drigolion Gwynedd.

Mae'n bwysig bod busnesau a thrigolion Gwynedd yn medru symud yn rhwydd a diogel o fewn y Sir ac er mwyn sicrhau hyn mae'r Cyngor yn cynnal 2,697 cilomedr o ffyrdd sirol ynghyd â 199 cilomedr o Gefnffyrdd (sef priffyrdd o bwysigrwydd cenedlaethol, ar ran Llywodraeth Cymru). Ar hyn o bryd mae ein priffyrdd yng Ngwynedd, sef ffyrdd Dosbarth A a B, mewn cyflwr da gyda llai na 4% ohonynt yn ddiffygiol ac angen sylw.

Gyda lleihad yn y gyllideb berthnasol, gwelwyd dirywiad yng nghyflwr ein ffyrdd dosbarth C a di-ddosbarth yn ddiweddar. Oherwydd y pwysau ariannol ar y Cyngor mae'n anorfod y bydd lleihad pellach a sylweddol yn y gyllideb cynnal ffyrdd, a bydd gennym her i atal dirywiad yn safon ein ffyrdd, yn enwedig ffyrdd o lai o flaenoriaeth sef dosbarth C a di-ddosbarth.

Byddwn yn ceisio atal dirywiad sydyn yn safon ein ffyrdd.

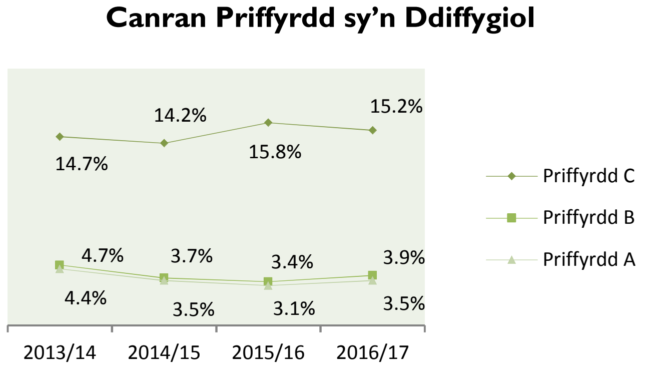

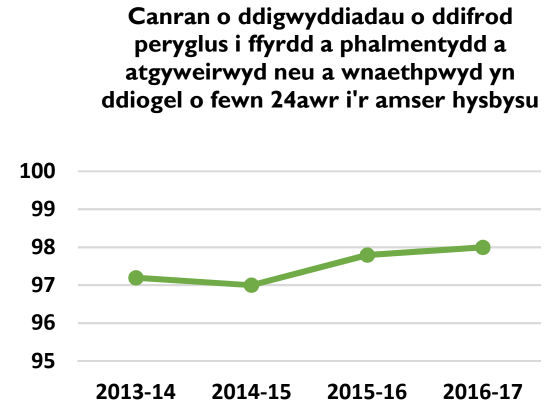

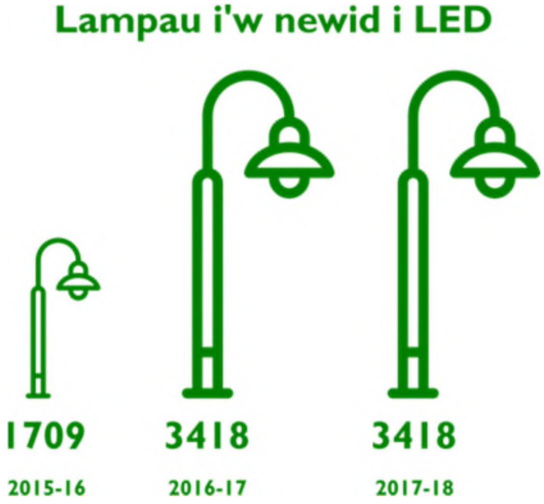

Rydym yn cynnal 18,705 o oleuadau stryd a 6,067 o arwyddion wedi eu goleuo er mwyn gwneud ein ffyrdd yn fwy diogel ac i drigolion fedru defnyddio ein strydoedd yn ddiogel wedi iddi dywyllu. Mae goleuadau yn defnyddio ynni trydan sydd ag effaith andwyol ar yr amgylchedd o safbwynt allyriadau carbon a llygredd golau.

Byddwn yn ceisio newid ein goleuadau stryd ac arwyddion i dechnoleg LED (light emitting diode) gyda'r mwyafrif yn pylu neu diffodd pan fo'n briodol.

Mae hyn i bwrpas lleihau costau ynni, lleihau allyriadau carbon ac atal llygredd golau heddiw ac i'r dyfodol.

O ran yr amgylchedd lleol, mae'n hynod bwysig bod ein strydoedd yn lân a diogel a felly rhaid glanhau strydoedd yn rheolaidd. Mae edrychiad strydoedd a mannau cyhoeddus yn bwysig i drigolion Gwynedd ac mae tîm bychan o swyddogion yn gyfrifol am ymdrin â throseddau amgylcheddol fel tipio slei bach, graffiti a baw cŵn. Defnyddir mesur o'r enw Mynegai Glendid i asesu safon glendid ac edrychiad strydoedd.

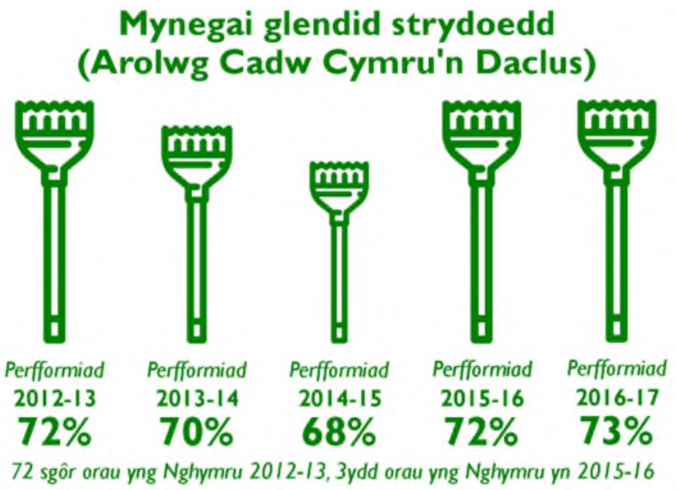

Mae Cadwch Gymru'n Daclus yn gwneud arolwg i sefydlu faint o 'ddiffygion' fel sbwriel, chwyn, baw cŵn, gwm cnoi a stympiau sigarets sydd ar unrhyw stryd. Yn ôl yr arolwg annibynnol, mae safon glendid ac edrychiad strydoedd Gwynedd yn parhau i fod yn dda ac mae'n debyg bod newid ymddygiad er gwell yn ddiweddar i atal llanast.

Byddwn yn ceisio cynnal hyn, ond bydd yn hynod anodd oherwydd toriadau i gyllideb y gwasanaeth.

Canran y priffyrdd a thir perthnasol a archwiliwyd sydd â'u safon glanweithdra yn uchel neu dderbyniol

96.55%

Canran o'r graffiti a phosteri sy'n ymguddio arwyddion traffig ac yn achosi peryglon a lanhawyd/cliriwyd o fewn 24 awr i'r amser hysbysu

100%

Canran o ddigwyddiadau gwaredu slei bach ar dir perthnasol sydd wedi clirio o fewn 5 diwrnod gwaith i'r amser hysbyswyd

97.90%

Mae'n hanfodol ymdrin â gwastraff mewn modd cywir os am amddiffyn ein hamgylchedd ac osgoi creu problemau i'n plant a phlant ein plant. Mae claddu gwastraff yn y ddaear yn achosi llygredd i'r tir, dŵr a'r awyr. Mae angen cynyddu ailgylchu, ailddefnyddio a chompostio gwastraff i osgoi hyn.

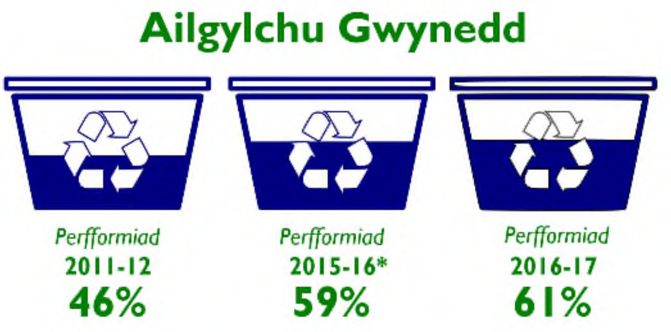

*targed statudol yn 58% yn 2015-16

Mae'r newidiadau i drefniadau casglu sbwriel pob tair wythnos a chasglu gwastraff bwyd a deunyddiau ailgylchu yn wythnosol, wedi arwain at gynnydd mewn ailgylchu. Mae newidiadau i'r drefn o gasglu gwastraff gardd a cherbydau casglu i rai llai niweidiol i'r amgylchedd hefyd yn cael ei weithredu.

Mewn cyfnod o 3 mis rydym yn gwneud dros filiwn o gasgliadau gwastraff o dai Gwynedd. O'r rhain, mae cyn lleied â 0.22% o'r nifer yn cael ei fethu. Er bod y ffigwr yn gymharol fychan, mae'r Adran yn datblygu mesurau i adnabod pam bod hyn yn digwydd a sicrhau trefniadau newydd ar gyfer sicrhau gwell perfformiad ac ymateb i broblemau perthnasol i gasgliadau gwastraff.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod targedau uchelgeisiol i bwrpas lleihau tirlenwi a chynyddu ailgylchu. Byddai'r Cyngor yn wynebu dirwyon sylweddol os nad fyddwn yn eu cyrraedd.

Byddwn yn ceisio adeiladu ar y cynnydd gan drigolion a busnesau mewn ailgylchu er mwyn gwella ein perfformiad ailgylchu eto i'r dyfodol.

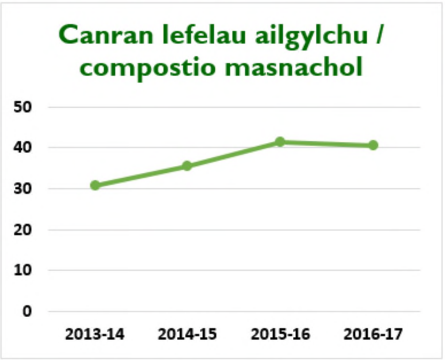

Mae sbwriel, gwair sydd angen ei dorri a baw cŵn ar lwybrau a strydoedd yn achosi delwedd negyddol mewn rhai ardaloedd – megis ardal Bangor, Caernarfon, Dyffryn Nantlle, Llŷn a Thywyn. Mewn ymateb i gwynion am flerwch a sbwriel yn cael ei ollwng neu'i adael o gerbydau sbwriel ac ailgylchu, mae nifer o gamau wedi eu rhoi yn eu lle er mwyn ceisio gwella'r sefyllfa. Byddwn yn edrych ar opsiynau ar gyfer gwella delwedd ac edrychiad ardaloedd a byddwn yn cynnal trafodaethau gyda chymunedau i greu datrysiadau amgen. Byddwn hefyd yn edrych ar yr effaith debygol o wneud toriadau ariannol pellach o ran cynnal tiroedd.

Byddwn yn parhau i weithio ar y rhain er mwyn sicrhau bod pryderon ein trigolion yn cael eu datrys.

Rydym yn rheoli Amlosgfa Bangor ac 16 o fynwentydd prysuraf a mwyaf y Sir.

Mae'r gwasanaeth profedigaeth yn un hollbwysig i drigolion a byddwn yn sicrhau gwasanaeth profedigaeth sy'n briodol a pharchus.

Er mwyn diogelu a gwarchod y gymuned rydym yn gofalu am rwydwaith o gamerâu Teledu Cylch Cyfyng (CCTV) ym mannau poblog y Sir sef Bangor, Caernarfon a Phwllheli. Mae'r gwasanaeth yn denu incwm gan eraill ond nid yw hyn yn ddigonol i gwrdd â chostau'r ddarpariaeth.

Y llynedd cafodd oddeutu 3,000 o ddigwyddiadau troseddol a gwrthgymdeithasol eu monitro.

Byddwn yn parhau gyda'r gwaith o ddiogelu'r gymuned.

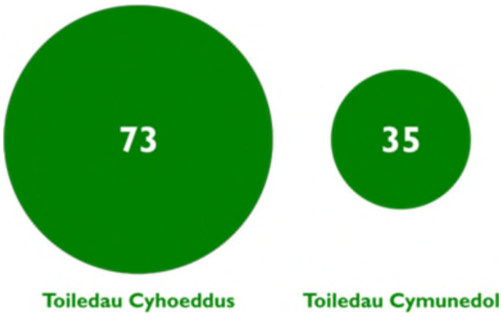

Mae'r Adran yn gyfrifol am gynnal a glanhau toiledau cyhoeddus yn y sir a rheoli cynllun ar gyfer darparu toiledau eraill (toiledau cymunedol) sydd ar agor i'r cyhoedd gan fusnesau a grwpiau yn y gymuned. Nid oes rhaid i'r Cyngor ddarparu toiledau cyhoeddus a ni roddwyd blaenoriaeth i'r ddarpariaeth gan drigolion yn yr ymarferiad Her Gwynedd. Gyda'r arian yn brin, rhaid dod o hyd i ffyrdd eraill o'u darparu drwy bartneriaethu ag eraill yn y gymuned leol.

Trwy bartneriaethu, byddwn yn ceisio cadw toiledau cyhoeddus drwy'r sir ar agor.

Mae'r Adran yn gyfrifol am gynnal ymylon ffyrdd a thiroedd agored er mwyn gwella ansawdd amgylchedd ein trefi a'n pentrefi a'u gwneud yn fwy diogel i drigolion. Ni roddwyd blaenoriaeth gan drigolion i dorri gwair yn yr ymarferiad Her Gwynedd ac o ganlyniad mae llai o gyllideb ar ei gyfer. Er ein bod yn torri gwair yn llai aml, rhaid gofalu am ddiogelwch y cyhoedd. Mae'r Adran yn torri gwair i adrannau eraill o'r Cyngor, ac i sefydliadau eraill e.e. ysgolion, canolfannau hamdden, cartrefi preswyl a Chartrefi Cymunedol Gwynedd.

Byddwn yn hybu bywyd gwyllt gan gadw'n trefi a'n pentrefi yn daclus a diogel.

Meysydd gydag offer I blant ifanc

Meysydd gydag offer i blant hŷn yn ogystal

Mae pob plentyn, rhiant a gofalwr plant yn gwerthfawrogi meysydd chwarae ac rydym yn cynnal 131 ohonynt ledled y sir. Mae offer chwarae yn ddrud iawn ac mae'r arian ar gyfer cael offer newydd yn hynod brin.

Byddwn yn ceisio cynnal meysydd chwarae fel eu bod yn ddiogel i blant a phobl ifanc gael eu mwynhau.

Rhaglen Digwyddiadau 2017/18

15	Ymgyrch glanhau sbwriel / tipio slei bach gyda'r gymuned
14	Sioe deithiol amgylchedd glân mewn ysgolion
10	Prosiect atal baw cŵn yn y gymuned neu ysgolion
18	Ymweliad hybu ailgylchu mewn ysgolion

Mae'r Adran yn gyfrifol am gynnal digwyddiadau addysgu a chodi ymwybyddiaeth plant i ailgylchu gwastraff ac atal sbwriel, graffiti, gwaredu slei bach a phroblemau baw cŵn. Rydym hefyd yn trefnu ymgyrchoedd gwella'r amgylchedd leol gydag ysgolion a grwpiau cymunedol. Mae hwn yn waith pwysig os am newid ymddygiad er mwyn hyrwyddo amgylchedd glân a diogel heddiw ac i'r dyfodol.

Byddwn yn ceisio parhau gyda'r rhaglen o ddigwyddiadau a'r ymgyrchoedd hyn drwy'r Sir.

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am arwain partneriaeth o saith Cyngor yng Ngogledd a Chanolbarth Cymru er mwyn rheoli a chynnal 1100km o gefnffyrdd (priffyrdd cenedlaethol pwysig Llywodraeth Cymru).

Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru
North & Mid Wales Trunk Road Agent

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Ein pwrpas yw sicrhau fod plant a phobl ifanc yn cael eu diogelu rhag niwed; yn profi sefydlogrwydd yn eu bywyd ac yn cael y cyfleoedd gorau o ran eu hiechyd a'u lles.

Mae sawl tîm o fewn ein gwasanaeth ac rydym yn gweithio o fewn 3 haen o angen.

1. **Ymyrraeth Gynnar**
2. **Anghenion gofal a chefnogaeth, diogelu a gofal**
3. **Timau Arbenigol**

Yng Ngwynedd rydym yn credu y dylai pob plentyn a pherson ifanc gael y cyfle i gyrraedd eu llawn botensial. Rydym yn cydnabod bod plant yn datblygu orau pan maent yn cael eu cefnogi i dyfu a llwyddo o fewn eu teuluoedd a'u cymunedau. Rydym hefyd yn cydnabod bod cynnig ymyrraeth yn gynnar yn hanfodol er mwyn helpu plant a'u teuluoedd i ffynnu ac i leihau'r angen am wasanaethau mwy dwys.

Er mwyn diwallu anghenion plant a'u teuluoedd yn well, mae angen i ni weithio mewn ffordd integredig. Rydym felly am ddatblygu'r ffordd yr ydym yn cynnig ac yn darparu gwasanaeth i deuluoedd drwy fabwysiadu Strategaeth Cefnogi Teuluoedd.

Y Strategaeth Cefnogi Teuluoedd

Nod y Strategaeth fydd datblygu gwasanaethau llawer mwy integredig o fewn y Cyngor a chyda'n partneriaid gan ganolbwyntio ein hymyraethau ar adnabod anghenion yn gynnar, targedu teuluoedd yn gywir a chynnig gwasanaethau i leihau'r angen am ymyraethau mwy dwys. Rydym yn cydnabod y ddyletswydd ar bawb i ddiogelu plant a phobl ifanc, ond bellach mae angen cryfhau'r ffocws ar atal problemau rhag dwysáu a chymhlethu a gweithio i ddatblygu'r meddylfryd yma ar draws pob gweithlu sydd yn cael cyswllt gyda phlant a'u teuluoedd.

Byddwn yn ailedrych ar ein trefniadau presennol yn y maes yma er mwyn gwneud mwy o'r hyn sy'n gweithio i gyflawni anghenion plant a'u teuluoedd. Bydd cynnig cefnogaeth i rai teuluoedd cyn i faterion ddwysáu yn hanfodol er mwyn helpu plant a theuluoedd i ffynnu ac i leihau'r angen am wasanaethau mwy dwys.

Byddwn yn sicrhau gweledigaeth glir gyda phartneriaid allweddol megis y Bwrdd Iechyd, ynghyd â'n cymunedau a'r Trydydd Sector er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau i'r plant, pobl ifanc a'r teuluoedd hynny sydd angen ein cymorth.

Cydymdrechu yn erbyn Tlodi

Mae tlodi yn effeithio ar nifer o drigolion a chymunedau yng Ngwynedd gyda chanran uchel o gartrefi yn byw islaw'r trothwy tlodi.

Tra bod gennym nifer o wasanaethau sydd yn ceisio helpu pobl i ddod allan o dlodi ac i geisio meirioli ei effaith, dros y misoedd nesaf byddwn yn edrych i roi trefniadau newydd yn eu lle er mwyn cydlynu ymdrechion y Cyngor a phartneriaid yn y maes. Byddwn yn edrych ar yr ymyraethau sy'n debygol o fod yn fwyaf effeithiol fel y gellir canolbwyntio arnynt.

Byddwn yn parhau gyda gwaith i helpu trigolion i fagu sgiliau i ymdopi gyda rheoli incwm y cartref a dyledion, i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau ar-lein a gweithredu cynlluniau fydd yn rhoi cyfleoedd gwaith i bobl sydd ddim yn rhan o'r farchnad lafur. Byddwn hefyd yn rhoi cefnogaeth i bobl i ymdopi efo newidiadau yn y maes lles a budd-daliadau

Ymyrraeth Gynnar

Mae yna wasanaethau sefydledig yng Ngwynedd lle ceir tystiolaeth o lwyddiant ac rydym eisoes wedi datblygu sawl prosiect ataliol effeithiol. Mae'r Cyngor yn comisynnu dwy raglen wrthdlodi fawr a ariennir gan grant, sef Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf, sy'n cefnogi plant a'u teuluoedd.

Dechrau'n Deg

Ein pwrpas yw gwneud gwahaniaeth pendant i gyfleoedd bywyd plant o dan 4 oed mewn ardaloedd penodol yng Ngwynedd drwy gynnig pecynnau rhiantu, cadw cyfrif, coginio, chwarae, gofal dydd a darpariaethau cylchoedd meithrin.

Ardaloedd Dechrau'n Deg Gwynedd

Yn ystod y flwyddyn 2016-17 deliodd panel cyfeiriadau Dechrau'n Deg gyda 350 o gyfeiriadau am wasanaeth. Dosbarthwyd nifer o'r pecynnau ymyrraeth i'r timau amlasiantaethol i'w gweithredu, boed yn staff iechyd, gofal plant, cefnogi teuluoedd neu ddatblygiad iaith gynnar.

Gyda'n Gilydd

Ein pwrpas yw ymyrryd yn gynnar pan fo problemau o fewn teuluoedd yn dod i'r amlwg, ond mae hyn yn digwydd yn wirfoddol gyda chaniatâd y teulu. Byddwn yn helpu drwy ymateb i anghenion a darparu gwasanaethau priodol.

Rydym wedi derbyn 765 o gyfeiriadau i Gyda'n Gilydd yn ystod 2016/17 ac mae canran uchel o deuluoedd yn nodi fod gwahaniaeth cadarnhaol i'w bywydau yn dilyn derbyn ymyrraeth.

Ardaloedd 'Plant yn Gyntaf'

Rydym yn treialu ardaloedd 'Plant yn Gyntaf' yn ardal Maesgeirchen, Bangor, er mwyn helpu i greu gwasanaethau mwy integredig ac er mwyn lleihau'r nifer o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod a meithrin cryfder cymeriad ein plant a'n pobl ifanc. Megis cychwyn ar y gwaith yr ydym ond mae'r Cynllun Rhoi Plant yn Gyntaf yn flaenoriaeth i'r Adran.

Anghenion gofal a chefnogaeth, diogelu a gofal

Mae'r mwyafrif o blant a phobl ifanc yng Ngwynedd yn byw bywydau hapus, diogel ac yn mwynhau cyfleoedd i ddysgu ac i chwarae. Fodd bynnag, mae rhai plant a'u teuluoedd angen cyngor a chymorth mwy ffurfiol ar adegau.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am arwain, ymchwilio a rheoli ymyraethau diogelu plant y sir. Rydym yn gweithio'n agos gydag ysgolion, yr Heddlu, y Bwrdd Iechyd, meddygon, ac ymwelwyr iechyd ayyb i gyflawni'r cyfrifoldeb statudol yma. Mae'r cyfrifoldeb i ddiogelu yn un o'r cyfrifoldebau pwysicaf i'r Cyngor.

Mae'r **Tîm Derbyn Cyfeiriadau Plant** yn cynnal safonau uchel wrth ymateb yn amserol i gyfeiriadau all fod yn rhai diogelu, ac i gyfeiriadau am ofal a chefnogaeth. Er mwyn diogelu plant a phobl ifanc rydym yn ymateb heb oedi i gyfeiriadau. Pan fo'r cyfeiriadau hynny yn cynnwys pryderon am honiadau o gamdriniaeth, rydym angen ymchwilio i'r honiadau yn unol â'r Canllawiau Amddiffyn Plant. Byddwn yn gwneud penderfyniad ar bob achos o fewn pedair awr ar hugain er mwyn penderfynu ar y ffordd orau i ymateb.

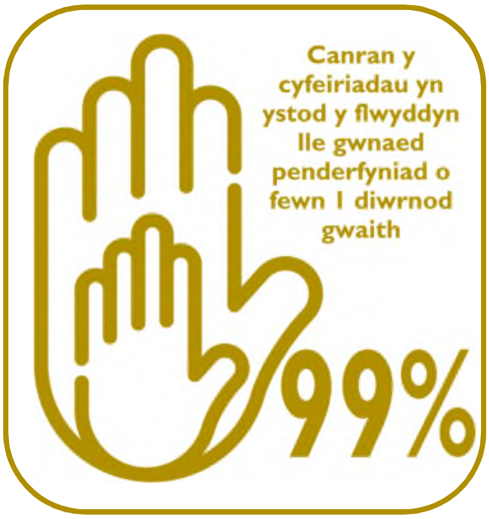

Mae'r **Timau Gwaith Cymdeithasol** yn cynnig cefnogaeth ac ymyrraeth ddwys i blant a'u teuluoedd. Mae gweithwyr cymdeithasol yn gweld plant a'u teuluoedd yn rheolaidd ac yn cadw cysylltiad da gyda hwy gan fod yn effro i faterion o risg a lleihau risgiau i blant a phobl ifanc. Rydym yn sicrhau fod adnoddau ar gael i'w cefnogi a bod eu hanghenion yn glir i ni. Mae cynlluniau yn eu lle wedyn ar gyfer ymateb i'w anghenion. Ar adegau, rydym yn cyfeirio ymlaen i dimau sydd yn cynnig ymyrraeth fwy arbenigol.

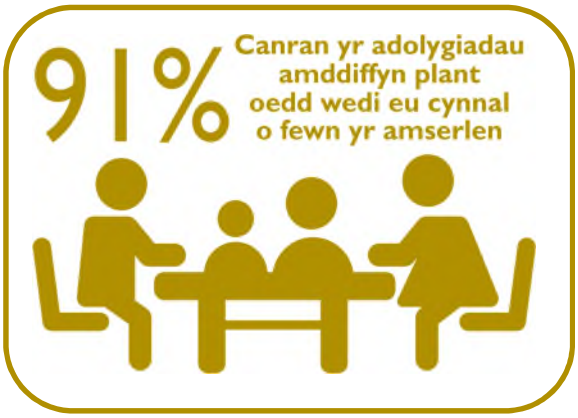

Rydym yn awyddus iawn i ddatblygu ein hymyraethau gyda theuluoedd a bydd y Strategaeth Cefnogi Teuluoedd a'r bwriad o weithio yn fwy integredig yn ein helpu ni i gynnig ymyrraeth yn gynt i deuluoedd i sicrhau ein bod yn diwallu eu hanghenion cyn i broblemau waethygu. Rydym hefyd yn cynnal ymchwiliadau amddiffyn plant, ac weithiau mae rhai teuluoedd angen cefnogaeth ddwys iawn ac mae angen i ni ddod â phlant sydd mewn perygl i ofal y Cyngor.

Mae plant yn dod i'n gofal fel arfer o dan amgylchiadau anodd iawn, ac rydym yr un mor uchelgeisiol ar gyfer y plant yma ag y byddai unrhyw un ar gyfer ei blentyn ei hun. I sicrhau fod plant a phobl ifanc yn profi sefydlogrwydd rydym yn cefnogi plant i fyw gartref gyda chefnogaeth lle bo hynny'n bosibl. Rhoddir pwyslais hefyd ar geisio lleoli plentyn gydag aelodau o'i deulu estynedig neu ffrindiau'r teulu. Lle nad yw hynny'n bosibl, lleolir y plentyn gyda gofalwyr maeth cofrestredig, neu ar adegau bydd rhai plant a phobl ifanc angen unedau preswyl arbenigol i gwrdd ag anghenion penodol.

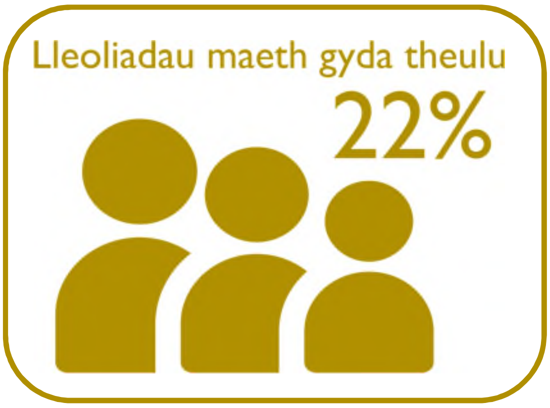

Rôl y **Tîm Maethu** yw sicrhau fod gennym ddigon o rieni maeth i ddiwallu anghenion plant sydd yn methu byw gartref. Rydym yn asesu a chefnogi gofalwyr maeth er mwyn iddynt allu cynnig y gefnogaeth angenrheidiol i blant sy'n dod i'n gofal, ac mae hyn yn flaenoriaeth uchel i'r Adran. Rydym yn ymwybodol bod plant sydd mewn sefyllfaoedd sefydlog yn cael y cyfle gorau i brofi'r ffiniau hynny sydd yn allweddol i ddatblygiad da. Mae hyn yn gosod y sylfaen ar gyfer cyflawni'r canlyniadau gorau iddynt.

Tra bo plentyn yng ngofal y Cyngor, ein cyfrifoldeb yw darparu cynllun gofal clir ar ei gyfer sydd yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn sicrhau fod y penderfyniadau iawn yn cael eu gwneud er lles y plentyn ac nad oes unrhyw oediad yn ei gynllun.

Mae'r **Tîm Ôl-16** yn cefnogi pobl ifanc sydd un ai angen eu diogelu neu angen gofal a chefnogaeth, ac mae'n cynnwys pobl ifanc sydd wedi gadael gofal hyd at 25 oed. Mae'r gweithwyr yn gweld y bobl ifanc yn rheolaidd ac yn annog iddynt gadw cysylltiad da gyda'u teuluoedd ac yn datblygu eu sgiliau i fyw yn annibynnol. Mae'r Cynllun "Pan Fydda i'n Barod" yn cynnig opsiwn i bobl ifanc nad ydynt yn barod i symud o'u lleoliad maeth ar eu pen-blwydd yn 18 oed, i aros hyd nes eu bod nhw 'n barod i wneud hynny.

Y Timau Arbenigol

Pwrpas y **Tîm Trothwy Gofal** yw lleihau anghenion drwy gynnig ymyrraeth a chefnogaeth ddwys i blant sydd ar fin dod i ofal, neu sydd newydd ddod i ofal, neu i ddychwelyd plant adref o ofal yn ddiogel. Wrth gydweithio gyda'r plant a'u teuluoedd mae anghenion iechyd corfforol, meddyliol a lles emosiynol plant a'u teuluoedd yn cael eu diwallu.

Mae **Tîm Derwen** yn darparu gwasanaeth ar gyfer plant a phobl ifanc anabl a gwael a'u teuluoedd. Rydym yn darparu cymorth i bobl ifanc anabl, i'w helpu i gael eu cynnwys mewn gweithgareddau a bywyd cymunedol a chynyddu sgiliau i'w gwneud yn fwy annibynnol. Rydym yn darparu cyfnodau o ofal seibiant drwy wasanaeth cefnogol i nifer fawr o deuluoedd. Mae'r tîm yn dîm amlddisgyblaethol ac yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd. Mae gennym weithwyr cymdeithasol, nyrsys a seicolegwyr yn gweithio yn y tîm ac oherwydd ystod eang o anghenion cymhleth mae ein gweithwyr angen meddu ar sgiliau arbennig i ymateb i anghenion y plant a'u teuluoedd.

Mae'r **Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd (IFSS**) yn cynnig ymyrraeth arbenigol i deuluoedd ble mae camddefnydd o alcohol a chyffuriau gan y rheini a gofalwyr yn ffactor o risg i'r plant. Oherwydd natur ddwys yr ymyrraeth, mae'r gwasanaeth wedi ei flaenoriaethu ar gyfer y teuluoedd ble mae'r risg i blant yn uchel. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi gweithio gyda 35 o deuluoedd ac wedi llwyddo i wneud newid arwyddocaol gyda 26 teulu.

Pwrpas y **Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid** yw gweithio yn ddwys gyda phlant a phobl ifanc sydd wedi troseddu i'w hatal rhag aildroseddu. Rydym yn cynnig ystod eang o ymyraethau arbenigol ac yn gweithio gyda'r teulu cyfan er mwyn dod o hyd i ddatrysiadau i helpu'r plant a phobl ifanc rhag aildroseddu. Rydym hefyd yn gweithio yn ataliol gyda phlant a phobl ifanc i'w hatal rhag troseddu yn y lle cyntaf. Byddwn yn gwneud hyn mewn partneriaeth ag ysgolion ac o fewn cymunedau'r unigolion. Rydym yn dîm amlasiantaethol ac yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Heddlu, y Bwrdd Iechyd, Gyrfa Cymru, Tai Gogledd Cymru ac eraill.

Rhiantu Corfforaethol

Y Cyngor sy'n gyfrifol am ddiogelwch a lles plant sydd mewn gofal, ac felly mae gan y Cyngor gyfrifoldeb i ymddwyn fel rhiant ar gyfer y plant hynny. Rydym yn ymwybodol bod canlyniadau i blant a phobl ifanc sydd mewn gofal yn cymharu yn anffafriol â chyrhaeddiad gweddill y boblogaeth sydd felly yn golygu eu bod dan anfantais i lwyddo a chyflawni eu nodau llesiant. Mae rôl y Panel Rhiant Corfforaethol yn hanfodol i sicrhau bod gwasanaethau priodol ar gael i bob un o'r plant sydd mewn gofal lwyddo i gyrraedd eu llawn botensial.

Mae'r Panel Rhiant Corfforaethol eisoes wedi datblygu strategaeth er mwyn sicrhau'r cyfleoedd gorau i'r plant a phobl ifanc sydd yng ngofal y Cyngor ac i dreiddio yn ddyfnach i rai materion fel, iechyd, lles emosiynol a sefydlogrwydd plant a phobl ifanc. Gyda'r cynnydd yn niferoedd y plant sydd yn ein gofal byddwn yn canolbwyntio yn arbennig ar sicrhau bod ein plant yn cael pob cyfle i lwyddo mewn bywyd.

Fel rhieni corfforaethol byddwn yn anelu i wella'r cyfleoedd ar gyfer ein plant ym mhob agwedd o'u bywydau. Drwy wrando a chanfod barn y plant sy'n ein gofal byddwn yn sicrhau bod y gefnogaeth sydd yn cael ei rhoi gennym yn cwrdd â'u hanghenion gan weithredu i gau unrhyw fylchau. Byddwn hefyd yn sicrhau bod y rhai sydd yn gadael ein gofal yn cael eu paratoi a'u harfogi ar gyfer bywyd fel oedolyn gan sicrhau eu bod yn derbyn y gefnogaeth addas i'w cynorthwyo i wireddu eu potensial.

Fel rhieni corfforaethol byddwn yn anelu i wella'r cyfleoedd ar gyfer ein plant ym mhob agwedd ar eu bywydau. Drwy wrando a chanfod barn y plant sy'n ein gofal byddwn yn sicrhau bod y gefnogaeth a ddarperir gennym yn cwrdd â'u hanghenion gan weithredu i gau unrhyw fylchau. Byddwn hefyd yn sicrhau bod y rhai sydd yn gadael ein gofal yn cael eu paratoi a'u harfogi ar gyfer bywyd fel oedolyn gan sicrhau eu bod yn derbyn y gefnogaeth addas i'w cynorthwyo i wireddu eu potensial.

Sut rydym yn sicrhau ansawdd Diogelu

Er mwyn rhoi sicrwydd i'r Cyngor bod ein trefniadau diogelu yn gadarn mae gennym **Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd** sydd yn canolbwyntio ar agweddau gwahanol ar y maes pwysig hwn.

Rydym yn gweithredu'r dyletswyddau statudol i adolygu achosion Plant mewn Gofal, ac yn rhoi arweiniad ar amddiffyn plant, gan gadeirio Cynadleddau Achos a Chyfarfodydd Strategaeth lle mae honiadau yn erbyn pobl broffesiynol.

Byddwn yn cynnal cynadleddau amddiffyn plant mewn partneriaeth â'r teuluoedd a gweithwyr eraill. Mae ymyrryd gyda theulu i ddiogelu'r plentyn yn gallu bod yn anodd iddynt. Yn aml, nid ydynt yn croesawu'r cymorth yma ac yn aml yn cydweithredu trwy orfodaeth. Ein nod yw sicrhau fod llais y plentyn yn fwy amlwg yn y trafodaethau a bod teuluoedd yn cymryd rhan fwy effeithiol yn eu cynllun diogelu.

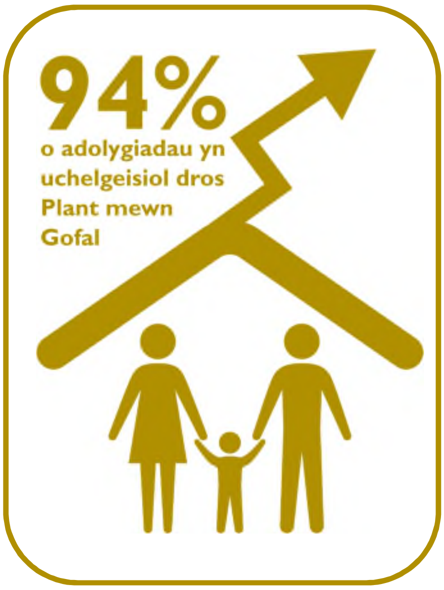

Mae Swyddogion Adolygu Annibynnol yn monitro cynlluniau gofal pob plentyn a pherson ifanc sydd mewn gofal. Maent yn sicrhau fod y cynlluniau gofal wedi rhoi ystyriaeth briodol a phwysau i ddymuniadau a theimladau'r plentyn, a bod y plentyn yn deall ei sefyllfa yn llawn o ystyried ei oed a'i ddealltwriaeth. Mae'r Swyddogion Adolygu Annibynnol yn rhoi sicrwydd i'r Cyngor bod buddiannau'r plentyn yn cael eu diogelu trwy gydol eu hamser mewn gofal. Maent yn gwrando ar blant, gwneud yn siŵr eu bod yn hapus gyda'u cynlluniau, sicrhau bod eu barn yn cael llais a bod eu cynlluniau yn cael eu dilyn, a bod yn ddigon grymus i wneud rhywbeth am y peth os nad ydynt yn cael eu dilyn.

Adran Amgylchedd

Adran Amgylchedd

Mae'r Adran yn rheoli trawsdoriad eang o feysydd o fewn y tri Gwasanaeth penodol, sef:

- **Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd**
- **Eiddo**
- **Trafnidiaeth a Chefn Gwlad**

Gwasanaeth Cynllunio

Pwrpas y Gwasanaeth Cynllunio yw hwyluso a rheoli datblygiadau cynaliadwy er budd ein cymunedau, yr economi a'r amgylchedd o fewn ardal awdurdod cynllunio Gwynedd (nad yw'n cynnwys ardal y Parc Cenedlaethol).

Er mwyn cyrraedd y nod yma, mae sawl elfen i'r gwaith:

Drwy weithio ar y cyd gyda Chyngor Sir Ynys Môn, rydym newydd fabwysiadu Cynllun Datblygu Lleol er mwyn cael sail gadarn i wneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio i'r dyfodol. Yn y cyfnod i ddod, byddwn yn paratoi Canllawiau Cynllunio Atodol i gefnogi'r Cynllun, yn monitro'r Cynllun ac yn adrodd yn flynyddol ar addasrwydd y Cynllun.

Rydym hefyd yn rhoi arweiniad ar faterion polisi cynllunio i Awdurdod Cynllunio Gwynedd, Awdurdod Cynllunio Cyngor Sir Ynys Môn ac i sefydliadau allanol a'r cyhoedd.

Rydym yn gwneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio i ddatblygu tir ac yn ymdrin ag oddeutu 1,200 o geisiadau cynllunio'n flynyddol, gyda dros 90% o geisiadau'n derbyn caniatâd ar gyfartaledd.

Mae ceisiadau'n cymryd 59 diwrnod i'w penderfynu ar gyfartaledd gydag oddeutu 83% yn cael eu penderfynu o fewn 8 wythnos.

Wrth holi barn ein cwsmeriaid am y gwasanaeth, dywedodd 94% eu bod yn fodlon neu yn fodlon iawn â lefel y gwasanaeth.

Yn ystod 2016-17 derbyniwyd dros 1,800 o ymholiadau cynllunio cyffredinol / ymholiadau cyn cyflwyno cais.

Yn ddiweddar caniatawyd datblygiadau'n cynnwys campws Prifysgol Bangor ar safle'r Santes Fair gyda llety i 600 o fyfyrwyr, 245 o dai (yn cynnwys 86 tŷ fforddiadwy) ym Mhenrhosgarnedd, cyfleuster storio bwmpio 49MW yn safle Glynrhonwy, Llanberis, ailddatblygu Academi Hwylio Pwllheli, 'Zip World' ym Methesda a 'Bounce Below' ym Mlaenau Ffestiniog, bragdai, caffis, siopau bychan, a mentrau gwledig.

Rydym yn cymryd camau gorfodaeth ar ddatblygiadau sydd heb gael caniatâd cynllunio gan ymdrin ag oddeutu 300 o achosion yn flynyddol.

Ar gyfartaledd, mae’r achosion yn cymryd 139 diwrnod i’w datrys gyda 84% yn cymryd llai na 12 wythnos.

Mae’r Adran yn gyfrifol am fonitro gwariant cyfraniadau ariannol Cynllunio [cytundeb 106] sydd oddeutu £2.8 miliwn ar hyn o bryd.

Mae’r Adran hefyd yn ymgymryd â rhaglen flynyddol o waith rhagweithiol yn unol ag amcanion y Strategaeth Gorfodaeth, sydd yn cynnwys monitro’n rhagweithiol, yn ogystal â gweinyddu, cynnal, diweddaru ac adolygu cofrestr gorchmynion diogelu coed y Cyngor.

Gwarchod y Cyhoedd

Pwrpas y Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yw gwarchod y cyhoedd mewn perthynas ag amrediad o faterion amgylcheddol ac iechyd - megis ansawdd aer, sŵn, y gadwyn fwyd ac alcohol yn ogystal â busnesau a masnachwyr ffug sy’n anfwriadol neu’n fwriadol yn torri safonau derbyniol a nodir mewn deddfwriaeth.

Er mwyn cyrraedd y nod yma, mae sawl elfen i’r gwaith :-

Rheolaeth Llygredd a Thrwyddedu

Rydym yn sicrhau nad yw busnesau neu unigolion yn llygru'r aer, y tir, neu ddyfroedd gyda sylweddau neu sŵn annymunol drwy ymateb ac ymchwilio i gwynion llygredd a niwsans statudol.

Rydym hefyd yn asesu diogelwch dŵr yfed o darddiad preifat ac ansawdd dŵr ymdrochi a gorfodi gwelliannau fel bo angen - 640 sampl dŵr yfed a 70 sampl dŵr ymdrochi dros y flwyddyn ddiwethaf.

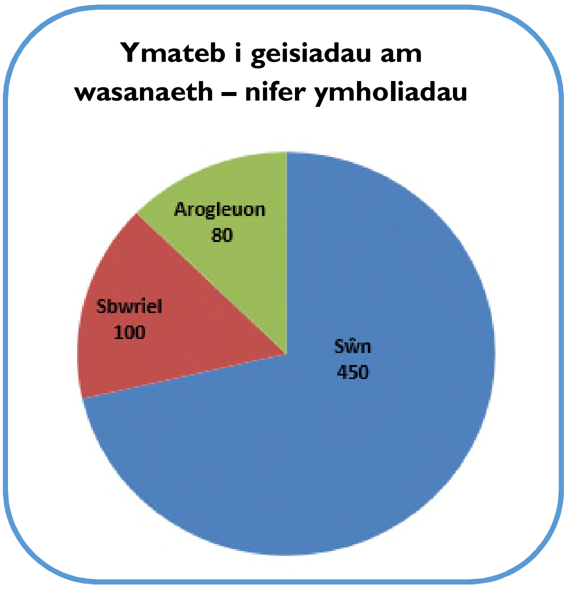

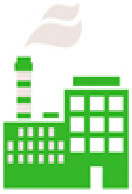

Archwilio a monitro prosesau diwydiannol ar 47 safle a rheoleiddio allyriadau diwydiannol i'r aer (llosgyddion gwastraff olew, malurwyr symudol, peiriannau sment)

Rydym hefyd yn claddu’r meirwon lle nad oes teulu - gyda 30 o achosion yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

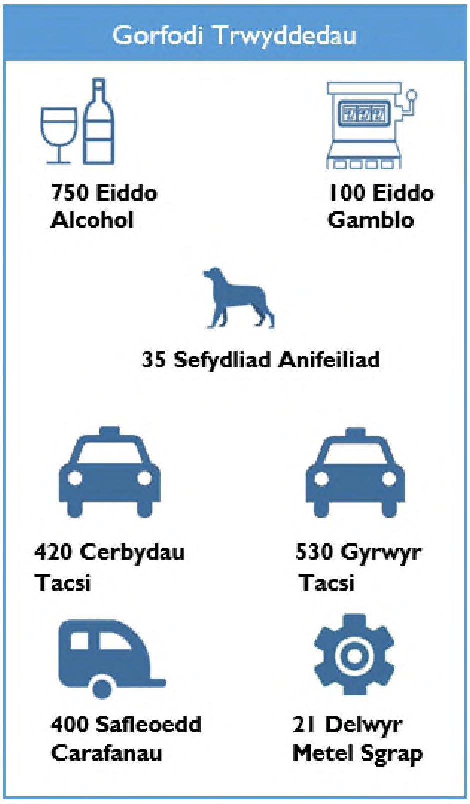

Trwyddedu

Rydym yn trwyddedu'r meysydd a ganlyn er mwyn gwarchod defnyddwyr, busnesau a chymunedau Gwynedd rhag unrhyw effeithiau andwyol.

- Trwyddedu alcohol ac adloniant (yn cynnwys digwyddiadau) a gamblo.
- Trwyddedau anifeiliaid yn cynnwys siopau anifeiliaid anwes, sefydliadau marchogaeth a sefydliadau bridio cŵn.
- Cerbydau, gyrwyr a gweithredwyr tacsis.
- Safleoedd carafanau, a thrwyddedu delwyr metel sgrap.
- Sectorau o fusnes all fod yn beryglus.

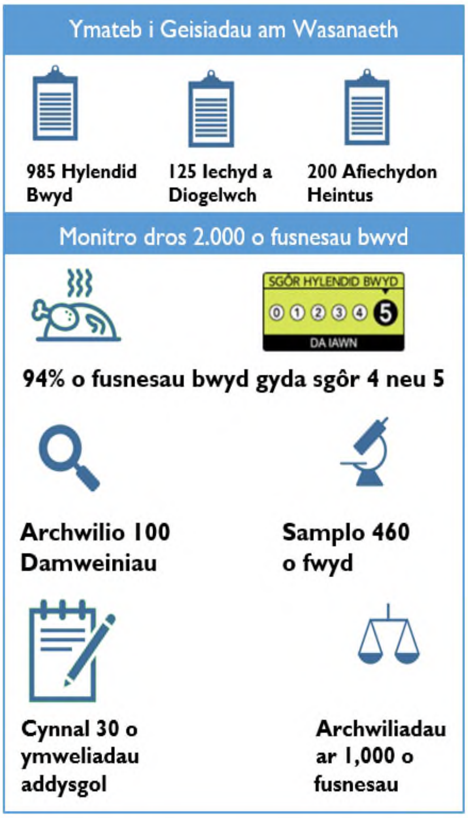

Lles

Rydym yn sicrhau fod busnesau yng Ngwynedd yn cwrdd â gofynion hylendid bwyd, safonau bwyd ac iechyd a diogelwch yn y gweithle drwy ymateb i gwynion, cynnal archwiliadau rheolaidd a chynnal ymgyrchoedd addysgol.

Rydym yn gwarchod trigolion ac ymwelwyr i Wynedd rhag afiechydon heintus a chemegau niweidiol.

Rydym hefyd yn ymchwilio i ddamweiniau ac achosion o glefyd heintus yn brydlon fel bod unrhyw risgiau pellach i unigolion yn cael eu dileu.

Safonau Masnach

Rydym yn sicrhau fod busnesau a masnachwyr yng Ngwynedd yn cwrdd â gofynion diogelwch cynnyrch (gan gynnwys nwyddau a chyfyngiad oed), masnach deg, gwarchodaeth defnyddwyr, iechyd a lles anifeiliaid a bwydydd anifeiliaid.

Rydym yn gwneud hyn drwy gyfuniad o ymateb i gwynion, cynnal archwiliadau rheolaidd, cynnal ymgyrchoedd addysgol a thargedu masnachwyr problemus.

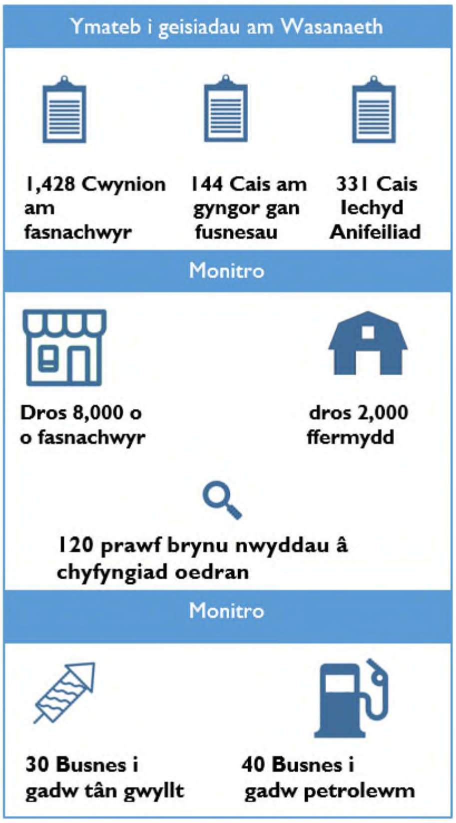

Gwasanaeth Eiddo

Pwrpas y Gwasanaeth Eiddo yw sicrhau fod gennym eiddo sy'n addas i ddarparu gwasanaethau'r Cyngor ac i reoli'r asedau eiddo hynny. Mae sawl elfen i'r gwaith:-

Diogelwch Eiddo a Chynnal a Chadw

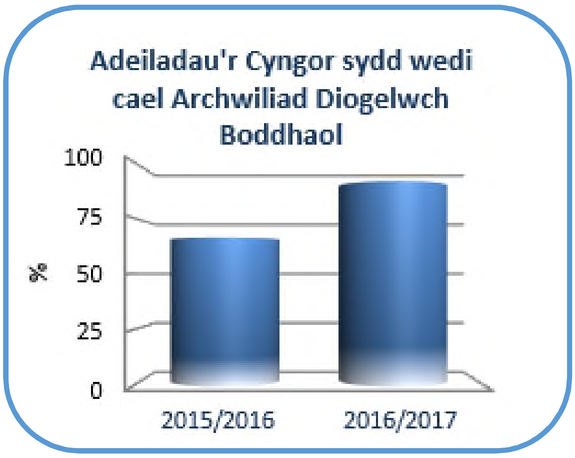

Rydym yn sicrhau fod ein adeiladau yn ddiogel ac mewn cyflwr da i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau i drigolion Gwynedd drwy sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r llu o gyfrifoldebau statudol a sicrhau fod gennym raglen cynnal a chadw effeithiol.

Datblygu Eiddo

Pwrpas yr Uned yw datblygu adeiladau newydd neu addasu ac adnewyddu adeiladau presennol i wella'r gwasanaeth a roddir i drigolion Gwynedd.

Yn ystod 2016-17, roedd 100% o'n cwsmeriaid yn hapus gyda'r gwaith a ddarparwyd gan y Tîm Datblygu Eiddo.

Ysgol Newydd Bro Llifon

Stadau a Chyfleusterau

Ein pwrpas yw sicrhau fod y Cyngor yn derbyn y gwerth gorau wrth reoli ei bortffolio asedau eiddo a sicrhau mai dim ond yr asedau hynny sydd wirioneddol eu hangen arnom sydd yn cael eu cadw.

Incwm cronnus o Werthu Eiddo

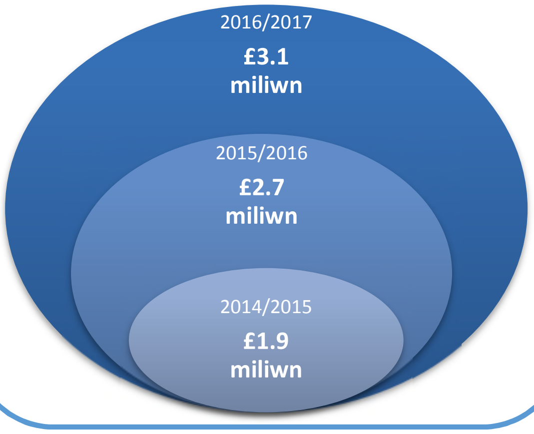

Gwasanaeth Swyddfa

Mae'r Tîm Swyddfeydd yn darparu gofod swyddfa ar gyfer oddeutu 1,500 o staff mewn 7 adeilad sylweddol, gan gynnwys yr holl wasanaethau perthnasol y mae hynny yn ei olygu fel gofalu a glanhau a threfniadau diogelwch ar gyfer yr adeiladau a'u defnyddwyr.

Rydym hefyd yn darparu gwasanaeth glanhau ar gyfer adeiladau eraill a ddefnyddir i gynnal gwasanaethau rheng flaen y Cyngor. Rydym hefyd yn ddarparwr i gwmnïau allanol megis Cartrefi Cymunedol Gwynedd a Pharc Cenedlaethol Eryri.

Uned Cadwraeth Ynni

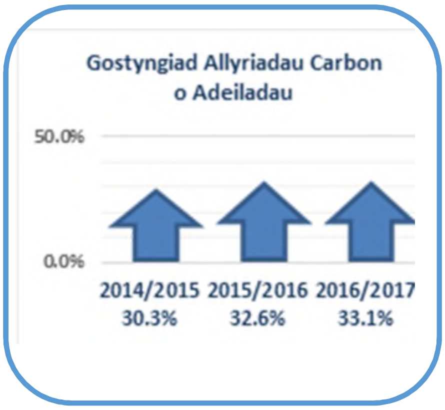

Yn dilyn mabwysiadu ein Cynllun Rheoli Carbon, mae'r Tîm Ynni yn gweithredu nifer o brosiectau i leihau allyriadau carbon.

Mae gwaith y tîm i leihau ein defnydd wedi creu arbedion refeniw blynyddol o dros £900,000 i'r Cyngor.

Mae rhaglen i godi ymwybyddiaeth ymysg plant ysgol wedi bod yn rhan bwysig o'r gwaith hwn gan ddefnyddio cymeriadau megis Sbarci a Fflic.

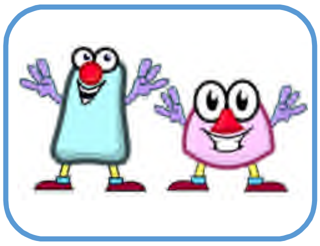

Rheoli a Gorfodaeth Parcio

Mae'r tîm parcio yn gyfrifol am reoli dros 100 o feysydd parcio ledled y sir ac yn gyfrifol am orfodaeth parcio ar ein strydoedd ac yn ein meysydd parcio. Nod y tîm yw defnyddio pwerau gorfodaeth yn rhesymol a theg er mwyn sicrhau parcio a llif traffig diogel i'r cyhoedd.

Mae pryder yn ardal Caernarfon a Dyffryn Ogwen am y diffyg llefydd parcio i bobl leol. Mae gan drigolion ardal Penllyn bryder am y diffyg llefydd parcio i weithwyr ar stad ddiwydiannol Y Bala. Mewn ymateb i'r pryderon hyn, byddwn yn ymchwilio ymhellach i'r pryderon hyn ac yn edrych ar opsiynau er mwyn cyfarch y broblem.

Rheoli Pla

Rydym yn cynnig gwasanaeth rheoli a difa pob math o bla drwy gontractau a thrwy ymateb i alwadau dyddiol gan y cyhoedd am gymorth i reoli pla yn eu cartrefi neu fusnesau. Rydym hefyd yn cyflawni'r gwasanaeth statudol i ofalu am gŵn strae.

Gwasanaeth Trafnidiaeth a Chefn Gwlad

Mae pedwar maes gwaith o fewn y Gwasanaeth:

- Traffig, Prosiectau a Gwaith Stryd
- Cludiant Integredig
- Diogelwch y Ffyrdd
- Cefn Gwlad

Traffig, Prosiectau a Gwaith Stryd

Ein pwrpas yw galluogi i'r cyhoedd ddefnyddio ffyrdd Gwynedd mewn modd diogel a dirwystr.

Rydym yn gwneud hyn drwy asesu safleoedd ar y rhwydwaith priffyrdd er mwyn adnabod unrhyw beryglon posibl a gweithredu datrysiadau os oes angen. Gall y datrysiadau fod ar ffurf creu gorchmynion traffig (cyfyngiadau cyflymder neu barcio) neu ymgymryd â chynlluniau arwyddo a marcio ffyrdd i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd am sefyllfaoedd peryglus.

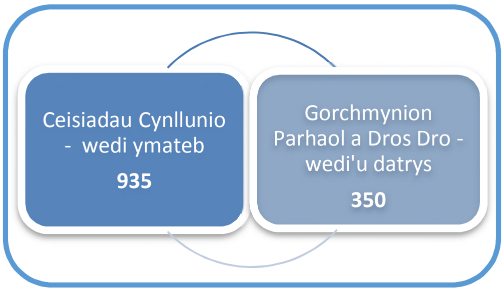

Rydym hefyd yn gyfrifol am sicrhau fod gweithiau arfaethedig gan ddatblygwyr a allai effeithio ar y rhwydwaith priffyrdd yn cael eu gwneud yn ddiogel ac yn unol â'r safonau cywir. Mae hyn yn golygu rhoi cyngor i ddatblygwyr a rhoi sylwadau ar geisiadau cynllunio a dderbynnir gan y Cyngor.

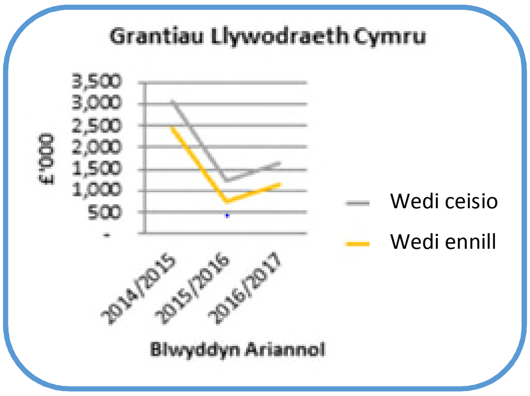

Rydym hefyd yn rheoli prosiectau gwella ffyrdd amrywiol ledled y sir.

Rydym bob amser yn edrych am gyfleoedd i ariannu ein cynlluniau trafnidiaeth a diogelwch o ffynonellau allanol ac yn aml yn llwyddiannus yn denu arian grant o wahanol ffynonellau ar eu cyfer.

Diogelwch y Ffyrdd

Rydym yn ceisio lleihau anafiadau a damweiniau ar ein ffyrdd drwy ymgymryd â mentrau priodol (lleol, rhanbarthol a chenedlaethol) gan gynnwys mesurau peirianyddol, rhaglenni addysgol, hyfforddiant, cyhoeddusrwydd a gorfodaeth.

Mae yna bryder yn ardal Dyffryn Nantlle am ddiogelwch ffyrdd yn yr ardal, a phryder hefyd yn benodol am ddiogelwch ffyrdd y tu allan i ysgolion yn ardal Caernarfon. Mewn ymateb i'r pryder, byddwn yn cydweithio gyda'r ysgolion i edrych ar yr opsiynau er mwyn cyfarch y broblem. Ein nod yw lleihau'r risg o wrthdrawiadau ac i sicrhau bod y ffyrdd mor ddiogel â phosib i bob defnyddiwr.

Gwaith Stryd

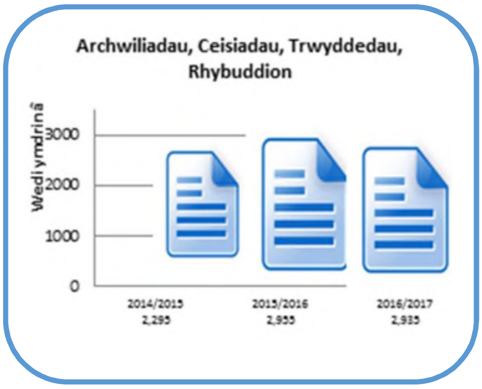

Rydym hefyd yn gyfrifol am gydlynu a monitro'r holl weithgareddau a wneir ar y rhwydwaith briffordd gyhoeddus gan ymgymerwyr statudol (e.e. Dŵr Cymru, BT) neu eu contractwyr. Mae hyn yn golygu prosesu ceisiadau am e.e. tyllu ffyrdd i drwsio cyfarpar a chau ffyrdd i hwyluso ymgymryd â gwaith cynnal a chadw.

Rydym hefyd yn trwyddedu gosod sgipiau a sgaffaldiau ar ein ffyrdd yn ogystal â gorfodi perchnogion eiddo i dorri coed, symud rhwystrau oddi ar y ffordd ac yn y blaen.

Cludiant Integredig

Ein pwrpas yw darparu cludiant diogel o ansawdd sy’n gost-effeithiol yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth ac addysgu grwpiau penodol ar sut i ymdopi â pheryglon ar ein ffyrdd.

Rydym yn gwneud hyn drwy sicrhau rhwydwaith o gludiant cyhoeddus.

Cludiant Cyhoeddus

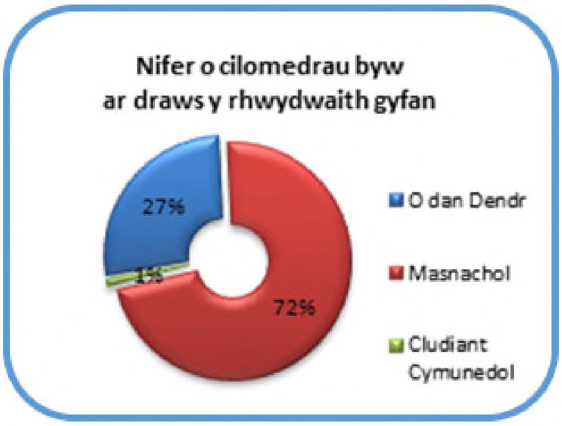

Mae dros hanner y llwybrau bysiau o fewn Gwynedd yn derbyn cymorth ariannol i’w rhedeg oherwydd nad ydynt yn fasnachol-hyfyw. I hwyluso hyn, rydym yn paratoi contractau cludiant cyhoeddus yn ogystal â pharatoi a chreu amserlenni gweithredu ar gyfer y gwahanol lwybrau.

Rydym hefyd yn gyfrifol am drefnu contractau cludiant addysg (gan gynnwys cynllun prynu seddau) er mwyn darparu trafnidiaeth am ddim i ddisgyblion cymwys.

Mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth cludiant confensiynol ar gael, neu ar gyfer ein trigolion sy’n methu neu’n ei chael hi’n anodd i ddefnyddio cludiant cyhoeddus confensiynol, rydym hefyd yn ystyried cyfleoedd ar gyfer cludiant cymunedol.

Cefn Gwlad

Rydym yn hwyluso a chynnal hawliau mynediad y cyhoedd i gefn gwlad a’r arfordir, gwarchod bioamrywiaeth a chynefinoedd ar dir a môr ynghyd â diogelu safon tirlun Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Pen Llŷn.

Bioamrywiaeth

Rydym yn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â dyletswyddau'r Cygnor i warchod ein bioamrywiaeth yng Ngwynedd. Rydym yn rhoi cyngor arbenigol ar geisiadau cynllunio a datblygiadau ac wedi cynnal 300 o ymgynghoriadau yn ystod 2016/17.

Mae'r Adran yn gyfrifol am gyd-gordio'r gwaith o reoli safle Ewropeaidd dynodedig ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau morol o bwysigrwydd Ewropeaidd, Ardal Cadwraeth Arbennig Pen Llŷn a'r Sarnau, a rheoli a gweithredu prosiectau amgylcheddol megis Prosiect Ecosystemau Morol.

Mae'r Adran hefyd yn cynnal gweithgareddau gyda grwpiau lleol a'r cyhoedd i godi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd ein bioamrywiaeth.

Mynediad i Gefn Gwlad

Mae rhwydwaith llwybrau cyhoeddus Gwynedd oddeutu 3,800km o hyd, ac rydym yn rhoi blaenoriaeth i gynnal y llwybrau hynny sydd wedi eu hadnabod gan gymunedau fel y rhai sy'n bwysig iddynt.

Rydym hefyd yn datblygu a chynnal y llwybr arfordir cenedlaethol sydd oddeutu 300km yng Ngwynedd.

Mae ymdeimlad yn ardal Porthmadog y dylid gwella cyflwr llwybr yr arfordir ac mewn ymateb i hyn byddwn yn edrych ar gyfleoedd i wella cyflwr y llwybr. Yn ardal Tywyn mae yna deimlad fod angen cwblhau'r llwybr beicio rhwng Tywyn ac Aberdyfi ac mewn ymateb byddwn yn edrych i flaenoriaethu gwaith er mwyn cwblhau'r llwybr beicio rhwng Tywyn ac Aberdyfi. Yn ardal Pwllheli mae gofyn i oresgyn y rhwystrau mynediad rhwng Pwllheli a Llanbedrog ar droed ac ar feic i alluogi i ddefnyddwyr gael mynediad rhwydd ar hyd arfordir deheuol Pen Llŷn.

Rydym yn ymdrin â cheisiadau i wyro a chreu llwybrau ac yn cynnal a diweddaru'r map diffiniol sydd yn dangos rhwydwaith hawliau tramwy'r sir.

Rydym hefyd wedi paratoi Cynllun Gwella Hawliau Tramwy sydd yn gosod fframwaith ar gyfer gwella'r rhwydwaith ac yn rheoli tiroedd sydd yn cynnwys 6 gwarchodfa natur a thiroedd eraill.

Mae'r Adran yn gwarchod a cheisio rheoli ansawdd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn (AHNE) yn unol â phrotocol. Mae Cynllun Rheoli AHNE yn cael ei weithredu gan y Cyngor a sefydliadau eraill.

Adran Economi a Chymuned

Adran Economi a Chymuned

Mae'r Adran Economi a Chymuned yn cynnwys ystod o wasanaethau sydd yn anelu at wella llesiant economaidd, cymdeithasol a diwylliannol cymunedau Gwynedd.

Datblygu Economi Gwynedd

Rydym yn cydweithio gyda phartneriaid i greu'r amodau i fusnesau a mentrau sefydlu, cystadlu a datblygu yng Ngwynedd gan greu a chynnal swyddi o ansawdd ar draws y sir.

Mae perfformiad yr economi yn effeithio ar ansawdd bywyd trigolion Gwynedd gan ddylanwadu ar gostau byw ac incwm aelwydydd.

Mae economi Gwynedd yn perfformio yn gymharol dda ar lefel Cymru ond ddim o gymharu â rhanbarthau eraill o Brydain ac Ewrop. Mae lefelau cyflog yng Ngwynedd yn llawer is na rhannau eraill o Gymru ac mae gwerth cynhyrchiant busnesau Gwynedd yn isel o' gymharu ag ardaloedd eraill. Mae'n bwysig felly fod Cyngor Gwynedd yn cymryd camau rhagweithiol i greu'r amodau fyddai'n galluogi i fusnesau dyfu a sbarduno twf yn yr economi.

Dyma fraslun o waith yr Adran yn 2018/19:

Cefnogi Busnes

Mae 15,785 o fusnesau, mentrau a chwmnïau cymunedol yng Ngwynedd. Mae'r Adran yn darparu gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth ymarferol i'w helpu i sefydlu a datblygu er mwyn cynnal a chreu swyddi. Mae'r Adran hefyd yn darparu 87 o unedau gwaith ar hyd a lled y sir i alluogi i fusnesau fod yn gystadleuol.

230 **o fusnesau wedi cael cyngor yn 2016/17**

Ein blaenoriaethau yw:

- Cydweithio gyda Thîm Caffael Cyngor Gwynedd a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i gefnogi busnesau Gwynedd i dendro'n llwyddiannus am waith a chadw'r budd yn lleol o gytundebau yn y sector cyhoeddus a phreifat
- Gwella trefniadau'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth ac ymgysylltu gyda busnesau
- Ystyried rôl a rheolaeth unedau gwaith y Cyngor i'r dyfodol.

Busnesau'n Cael Cymorth i Ffynnu

Mae busnesau'r sir yn ymwneud â nifer o Adrannau'r Cyngor ac yn derbyn gwasanaeth ganddynt, gan gynnwys trethi, cynllunio, safonau masnach, rheolaeth adeiladu a chaffael.

Drwy fabwysiadu dull gweithredu sy'n rhoi anghenion busnesau yn ganolog ac yn ceisio lleihau rhwystrau, gellid cefnogi ac annog busnesau i sefydlu a thyfu yn y sir.

Dros y blynyddoedd nesaf, byddwn yn adolygu sut mae'r gwasanaethau yma yn cael eu darparu er mwyn ystyried a oes lle i wella ac yn gweithredu ar unrhyw wersi ddaw i'r amlwg i sicrhau fod busnesau yn cael eu cynorthwyo i ffynnu.

Rhaglenni Datblygu Economaidd

Yn ogystal â chefnogi busnesau yn uniongyrchol, mae'r Adran yn cydweithio gyda phartneriaid ar draws rhanbarth gogledd Cymru er mwyn targedu adnoddau i fuddsoddi mewn pecyn o brosiectau isadeiledd a sgiliau i fusnesau ffynnu i'r dyfodol.

£310 miliwn
o fuddsoddiad gan brosiectau yn yr economi ers 2000

Byddwn yn:

- Hyrwyddo egwyddorion Gwynedd Ddigidol gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid er mwyn annog busnesau Gwynedd i wneud y defnydd gorau o dechnoleg gwybodaeth i greu mantais gystadleuol
- Hyrwyddo a chefnogi canol trefi Gwynedd
- Sicrhau fod Gwynedd yn elwa o'r buddsoddiadau a ddaw drwy gais Cynllun Twf Gogledd Cymru.

Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr lleol ardaloedd Porthmadog, Ffestiniog a Phenllyn, nodwyd dyhead i ddenu mwy o swyddi tymor hir sy'n talu cyflogau da er mwyn gwella sefyllfa economaidd trigolion lleol. Mae cyswllt amlwg yma gyda blaenoriaeth Creu Swyddi Gwerth Uchel isod, a gellir ystyried y dyhead yma yn y cyd-destun hwnnw. Yn ardal Porthmadog, nodwyd yn ogystal fod pryder ymysg y cynghorwyr lleol ynglŷn â chyflwr rhai safleoedd segur yn yr ardal ac mewn ymateb i hyn byddwn yn effro i unrhyw gyfleoedd i gefnogi gwella neu ailddefnyddio'r safleoedd.

Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr ardal Dolgellau daeth i'r amlwg fod cysylltedd gwael ffonau symudol a band eang yn llesteirio trigolion a busnesau'r ardal. Byddwn yn ceisio dylanwadu er mwyn gwella cysylltedd yn yr ardal, gan ddilyn egwyddorion Gwynedd Ddigidol os yw'r cyllid perthnasol yn parhau i fod ar gael.

Yn ardaloedd Dyffryn Ogwen a Dyffryn Nantlle, nododd y cynghorwyr lleol fod hyrwyddo ac adfywio'r stryd fawr yn flaenoriaeth leol, ac rydym wedi gwneud ceisiadau amlinellol ar gyfer peth gweithgaredd adfywio yn yr ardaloedd.

Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr ardal Bangor, nodwyd dyhead i wella edrychiad yr ardal leol ac i ymateb i siopau gwag, gan nodi dymuniad i gydweithio â phartneriaid megis busnesau lleol a Chynghorau Tref a Chymuned i greu incwm er mwyn cyfrannu at y gwaith. Gallai hyn yn ei dro gefnogi busnesau a chrefftwyr lleol. Byddwn yn ystyried y cyfleoedd i adeiladu ar y gwaith a wneir eisoes ar y cyd ag Ardal Gwella Busnes Bangor a'n partneriaid yn lleol ac yn rhanbarthol er mwyn llunio ymateb.

Mae cyswllt hefyd gyda'r flaenoriaeth sirol ar gyfer rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith, a nodir isod. Dylai adfywio'r ardaloedd yma wella unrhyw ddelwedd negyddol sy'n deillio o fod yn ardaloedd ôl-ddiwydiannol gan ryddhau eu potensial.

Creu Swyddi Gwerth Uchel (Cyflog £26,500 neu fwy)

Mae cyflogau isel yn nodwedd amlwg yng Ngwynedd, gyda thâl wythnosol y sir (£410) yr ail isaf yng Nghymru, a thâl isel ar ei waethaf yn ein cymunedau gwledig (£375), sy'n eu gwneud ymysg yr isaf yn y Deyrnas Unedig.

Er mwyn mynd i'r afael â hyn, un o brif flaenoriaethau'r Cyngor yw gweithio gyda phartneriaid yn y sectorau cyhoeddus a phreifat i greu mwy o swyddi sy'n talu'n well.

Byddwn yn edrych i dargedu'r sectorau sy'n talu'n dda trwy greu amgylchedd sy'n cefnogi busnesau newydd a thyfu busnesau presennol gan hyrwyddo'r sir a denu buddsoddiad ychwanegol a sicrhau fod y gweithlu lleol yn gallu manteisio ar y cyfloedd. Byddwn yn lobïo a hwyluso gan greu'r amodau i ddenu buddsoddiad mewn safleoedd strategol megis Atomfa Trawsfynydd, Maes Awyr Llanbedr a Pharc Bryn Cegin/ Parc Menai. Mae gwaith da eisoes wedi cychwyn i ddenu buddsoddiadau i safleoedd Trawsfynydd a Llanbedr, ond mae angen cynnal y momentwm yma.

Arloesi Gwynedd Wledig

Mae natur ein heconomi wledig yn golygu nad yw 79% o fusnesau Gwynedd yn cyflogi mwy nag un person, a gormod o waith o fewn sectorau nad ydynt yn talu'n dda, ac mae hyn yn arwain at fygythiadau o ran cynaladwyedd ein cymunedau gwledig.

Mae sicrhau cysylltedd digidol i'n cymunedau gwledig, a bod gan y gweithlu a busnesau gwledig y sgiliau i fanteisio arnynt, yn fater sydd angen ymateb iddo os ydym am sicrhau cymunedau llewyrchus.

Rydym eisoes wedi denu £4miliwn o arian Rhaglen Datblygu Gwledig i'r Sir i ddatblygu dulliau arloesol ac ystod o ddatblygiadau cyffrous er mwyn targedu'r cymunedau gwledig.

Ein bwriad yw adeiladu ar y gwaith da sydd eisoes wedi ei wneud i drawsnewid yr economi wledig trwy gyflwyno arloesedd o fewn sectorau traddodiadol (megis amaeth a thwristiaeth) ynghyd â chefnogi buddsoddiad yn isadeiledd digidol ein cymunedau gwledig gan roi sylw arbennig i ardaloedd Dwyfor a Meirionnydd. Byddwn hefyd yn dylanwadu a lobïo yn rhanbarthol ac yn genedlaethol ar ran anghenion Gwynedd wledig.

Rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith

Mae nifer o gymunedau mwyaf anghenus Gwynedd yn gyfoethog o ran treftadaeth ac yn gartref i Safleoedd Treftadaeth y Byd presennol neu arfaethedig, megis y cyn ardaloedd llechi traddodiadol.

Mae cyfle yma i ni ddefnyddio dynodiad Safle Treftadaeth y Byd fel arf i adfywio cymunedau ac i gynyddu gwerth y diwydiant ymwelwyr.

Byddwn yn edrych i wireddu rhaglen o weithgaredd adfywio yn yr ardaloedd hyn fydd yn arwain at gynnydd ym mherchnogaeth trigolion o'u treftadaeth, gwedd a golwg cymunedau ac yn ansawdd y profiad i dwristiaid, ynghyd â pharhau i weithio i sicrhau statws Safle Treftadaeth y Byd i'r diwydiant llechi yng Ngwynedd.

Twristiaeth, Marchnata a Digwyddiadau

Mae'r diwydiant twristiaeth yn gyflogwr allweddol yng Ngwynedd. Gyda gwerth economaidd o bron i £1biliwn, mae dros 15,000 o bobl yn gweithio yn y maes. Rydym yn helpu'r diwydiant i ddenu pobl drwy'r flwyddyn sy'n debygol o wario mwy yn lleol, megis ymwelwyr sy'n mwynhau'r awyr agored ac ymwelwyr sy'n ymddiddori yn hanes a diwylliant arbennig Gwynedd. Rydym yn cefnogi trefnwyr digwyddiadau i greu bwrlwm mewn cymunedau ar draws y sir hefyd.

1,103,129

o ymwelwyr eleni i wefan www.ymweldageryri.info (+20%)

Byddwn yn:

- Ailddatblygu platfform marchnata Eryri Mynyddoedd a Môr yn ddigidol.
- Cydweithio gyda phartneriaid i adnabod blaenoriaethau i gefnogi prif gyrchfannau twristiaeth Gwynedd a'r sector yn ehangach.

Cynyddu Budd Digwyddiadau Mawrion

Mae digwyddiadau cyhoeddus yn cynnig cyfle masnachol i fusnesau lleol gyflenwi neu ddarparu gwasanaethau. Trwy gynnal digwyddiadau mae modd codi proffil Gwynedd a'i marchnata i ymwelwyr fel lle cyffrous a byrlymus ac yn lleoliad delfrydol i fusnesau fuddsoddi.

Rydym eisoes wedi bod yn llwyddiannus yn denu nifer o ddigwyddiadau proffil uchel cenedlaethol a rhyngwladol i'r sir a arweiniodd at fuddsoddiad o £6.7m yn 2016/17. Rydym yn awyddus i barhau gyda hyn a sicrhau bod busnesau lleol yn elwa o'r digwyddiadau. Bydd hyn yn arwain at gyfleoedd i hywyddo'r sir, cynnydd yn nifer yr ymwelwyr â'r sir, a chynnydd yn nifer y cyfleoedd i gwmnïau lleol weithio neu gynnig gwasanaethau i'r digwyddiadau.

Elwa o Dwristiaeth

Twristiaeth yw un o brif sectorau economaidd Gwynedd ac mae'r sector yn cyfrannu £1biliwn i'r economi'n flynyddol ac yn cyflogi dros 15,000 yn y sir.

Er hyn, mae ymwelwyr yn ychwanegu'n sylweddol i'r pwysau ar isadeiledd cyrchfannau'r sir, cost sy'n cael ei ysgwyddo'n bennaf gan drigolion Gwynedd.

Ein bwriad yw edrych ar y posibilrwydd o gael ymwelwyr i gyfrannu'n ariannol at gynnal a gwella cyrchfannau Gwynedd a chodi safonau'r sector twristiaeth. Drwy wneud hyn, byddwn yn gwella darpariaeth cyrchfannau'r sir ynghyd â chynyddu safon darpariaeth y diwydiant i ymwelwyr.

Morwrol a Pharciau Gwledig

2.700
o gychod yn defnyddio ein harbyrau yn flynyddol

Gan fod tirwedd ac amgylchedd naturiol Gwynedd mor bwysig i ffyniant y sir, mae'r Adran yn ceisio sicrhau adnoddau diogel o ansawdd yn ein parciau gwledig, ein harbyrau, ein marinas ac ar draethau Gwynedd er mwyn creu atyniadau hamdden i bobl leol ac ymwelwyr. Mae'r Adran yn rheoli 301km o arfordir Gwynedd gan ganolbwyntio ar 9 o draethau Baner Las, 4 harbwr a 2 hafan gan gynnwys Hafan Pwllheli sy'n cynnig llety i 700 o gychod. Mae'r Adran hefyd yn rheoli parciau gwledig yng Nglynllifon a Phadarn.

Byddwn yn:

- Diweddaru Cynllun Rheolaeth Traethau Gwynedd
- Gweithredu Strategaethau Carthu Harbwr Pwllheli a Doc Fictoria
- Datblygu opsiynau rheoli Hafan a Harbwr Pwllheli i'r dyfodol
- Datblygu opsiynau rheoli Parciau Gwledig Glynllifon a Pharc Padarn i'r dyfodol.

Cefnogi Cymunedau Cryf

Rydym yn sicrhau mynediad at wybodaeth, cefnogaeth a chyfleusterau i rymuso cymunedau a galluogi i bobl gyflawni eu llawn botensial. Rydym hefyd yn hyrwyddo mynediad, yn gwarchod ac yn dathlu ein diwylliant a'n treftadaeth.

Mae'r Adran yn darparu gwasanaethau i bobl Gwynedd fydd yn helpu i greu cymunedau gwydn; cefnogi cynhwysiad pobl yn eu cymunedau a mynd i'r afael â thlodi.

Yr ydym yn sicrhau mynediad at wybodaeth, cefnogaeth a chyfleusterau i drigolion ddatblygu eu sgiliau a chyflawni eu llawn botensial. Er mwyn creu cymunedau atyniadol, mae'r Adran hefyd yn hyrwyddo mynediad i'r celfyddydau ac yn gwarchod a dathlu ein diwylliant a'n treftadaeth.

Dyma fraslun o waith yr Adran:

Adfywio Cymunedau

Mae'n bwysig bod grwpiau gwirfoddol a mentrau lleol yn cael eu cefnogi i ymateb i gyfleoedd ac anghenion lleol. Mae gan y Cyngor rwydwaith o swyddogion adfywio bro a 'CIST' o grantiau cymunedol i gefnogi prosiectau.

106 o brosiectau adfywio wedi eu cefnogi yn 2015/16

Byddwn yn targedu rhai cymunedau yn fwy na'i gilydd gan roi sylw penodol i gynllunio cefnogaeth i ardaloedd gyda'r anghenion mwyaf.

Byddwn yn:

- Cydlynu pecyn o brosiectau cyflogadwyedd, cynhwysiad ariannol a digidol er mwyn lleihau'r rhwystrau y mae rhai trigolion yn eu hwynebu wrth geisio am waith neu fynediad i wasanaethau.
- Cydweithio gyda Llywodraeth Cymru ac ystod o bartneriaid i gynllunio'r newid yn y Rhaglen Cymunedau'n Gyntaf sydd yn targedu'r ardaloedd mwyaf anghenus.

Mwy o drigolion Gwynedd yn chwarae rhan lawn yn y byd gwaith

Mae tâl wythnosol yng Ngwynedd (£410) yr ail isaf yng Nghymru, ac yn 78% o gyfartaledd y DU (£525). Mae bod y tu allan i'r byd gwaith a diweithdra yn uwch yn Arfon na'r cyfartaledd sirol.

Gall bod y tu allan i'r byd gwaith arwain at leihau cyfoeth trigolion a chynyddu'r galw ar adnoddau cyhoeddus ac mae atal hyn yn rhan allweddol o'r agenda gwrth dlodi. Ceir budd uniongyrchol o fod mewn gwaith o ran cynyddu enillion, ond hefyd ceir budd ehangach o ran iechyd, cyfleoedd bywyd plant a balchder mewn cymunedau.

Byddwn yn edrych i ganolbwyntio ar gyfres o weithgareddau er mwyn cael mwy o drigolion Gwynedd i waith llawn amser gan leihau segurdod a diweithdra.

Yn ardal Ffestiniog fe ddaeth i'r amlwg fod pryderon ymysg y cynghorwyr lleol pan gynhaliwyd sesiwn ymgynghori â hwy ynglŷn â dyfodol y Ganolfan Gymunedol a'r gwasanaethau a leolir yno, a gwnaeth y tîm Adfywio arolwg diweddar ar adeiladau cyhoeddus ar hyd a lled Gwynedd. Dangosodd yr arolwg fod defnydd aneffeithiol yn cael ei wneud o nifer o adeiladau cyhoeddus ym Mlaenau Ffestiniog gan gynnwys y Ganolfan Gymunedol. Mae cyfle yma, mewn cyfnod o gyni ariannol, i rannu adnoddau yn well i'r dyfodol.

Gwasanaeth Llyfrgelloedd

42.384
o bobol Gwynedd yn aelodau o Lyfrgell

Mae'r Cyngor yn darparu gwasanaeth mewn 9 prif lyfrgell, 4 llyfrgell gymunedol a 3 dolen ar draws y sir. Mae'n bwysig i bobl Gwynedd eu bod yn gallu benthyg llyfrau, e-lyfrau, llyfrau llafar neu DVD o'u dewis. Ond nid yw holl drigolion Gwynedd yn gallu cyrraedd eu llyfrgell leol felly mae'r Cyngor hefyd yn darparu llyfrgell deithiol sy'n ymweld â 150 o bentrefi, pob ysgol, a gwasanaeth cludo i'r cartref i bobl sy'n gaeth i'w cartrefi. Benthycwyd 555,784 o lyfrau gan bobl Gwynedd yn 2015-16.

Mae pobl Gwynedd yn defnyddio'r llyfrgelloedd ar gyfer llawer iawn mwy na dim ond benthyg llyfrau. Maent yn llefydd croesawgar i bobl eu defnyddio ar gyfer amryw o weithgareddau - darllen a dysgu, mynediad at wybodaeth am faterion megis iechyd a lles, chwilio am waith, gwasanaethau lleol, yn ogystal â Gwynedd Ni sydd yn cynnwys gwybodaeth benodol i deuluoedd am wasanaethau a gweithgareddau i blant. Mae trigolion Gwynedd hefyd yn dod i ddefnyddio un o'r 110 o gyfrifiaduron, neu'r Wi-Fi, sydd yn y llyfrgelloedd yn rhad ac am ddim.

Byddwn yn:

- Sefydlu llyfrgell newydd ar safle ysgol gymunedol newydd yn y Bala
- Cyflwyno trefniadau hunan wasanaeth ymhob llyfrgell ar draws y sir
- Parhau i gydweithio gyda chymunedau a hyrwyddo mynediad i'r gwasanaeth newydd

Gwasanaethau Ieuenctid

8,000
o bobl ifanc yn cymryd rhan mewn gweithgareddau

Mae cael y cyfle i gymdeithasu, i gymryd rhan mewn gweithgareddau a pharhau i ddysgu a datblygu sgiliau newydd y tu allan i'r ysgol yn bwysig i bobl ifanc y sir. Rydym ar hyn o bryd yn cynnal 44 clwb ieuenctid ac yn ymweld â chymunedau gyda'r Bws Ieuenctid. Drwy'r clybiau a'r bws rydym yn darparu gweithgareddau a hyfforddiant. Rydym hefyd yn ariannu'r Urdd, y Ffermwyr Ifanc, y Sgowtiaid a'r Geidiaid i ddarparu clybiau a gweithgareddau eraill i bobl ifanc drwy'r sir. Mae rhai o bobl ifanc Gwynedd angen mwy o gefnogaeth nag eraill oherwydd eu hamgylchiadau a'u profiadau wrth dyfu fyny. Mae'r Cyngor yn cefnogi pobl ifanc bregus i ddod dros y rhwystrau hynny.

Byddwn yn:

- Sefydlu gwasanaeth ieuenctid newydd ar draws Gwynedd. Oherwydd y pwysau ar adnoddau'r Cyngor, bydd rhaid newid sut mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaeth ieuenctid. Ein nod yw parhau i gefnogi pobl ifanc i ddysgu a datblygu sgiliau i ddibenion personol, emosiynol, cymdeithasol ac addysgol.
- Cydweithio gyda Gwasanaethau Plant a Theuluoedd i sicrhau ein bod yn cefnogi pobl ifanc sydd wedi'u dadrithio i ymgysylltu gydag addysg, hyfforddiant neu waith.

Gwasanaeth Amgueddfeydd a'r Celfyddydau

Mae'r Gwasanaeth yn rhedeg dwy amgueddfa yng Ngwynedd ac yn gyfrifol am edrych ar ôl casgliadau a chreu arddangosfeydd yn y ddwy, sef Storiel ac Amgueddfa Lloyd George.

66.000
o ymwelwyr ag amgueddfa Storiel ers iddi agor yn 2016

Mae llawer o'n gwaith yn y maes celfyddydau cymunedol yn targedu prosiectau iechyd, lles, addysg a thaclo unigrwydd. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn gyfrifol am ddyrannu grantiau celfyddydol er mwyn cefnogi safon a chyfleoedd celfyddydol i bawb. Yn 2017/18 bu toriad o 50% i'r grantiau strategol i'r celfyddydau ac, eleni, byddwn yn cyflwyno trefniadau newydd ar gyfer cefnogi'r celfyddydau yng Ngwynedd.

Drwy Neuadd Dwyfor, Pwllheli a Neuadd Buddug, y Bala mae'r Gwasanaeth yn cefnogi rhaglenni celfyddydol amrywiol er mwyn sicrhau fod y celfyddydau'n fyw yn ein cymunedau a bod mynediad at y celfyddydau yn ein hardaloedd gwledig.

Ein nod fydd parhau i gyfoethogi bywydau trigolion Gwynedd trwy hyrwyddo dealltwriaeth o'n hetifeddiaeth a'n diwylliant unigryw, ond bydd rhaid i ni weithio'n wahanol gyda phartneriaid i wneud yn siŵr fod hyn yn llwyddo.

Byddwn yn:

- Gweithio gyda Chyfeillion Amgueddfa Lloyd George i greu ffordd newydd o reoli'r Amgueddfa
- Sicrhau llwyddiant cynllun Storiel a sefydlu Ymddiriedolaeth Ddatblygu ar ei gyfer allai weithio gyda'r sector gelfyddydol a threftadaeth yng Ngwynedd yn y dyfodol
- Gweithio gyda'r sector gelfyddydol i wireddu amcanion ein strategaeth newydd i'r celfyddydau
- Bydd Neuadd Buddug yn cau pan fydd yr ysgol newydd yn agor yn y Bala yn 2018, felly byddwn yn parhau i weithio'n agos gyda Ffrindiau Neuadd Buddug i ddatblygu eu sgiliau ac i drosglwyddo'r ddarpariaeth i'r Neuadd gymunedol yn yr ysgol newydd
- Parhau i weithio gyda defnyddwyr Neuadd Dwyfor i adnabod modelau darparu cynaliadwy i'r dyfodol.

Gwasanaeth Archifau

Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb statudol i warchod ein cofnodion cyhoeddus a gwneud yn siŵr bod gan bobl fynediad atynt. Rydym yn gwneud hyn trwy ddau archifdy yng Ngwynedd - Archifdy Caernarfon ac Archifdy Meirionnydd yn Nolgellau.

11,990
o eitemau wedi eu harchwilio gan y cyhoedd yn yr archifdai yn 2015/16

Mae gan Archifdai Gwynedd ystod eang o ddogfennau, lluniau, mapiau a phapurau newydd gyda'r ddogfen hynaf yn dyddio'n ôl i 1176. Ceir amrediad o gasgliadau cyhoeddus, swyddogol a phreifat sy'n adlewyrchu diwylliant a threftadaeth cymunedau Gwynedd. Mae'r Archifdai yn darparu sesiynau blasu, a chyrsiau hanes teulu ac yn cydweithio gydag ysgolion cynradd Gwynedd.

Byddwn yn:

- hyrwyddo mynediad i'r gwasanaeth
- cydweithio gyda Llywodraeth Cymru ac archifau eraill ar draws Gogledd Cymru i adnabod cyfleoedd i wneud y defnydd gorau o adnoddau archifau yn y rhanbarth.

Gwella Iechyd Trigolion Gwynedd

Rydym yn cydweithio gyda phartneriaid er mwyn ysbrydoli, cefnogi a galluogi i bobl Gwynedd fod yn egnïol a byw eu bywydau yn iach.

Mae tueddiadau iechyd trigolion Gwynedd ychydig is na'r cyfartaledd cenedlaethol. Ond gyda lefelau gordewdra plant 4 oed yng Ngwynedd ymysg yr uchaf yng Nghymru, mae'n allweddol fod Cyngor Gwynedd a phartneriaid yn ymateb a chreu'r amodau i hyrwyddo byw'n iach.

Dyma un o brif amcanion yr Adran, sef cydweithio gyda phartneriaid yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol er mwyn ysbrydoli, cefnogi a galluogi trigolion Gwynedd i fod yn egnïol a byw eu bywydau yn iach.

Dyma fraslun o waith yr Adran:

Rhaglenni Chwaraeon

52% o blant yn cymryd rhan mewn chwaraeon 3 gwaith yr wythnos

Mae'r Adran yn trefnu a chynnal ystod o weithgareddau chwaraeon o fewn ysgolion, y gymuned ac yn yr awyr agored er mwyn ysbrydoli plant a phobl ifanc i gymryd rhan a mwynhau chwaraeon.
Mae'r canran o blant Gwynedd sy'n cymryd rhan mewn chwaraeon o leiaf tair gwaith yr wythnos wedi cynyddu o 43% yn 2013 i 52% yn 2015, ac rydym yn anelu at gynyddu'r ffigwr yn uwch yn 2017. Fodd bynnag, mae'r ansicrwydd cenedlaethol am drefniadau ariannu rhaglenni chwaraeon i'r dyfodol yn gosod her i gynnal rhai gweithgareddau. Er mwyn cael yr effaith orau gyda'r adnoddau sydd ar gael, rydym yn edrych ar ffyrdd gwahanol o ddarparu rhaglenni i ysbrydoli pobl ifanc i fod yn egnïol yn y dyfodol.

Byddwn yn:

- Cefnogi'r gwaith o sefydlu cwmni hamdden newydd i Wynedd a chytuno ar drefniadau cydweithio
- Cydweithio gyda phartneriaid er mwyn datblygu model i ddarparu gwasanaeth ar draws Gogledd Cymru
- Cydweithio gyda Chyrff Llywodraethol Chwaraeon er mwyn cynnig ystod o weithgareddau sy'n ymateb i'r galw a'r cyfleoedd sydd ar gael yn y sir.

Cyfeirio i Ymarfer

Mae'r Adran yn cefnogi trigolion Gwynedd i wella cyflwr eu hiechyd drwy'r Tîm Cyfeirio i Ymarfer. Dyma wasanaeth arbenigol gydag ystod o weithgareddau i helpu lleihau effaith cyflyrau sy'n atal trigolion Gwynedd rhag ymarfer a gwella eu hiechyd. Mae cynnydd sylweddol wedi bod yn niferoedd y cleientiaid ar gyfer y gwasanaeth yma, yn arbennig yn y meysydd dementia a chyflyrau cronig, ac mae tystiolaeth glir yn dangos effaith y buddsoddiad ar ansawdd bywyd ac iechyd. Ond mae bygythiad i gyllideb y gwasanaeth gan ei bod yn ddibynnol iawn ar grantiau a bydd rhaid edrych ar fodelau gwahanol i'w gynnal i'r dyfodol.

Byddwn yn:

- Datblygu ffordd o wneud y Cynllun 'DementiaGo' yn gynaliadwy i'r dyfodol
- Ymateb yn briodol i'r lleihad yn y buddsoddiad ariannol er mwyn ceisio cynnal gwasanaeth sirol.

Canolfannau Byw'n Iach

Mae'r Adran yn rheoli rhwydwaith o 12 o ganolfannau ar draws Gwynedd sy'n denu 1.3 miliwn o ymweliadau bob blwyddyn. Mae'r ddarpariaeth yma yn galluogi i drigolion Gwynedd fod yn actif mewn lleoliadau diogel sydd yn cynnig ystod o weithgareddau ar gyfer pob oedran. Dangoswyd drwy arolwg bodlonrwydd diweddar fod 90% o'n defnyddwyr yn fodlon iawn gyda'r hyn a gynigir. Bydd y gwasanaeth yn defnyddio'r adborth yma i wella'r cyfleusterau i'r dyfodol. Mae'r ddarpariaeth o fewn y canolfannau yn galluogi i drigolion Gwynedd ddysgu sgiliau newydd a mwynhau cymryd rhan mewn gweithgareddau egnïol.

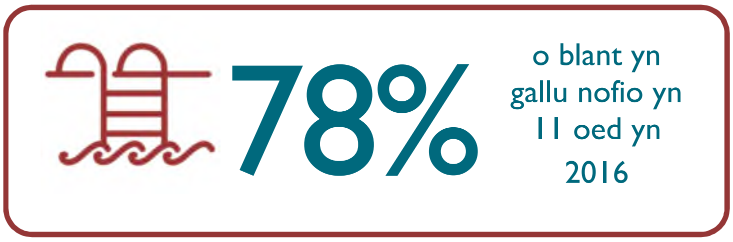

Fel gwasanaethau eraill, bydd llai o arian ar gael yn y dyfodol a bydd angen cyflwyno ffyrdd gwahanol o ddarparu rhai agweddau o hyn ymlaen.

Bydd hyn yn cynnwys cynnig mwy o wasanaethau llogi a thalu ar-lein fydd yn rhyddhau staff i gefnogi trigolion i ddefnyddio'r cyfleusterau.

Byddwn yn:

- Sefydlu cwmni hamdden newydd yng Ngwynedd er mwyn rheoli Canolfannau Hamdden Gwynedd i'r dyfodol. Bydd holl adnoddau staff ac asedau'r gwasanaeth yn cael eu trosglwyddo i'r cwmni newydd. Er na fydd y gwasanaeth i gwsmeriaid wedi newid, bydd y trosglwyddiad yn arwain at arbedion ariannol i Gyngor Gwynedd.
- Cyflwyno rhaglen o newidiadau a gwelliannau sydd wedi eu cytuno i gynyddu incwm a lleihau costau i redeg canolfannau hamdden o ansawdd i'r dyfodol.

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd (YGC)

Mae Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd yn cyflawni swyddogaethau statudol y Cyngor yn y meysydd Risg Llifogydd a Rheolaeth Adeiladu. Mae gweddill gwaith yr Adran yn ymwneud â darparu gwasanaeth ymgynghorol masnachol i gleientiaid allanol, gan arbenigo mewn prosiectau peirianyddol neu adeiladu.

Risg Llifogydd

Rydym yn gwireddu ein dyletswyddau statudol fel yr Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol dros Wynedd, gan ddilyn yr egwyddor o edrych yn hirdymor i leihau risg llifogydd i gymunedau Gwynedd.

Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol

Ymgynghoriaeth Gwynedd sy'n cyflawni'r rôl yma ar ran Cyngor Gwynedd. Mae'n rhaid i ni weithredu gan ystyried strategaeth a pholisïau Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli peryglon llifogydd, er mwyn diwallu anghenion y wlad ar hyn o bryd ac i'r dyfodol.

Ein bwriad yw helpu cymunedau, y sector cyhoeddus a chyrff eraill i drin a thrafod peryglon llifogydd ac erydu arfordirol ar y cyd. Mae effaith ddifrifol ar rai cymunedau, ble mae'n ofynnol gweithio gyda hwy er mwyn lleihau'r effaith newid hinsawdd os yn bosib.

19 km
o amddiffynfeydd arfordirol
yn cael eu cynnal

Mae Ymgynghoriaeth Gwynedd yn arwain ar waith cenedlaethol a rhanbarthol i geisio lliniaru effaith newid hinsawdd ar erydiad a llifogydd.

I'r dyfodol, byddwn yn datblygu ein gwaith ymhellach yn y meysydd yma:

- Codi ymwybyddiaeth pobl Gwynedd o'r risg o lifogydd
- Datblygu perthynas weithredol ranbarthol gyda'n partneriaid yng Ngogledd Cymru
- Rheoli asedau ac asesu risg llifogydd ar sail dalgylch er mwyn blaenoriaethu a gwneud penderfyniadau cynaliadwy
- Cyflawni rôl arweiniol i ddatblygu cynlluniau er mwyn rheoli risg llifogydd ac erydiad arfordirol i bobl Gwynedd.

Uned Rheolaeth Adeiladu

Rydym yn cydweithio gyda'r cyhoedd a phartneriaid er mwyn i'n cymunedau gael adeiladau diogel sydd yn cyd-fynd â'r gofynion technegol diweddaraf.

Mae'n rhaid i waith adeiladu gael ei gyflawni yn unol â gofynion penodol Rheoliadau Adeiladu. Mae hyn yn bwysig a gwerthfawr i bobl Gwynedd, gan y bydd yn sicrhau bod unrhyw waith adeiladu yn ddiogel ac o'r safon angenrheidiol.

Bodlonrwydd Cwsmer (sgôr allan o 10)

2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
8.7	8.7	9.1	9.3

Rydym yn anelu i fynd y tu hwnt i'r gofynion statudol drwy ddarparu gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu sy'n canolbwyntio ar y cwsmer, gan gynnig cyngor, cymorth technegol, asesu cynlluniau ac archwiliadau safle i bob math o waith adeiladu.

Yn nhermau adeiladau peryglus, rydym yn cynnig gwasanaeth 24 awr i sicrhau bod iechyd a diogelwch trigolion Gwynedd yn cael ei ddiogelu rhag adeiladau a strwythurau peryglus.

Ar gyfer ceisiadau Cynllun Llawn, mae'r gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu yn anelu i archwilio'r cynlluniau o fewn 15 diwrnod gwaith, gyda'r penderfyniad yn cael ei ryddhau cyn gynted â phosib. Er mwyn cymeradwyo'r cais (penderfyniad cyntaf), bydd y swyddogion Rheolaeth Adeiladu yn cynnig cydweithio gydag adeiladwyr a phenseiri er mwyn gwella safon y cais.

Gwasanaethau Ymgynghorol

Rydym yn dylunio a rheoli prosiectau sy'n ymwneud â ffyrdd, strwythurau, adeiladau ac ati yng Ngwynedd a thrwy Gymru, gan greu a chynnal swyddi o ansawdd ar draws y Sir, a chyfrannu tuag at gostau cynnal Cyngor Gwynedd.

Mae costau rhedeg y Gwasanaeth Ymgynghorol yn cael eu hennill drwy ffioedd cleientiaid sydd yn ei dro yn cyfrannu tuag at weddill costau Cyngor Gwynedd, drwy gyfrannu at orbenion a thargedau ariannol.

Strwythur Gweithredol Gwasanaethau Ymgynghorol

Mae Ymgynghoriaeth Gwynedd yn delio â phob darn o waith fel prosiect unigol, pa bynnag Uned mae'r gwaith wedi deillio ohoni. Golyga hyn y gall unigolion o unrhyw Uned ar draws y sefydliad weithredu fel arweinydd neu aelodau o'r tîm prosiect i sicrhau llwyddiant.

Drwy'r Gwasanaethau Ymgynghorol rydym yn creu swyddi proffesiynol lleol na fyddant yn y Sir fel arall. Mae'n rhaid i'r Gwasanaethau Ymgynghorol weithredu drwy ddulliau arloesol a chynaliadwy, yn ogystal â bod yn gystadleuol yn ein pris.

Perfformiad Cyllidol

	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Trosiant	£6.1m	£6.1m	£5.8m	£5.5m	£5.5m
Elw / Colled	-£130K	+£120K	+£21K	-£34K	+£96.5K

Unedau Priffyrdd, Adeiladwaith ac Adeiladu

Rydym yn gwneud gwaith rheoli prosiectau sydd yn cynnwys dylunio, anghenion amgylcheddol a daearyddol.

Uned Dŵr ac Amgylchedd

Mae'r Uned yn gweithio ar ddylunio strwythurau arfordirol a chynlluniau atal llifogydd.

Gall Cyngor Gwynedd ddenu arian ar gyfer yr gwaith yma drwy ennill grantiau sylweddol.

Uned Fusnes

Rydym yn gwasanaethu a chefnogi holl unedau yr adran, ac yn gweithredu'r prosesau angenrheidiol i gynnal y busnes.

Yn ystod y flwyddyn nesaf byddwn yn parhau i gystadlu am waith dylunio ffyrdd, pontydd, adeiladau a gwaith lleihau risg llifogydd wrth reoli ystod eang o brosiectau, er mwyn cynnal budd ariannol i'r Cyngor ac uchafu'r elw o £25,000.

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)

Bwriad yr Adran Cyllid yw cyfrannu at gyflawni'r nod o geisio'r "gorau i bobl Gwynedd mewn cyfnod anodd" drwy:

- **Sicrhau'r gefnogaeth briodol i weithrediad busnes y Cyngor a'i wasanaethau wrth reoli, gwarchod a datblygu ei sefyllfa ariannol, er mwyn sefydlu cymuned gynaliadwy mewn modd agored, ymatebol a blaengar.**
- **Sicrhau arweiniad cefnogol proffesiynol a thechnoleg o ansawdd uchel sy'n hyrwyddo gwerthoedd sylfaenol y Cyngor ac annog mentergarwch.**
- **Darparu gwasanaethau rheng-flaen (fel casglu refeniw, a thalu budd-daliadau) o ansawdd addas i'r cwsmer, gan ddarparu tegwch i bobl a chymunedau, a rhoi ffocws ar drigolion.**

Gwasanaeth Budd-daliadau

Rydym yn gweinyddu cymorth budd-daliadau i tua 7,500 o denantiaid i dalu eu rhenti, ac i tua 10,000 o unigolion, cyplau neu deuluoedd i dalu eu bil Treth Cyngor, gan anelu i wneud hynny'n brydlon a chywir.

Fe welir o'r graff bod y nifer o ddiwrnodau y mae'n ein gymryd i ni dalu wedi gostwng hyd at 2016 a byddwn yn ceisio lleihau'r amser eto i'r dyfodol.

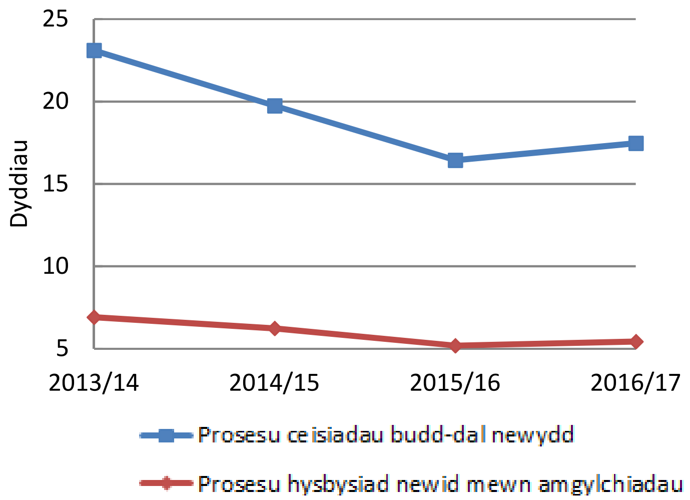

Gwasanaeth Trethi

Heb Dreth Cyngor a Threthi Busnes, ni fyddai'n bosib i'r Cyngor ddarparu ei wasanaethau. Mae'r gwasanaeth yma yn gweinyddu a chasglu Treth Cyngor dros 61,500 eiddo, a Threth Busnes (Treth Annomestig) tua 7,500 eiddo busnes yn y ffordd fwyaf prydlon ac effeithlon bosib, gan gynnwys gweinyddu'r amrywiaeth o ddisgowntau, eithriadau a chynlluniau rhyddhad sydd ar gael.

Canran Treth Cyngor a Threthi Busnes sy'n cael eu casglu o fewn y flwyddyn

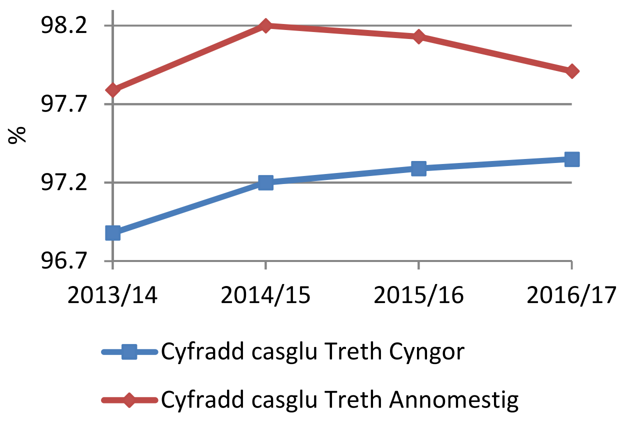

Rydym yn deall yn iawn nad yw hi'n hawdd i bawb dalu'r trethi yma, ac fe fyddwn yn ceisio bod yn hyblyg (e.e. annog trefniadau a chytundebau talu) a chydymdeimladol i amgylchiadau unigolion. Rydym yn ceisio cymell unigolion i ofyn am gyngor ar gyllido personol a chyngor dyledion ehangach.

Gwasanaeth Incwm

Mae'r Cygnor yn derbyn incwm (e.e. grantiau, taliadau am wasanaeth) o bob math, ac mae'r Gwasanaeth Incwm yn prosesu'r incwm yma, gan gasglu dyledion y Cyngor yn brydlon ac effeithlon er mwyn gwneud yn fawr o'r incwm. Rydym fel gwasanaeth yn ystyried anghenion adrannau'r Cyngor a gweithredu'n sensitif i amgylchiadau ariannol dyledwyr wrth fynd at ei waith.

Rydym wedi adnabod yr angen i wella prosesau adennill rhai o ddyledion yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, a byddwn yn cydweithio â'r Adran honno er mwyn gwneud yn fawr o'r arian dyledus sy'n cael ei gasglu ac sydd ar gael i ddarparu gwasanaethau.

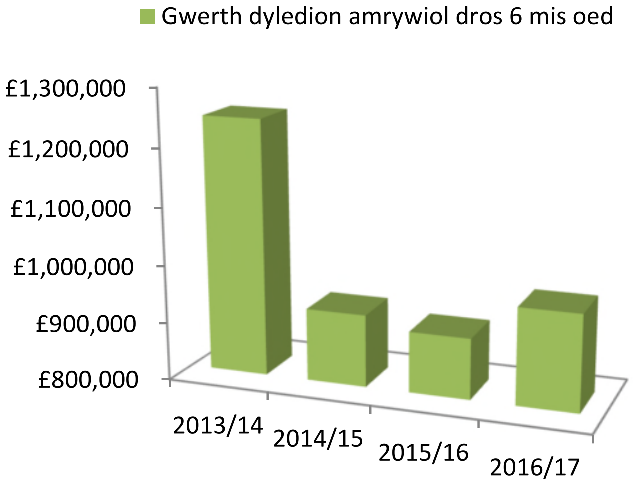

% anfonebau a dalwyd o fewn 30 diwrnod

2016/17
91%

2015/16
91%

2014/15
90%

Gwasanaeth Taliadau

Rydym yn gyfrifol am dalu credydwyr y Cyngor yn gywir ac ar amser. Byddwn yn talu dros 115,800 o anfonebau yn flynyddol, gyda 88% o'r anfonebau yn cael eu talu o fewn 30 diwrnod ar gyfartaledd, gan anelu i flaenoriaethu talu cyflenwyr lleol yn brydlon.

Byddwn yn symud i drefniadau o e-anfonebu a hynny er mwyn gwella effeithlonrwydd y gwasanaeth. Bydd y trefniadau yma'n lleihau'r oedi wrth dalu ac yn ein galluogi i gael rheolaeth dros yr holl anfonebau fydd yn cyrraedd y Cyngor.

Gwasanaeth Cyflogau

Mae dros 7,200 o unigolion gwahanol yn gweithio i'r Cyngor er mwyn ei alluogi i wasanaethu ar ran pobl Gwynedd, a phwrpas y Gwasanaeth Cyflogau ydi sicrhau eu bod yn cael eu talu yn gywir ac ar amser. Mae'r gwasanaeth hefyd yn cadw cyfrifon priodol ar gyfer talu cyrff allanol fel Cyllid a Thollau ei Mawrhydi (HMRC).

Byddwn yn adolygu pa wybodaeth sydd angen ei chynnwys ar y slipiau cyflog, megis amlygu cyfraniad pensiwn cyflogwr ac ati.

Gwasanaeth Pensiynau

Mae’r Gwasanaeth Pensiynau yn gyfrifol am weinyddu Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLlL) ar ran dros 40 o gyflogwyr gan gynnwys Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Mae'r gronfa yn cynnwys dros 16,000 o aelodau actif, 10,000 o aelodau gohiriedig a 9,000 o bensiynwyr. Mae dyletswyddau'r gwasanaeth o ddydd i ddydd yn cynnwys sefydlu record i aelodau newydd; gwneud newidiadau i gofnodion aelodau; cyfrifo buddion gohiriedig; trosglwyddo hawliau pensiwn i mewn ac allan o'r CPLlL, a thalu buddion ar ôl ymddeoliad a marwolaeth aelodau'r cynllun.

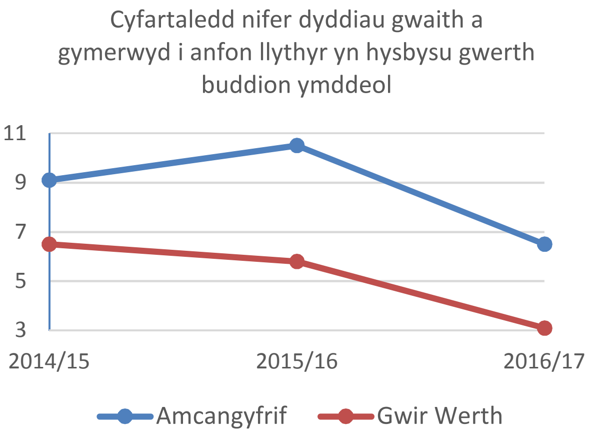

Byddwn yn gwella eglurder dogfennaeth, er sicrhau ei bod yn ddealladwy i bawb.

Gwasanaeth Buddsoddi a Rheolaeth Trysorlys

Yn y gwasanaeth yma rydym yn buddsoddi arian y Cyngor er mwyn ennill llog i gyfrannu at ariannu gwasanaethau. Rydym hefyd yn rheoli buddsoddiadau’r Gronfa Bensiwn er mwyn sicrhau’r gallu i dalu pensiynau rŵan ac i’r dyfodol. Yn ychwanegol at hyn, rydym yn gyfrifol am wneud penderfyniadau ar fenthyciadau tymor hir.

Amcan yr uned yw cadw’r arian yn ddiogel, ennill llog a sicrhau fod arian ar gael i dalu am wariant dyddiol.

Yn ystod 2016/17 arhosodd gweithgarwch benthyca’r Cyngor o fewn y cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol. £313,000 oedd cyfanswm y llog a dderbyniwyd ar fuddsoddiadau sydd yn llai na’r £358,470 oedd yn y gyllideb. Nid oedd unrhyw fanciau yr oedd y Cyngor wedi’u defnyddio ar gyfer buddsoddi wedi methu talu.

Mae cronfeydd pensiwn llywodraeth leol yng Nghymru yn gweithio drwy bŵlio buddsoddiadau er mwyn cael y budd gorau o gyd-fuddsoddi.

Gwasanaeth Cyllid a Chyfrifeg (yn cynnwys Unedau datganoledig)

Rydym yn darparu gwasanaeth cyllid a chyfrifeg, a chynorthwyo a chefnogi gwasanaethau i fod yn effeithiol ac yn effeithlon. Mae’r gwasanaeth:

- Yn monitro ac adrodd yn rheolaidd ar berfformiad ariannol y Cyngor.
- Yn darparu cefnogaeth ariannol gyda chyllideb gros o dros £388 miliwn
- Yn gyfrifol am gynhyrchu cyfrifon terfynol ar gyfer cyfrifon Cyngor Gwynedd, 3 Chyd-Bwyllgor a chyfrifon yr Harbwr.
- Yn cynorthwyo’r adrannau i wireddu dros £46.2miliwn o arbedion a thoriadau ers 2010/11, sydd dros 96% o’r targed arbedion, gydag ychydig o lithriad ar y gweddill. Mae’r gwaith o gefnogi’r drefn arbedion yn parhau.

Llwyddiant i gadw o fewn y gyllideb- 0.28%

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru wedi cyhoeddi adroddiad archwiliad diamod ar ddatganiadau ariannol 2016/17, sef bod y cyfrifon wedi eu paratoi’n briodol ac yn rhoi darlun cywir a theg o’r sefyllfa ariannol.

Byddwn yn darparu mwy o gyngor ariannol i holl ddeiliaid cyllidebau’r Cyngor, gan ddarparu gwybodaeth i gynorthwyo gyda’r broses arbedion, toriadau a chyngor “busnes” i adrannau hefyd.

Gwasanaeth Archwilio Mewnol

Rydym yn adolygu trefniadau llywodraethu a gweinyddol y Cyngor er mwyn rhoi hyder i'r awdurdod ac i'r dinesydd fod y trefniadau yma yn gadarn. Byddwn yn adrodd yn annibynnol a gwrthrychol i'r Pennaeth Cyllid a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Byddwn yn symud o wneud argymhellion ac yn datblygu "camau gweithredu cytunedig", sef cytundeb rhyngom â rheolwyr ar draws y Cyngor ar sut i wella rheolaeth a lleihau risgiau.

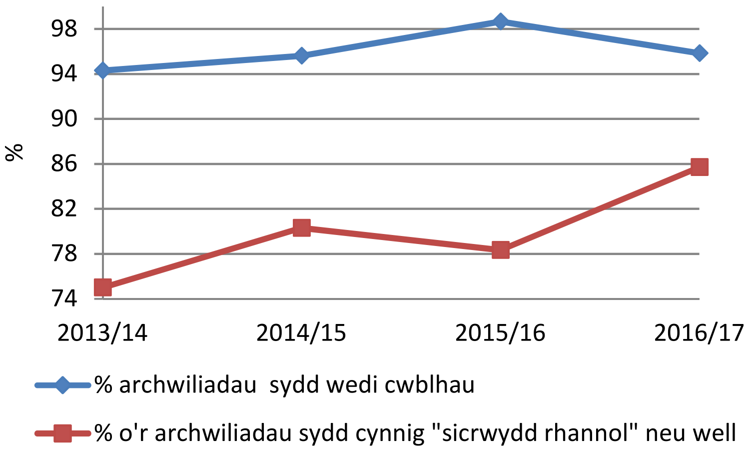

Gwasanaeth Risg ac Yswiriant

Mae angen i holl adrannau'r Cyngor asesu'r bygythiadau a chyfleoedd all eu hwynebu wrth ddarparu eu gwasanaethau, a blaenoriaethu eu gweithgareddau ar sail yr asesiad. Rôl y Gwasanaeth Risg ac Yswiriant ydy cynghori a chefnogi'r adrannau wrth wneud hyn. Rydym hefyd yn amddiffyn buddiannau trethdalwyr drwy sicrhau trefniadau yswiriant priodol ac ymdrin â thua 250 o hawliadau'r flwyddyn.

Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth

Rydym yn gweithredu Strategaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor er mwyn helpu pobl Gwynedd i gael mynediad rhwydd at wybodaeth a gwasanaethau'r Cyngor, ac i staff weithio'n effeithlon.

Mae'r *Uned Datblygu a Gwasanaeth Gwybodaeth Daearyddol* yn darparu oddeutu 160 system sydd wedi eu datblygu o amgylch anghenion pwrpasol y defnyddiwr, gan gynnwys systemau sy'n cael eu defnyddio gan yr adrannau i wasanaethu'r cyhoedd, rhyngwynebau uniongyrchol i'r cyhoedd a hunan-wasanaeth i staff.

Wyneb y gwasanaeth yw'r *Gwasanaeth Cefnogol a'r Ddesg Gymorth* sy'n cefnogi 2,350 o ddefnyddwyr ac yn diwallu tua 20,000 cais am wasanaeth gan gynnwys darparu 450 cyfrifiadur newydd bob blwyddyn a 1,780 o ffonau symudol a chyfrifiaduron llechen.

Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth yn sicrhau bod ein gwasanaethau technoleg yn cael eu cyflwyno ar seiliau cadarn sy'n cael ei gefnogi gan yr *Uned Isadeiledd, Teleffon a Rhwydwaith*, gan ymledu i 300 adeilad, 1,400 o bwyntiau mynediad di-wifr a 1,800 o gysylltiadau ffôn ac yn cefnogi'r holl systemau yn ein canolfan data.

% argaeledd rhwydwaith

2016/17 – 99.94%
2015/16 – 99.95%
2014/15 – 100%

% argaeledd Safle We Cyhoeddus

2016/17 – 99.98%
2015/16 – 99.62%
2014/15 – 99.79%

Mae'r *Uned Rheoli Rhaglen ac Arloesi* yn darparu cefnogaeth i'r adrannau ar gyfer diwallu eu hanghenion TG, gan gynnwys archebu cyfarpar a deunyddiau TG, gweithredu a monitro cytundebau a dadansoddi anghenion.

Gwasanaethau Cyfreithiol

Gwasanaethau Cyfreithiol

Mae'r adran yn cefnogi gallu'r Cyngor i ddarparu'r gorau i drigolion Gwynedd drwy gyfuniad o wasanaethau cefnogol a rheng-flaen.

CYFREITHIOL

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth gyfreithiol ar draws holl ystod gwaith y Cyngor, o amddiffyn plant ac erlyn i baratoi gorchmynion traffig a thrafodion tir ac eiddo.

Yn ogystal â bod ar gael i ymdrin ag ymholiadau dyddiol, mae'r tîm yn ymdrin â tua 900 o achosion a thrafodion yn flynyddol ar gyfartaledd.

Dangosyddion 2016/17

Canran holiaduron bodlonrwydd cwsmer sy'n sgorio 9/10 a 10/10

PRIODOLDEB

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau a'r Swyddog Monitro i weithredu eu cyfrifoldebau am briodoldeb gweithrediad y Cyngor, y Cyfansoddiad a chwynion ynghyd â'r fframwaith foesegol ar gyfer aelodau'r Cyngor a Chynghorau Tref a Chymuned.

Rydym yn parhau i gefnogi cyfundrefn priodoldeb Cyngor Gwynedd ynghyd â'r gyfundrefn foesegol i Gynghorau Tref a Chymuned y Sir.

ETHOLIADAU

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth i'r Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Cofrestru Etholiadol hefyd.

Gweinyddir y gofrestr etholwyr gan y tîm ynghyd â chefnogi etholiadau ac is–etholiadau lleol a chenedlaethol, refferenda neu boliau.

CRWNER

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth i Wasanaeth y Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru.

Rydym yn cefnogi a gweinyddu trefniadau'r Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru.

Prosiectau

Mae'r gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Crwner, wedi adnabod angen i adolygu'r gwasanaeth a'r modd y darperir cefnogaeth.

Gwybodaeth Ariannol

Gwybodaeth Ariannol 2018/19

Adran Addysg 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Ysgolion - Datganoledig	70,812,810
Ysgolion - Heb eu ddatganoli	394,250
Codi Safonau / Ansawdd Addysg	1,456,900
Meysydd gwaith o dan y Pennaeth Addysg	1,716,150
Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol	6,647,090
Cynhwysiad a Lles	1,379,605
Anghenion Dysgu Ychwanegol	2,765,455
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	1,690,740
Cyfanswm	**£86,863,000**

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Pobl Hŷn	21,356,220
Anabledd Corfforol	3,331,680
Anabledd Dysgu	17,561,260
Iechyd Meddwl	3,516,080
Gwasanaethau Tai	1,813,800
Rheolaeth, Gweinyddiaeth a Gwasanaethau Eraill	3,220,580
Cyfanswm	**£50,799,620**

Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Gwastraff ac Ailgylchu	11,183,730
Cynnal Ffyrdd	8,056,630
Glendid Strydoedd	2,322,670
Goleuadau Stryd	1,762,690
Toiledau Cyhoeddus	668,920
Cynnal Tiroedd a Meysydd Chwarae	406,570
Amlosgfa a Mynwentydd	-22,890*
Teledu Cylch Cyfyng	169,000
Rheolaeth Fflyd	325,250
Eraill	182,990
Cyfanswm	**£25,055,560**

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Rheolaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd	541,360
Gwasanaethau Gweithredol	2,076,250
Gwasanaethau Lleoliadau	6,946,190
Gwasanaethau Derwen	1,646,140
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid	260,660
Tîm Trothwy Gofal, Tîm Nos a Gwasanaethau Eraill	1,498,620
Uned Blynyddoedd Cynnar	128,240
Cyfanswm	**£13,097,460**

Adran Amgylchedd 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Rheolaeth a Chategori Corfforaethol	558,700
Gwasanaethau Cynllunio	-6,370*
Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd	217,670
Gwasanaethau Difa Pla a Rheoli Cŵn	36,470
Diogelwch, Glendid a Safonau Bwyd	620,010
Iechyd yr Amgylchedd	601,700
Safonau Masnach	497,060
Traffig, Diogelwch y Ffyrdd a Gorfodaeth	636,390
Cynllunio Ymlaen	73,890
Cludiant	1,743,920
Gwasanaethau Cefn Gwlad	728,060
Gwasanaethau Eiddo Corfforaethol	1,265,280
Swyddfeydd, Gofalwyr, Arlwyo, Glanhau a Gofalu	2,237,340
Ynni	-114,060*
Canolfannau Cymuned, Adeiladau Amrywiol a Mân-ddaliadau	-157,050*
Gwasanaethau Cleient Gwarchod y Cyhoedd	-56,600*
Parcio a Gorfodaeth	-1,621,030*
Cyfanswm	**£7,261,380**

Adran Economi a Chymuned 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Adfywio Cymunedol	323,800
Amgueddfeydd a'r Celfyddydau	566,810
Archifau	378,930
Canolfannau Hamdden a Byw'n Iach	1,779,940
Cefnogi Busnes	93,740
Ieuenctid	927,230
Llyfrgelloedd	1,601,110
Morwrol a Pharciau Gwledig	87,590
Rhaglenni Byw'n Iach	271,590
Rhaglenni Datblygu Economaidd	309,820
Twristiaeth a Marchnata	316,600
Cyfanswm	**£6,657,160**

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net**
Peirianneg	-389,390*
Uned Dŵr ac Amgylchedd	-16,130*
Uned Adeiladu	-14,160*
Rheoli Risg Llifogydd	574,630
Rheolaeth Adeiladu	119,390
Cyfanswm	**£274,340**

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Rheolaeth Adrannol	510,450
Uned Cefnogi Busnes y Cyngor	744,660
Cyfathrebu ac Ymgysylltu	441,070
Ymchwil a Dadansoddeg	239,630
Gwasanaeth Democrataidd a Democratiaeth	2,204,410
Gwasanaethau Iaith Gymraeg	280,230
Caffael	257,200
Datblygu'r Sefydliad	132,830
Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol	605,790
Iechyd, Diogelwch a Llesiant	505,830
Gwasanaeth Cefnogol	736,990
Dysgu a Datblygu	314,900
Siop Gwynedd, Galw Gwynedd, Bathodynnau Glas, Cofrestrydd	689,480
Uned Gwybodaeth, Uned Prosesu, Uned EDRMS	224,060
Cyfanswm	**£7,887,530**

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Rheolaeth Adrannol	433,170
Cyllid a Chyfrifeg	1,250,450
Buddsoddi a Rheolaeth Trysorlys	128,800
Archwilio Mewnol	272,370
Risg ac Yswiriant	78,350
Cyflogau	379,690
Taliadau	174,510
Incwm	375,560
Refeniw Canolog	151,650
Trethi	253,060
Budd-daliadau	421,810
Technoleg Gwybodaeth	2,324,740
Rhwydwaith	118,210
Gwasanaeth Gwybodaeth Daearyddol	93,030
Gwasanaeth Teleffon Canolog	256,940
Cyfanswm	**£6,712,340**

Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol 2018/19	
Maes	**Cyllideb Net £**
Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr a chyllidebau cynlluniau penodol	690,290
Cynlluniau Argyfwng *(yn ymddangos yng nghynllun adrannol Cefnogaeth Gorfforaethol)*	**123,740**
Swyddog Monitro a Phriodoldeb	128,760
Gwasanaeth Cyfreithiol	633,470
Cofrestru Etholwyr	178,810
Crwner	275,730
Etholiadau	22,350
Cyfanswm	**£2,053,150**

**** ffigyrau negyddol gan fod incwm yn fwy na'r gwariant.***

Datganiad Llesiant Cyngor Gwynedd

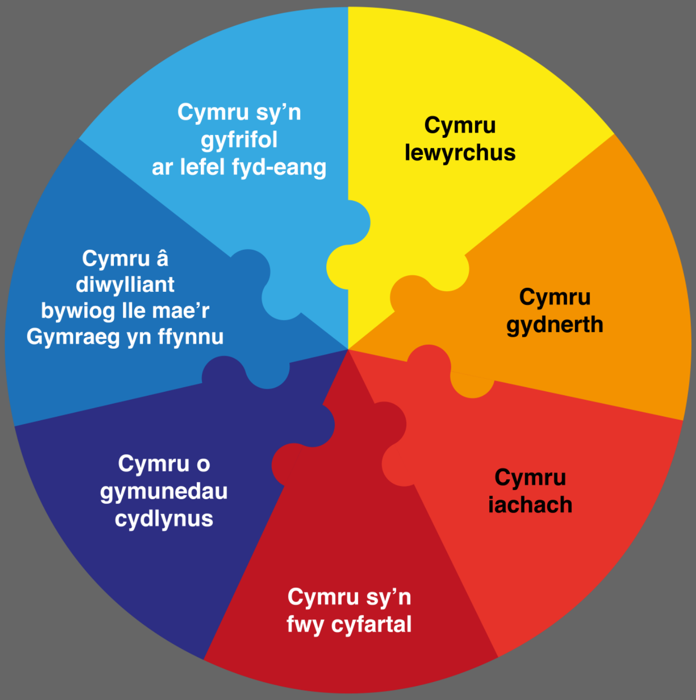

DATGANIAD LLESIANT CYNGOR GWYNEDD

Cyflwyniad

Rydym fel Cyngor wedi ymrwymo i'r egwyddorion o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol cymunedau Gwynedd.

Byddwn yn sicrhau bod y Cyngor yn ystyried yr hirdymor, gan gydweithio ac ystyried pobl o bob oedran wrth ddatrys ac atal problemau. Bydd gweithredu yn y modd hwn yn ein galluogi i gwrdd ag anghenion presennol ein cymunedau gan sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn niweidiol i genedlaethau'r dyfodol.

Bu i ni adolygu'r gyfres wreiddiol o amcanion llesiant a fabwysiadwyd ar gyfer y Cyngor yng Nghynllun y Cyngor 2017/18 fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor ar gyfer 2018-23. Mae'r dystiolaeth a gymerwyd i ystyriaeth yn cynnwys gwybodaeth o sesiynau ymgynghori a gynhaliwyd gydag Aelodau Etholedig ar draws y Sir, adborth o sesiwn ymgynghori gyda aelodau Pwyllgorau Craffu y Cyngor, ymateb i ymgynghoriad cyhoeddus ar flaenoriaethau arfaethedig ar gyfer Cynllun y Cyngor a chanlyniadau Asesiad Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn. Bu i ni hefyd edrych i grynhoi, mireinio a gwella ar y gyfres wreiddiol o amcanion a fabwysiadwyd.

Mae'r gyfres newydd o amcanion llesiant sydd wedi eu mabwysiadu yn adlewyrchu'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg o gynnal yr adolygiad.

Gweledigaeth y Cyngor

Ein gweledigaeth fel Cyngor yw cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu ac i fyw bywyd cyflawn yn eu cymuned mewn sir sy'n un o'r siroedd gorau i fyw ynddi.

Amcanion Llesiant y Cyngor

Ein hamcanion llesiant ar gyfer yw sicrhau fod trigolion Gwynedd yn –

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau
- Ennill cyflog digonol i fedru cynnal eu hunain a'u teuluoedd
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu iddynt wneud yr hyn y dymunant ei wneud
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol cyhyd ag sy'n bosibl
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
- Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y Sir.

Bydd gwaith dydd i ddydd y Cyngor a'r blaenoriaethau gwella sydd wedi eu hadnabod yng Nghynllun y Cyngor 2018-23 yn cyfrannu tuag at yr amcanion uchod.

Nodau Llesiant Cenedlaethol

Ceir crynodeb o'r nodau llesiant cenedlaethol isod.

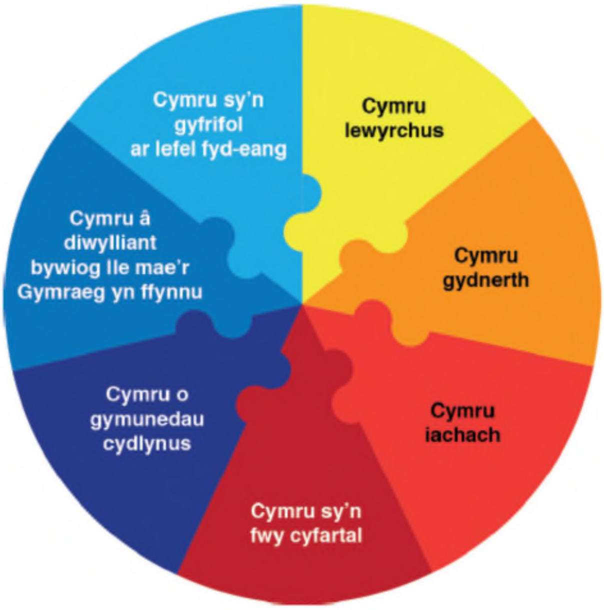

CYMRU LEWYRCHUS
Cymdeithas arloesol sy'n defnyddio adnoddau'n ddarbodus, pobl addysgedig, sy'n creu cyfoeth a gwaith.

CYMRU GYDNERTH
Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella bioamrywiaeth ac ecosystemau iach sy'n cefnogi gwydnwch a gyda'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

CYMRU IACHACH
Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle mae pobl yn deall beth sy'n effeithio ar eu hiechyd.

CYMRU FWY CYFARTAL
Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).

CYMRU O GYMUNEDAU CYDLYNUS
Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

CYMRU Â DIWYLLIANT BYWIOG LLE MAE'R GYMRAEG YN FFYNNU
Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.

CYMRU SY'N GYFRIFOL AR LEFEL FYD-EANG
Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

Sut mae amcanion llesiant y Cyngor yn cyfrannu at y nodau llesiant cenedlaethol?

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu 7 o amcanion llesiant sy'n cyfrannu tuag at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol. Mae'r tabl isod yn amlinellu'r cyswllt rhwng ein hamcanion llesiant a'r nodau llesiant cenedlaethol. Nodir hefyd bod ein gwaith dydd i ddydd yn cyfrannu tuag at y nodau llesiant cenedlaethol fel yr amlinellwyd yn ein datganiad llesiant ar gyfer 2017/18.

Byddwn yn sicrhau bod trigolion Gwynedd yn:	Llewyrchus	Cydnerth	Iachach	Cyfartal	Cymunedau Cydlynus	Diwylliant bywiog lle mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu	Yn gyfrifol ar lefel byd-eang
Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel			■		■		
Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau		■	■		■		■
Ennill cyflog digonol i fedru cynnal eu hunain a'u teuluoedd	■			■	■		
Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu iddynt wneud yr hyn y dymunant ei wneud	■	■		■		■	
Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol cyhyd ag sy'n bosibl	■		■	■	■		
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg					■	■	
Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y Sir.	■	■					■

Sut y byddwn yn gweithredu i'r dyfodol?

Wrth gyflawni ein gwaith fe fyddwn yn ceisio sicrhau ein bod yn gweithredu yn unol â'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy sydd wedi eu mabwysiadu'n genedlaethol:

- **Tymor Hir** - Cydbwyso anghenion tymor byr gyda rhai hirdymor a chynllunio ar gyfer y dyfodol
- **Atal** - Neilltuo adnoddau ar gyfer atal problemau rhag digwydd neu waethygu. Byddwn yn rhoi sylw i broblemau drwy atal ac ymyrryd yn fuan yn hytrach na thrwy ymateb.
- **Integreiddio-** Cael effaith gadarnhaol ar bobl, yr economi, yr amgylchedd a diwylliant.
- **Cydweithredu** - Gweithio gyda phartneriaid eraill i ddarparu gwasanaethau
- **Cynnwys (Cyfathrebu ac Ymgysylltu)** - Cynnwys pobl Gwynedd wrth geisio gwireddu ein cynllun a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal.

Mae ein gwasanaethau eisoes yn gweithredu mewn ffordd sy'n dilyn yr egwyddor datblygu cynaliadwy gan fabwysiadu ymagwedd hirdymor a dull cydweithredol, gan weithio mewn partneriaeth a chynnwys sefydliadau, unigolion a chymunedau. Yn ogystal, rydym yn

gweithredu yn ataliol lle'n bosib wrth ymateb i anghenion cyfredol a lleihau dibyniaeth, e.e. ym maes Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Ar ôl dweud hynny, mae dyfodiad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant wedi cynnig y cyfle inni fel Cyngor i gymryd stoc o'r hyn rydym eisoes yn ei wneud i weithio mewn ffordd gynaliadwy a gosod uchelgais i ni'n hunain ar gyfer y cyfnod nesaf.

Bydd unrhyw benderfyniadau ariannol yn rhoi sylw gofalus i'n gallu i gyflawni'r hyn rydym wedi ei amlinellu yng Nghynllun y Cyngor 2018-23, a byddwn yn adolygu'r hyn rydym yn ei wneud yn barhaus er mwyn sicrhau fod llesiant pobl Gwynedd i'r dyfodol yn rhan ganolog o'r ffordd rydym yn cynllunio a darparu ein gwasanaethau.

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

1 Manylion

1.1 Beth yw enw'r Cynllun dan sylw?

Cynllun y Cyngor 2018 - 23

1.2 Beth ydi pwrpas y Cynllun sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Pwrpas Cynllun y Cyngor ydi adnabod blaenoriaethau a meysydd allweddol i'w gweithredu rhwng 2018 a 2023.

Caiff y Cynllun ei adolygu'n flynyddol a'i ail-gyhoeddi gydag unrhyw addasiadau angenrheidiol.

Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb yma yn edrych ar y Cynllun yn ei gyfanrwydd. Mae disgwyl i bob cynllun unigol gael Asesiad ar wahân. Dyletswydd y person sy'n gyfrifol am y cynllun unigol yw gwneud yr Asesiad yna.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dewi Jones, Rheolwr Uned Cefnogi Busnes y Cyngor

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

27 Mehefin 2017, fersiwn 1 yn ymwneud â'r ymgysylltiad
13 Rhagfyr 2017, fersiwn 2, asesiad llawn o'r Cynllun

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Aelodau, defnyddwyr gwasanaeth, trigolion Gwynedd, partneriaid ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion cydraddoldeb?

Ymgynghoriad 6 wythnos hyd at 5 Ionawr i gyflwyno ac egluro'r blaenoriaethau drafft i'r cyhoedd, partneriaid a sefydliadau lleol a chodi ymwybyddiaeth o'r cyfle iddynt gymryd rhan yn yr ymarferiad drwy gwblhau holiadur byr ar-lein ar www.gwynedd.llyw.cymru/ymgynghori. Roedd copïau papur hefyd ar gael yn llyfrgelloedd a Siopau Gwynedd leol.

Anogwyd cymaint â phosib o bobl Gwynedd i gwblhau a dychwelyd yr holiadur gan ddefnyddio gwefan y Cyngor, y wasg leol, rhaeadru'r neges trwy ein partneriaid, gwefannau cymdeithasol ac e-newyddlen aelodau etholedig Rhaeadr.

Cysylltwyd â cymaint a phosib o grwpiau diddordeb a grwpiau sy'n cynrychioli neu'n gweithio hefo pobl a/neu blant hefo nodweddion cydraddoldeb i roi gwybod iddynt am yr ymgysylltiad ac i ofyn iddynt hysbysu eu defnyddwyr am yr holiadur.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Derbyniwyd 197 o holiaduron.

Gofynnwyd i'r ymatebwyr gwblhau cwestiynau am eu nodweddion cydraddoldeb (yn ddewisol) a roedd yr wybodaeth a gasglwyd fel a ganlyn:

1) Cwblhau'r holiadur fel…
   - Unigolyn - 159
   - Sefydliad neu fusnes – 5
   - Dim ateb – 33

2) Rhyw
   - Gwryw - 84
   - Benyw - 65

- Gwell gennyf beidio â dweud – 9
- Dim ateb – 39

3) Grŵp oedran

- 18-29 - 8
- 30-39 - 23
- 40-49 - 29
- 50-59 - 34
- 60-69 - 31
- 70 neu’n hyn - 25
- Gwell gennyf beidio â dweud - 9
- Dim ateb – 38

4) Hunaniaeth genedlaethol

- Cymro / Cymraes – 77
- Sais / Saesnes – 22
- Prydeiniwr / Prydeinwraig – 46
- Arall – 9
- Gwell gennyf beidio â dweud – 8
- Dim ateb – 35

5) Tarddiad Ethnig

- Gwyn - 141
- Cymysg / sawl grwp ethnig – 4
- Du / Affricanaidd / Caribïaidd – 1
- Gwell gennyf beidio â dweud – 11
- Arall – 3
- Dim ateb – 37

6) Ydych chi’n ystyried eich hun yn berson anabl?

- Ydw - 15
- Nac Ydw - 129
- Gwell gennyf beidio â dweud – 15
- Dim ateb – 38

7) Crefydd

- Christion (pob enwad) – 72
- Hindw – 2
- Dim crefydd – 52
- Anffyddiwr – 5
- Tyst Jehova – 1
- Dyniaethwr -1
- Vasinava – 1
- Wicca - 1

- Arall – 7
- Gwell gennyf peidio â dweud – 17
- Dim ateb – 38

8) Cyfeiriadedd Rhywiol

- Heterorywiol / Strêt - 127
- Dyn hoyw – 1
- Deurywiol – 1
- Arall – 8
- Gwell gennyf beidio â dweud - 20
- Dim ateb – 40

9) Rhywedd adeg geni

- Gwryw - 79
- Benyw – 61
- Rhyngrywiol - 1
- Gwell gennyf beidio â dweud - 15
- Dim ateb – 41

10) Y ffordd rydych yn meddwl amdanoch chi eich hun

- Gwryw - 77
- Benyw - 59
- Arall – 8
- Gwell gennyf beidio â dweud - 13
- Dim ateb - 40

Nid oedd yn bosib adnabod patrwm yn ymatebion unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor ar gyfer 2018-23 cynhaliwyd cyfres o 8 cyfarfod ardal yn ystod mis Gorffennaf er mwyn rhoi cyfle i aelodau lleol amlygu unrhyw faterion oedd angen sylw o fewn yr ardaloedd hynny. Yn ogystal, bu i aelodau'r Pwyllgorau Craffu adnabod materion yr oeddent hwy o'r farn y dylid eu cynnwys o fewn Cynllun y Cyngor i'r dyfodol.

Cynhaliwyd 4 sesiwn gweithdy pellach gydag aelodau ym mis Medi yng Nghaernarfon, Penrhyndeudraeth, Dolgellau a Phwllheli. Bwriad y gweithdai hyn oedd rhoi cyfle iddynt adnabod y blaenoriaethau sirol i'w cynnwys o fewn Cynllun y Cyngor a chynnig sylwadau pellach ar y blaenoriaethau sydd wedi eu hadnabod fesul ardal.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Nac oes

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Beth yw'r effaith fydd y Cynllun newydd yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb.

Nodweddion	Sut fath o effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedl-igrwydd)	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Yr iaith Gymraeg	Positif	Mae hwn yn faes blaenoriaeth felly disgwylir cael effaith bositif ar yr iaith Gymraeg. Disgwylir i bob cynllun unigol i edrych ar yr effaith ar yr iaith wrth wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân. Wrth sôn am flaenoriaethu'r Gymraeg yn benodol yn yr ymgynghoriad, roedd 18 o'r sylwadau yn cefnogi'r angen i flaenoriaethu'r Gymraeg ac 14 yn dweud na ddylid gwario arian ar yr iaith. Derbyniwyd nifer o sylwadau am ddefnyddio'r iaith Gymraeg yn y gymuned neu thu allan i'r ystafell ddosbarth hefo mudiadau fel Clwb Ffermwyr Ifanc yn cael eu crybwyll gan nifer yn sgil cynnig i ad-drefnu'r Gwasanaeth Ieuenctid. Yn ychwanegol adnabuwyd yr anghenion canlynol - i'r Cyngor helpu'r sector breifat i gynnig darpariaeth Cymraeg, mwy o arwyddion dwyieithog, a sicrhau swyddi neu dai addas er mwyn cadw pobl ifanc yn yr ardal. Credai un fod y Gymraeg yn sgil i ddenu swyddi i'r ardal. Roedd pryder fod blaenoriaethu'r Gymraeg yn gelyniaethu'r di-Gymraeg a thwristiaid.

		Roedd pryder hefyd am gostau, gyda nifer yn credu nad oedd eisiau gohebu'n ddwyieithog ond yn hytrach yn newis iaith y derbynnydd ac nad oes angen cyfieithu ar y pryd os yw pawb yn gallu siarad Saesneg. Nodwyd y gallai polisi staffio'r Cyngor elyniaethu pobl di-Gymraeg a gallai'r Cyngor golli allan ar staff sy'n fwy galluog/profiadol. Credwyd fod hyn yn arbennig o debygol mewn meysydd fel gofal. Awgrymwyd y dylid cael cyfle i ddysgu'r Gymraeg 'on the job' a hefyd y dylai'r Cyngor annog, nid gorfodi, staff i siarad yr iaith. Roedd galw gan un person i'r ohebiaeth gan ysgolion fod yn ddwyieithog yn hytrach nag uniaith Gymraeg. Yn ôl yr ymatebwyr, y pethau pwysig am wersi Cymraeg oedd eu cost, eu cyfleuster (trafnidiaeth ayb) a'u haddasrwydd. Derbyniwyd nifer o sylwadau am y Gymraeg wrth drafod materion plant, pobl ifanc a theuluoedd yn ogystal. Roedd y rhan fwyaf o'r sylwadau hynny'n erbyn rhoi ffafriaeth i'r iaith Gymraeg. Mae pryder y byddai'n effeithio safonau addysg a recriwtio staff a hefyd am y gost. Dywedwyd y dylid gadael i athrawon ddatblygu sgiliau iaith tra yn y swydd. Ar y llaw arall derbyniwyd sylwadau am yr angen i datblygu deunyddiau e.e. apps, a rhoi gwersi Cymraeg am ddim. Er nad yn sôn am yr iaith Gymraeg yn benodol, mae nifer o sylwadau yn ymwneud â'r angen am dai fforddiadwy a thai i bobl lleol. Nodwyd yr angen am Gymraeg clir wrth gyfathrebu hefo'r cyhoedd, yn arbennig adroddiadau addysg. Nodwyd hefyd yr angen i wella safon yr iaith mewn gohebiaeth ayb a'r angen i'w wirio cyn ei anfon. Roedd yr ymatebydd yn derbyn mai oherwydd fod y Gymraeg yn iaith naturiol roedd y gwallau'n digwydd.
Anabledd	Positif	Mae gofal yn faes blaenoriaeth felly disgwylir cael effaith bositif. Disgwylir i bob cynllun unigol arall edrych ar yr effaith ar anabledd wrth wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân. Mae'r ymatebion i'r ymgysylltiad yn dangos cefnogaeth mawr i'r gweithlu gofal gyda nifer eisiau

		iddynt gael codiad yn eu cyflog, amodau gweithio gwell, mwy o hyfforddiant a'r siawns i symud ymlaen yn eu gyrfa. Roedd pryder am y trosiant yn y gweithlu. Mae galw hefyd am wella safonau o fewn cartrefi gofal ac i ddenu mwy o bobl ifanc i fewn i'r maes. Neges gryf arall yw'r angen i wneud gwaith ataliol er mwyn sicrhau nad yw pobl angen gofal iechyd a dysgu o ymarfer da mannau eraill. Dangoswyd cefnogaeth gryf i adnoddau fel llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden fel adnoddau ar gyfer hyn a byddai toriadau yn y meysydd hyn yn "false economy". Pwysleisiwyd hefyd yr angen am drafnidiaeth. Hefyd mae'r angen i'r Cyngor gydweithio mwy, yn fewnol a gyda mudiadau allanol fel iechyd a'r trydydd sector, yn neges gryf gan y rhai sydd wedi ymateb i'r ymgynghoriad. Dylid hefyd rhoi cefnogaeth i gymunedau a darparu adnoddau fel gofal iechyd a cartrefi gofal ychwanegol yng nghefn gwlad yn ogystal â'r trefi mawrion. Adnabuwyd y camddefnydd o fannau parcio hygyrch i bobl anabl. Dau berson o blaid pobl anabl yn talu am barcio, un ohonynt yn berson anabl. Dywedodd un person anabl fod ceir wedi parcio ar y pafin yn broblem iddo. Mae'r angen am amrywiaeth o dai wedi ei adnabod gan gynnwys rhai hygyrch. Dau berson yn poeni nad oeddynt yn cyrraedd meini prawf am ofal er ei bod yn anabl. Nodwyd fod pobl anabl a hefo rhai cyflyrau iechyd fwy o angen toiledau cyhoeddus. Credai nifer o Feirionnydd nad oedd ansawdd gofal yn wastad ar draws y sir hefo un person yn gofyn am ganolfan i bobl ag Alzheimers yn y rhanbarth ac un arall yn nodi pryder am fethu cael gofal yn y Gymraeg yno. Nododd un person anabl nad oedd yn bosib cael pobl i lanhau yn Meirionydd. Roedd wedi derbyn rhestr gan y Cyngor ond nid oedd neb arno o'i ardal. Credai fod hyn oherwydd yr angen i siarad Cymraeg. Roedd yn pryderu oherwydd yr effaith ar anghenion iechyd.

Rhyw	Positif	Ceir un cynllun unigol yn y benodol yn y maes yma sef “Ystyried a oes modd gwneud mwy o fewn polisi cyflogaeth y Cyngor i hybu’r nifer o ferched sy’n cyrraedd swyddi uwch” felly disgwylir effaith bositif yma. Wedi dweud hynny nid yw’n bosib adnabod effaith y Cynllun yn ei gyfanrwydd heb gwblhau asesiadau effaith ar y cynlluniau unigol eraill.
Oedran	Positif	Mae oedran yn cael ei flaenoriaethu mewn nifer o feysydd felly disgwylir cael effaith bositif ar faes plant, pobl ifanc a phobl hŷn. Disgwylir i bob cynllun unigol i edrych ar yr effaith ar oedrannau gwahanol wrth wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân. Roedd yr ymgynghoriad yn dangos cefnogaeth i waith ym maes Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd, yn enwedig cymorth ac ymyrraeth cynnar, cryfhau addysg a rhoi hyfforddiant i bobl ifanc er mwyn iddynt cael swyddi. Roedd pryder fod pwyslais ar yr iaith Gymraeg yn effeithio recriwtio ac ansawdd addysg o fewn yr ysgolion. Nodwyd pwysigrwydd darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol. Roedd nifer yn mynegi nad oeddynt eisiau gweld toriadau ym maes gofal plant. Dywedodd un person ei bod yn bwysig i gefnogi pobl ifanc ar ôl iddynt adael gofal. Mae pryder ein bod yn colli pobl ifanc dawnus. Swyddi tymhorol twristiaeth ddim yn cadw pobl ifanc yn yr ardal. Diffyg gobaith a dyhead yn broblem i bobl ifanc ym Meirionnydd yn ôl un person. Pobl ifanc angen gwaith i dalu am dai. Mae’r Cyngor yn adnabod y bydd newid mewn demograffeg, hefo’r gymuned yn mynd yn hŷn. Mae’r ymateb i’r ymgysylltiad yn dangos fod pobl yn pryderu am ddarpariaeth i’r dyfodol, e.e. cartrefi gofal, oherwydd y newidiadau hyn. Mae galw i bobl allu byw yn annibynnol yn eu cymunedau ac i roi cefnogaeth i’r cymunedau hynny er mwyn lleihau’r angen am ofal. Mae un ymatebwr eisiau prentisiaethau i bobl hŷn nid yn unig pobl ifanc ac un arall yn nodi’r ffaith fod pobl hŷn angen parcio mewn llefydd agosach at y canol i dref. Gwelir galw hefyd am feithrin perthynas da rhwng y cenedlaethau, gyda’r rhaglen deledu Hen Blant

		Bach yn cael ei enwi. Un person yn cynnig y dylid paru pobl hŷn unig hefo pobl ifanc digartref. Adnabuwyd fod ceir yn parcio ar y pafin yn broblem i bobl hŷn a theuluoedd hefo plant bychan mewn pramiau. Carfan o bobl sydd efallai ddim yn cael llawer o sylw wrth baratoi Asesiadau Effaith Cydraddoldeb yw pobl oed gwaith ond mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gwarchod hawliau pobl o bob oed. Mae'r sylwadau am swyddi ayb yn berthnasol i'r oedran yma. Roedd cefnogaeth gref i greu a chadw swyddi yng Ngwynedd a gwella'r isadeiledd er mwyn gwneud hynny. Roedd yna hefyd negeseuon am wella sgiliau'r trigolion, denu cwmnïau mawr, peidio bod yn or ddibynnol ar dwristiaeth, a chefnogi datblygiadau tu allan i'r sir. Gall diffyg trafnidiaeth cyhoeddus ar yr adegau iawn greu problemau i bobl sydd eisiau gweithio. Mae'r angen am amrywiaeth o dai wedi ei adnabod, gyda anghenion pobl ifanc a phobl hŷn yn cael eu hadnabod. Ond eto ni ddylid anghofio anghenion pobl o oedran arall, gyda'r galw am dai fforddiadwy a thai i bobl lleol. Roedd sylwadau hefyd am gael tai yn agos at gyfleon gwaith a chysylltiadau trafnidiaeth cyhoeddus, llacio'r rheolau cynllunio yng nghefn gwlad, edrych ar dai gwag a'r angen am dai cymdeithasol. Teimlai un person mai'r broblem oedd fod y cartrefi sydd ar gael ddim yn y lle iawn i deuluoedd ifanc (h.y. mewn trefi wrth ymyl ysgolion a siopau). Roedd nifer o bobl yn adnabod pwysigrwydd llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden ar gyfer plant, pobl ifanc a phobl hŷn ar gyfer cymdeithasu, iechyd a rhywle i fynd oddi ar y stryd. Nodwyd hefyd yr angen am ddarpariaeth ar gyfer pobl ifanc e.e. clybiau ieuenctid, Clwb Ffermwyr Ifanc.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

		Dywedodd un person nad oedd lle i grefydd o fewn addysg.
Ailbennu rhywedd	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

3.2 Ydi'r Cynllun yn ateb y Dyletswyddau Cyffredinol yma? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r dyletswyddau yma

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	**Ydi'r polisi'n cael effaith?**	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried. Fel dywedodd un ymatebwr, mae'n bwysig cofio nodweddion cydraddoldeb unigolion wrth ddarparu gwasanaethau, yn enwedig ym maes gofal.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

4) Dadansoddi’r canlyniadau

4.1 Ydi’r Cynllun felly’n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o’r nodweddion cydraddoldeb neu’r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw’r rheswm am hyn?

Mae’n ymddangos y dylai’r meysydd blaenoriaeth gael effaith sylweddol bositif ar o leiaf rai o’r nodweddion cydraddoldeb. Dim ond wedi i’r asesiadau ar y cynlluniau unigol gael eu gwneud fydd hi’n bosib gweld yr effaith lawn.

4.2 Ydi’r Cynllun felly’n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o’r nodweddion cydraddoldeb neu’r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw’r rheswm am hyn?

Nid oes effeithiau sylweddol negyddol wedi eu hadnabod hefo’r Cynllun yn ei gyfanrwydd ond dim ond wedi i’r asesiadau ar y cynlluniau unigol gael eu gwneud fydd hi’n bosib gweld yr effaith lawn.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewisiwch un o’r canlynol:

Parhau gyda’r cynllun gan ei fod yn gadarn	X
Addasu’r cynllun i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu’r cynllun gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a’r cynllun oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	

4.4 Pa gamau fyddwch chi’n gymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Bydd angen gwneud asesiad ar y cynlluniau unigol i adnabod unrhyw effeithiau negyddol ac adnabod y camau fydd angen eu cymryd i’w lliniaru.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Bydd hyn yn cael ei gyfarch yn yr Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y cynllun (cynllun gweithredu)?

Bydd yr adrannau unigol yn gyfrifol am weithredu'r cynlluniau unigol o fewn y Cynllun. Bydd Bwrdd Prosiect Cynllun Cyngor Gwynedd yn cefnogi a monitro cynnydd er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth fydd yn cynnwys edrych ar yr Asesiadau Effaith Cydraddoldeb unigol.

CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod y Cyngor

Dyddiad y cyfarfod:	**1 Mawrth 2018**
Adroddiad gan:	**Y Cynghorydd Mair Rowlands**
Swyddog Cyswllt	**Dilwyn Williams, Prif Weithredwr**
Teitl yr Eitem:	**Arolwg o drefniadau etholiadol Cyngor Gwynedd.**

Cefndir

1. Bydd holl aelodau'r Cyngor yn ymwybodol fod y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Lleol wedi cyhoeddi eu cynigion drafft ar gyfer yr arolwg o drefniadau etholiadol ar gyfer Cyngor Gwynedd.

2. Mae gofyn i ni ymateb erbyn 23 Ebrll 2018.

3. Bu'r Cyngor yn trafod hyn ddiwethaf ym mis Mehefin 2017 pan fu i ni ystyried canllawiau'r Comisiwn a chyflwyno cynigion ar gyfer yr hyn yr oedd y Cyngor yn ystyried dylai ddigwydd.

4. Gellir gweld y cynigion a roddwyd ymlaen drwy ddilyn y linc isod.

   https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/s12563/Adolygiad%20o%20Ffiniau%20Etholaethol%20Gwynedd.pdf?LLL=1

Y Cynigion

5. Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor 71 ward etholiadol gyda 4 ohonynt yn ethol dau aelod sy'n golygu Cyngor o 75 aelod. Ar gyfartaledd golyga hynny 1 aelod i bob 1,111 o etholwyr. Mae 12 ward o fewn 10% i'r cyfartaledd yma; 29 pellach o fewn 25% i'r cyfartaledd; 4 pellach o fewn 30% neu lai i'r cyfartaledd a 26 yn fwy na 30% dros y cyfartaledd sirol.

6. Ar ol ystyried canllawiau'r Comisiwn, ym mis Mehefin fe luniodd y Cyngor gynigion oedd yn cynnig 66 ward etholiadol gyda dwy ohonynt yn ethol dau aelod gan wneud Cyngor o 68 aelod.

7. Fel egwyddor sylfaenol, nododd y Cyngor bryd hynny ein bod yn erbyn wardiau etholiadol dau aelod gan nad yw'n gyson gyda'r egwyddor sylfaenol sydd gan y Comisiwn o sicrhau fod gan bob cynghorydd

gymhareb etholiadol gyfartal nac ychwaith yr amcan o sicrhau llywodraeth leol effeithiol a chyfleus, fel sy'n ofynnol iddynt dalu sylw iddo.

8. Yn y ddwy ward lle bu i ni gynnig dau aelod, 'roedd hynny yn bennaf oherwydd mewnlif sylweddol myfyrwyr mewn un achos a natur ddifreintiedig yr ardal yn y llall.

9. 'Roedd cynigion y Cyngor yn golygu cyfartaledd o 1 aelod i bob 1,226 o etholwyr. Roedd 23 ward o fewn 10% i'r cyfartaledd; 24 pellach o fewn 25% i'r cyfartaledd; a 9 pellach o fewn 30% neu lai i'r cyfartaledd. 'Roedd ein cynigion yn golygu fod yna 10 ward uwchben 30% o'r cyfartaledd sirol.

10. Bellach, mae cynigion drafft y Comisiwn wedi cyhoeddi cynigion sy'n creu l 64 ward etholiadol gyda 3 ohonynt yn ethol 2 aelod ac un ohonynt yn ethol 3 aelod, gan greu Cyngor o 69 aelod.

11. Golyga hyn gyfartaledd sirol o 1 aelod i 1,208 o etholwyr gyda 25 ward o fewn 10% i'r cyfartaledd; 33 ward pellach o fewn 25% a 6 ward pellach o fewn 30% neu lai, gyda dim ond un ward uwchben 30% o'r cyfartaledd sirol.

12. Mae'n amlwg o hyn mai'r "cyfartaledd sirol " sy'n bennaf gyrru meddylfryd y Comisiwn.

13. Wedi dweud hynny, o'r cynigion ar gyfer y 66 ward a roddwyd ymlaen gan y Cyngor, mae'r Comisiwn wedi ymgorffori 43 ohonynt yn eu cynigion gyda chytundeb o ran y ffin mewn 2 pellach, ond anghytundeb o ran nifer aelodau ar gyfer y wardiau hynny.

Ymateb i'r cynigion drafft

14. Mae ymateb i'r cynigion drafft yn fater syml ar un ystyr.

15. Mae'r Cyngor eisoes wedi nodi beth fyddai ei ddymuniad yn ei benderfyniad ym mis Mehefin a'r cyfan sydd angen i ni ei wneud yw derbyn y 43 cynnig lle mae'r Comisiwn yn cytuno a ni a cheisio eu perswadio i ymgorffori ein cynigion ni ac nid rhai nhw yn y 21 etholaeth arall sydd ganddynt.

16. Mae'r ddadl o ran peidio cael etholaethau aml aelod yn un eithaf cryf yn fy marn i a gellir atgyfnerthu ein gwrthwynebiadau i'r sefyllfaoedd yma.

17. Fodd bynnag, nid oes sicrwydd y byddant yn derbyn ein dadl dros beidio â chael wardiau etholiadol aml aelod

18. Mae yna wardiau hefyd lle 'roedd ein cynigion gwreiddiol yn golygu fod yna wahaniaethau o 48% a 49% o'r cyfartaledd sirol mewn rhai mannau ac nid yw hynny yn debygol o fod yn dderbyniol i'r Comisiwn.

19. Yn wir, oni bai fod ein dadleuon yn gryf dros ben dwi'n amau y byddwn yn cael trafferth i newid eu meddyliau am unrhyw beth sydd dros 30% o'r cyfartaledd sirol.

20. Awgrymaf felly y gallasai fod yna leoedd lle, tra byddem yn parhau i fod eisiau nodi fod ein cynigion ni yn well ac y dylid eu mabwysiadu, y byddai aelodau lleol yn ystyried y dylid argymell ail ddewis er mwyn cael rhywbeth mwy addas na'r hyn sy'n cael ei awgrymu gan y Comisiwn.

21. Gan fod angen ymateb erbyn 23 Ebrill bydd angen i'r Cabinet glirio'r ymateb hwnnw ar sail cyfarwyddyd a roddir gan y Cyngor.

22. **Argymhellaf** felly fod y Cyngor yn cytuno i ymateb drwy ail ddatgan cynigion y Cyngor a phwyso'r Comisiwn i dderbyn yr hyn oedd yn ein cynigion gwreiddiol, ond gan awdurdodi'r Prif Weithredwr i gynnal trafodaethau gydag aelodau lleol yn y lleoedd hynny lle mae'r aelodau lleol yn ystyried y byddai'n ddarbodus cynnig dewis amgen, ac awdurdodi'r Cabinet i gynnwys y dewis amgen hwnnw yn yr ymateb ffurfiol os yw'r holl aelodau lleol yn unfrydol yn eu barn.

23. Mae'r cynigion gan y Comisiwn hefyd yn awgrymu enwau ar gyfer wardiau etholiadol gyda rhai ohonynt yn awgrymu enwau na ddefnyddir yn lleol. A**rgymhellaf** ymhellach felly fod y Cyngor yn awdurdodi'r Cabinet i wneud awgrymiadau gwahanol i'r hyn sydd yng nghynigion y Comisiwn os oes dymuniad lleol i wneud hynny.

Eitem 14

CYFARFOD	**Y CYNGOR LLAWN**
DYDDIAD	**1 MAWRTH 2018**
TEITL YR ADRODDIAD	**CALENDR PWYLLGORAU 2018/19**
PWRPAS	**MABWYSIADU CALENDR PWYLLGORAU 2018/19**
AELOD CABINET	**CYNGHORYDD MAIR ROWLANDS DIRPRWY ARWEINYDD**
AWDUR	**GERAINT OWEN PENNAETH GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD**

1. CEFNDIR

1.1 Yn ystod y broses o lunio Calendr Pwyllgorau y Cyngor ar gyfer 2018/19, rhoddwyd gwahoddiad i aelodau etholedig drwy *Rhaeadr* i ddatgan eu barn am amserlennu cyfarfodydd pwyllgorau'r Cyngor ar gyfer 2018/19.

1.2 Bwriad hyn oedd ceisio sicrhau fod y Cyngor yn rhoi cyfle i bawb i fod yn rhan o'r broses ddemocrataidd, gan felly wneud pob ymdrech i sicrhau fod cyfarfodydd yn cael eu cynnal mewn lleoliadau addas ac ar amseroedd rhesymol er mwyn cynorthwyo aelodau i gyflawni eu rôl yn effeithiol.

1.3 Derbyniwyd sylwadau gan ddau Gynghorydd mewn ymateb i'r cais yn *Rhaeadr*. Roedd y sylwadau yn amrywio o gadw at y trefniadau cyfredol, i'r angen i roi ystyriaeth i wahanol faterion megis lleoli mwy o gyfarfodydd ym Mhenrhyndeudraeth, ble mae hynny'n bosib, i sicrhau nad yw cyfarfodydd yn cychwyn cyn 10 y bore. Mae'r materion hyn yn cael sylw penodol trwy'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth.

1.4 Bu ymgynghori ar fersiwn drafft calendr Pwyllgorau 2018/19 y Cyngor gyda Pharc Cenedlaethol Eryri er mwyn sicrhau nad oedd gwrthdaro rhwng cyfarfodydd y ddau sefydliad.

2. CALENDR PWYLLGORAU 2018/19

2.1. Cyflwynir trosodd galendr ar gyfer dyddiadau cyfarfodydd prif bwyllgorau y Cyngor ar gyfer 2018/19.

2.2. Dyma'r dyddiadau yr ydym yn rhaglennu ar hyn o bryd - gall fod angen cyfarfodydd eraill er mwyn gweithredu busnes y Cyngor.

3. Hyfforddiant Aelodau

3.1 Petai rhai dyddiadau hyfforddiant yn digwydd gwrthdaro â dyddiadau cyfarfodydd eraill, ceisir cynnig mwy nag un sesiwn ar gyfer yr hyfforddiant penodol hynny er mwyn goresgyn yr anhawster o aelodau yn methu mynychu sesiynau hyfforddiant.

4. ARGYMHELLIAD

Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu y Calendr Pwyllgorau yn derfynol.

2 018/19	Amser cyfarfod	Mai	Mehefin	Gorffennaf	Awst	Medi	Hydref	Tachwedd	Rhagfyr	Ionawr 2019	Chwefror	Mawrth	Ebrill	Mai
CYNGOR	**yp**	**3***		**12**			**4**		**6**			**7 (11)#**		**2***
Cabinet	**yp**	**8/22**	**12**	**3/31**		**11/18/ 25**	**16**	**6/27**	**18**	**15/22/ 29**	**19**	**12**	**2**	
Hyfforddiant Aelodau	**yb/ yp**	**16**	**27**	**11**		19		**21**		**9**	**20**	**20**		
Pwyllgor Craffu – Addysg ac Economi	**yb/ yp**		**21**			**20**		**22**		**24**		**21**		
Pwyllgor Craffu - Cymunedau	**yb/ yp**		**14**				**11**		**13**		**7**		**4**	
Pwyllgor Craffu - Gofal	**yb/ yp**		**7**			**13**		**15**		**31**		**28**		
Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu	**yb**	**10**	**28**	**19**		**27**		**29**			**14**			
Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	**yb/ yp**		**26**				**25**				**12**		**9**	
Pwyllgor Cynllunio	**yb/ yp**	**14**	**4/25**	**23**		**3/24**	**15**	**5/26**	**17**	**14**	**11**	**4**	**1/29**	
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	**yb/ yp**		**22**			**21**		**16**		**25**		**22**		
Pwyllgor Trwyddedu Canolog/Cyffredinol	**yb**		**11**			**10**			**10**			**25**		
Pwyllgor Safonau	**yb**			**9**			**1**			**21**		**18**		
CYSAG	**yp**		**20**					**7**			**6**			
Pwyllgor Iaith	**yb**			**10**			**18**			**17**			**18**	
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol Lleol	**yb**			**6**										
Pwyllgor Apelau Cyflogaeth	**yb/ yp**	**18**	**15**	**20**		**14**	**12**	**9**	**7**	**18**	**15**	**15**	**12**	
Pwyllgor Pensiynau	**yp**		**19**			**6***		**8**		**17**		**14**		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Porthmadog	**yr hwyr**						**10**					**6**		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Pwllheli	**yr hwyr**						**16**					**19**		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Aberdyfi	**yb**						**2**					**5**		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Abermaw	**yb**						**23**					**26**		
DYDDIADAU GWYLIAU YSGOL (er gwybodaeth yn unig)		**7 a 28-31**	**1**	**23-31**	**1-31**		**29-31**	**1-2**	**24-31**	**1-4**	**25-28**	**1**	**15-26**	**6 a 27-31**

*Cyfarfod Blynyddol.

Amser cyfarfod (yn ol yr angen) yb – bore yp – p'nawn yb/yp – trwy'r dydd

 # Angen cadw'r 11-3-19 fel dyddiad wrth gefn ar gyfer cyfarfod o'r Cyngor rhag ofn na fydd cyfarfod 7-3-19 yn gallu mynd yn ei flaen (e.e. oherwydd achos o dywydd o garw).

Dyma'r dyddiadau yr ydym yn eu rhaglennu ar hyn o bryd, gall fod angen cyfarfodydd eraill er mwyn gweithredu busnes y Cyngor.

LOGO

Cyfarwyddiaeth Ewrop

King Charles Street

Llundain

SW1A 2AH

www.fco.gov.uk

Cyng. Daniels,

Cadeirydd y Cyngor

Cyngor Gwynedd

Swyddfa'r Cyngor

Caernarfon

Gwynedd LL55 1SH

2 Chwefror 2018

Annwyl Gyng. Daniels,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 25 Ionawr at yr Ysgrifennydd Tramor ynglŷn â'r sefyllfa yng Nghatalunia. Rwy'n ymateb ar ran Tîm Sbaen.

Nodaf y pryderon a leisiwyd gan Gyngor Gwynedd yn ei gynnig. Mae Sbaen yn gynghreiriad agos ac yn gyfaill da, y mae ei gryfder a'i undod yn bwysig i ni. Erys y DU yn bendant y dylai cwestiynau sy'n ymwneud ag annibyniaeth Catalunia gael eu datrys trwy'r sianelau cyfansoddiadol a chyfreithiol cywir ac mae'n parhau i gefnogi Sbaen i gynnal Cyfansoddiad Sbaen a rheolaeth cyfraith. Roedd Cyfansoddiad 1978 yn elfen allweddol yn nhrawsnewidiad heddychlon Sbaen yn wlad ddemocrataidd ac fe'i cymeradwywyd gan Sbaen gyfan, gan gynnwys Catalunia. Nid yw'r Cyfansoddiad yn caniatáu i lywodraeth Sbaen awdurdodi ymneilltuad unrhyw ranbarth.

Cyfrifoldeb llysoedd Sbaen yw pennu a yw'r unigolion hynny y cyfeirir atynt yn eich cynnig wedi torri'r gyfraith. Mae gan bob gwlad ddemocrataidd ei rheolau, ei chyfreithiau a'i gweithdrefnau ei hun, sy'n pennu hawliau a chyfrifoldebau. Mae gan arweinwyr gwleidyddol, fel unrhyw un arall, ddyletswydd i ufuddhau i'r gyfraith.

Yr eiddoch yn gywir,

Andrew Kelly

Cyfarwyddiaeth Ewrop

Kirsty Williams AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref KW/00148/18

Y Cynghorydd Annwen Daniels
Chairman of the Council / Cadeirydd y Cyngor
Gwynedd Council
Shirehall Street
Caernarfon
Gwynedd
LL551SH

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

13 Chwefror 2018

Annwyl Gynghorydd Daniels,

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 25 Ionawr, ynghylch addysgu Hanes Cymru, ac argaeledd adnoddau dwyieithog ategol.

Mae gan Gymru dreftadaeth a diwylliant cyfoethog, a chred Llywodraeth Cymru ei bod yn hanfodol i ddisgyblion Cymru gael cyfle i ddysgu am hanes ein gwlad. O'r Cyfnod Sylfaen ymlaen, anogir athrawon ac ysgolion i ddatblygu dealltwriaeth disgyblion o hunaniaeth ddiwylliannol unigryw Cymru. Mae hyn yn eu galluogi i werthfawrogi'r gwahanol ieithoedd a'r gwahanol agweddau diwylliannol sy'n rhan o Gymru heddiw. Mae hefyd yn rhoi iddynt ymdeimlad o berthyn i Gymru, a dealltwriaeth a gwerthfawrogiad o'n treftadaeth, ein llenyddiaeth a'n celfyddydau.

Yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3, mae Hanes Cymru'n rhan bwysig o'r rhaglen astudio ar gyfer Hanes, ac anogir ysgolion i ganolbwyntio ar gyd-destunau lleol a Chymreig, gyda phwyslais ar fywydau beunyddiol pobl. Yn benodol, yng Nghyfnod Allweddol 2, mae cyfle i astudio Owain Glyndŵr ac Oes y Tywysogion. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyhoeddi adnoddau ar y platfform dysgu ar-lein cenedlaethol, Hwb, sy'n llawn cyngor a chymorth i ysgolion mewn perthynas â'r pwnc.

Mae'r cymhwyster Safon Uwch/UG, y dechreuwyd addysgu ar ei gyfer o fis Medi 2015 ymlaen, a'r TGAU newydd a gyflwynwyd fis Medi diwethaf, yn gofyn i ddysgwyr ystyried y

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

persbectif Cymreig. Mae'r TGAU newydd yn gwneud i ymgeiswyr gyfeirio at effaith newid hanesyddol ar Gymru neu'r persbectif Cymreig.

Yn ystod Safon Uwch/UG, rhoddir cyfleoedd, lle bo hynny'n berthnasol, i ddysgwyr ystyried y persbectif Cymreig os bydd cyfle i wneud hynny'n codi'n naturiol o'r pwnc ac os bydd gwneud hynny'n cyfoethogi dealltwriaeth dysgwyr o'r byd o'u cwmpas fel dinasyddion Cymru, y Deyrnas Unedig, Ewrop a'r byd. Hefyd, rhoddir mynediad i ddysgwyr at ddeunyddiau ffynhonnell wreiddiol a dehongliadau hanesyddol sy'n adlewyrchu'r persbectif Cymreig, lle bo hynny'n briodol.

Fel y sonioch chi yn eich llythyr, mae cwricwlwm newydd wrthi'n cael ei ddatblygu yma yng Nghymru, yn sgil cyhoeddi'r adroddiad 'Dyfodol Llwyddiannus'. Yn ei adolygiad o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu yng Nghymru, ystyriodd yr Athro Donaldson ystod o dystiolaeth, gan gynnwys adroddiad terfynol Grŵp Adolygu 'Y Cwricwlwm Cymreig, hanes a stori Cymru'. Mae adroddiad y grŵp ar gael yma:
http://learning.gov.wales/resources/browse-all/the-cwricwlwm-cymreig-final-report/?lang=cy

Yn y Cwricwlwm newydd, bydd Hanes yn rhan o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Bydd y cwricwlwm newydd yn sicrhau bod y dimensiwn Cymreig ynghlwm wrth bob agwedd ar ddysgu, lle bo hynny'n briodol, ynghyd â safbwynt rhyngwladol yn unol ag argymhellion yr adolygiad annibynnol o'r Cwricwlwm Cymreig, hanes a stori Cymru. Mae pedwar diben allweddol wrth galon y cwricwlwm newydd. Un diben yw y bydd plant a phobl ifanc yn ddinasyddion moesegol a gwybodus o Gymru a'r byd, gan wybod am ddiwylliant, cymunedau, a hanes Cymru a'i lle yn y byd ehangach.

Mae Grŵp y Dyniaethau, sy'n cynnwys cynrychiolwyr ysgolion arloesi o bob cwr o Gymru sydd ag arbenigedd mewn pynciau, wrthi'n datblygu set o ddatganiadau 'Beth sy'n Bwysig', ynghyd â sail resymegol. Mae'r grŵp, yn ystod y gwaith hwn, wedi ystyried nifer o adroddiadau a chyfraniadau gan arbenigwyr. Mae'r adroddiad diweddaraf ar waith pob grŵp yma: https://cwricwlwmigymru.llyw.cymru.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i drin Cymraeg a Saesneg yn gydradd. Yn 'Cenhadaeth Ein Cenedl', ymrwymwn i sicrhau y caiff yr adnoddau yr ydym yn eu comisiynu eu datblygu yn Gymraeg ac yn Saesneg ar yr un pryd i gefnogi'n cwricwlwm newydd. Mae hyn yn cynnwys adnoddau Hwb, sydd oll ar gael yn ddwyieithog.

Gobeithio bod hyn yn eich argyhoeddi ein bod yn ymrwymedig i bwysigrwydd Hanes Cymru i'r cwricwlwm.

Yn gywir

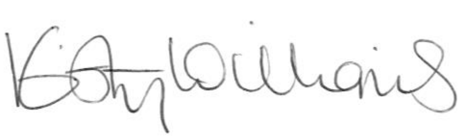

Kirsty Williams AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Eitem 16c

Rebecca Evans AC/AM
Y Gweinidog Tai ac Adfywio
Minister for Housing and Regeneration

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/ RE/00091/18

Annwen Daniels
Cadeirydd
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
LL55 1SH

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

15 Chwefror 2018

Annwyl Annwen,

Diolch am eich llythyr at Carwyn Jones, Prif Weinidog Cymru, ynghylch effaith Credyd Cynhwysol ar deuluoedd ac unigolion, ac yn enwedig y cynnydd mewn ôl-ddyledion rhent yn arwain at ddigartrefedd. Rwy'n ymateb gan fod fy mhortffolio yn cynnwys cyfrifoldeb am faterion sy'n ymwneud ag ymateb Llywodraeth Cymru i ddiwygio lles

Rwy'n dal i fod yn bryderus dros ben am y problemau difrifol sy'n ymwneud â Chredyd Cynhwysol, e.e. effaith y newidiadau mewn cymorth tai ar ôl-ddyledion rhent. Rwyf wedi mynegi pryderon Llywodraeth Cymru yn gryf, lawer gwaith, i Lywodraeth y DU, gan alw arni i atal y broses o gyflwyno Credyd Cynhwysol hyd nes ymdriniwyd â'r materion niferus a sylweddol.

Nid yw Llywodraeth Cymru o blaid datganoli rhaglenni lles i Gymru. Fel mater o egwyddor dylai fod gan bob un ohonom hawl gyfartal ar ein gwladwriaeth les, lle bynnag yr ydym yn byw yn y DU. Mae'r camau i ddatganoli budd-daliadau lles i Lywodraeth yr Alban wedi trosglwyddo'r risg ariannol sy'n gysylltiedig â'r ffaith bod y galw am fudd-daliadau lles yn tyfu'n gyflymach y pen yn yr Alban nag yn Lloegr ers eu datganoli. Yng Nghymru, byddai hyn yn risg ariannol sylweddol.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Adran Gwaith a Phensiynau y DU sy'n gweinyddu taliadau'r Credyd Cynhwysol yn yr Alban. Rwy'n awyddus i weld pawb sy'n hawlio Credyd Cynhwysol yn cael eu holi sut maent am i'w costau tai gael eu talu i'w landlord a pha mor aml maen nhw'u hunain am gael arian drwy drefniadau talu amgen. Mae'r trefniadau talu amgen hyn ar gael i unrhyw un sy'n gwneud cais am Gredyd Cynhwysol ac nad yw'r opsiynau talu hyblyg hyn yn golygu bod angen datganoli'r gwaith o weinyddu budd-daliadau lles. Rwy'n parhau i drafod y mater hwn gyda Llywodraeth y DU.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i gymryd camau i helpu pobl i reoli effeithiau newidiadau i fudd-daliadau lles, megis y grant £6 miliwn eleni i roi cyngor ar faterion lles cymdeithasol a'r £20 miliwn ychwanegol i atal digartrefedd dros y ddwy flynedd nesaf.

Yn gywir,

Rebecca Evans AC/AM
Y Gweinidog Tai ac Adfywio
Minister for Housing and Regeneration